

IACOBI
ARMINII
VETERA QVINATIS BATAVI,
SS. Theologiæ Doctoris & Professoris
in Academia Leydensi,
DISPUTATIONES
XXIV.

*De diversis Christianæ Religionis
capitibus*

ab ipsomet totidem verbis compositæ:

*Quarum Index Prefationem ad Lectorem
sequitur.*

LUGDVNI BATAVORVM,
Ex Officina THOMÆ BASSONI:
c/o. Ia. g. l. ix.

ЗНОІТА 792

W.M. Goss - 1883

卷之三十一

Typographus Lectori.

Vm animadverterem passim à plurimis tum nostratibus tum exteris, non sine magno desiderio, queri Theses Theolog. disputatas sub præsidio Clariß. Viri D. IACOBI ARMINII, dum in hac florentissimâ Schola Professorem egit; imprimis eas quæ ab ipso met compositæ essent; compertumq; haberem, prater eos qui in hac urbe vel in viciniâ com morantur, disputationibusq; ordinariè intersunt, paucos admodum esse qui plenè huius sui desiderij compotes fiant, alijs quidem plures quam alij, plarisque tamen aliquas ex yis adhuc desiderantibus: Visam fuit, (ut quaren tium votis simul & semel satisfiat) omnes eas de quibus certò constat quod ipsum solum ha beant auctorem, sive ordinariè sive extra or dinariem disputatione fuerint, separatim prelo

)? (y gomz-

committere, atque in unum libellum collectas
in lucem edere. Quam ad rem eam formam
selegi, quae & Thesibus earumque citationi-
bus ac notis marginalibus congrueret, & cir-
cumgestioni non male esset accommodata.
Nihil dico in earum commendationem, nec
quam accurate materi.e singula, quas tituli
preferant, ijs pertractentur: præstantissimum
commendationis genus est, cum opus ipsum
se commendat; quod si desit, cassa & frustra-
nea est omnis reliqua commendatio. Itaque
totum hoc iudicio tuo, humanissime lector,
committo. Series quam in disponendis mate-
rijs servavi, non est iuxta tempus, quo que-
que ad disputandum proposita fuit; nam cum
varijs temporibus nunc hec, nunc alia mate-
ria excussa publicè sit, prout vel vices recur-
rentes huius nostri Auctoris in ordinarijs di-
putationibus, vel occasiones speciales, vel af-
fectus ipsius aut Respondentium in extraor-
dinarijs flagitabant, ille ordo prorsus incon-
cinnus, imo nullus fuisset: Sed, quam proxi-
mè fieri potuit, secundum locum quem mate-
ria queque in Corpore Theologico obtinere
debet. Quod ipsum tamen in postremâ di-
spatio-

sputatione, que est de vocatione hominum ad
salutem, fieri non potuit; quippe que tum pri-
mum habita fuit, cum prælum nostrum cir-
ca huius libelli finem decurreret: alioquin
locus illi proximus à Prædestinatione desi-
gnatus fuisset. Quanquam autem ha dispu-
tationes omnes simul iunctæ integrum Theo-
logici corporis σύσημα non constituant, tan-
men, cum explicationem multorum diffici-
liorumque in Christianâ Religione Capitum
suo ambitu complectantur, suam quoq; eam-
que non contemnendum habebunt utilita-
tem. Quumq; penè singuli peculiarem suam
habeant methodum, cum in tractandis sin-
gulis Religionis Capitibus, tum in informan-
dâ ex omnibus simul iunctis, quam mente
conceptam gerant, Theologiâ, quam cum ali-
liena methodo conferre volupe est: non pa-
ram etiam attentum lectorem junabit, vi-
dere quâ methodo singula capita hoc libel-
lo pertractentur. Atque utinam Aucto-
rum opus hoc à me adornatum est, firma
corporis valetudine usus fuisset: nœ, aut
ego vehementer fallor, aut plerasque harum
Thesium ex secundis ipsius curis auctas illa-

139 strata-

Pratasque dare potuissim : jam vero, cum
constitutione fuerit adeò debili, ut vix, imo
ne vix quidem vires sufficerint ad ordina-
rios publicæ functionis labores, non sum au-
sus molestias illi hac in parte faceſſere ; ac
proinde coactus fui eas in lucem emittere de
verbo ad verbum, ſicut primitus ad diſpu-
tandum fuerunt propositæ. Ac Thesēſ qui-
dem de Sufficiencia & perfectione S. scripta-
re ; itemque, de Iuſtitia & efficacia provi-
dentiæ Dei in malo : diversis temporibus u-
traque ab Auctore bis tractata, ut ut ſibi ad-
modum inter ſe ſimiles ; tamen hoc consilio
ad eam ipſa bis hic a me iunctim editæ ſunt,
at ſibi ultro citroque, ſi quo modo poſſent, lu-
cem adhuc aliquam fænerarentur. Habet
humanissime lector, & operis cauſam, &
rationem modumque instituti mei. Faxit
ſummus ille Rerum moderator Deus, ut &
ſtudium meum, & præstaniſſimi Viri labor
eibi quam uberrime proſit. Vale.

INDEX

INDEX DISPUTATIONVM

hoc Volumine contentarum.

- I. De Authoritate & Certitudine S. Scriptura
Pag. 1.
- II. De Sufficientia & Perfectione S. Scriptura
contra Traditiones. Pag. 15.
- III. De Sufficientia & Perfectione S. Scriptura
contra Traditiones humanas. Pag. 29.
- IV. De Natura Dei. Pag. 39.
- V. De Persona Patris & Filij. Pag. 70.
- VI. De Spiritu Sancto. Pag. 78.
- VII. De Primo primi hominis peccato. Pag. 85.
- VIII. De Peccatis actualibus. Pag. 92.
- IX. De Iustitia & efficacia Providentia Dei
in Malo. Pag. 99.
- X. De Iustitia & efficacia Providentia Dei in
Malo. Pag. 117.
- XI. De Libero hominis Arbitrio eiusque viri-
bus. Pag. 131.
- XII. De Lege Dei. Pag. 140.
- XIII. De Legis & Evangelij comparatione.
Pag. 148.
- XIV. De Officijs Iesu Christi Domini
Pag. 157.
- XV. De Divina Predestinatione. Pag.
- XVI. De Ecclesia eiusque Capite. Pa-
g. 169

INDEX.

- XVII. De iustificatione Hominis coram Deo.
Pag. 193.
- XVIII. De Libertate Christiana. Pag. 200.
- XIX. De Pontifice Romano, & praecepitis quibus
ipsi attribuuntur titulis. Pag. 208.
- XX. Quâ assertur, Ecclesias Reformatas à Roma-
na Ecclesia secessionem non fecisse: eas-
que rectè facere, quod fidei cultusque di-
vini companionem cum eâdem habere &
profiteri decrebat. Pag. 221.
- XXI. De Idololatria. Pag. 239.
- XXII. De Invocatione Sanctorum. Pag. 257.
- XXIII. De Magistratu. Pag. 264.
- XXIV. De Vocazione Hominis ad salvacionem.

IACOBI

JACOBI ARMINII
DISPUTATIONES

DE
Nonnullis Religionis Christianæ
capitibus, ab ipso compositis.

THEISIS PRIMA

Dextra

Authoritate, & Certitudine
S. Scripturæ.

Reff. BERNHERD. VEZZKIO.

I.

Authoritas Scripturæ nihil est aliud, quam dignitas secundum quam illa meretur & fidem, tanquam vera in verbis, & vera in sensibus, sive quid enunciat simili pliciter, sive etiam promittat & minet : Et ex fide obedientiam tanquam superior, quum quid mandat vel prohibet. De hac Authoritate duo quæruntur. 1. Vnde Scripturæ competit ista Authoritas. 2. Vnde hominibus constet, vel constare possit, istam authoritatem Scripturæ competere. De qua duplice Questione ordine pertractabimus.

II. Authoritas dicti vel scripti cuiuscunque ab ipso eius Authore pendet, ut nomen Authoritatis indicat, & tanta est, quanta est veracitas & potestas, id est, auctoritas authoris. Deus autem est veracitatis infallibilis, neque fallere, neque falli potens,

A

potens,

1. Tim. I. 15.

2. Pet. I. 19.

Iob. 5. 39.

Heb. 6. 18.

Rom. I. 5.

2. Cor. 10. 5.

6.

2 Cor. 12. 3.

& 12. 12.

Gal. 1. 1. 12.

13. &c.

Gal. 5. 9.

1. Iob. 5. 9.

1. Thes. 2. 15.

Rom. 3. 4.

Tit. 1. 2.

Psal. 50. 2.

6.

IACOBI ARMINII

Gal. 1. 1. 7. 8. potens, & potestatis irrefragabilis. i. supremæ in
I. Cor. 5. 1. creaturas. Ergo si ipse Scripturæ Author est, Au-
 36.
Rom. 11. 34. thoritas Scripturæ à Deo solo, & tota pendet,
 36.
1. Cor. 7. 4. 5. Tota, quia est sufficientissimus Author, κανόνης.
Rom. 13. 1. Ηγετίσαντος Θεοῦ: A solo, quia socium non habet,
 neque in veracitate loquelæ, neque in potestate
 juris: utpote à quo sit omnis in Creaturis veraci-
 tas & potestas, & in eius veracitatem & po-
 statem omnis fides & obedientia tanquam in pri-
 mam causam, & ultimum terminum resolvatur.

III. Hoc ipsum multis argumentis per totam
 Scripturam sparsis evincitur. 1. Ex inscriptioni-
 bus plerorumque librorum Propheticorum, &
 Apostolicarum Epistolarum: quæ ita habent.
Rom. 10. 1. Verbum Domini quod fuit ad Hosiam, Ioelam, Amosum.
Jacob. 1. 1. Paulus, Petrus, Iacobus seruus Dei & Apostolus Christi.
Exod. 5. 5. 2. Ex preciis multarum Prophetiarum. Sic
Exod. 2. 11. 23. dixit Dominus. Quod acceperim a Domino, hoc tradidi vobis.
Exod. 4. 16. 3. Ex assistentiæ divine, tanquam necessariæ &
Aho. 4. 29. sufficienitiae, ad conciliandam Authoritatem di-
 30.
Mate. 16. cendis, tum petitione ab ipsis Dei, & Christi le-
17. 20. gatis, tum promissione à Deo & Christo factâ.
Exod. 20. 4. Ex ipso Dei more qui legem suam enuntiatu-
Mate. 17. 5. rus, sic præfatus est. Ego Ichovasum Deum tuus. Et
 filio suo Authoritatem constabiliurus, dixit. Hic
 est Filius meus dilectus, hunc audite. Fatetur hoc ipse
 hominum consensus, cuius concij Minos, Numa,
 Licurgus, Solon, leges suas, quo valerent, ad autho-
 res Deos, deasve retulerunt.

Iohann. 15. 22. IV. Hæc Authoritas cognita obligat omnium
 eorum, ad quos sermo vel Scriptura dirigitur,
 24.
Ioh. 3. 24. conscientiam, ad dignè accipiendum. Qui vero
Gali. 8. 9. tanquam

tanquam à Deo traditum accipiunt, & appro-
bant, divulgant, & prædicant, interpretantur &
exponunt, à supposititijs & adulterinijs dictis,
vel scriptis discernunt, & discriminant, illi nihil
authoritatis addunt dictis vel scriptis, quum tota
illorum, sive singulorum, sive iunctorum Autho-
ritas sit tantum humana, & divina ab humania
confirmari neque indigeant, neque possint. Sed
totum illud approbandi, prædicandi, explicandi,
discernendi munus, etiam ab ipsa tota Catholica
obitum, testificatio tantum est, quā se dicta vel
scripta ista, & sola quidem, pro divinis habere &
agnoscere declarat.

V. Non modo ergo falsa, sed & contradic-
tionem implicantia, stulta, & blasphemia sunt, hu-
iustmodi dicta Pontificiorum. Ecclesia Scripturis est
antiquior, & Scriptura non est Authentica nisi Ecclesia
Authoritate. Et, Omnis que nunc est Scriptura Authori-
tas, ab Ecclesia Authoritate dependet necessariò. Et, Scri-
ptura non plu valentia essent, quam fabula AEsopi, vel
alind quodvis scriptum nisi Ecclesie testimonio credere-
mus. Argumentum verò quia Scripturā antiquior
sit Ecclesia, falsitate laborat Antecedentis, & in-
consequentiā. Nam Scriptura quoad sensus, imo
& verba Antiquior est Ecclesia. Et tenetur Eccle-
sia prior, accipere posteriora dicta, & scripta E-
saiae, Hietemiae, &c. Pauli, Petri, simul ac illorum
divina Veritas argumentis iuxta Dei iudicium
sufficientibus est demonstrata.

V I. Eo véro ipso, quo Scripturæ sunt divinæ, *Dan. 17, 26*
etiam sunt Canonice, ex modo & fine scriptio-*Psalm 119,*
nis: utpote regulam fidei, charitatis, spei, totiusque
vitæ nostræ continentes. Sunt enim datæ ad *106.*
Rom. 10, 8, *17.*

A ij doctrinam

Matt. 22, doctrinam, redargutionem, institutionem, correctionem, consolationem, hoc est, ut norma 37, 40.
2. Tim. 3, 16.
Zem. 15, 4. sint veri & falsi intellectui nostro, bonique & mali affectui, sive ad faciendum & omittendum, sive ad habendum vel carentum. Nam quemadmodum divinæ sunt quia à Deo datae, non quia ab hominibus acceptæ sunt: ita & Canonicae sunt & dicuntur activè, quia Canonem præscribunt, non passivè, quia pro Canone habentur, vel quia in Canonem assumuntur. Imo vero tantum abest ut Ecclesia illas authenticas vel canonicas faciat, ut nullus hominum cœtus, Ecclesiæ nomine venire queat, nisi illas, quod ad summam Legis & Euangeli pro authenticis & canonicis habeat.

P.T. 14. 1.

Iacob. 8, 84,
& cap. 5,
39. 46.

Iob 5, 16.
I. Cor. 12, 3.
I. Cor. 2, 5.
& 3, 7, 8,
9.
Mat. 10, 20
I. Cor. 3, 11
12.
Phil. 3, 15,
16.
Col. 2, 16.
19.

VII. Altera Quæstio est, quomodo hominibus persuadeatur, Scripturas istas esse divinas: cui explicandæ, nonnulla præmittenda sunt, quæ tractatum ab æquificationibus liberent, & faciliorem reddant. 1. inter Scripturam, quæ ut signum verbo, & scriptione verbico constat, & sensum Scripturæ est distinguendum, eo quod haud pari momento, utriusque notitia & fides, sit necessaria, quum Scriptura sit propter sensus. Et dispar sit probandi ratio, qua scriptio & sensibus divinitas astruitur. 2. discernendum inter causam primariam Scripturæ, & instrumentales, ne eadem æstimetur necessitas credendi librum aliquem Scripturæ, ab hoc vel illo amanuensi scriptum, & à Deo profectum esse. 3. Sensuum istorum dispar est ratio, quum alij sint simpliciter ad salutem necessarij, utpote fundamentum & caput religionis continent, alij vero non nisi aliqua

qua explicationis, probationis, amplificationis
relatione illos attingant.

VIII. 4. Fidei persuasio, à Certitudine Vissionis discriminanda est, ne quis hic pro fide, cui sufficit aduersus tentationes prævalere, certitudinem postulet nulli obnoxiam temptationi. 5. Fides implicita quā Scriptura istacitra sensuum intellectum divina esse creditur, ab explicitā, quæ sensuum aliqua, præsertim necessariorum, notitia constat: & ipsa notitia historica, quæ mentis tantum ἀσφαλείαν habet, à salvifica, quæ præterea πληροφορίαν & πιπερίην, in qua acquiescit conscientia, continet, distinguenda venit, ut rectè iudicari possit, quæ argumenta cuique fidei ingenerandæ, necessaria & sufficientia sint. 6. inter argumenta Deo digna, & quæ humana vanitas pertere potest, distinguendum est: neque talia hic postulanda, quæ nulli non persuadeant, quorum ipsis Christo per tot signa, prodigia, virtutes, & Sp. Sancti distributiones doctrinam suam testato, fides a multis sit denegata. 7. Argumentorum ad suasionem adhibitorum, lumen externum, ab interno Sp. S. testificantis lumine, discernendum est, ne quod huic tanquam fidei nostræ signaculo & arrhaboni competit, argumentorum robo, ri, & foris testificantium veracitati adscribatur.

IX. 8. Distinguendū est inter illos qui ipsum Deum, vel Christum, vel per se, vel per Angelos, vel per Prophetas, vel per Apostolos loquentem audierunt, qui que primi libros sacros acceperunt: & inter eos, qui istos secuti, ex illorum traditione Scripturas habent. Prioribus enim miracula & predictionum complementa in oculos ipsorum

A iij incur-

*1. Cor. 13. 9.
12.
Gen. 15, 6, 8
&
Rom. 4, 19,
20
Iud. 6. 36. 37
39.
Heb. 11, 32.
33.
Ioh. 3, 2, 10.
I. reg. 2, 19.
Ioh 5, 35.
Mat. 13, 2.
Heb. 6, 11.
& 10, 22.
Ephes. 3, 12.
Math. 12,
38, 39.
Mat. 16, 1.
Lace 16, 3, 10,
31.
Mat 27. 41.
Ioh. 12, 17.
Luce 24, 27
44, 45.
2. Cor. 1, 21.
Ephes. 1, 13.
14.
Ioh. 4, 42.*

*Iud. 1, 7, 10.
Heb. 2, 3.
Ioh. 10, 29.*

Esa. 44, 7, 8

6 IACOBI ARMINII

incurrentia, fidem dictis & scriptis adstruere potuerunt: Posterioribus vero narratio, ut doctrinæ n^o, sic & argumentorum confirmandæ isti adhibitorum proponitur in Scripturis, & ipsa argumentis suis adstruenda. 9.. Distinctio quidem inter veritatem Scripturæ, & eius divinitatem fieri potest, vt per illius fidem, ad huius fidem gradatim progressio fiat: attamen disseparatio inter illas esse nequit: quia si Scripturæ veræ sint, divinas esse necesse est. Denique hic cogitandum parvulis, humilibus, Deum timentibus, Patris voluntatem facere volentibus, revelari secreta Dei, & doctrinam Christi, quod ex Deo sit: contra, sapientibus mundi, superbis, consilium Dei adversus se spernentibus, vita æterna se indignos decernentibus, perversis & absurdis hominibus, spiritu resistentibus, secretum Dei & Euangeliū Christi testum esse & manere: imo vero scandalum, & stultitiam esse, quum per se sit sapientia & potentia Dei.

X. His præmissis videamus quomodo nobis persuadeatur, vel persuaderi queat, Scripturas V. & N. Testamenti esse divinas: saltem quoad essentialia eius, id est, Legis & Euangelij summati, sine cuius fide salus constare non potest. Huic suasioni faciendæ tria potissimum inseruiunt. Testimonium hominum exterium, Argumenta ipsis Scripturis insita, & Testificatio Dei interna: quorum illud, estimationem & reverentiam Scripturis humanitus conciliando, fidem præparat, quæ in hac duo posteriora vere divina resolvitur, & per illa perfectè absolvitur.

XI. Testimonium hominum eorumque professorum,

fessorum, hostes omittimus, etiam Mahumetanos fecem religionis ex Iudaica & Christiana corrupta, quin & Ethnica, conflatae amplectentes) duplex est: iudæorum de veteris Testamendi, & Christianorum de totius Scripturæ doctrinâ, & libris testificantium. Illorum testimonio duo robur conciliant: Confessionis constantia in summâ miseriâ, quum soja eius abnegatione libertatis & dominiorum mundi participes esse possent: & Christianæ religionis odium, quæ sui ortum, amplificationem & confirmationem bona parte veteris Testamenti Scripturæ transcribit, tanta fiducia, ut illius solius testimonio & judicio stare & caderé parata sit. Christianorum testimonium, eâdem constantiæ notâ insignitum, trifariam consideramus. 1. Ecclesiæ Catholice, quæ à principio sui ad hæc tempora Christianam religionem, ut divinam professa, istic libris suam religionem contineri, eosque à Deo profectos esse, testatur. 2. Singularium primitivarum Ecclesiarum, quæ ab Apostolis fundatae, tum totum vetus Testamentum, tum Epistolæ sibi suisve pastöribus, vel notis saltē inscriptas primò acceperunt, & successoribus, suis, alijsq; Ecclesijs eodem titulo tradiderunt. 3. Repræsentativæ, quæ dicitur, Ecclesiæ ex pastoribus & doctoribus, constatis, qui linguarum & rerum divinarum peritia instructi examine facto iudicium suum pronuntiant, & populis sibi creditis adprobant: in quorum censu Romanum Pontificem infra infimum Pontificiæ Ecclesiæ parochum ipso doctiorem collocamus.

*Act. 26, 22.
2. Pet. 1, 19.
Ad. 17, 11.*

*Apoc. 6, 9.
11-12.*

Colos. 4, 16.

Ephes. 5, 27.

XII. Argumenta Scripturis insita sunt qua-

A iiiij

tuor

8 IACOBI ARMINII

tuor maximi momenti doctrinæ genus, stili Majestas, partium consensus, & doctrinæ efficacia, quæ singula pondus habent gravissimum, iuncta vero cuivis pertinaciæ Spiritu & præconcepta per inveteratam consuetudinem opinionem non exæcato, fidem facere possunt. Doctrinæ genus divinum esse probant. 1. Præcepta istis libris tradita: in quibus tres notæ divinitatis. 1. Actuum præscriptorum præcellentia, in suipius abnegatione, & totius vitæ secundum Deum institutione. 2. Actuum nonnullorum mirabilis & stultitiae instar ab animali homine æstimata insolentia, quicquidamen securâ confidentiâ præscribuntur, ut. Nisi in Iesum crucifixum & mortuum credideris, condemnaberis, si credideris, salvaberis. 3. Modus quo præstari postulantur, vt ex conscientia & charitate fiant, secus hypocriticos iudicatum iri. In illo, sanctitas, in isto omnipotencia, in hoc omniscientia pure divina conspicitur.

2. promissa & minæ, quæ duplex signum præferrunt divini valoris, tum quod à nullo quam à Deo dari posse constat, tum quod ita comparata sunt ut non nisi conscientiam præcepta, quibus adduntur, pro divinis habentis, movere possint.

3. Admirabile iustitiæ Dei, qua iustitiam diligit & peccatum odit, & æquitatis, qua cuncta administrat, cum misericordia in Christo, temperamentum, in quo gloriæ Dei summa elucet, vbi tria notanda. 1. quod peccatorem, cuius

2. Cor. 5, 19. vt creaturæ suæ ex amore misericordia tangitur, in gratiam recipere noluerit, nisi reconciliatoris & mediatoris interventu. 2. quod ipsum filium suum charissimum ex se genitum &

Ephes. 2, 12. *16.* *Hab. 8, 5, &* *9 v. 7, 11.* *12, 4, c.*

iustitiæ

iustitiae perfectæ munere functum , deprecato-
rem & intercessorem admittere noluerit,nisi san-
guine suo adsparsum 1. quod illum ipsum so-
lis fidelibus & resipiscentibus salvatorem consti-
tuerit; impoenitentibus ab omni spe venia & sa-
lutis exclusis. 4. Excellentissimum documen-
tum, quo necessitas & sufficientia doctrinæ istius
demonstratur,in eo positum quod ipse Iesu s non
nisi per obedientiam & passionem in gloriam
suam ingressus sit , idque pro solis fidelibus ipsi
conformandis, & quod in cœlum receptus, præ-
fectus domui Dei & Rex populi sui,vitæq; æter-
næ dator sit constitutus.

XIII. Stili maiestatem evincunt. 1. Attribu-
ta quæ sibi arrogat Scripturarum autor: naturæ
præstantia in omniscientia & omnipotentia;
operationum excellentia ut creatori & gubernata-
tori omnium rerum: potestatis supereminentia,
ut Regi regum & Domino dominorum. 2. Awe-
(*Ἄποληψις*) favoris & odij, spei & metus expers,
qua erga omnes cuiuscunque status sint,eundem
se declarat, tam regibus iubens, prohibens , pro-
mittens, minans, quam infimis , tam toti populo,
quam singulis , ipsis etiam tenebrarum rectori-
bus, mundi huius principibus, Satanæ & Ange-
lis eius; atque adeò toti creaturarum vniuersitati.
3. Modus quo vtitur in lege ferenda & sancien-
da: quæ nullum aliud proemium habet, quam
ego Iehova sum Deus tuus. nullum epilogum,
quam ego Iehova locutus sum. Esto fortis, quia
ego tecum sum, ne metue ,quia ego te eripiam.
Aut hæc vere sibi arrogat qui loquitur , & sic di-
vina est oratio, aut stultissima est, (absit blasphe-
mia)

Heb. 3. 1. 19.
Heb. 3. 9.
Luce 24. 26.
Rom. 3. 29.
Hebr. 10. 16.
Hebr. 4. 14.
15. 16.
Ioan. 17. 2. 3.

Eze 44. 7. 8.
Ezue 41. 12.
25. 26.
Psalm 50. 1.
Deut. 17. 15.
16.
1 Sam. 12.
25.

Exod. 20. 2.
Ios. 1. 9.
Ezab. 43. 5.
Iers. L. 8.
Dan. 4. 5.

mia) nullum est medium. Nullus autem in tota Scriptura apex est, qui illam à stultitia invicto argumento non eximat.

XIV. Consensus in omnibus & singulis Scripturæ partibus, eius divinitatem satis evidenter arguit, eo qnod iste non nisi Spiritui divino adscribi posset: cui rei firmandæ serviet. 1. Consideratio longissimi temporis, quo ista Scriptio duravit, à Mose nempe ad Iohannem, cui postrema revelatio authentica facta est. 2. Scriptorum seu Amanuensium & librorum multitudo. 3. Locorum in quibus scripti sunt, distantia, quæ vetuit ne inter se conferre possent Scriptores.

Mal. 4.4.

Iere. 2.7.8.

Ioan. 3.4.6.

Gen. 49.10.

Deut. 32.21.

Dan. 9.25.

26.

Mal. 1.10.

II.

Psal. 2 & 22

110.132.

Malak. 1. &

2. & 24.27.

Luc. 1.15.7.

& 24.27.

44.

Psal. 113.23.

23.

Mat. 21.42

Eze. 6.5.31.

Ab. 11.13.

Pf. 40.7.8.

Dan. 9.25.

36.

la Mosis de Messia, vocatione Gentium, Reiectione Iudæorum Oracula, cum interpretamentis, & singularium circumstantiarum additamentis, quæ in Prophetis & Psalmis inveniuntur, collata. De consensus inter V. & N. Testamenti scripta divinitate testabitur vel sola; subita illa & inopinata quidem, sed ad miraculum usque sentiens omnium Oraculorum de Messia, Gentium ad illum, aggregatione, Iudæorum infidelitate, & repulsa, legis denique ceremonialis prima per complemetum iuris, inde per vim facienda, abrogatione, sive verbis, sive rerum, personarum, factorum, eventuum typis prænuntiatorum, ad Iesu Nazareni personam, adventum, statum, officia, tempora accommodatio: quæ, etiam si vel de Veteris, vel de Novi si singula sola extarent,

rent, dubitari posset: de utriusque sic consentientis divinitate, dubitationem omnem excludit; quum impossibile sit istum consensum à mente vel angelica, vel humana confictum esse.

XV. Efficacia denique doctrinæ, divinitatem Scripturæ potenter demonstrat, quam ponimus in duobus. In fide, quæ illi habita est in mundo, & in destructione reliquarum religionum totiusque regni Satanici, cuius signa evidentissima duo fuerunt, Oraculorum obturatio, & Idolorum ablatio. Commendant hanc efficaciam. 1. ipse doctrinæ genius, qui citra vim divinam illi assistentem comparatus est ad repellendum omnes ab assensu sui, propter apparentem in illa absurditatem, & abhorretem ab illa humani affectus concupiscentiam. sic enim inquit, nisi in Iesum crucifixum credideris, & pro illo vitam profundere sis paratus, perdes animam tuam. 2. Personarum per quas doctrina administrata est paucitas, vilitas, infirmitas secundum hominem: at secundum Deum in victa tolerantia, & lenitas, quæ tanta fuit in principe omnium, vt quibusdam doctrinâ suâ offensis, ex discipulis familiaribus quereret, num & ipsi vellent abire. 3. Hostium qui se doctrinæ opposuerunt multitudo, sapientia, authoritas, potestia, amor in religiones patrias, & ex illo odium in istam novam doctrinam, exque illis furiosa Christianos & doctrinam illorum extirpandi rabbies. Imperium scilicet Romanum, sese ad trecentos circiter annos opposuit, reliquo mundo adiuvante, & Iudeis incitantibus. Immo vero & ipse Satanás, qui thronum suum in imperio isto collocarat. 4. Infinita hominum omnis generis, nationis,

1. Tim. 3. 15.

Zach. 13. 2.

Zeph. 2. 11.

Ad. 16. 16.

17.

Esaias 53. 1.

1. Cor. 1. 8.

2.

2. Tim. 3. 12.

Lucas 6. 13.

Matt. 4. 18.

19.

2. Cor. 4.

2. Cor. 12. 12.

2. Tim. 4. 2.

Ioh. 6. 67.

1. Cor. 1. 8.

Ad. 4. 27.

& 9. 1.

Matt. 10. 18.

22.

Ioh. 15. 2.

Ephes. 6. 12.

Apos. 1. 10.

13.

Apos. 6. 9.

10. 11.

nationis, etatis, sexus, conditionis multitudo, qui huic doctrinæ fidem adhibuerunt, eamque morte per tormenta intolerabilia toleratæ, confirmarunt: quod neque ambitioni, neque furori, in tot & talibus, nisi per ambitiosam insaniam adscribi potest. 5. Temporis brevitas, quo magnam orbis habitabilis partem fulguris instar pervasit, adeo ut solus Paulus ab Hierosolymis ad Illyricum usque omnia loca Euangelio Christi repleverit.

*Col. 1. 6.
Rom. 15. 19.*

*1 Cor. 3. 7.
Ephes. 1. 17.
18.*

*Rom. 12. 2.
1 Cor. 1. 12.
1 Cor. 1. 24.
1 Cor. 12. 3.
Heb. 8. 10.
2 Cor. 1. 22.
Ephes. 1. 13
14.*

*Act. 20. 28.
Ephes. 4. 11.*

2 Cor. 5. 19

Rom. 8. 16.

XVI. Hisce suasionibus, quæ fidei quidem historicæ, at salvificæ ingenerandæ solæ per se non sufficiunt: necesse est ut interior Dei per Spiritum sanctum suatio accedat: quæ sita est. 1. In illuminatione mentis, ut probemus quæ sit voluntas Dei bona, accepta, perfecta, ut sciamus quæ Deus nobis est gratificatus, & Iesum Christum esse Dei sapientiam, & potentiam. 2. In inscriptione Legum Dei in cordibus nostris, quæ constat studij & roboris ad præstandum infusione. 3. In promissionum Dei in cordibus nostris obsignatione, quo nomine signaculum & arrha ho hereditatis nostræ dicitur, quo obsignamur in diem redemptionis. Ita scilicet idem ille qui sacras Scripturas sanctis Dei hominibus inspiravit, qui constituit in Ecclesia Episcopos, Apostolos, Prophetas, Euangelistas, Pastores, Doctores, qui Verbum Reconciliationis in ore ipsorum posuit, author est fidei, qua ista doctrina in iustitiam, & salutem æternam adprehenditur. Cujus testimonium, cum à testimonio spiritus humani distinguitur, & de ipsis rebus ad salutem necessarijs, non de verbis, litteris, aut inscriptione esse dicitur,

per-

perversè faciunt Pontificij testimonia illa confundentes, & per Spiritus testimonium discretionem versus Apocryphi, re cum Canonicis Scripturis consentientis, à versu Canonico postulantes.

XVII. Iam vero ut vim trium istorum documentorum paucis complectamur. 1. de vi testimonij humani scripturas nostras Deo adscribentis, dicimus; nullius scripti quod in rerum natura vel extitit, vel extat, authorem tam luculentis testimonij probari posse, quin illorum pondus longè infra istius dignitatē subsidat, rura quoad testium multitudinem, sapientiam, probitatem; tum quoad testimonij paritatem, constantiam, durationem. Cuius rei causa est, quod Religio istis Scriptis comprehensa, quamplurimis Mat. 18.
19.20.
Mat. 16,17. populis, & quam diutissime prædicata sit, quod ipsum non exiguum continet divinitatis eius argumentum: quum æquissimum sit, vt Religio, quæ verè sola divina est, & quam Deus ab hominibus citra discrimen populorum vult recipi, in commune quoque omnibus prædicetur.

XVIII. 2. Argumenta quæ Scripturis insita, religionis in ijs præscriptæ divinitatem arguunt, tam plena & perfecta esse asseveramus, Rom. 10, 12,
14, 15, 17.
2 Cor. 4, 2, 3,
4, 5. vt nulla pro ullius religionis defensione excogitati possint, quæ istis ipsis non sint, & excellenter ratione, comprehensa. Imo vero tanti esse valoris, vt ijs ipsis tam fortiter Religionis Christianæ veritas adstruatur, quam ullis alijs probari possit, quod illa omnino vel sit vel esse possit vera Religio: adeo vt Religionem ullam veram esse, vel esse posse probare volenti, non minus com.

compendiosa & facilis via sit per ista argumēta,
 quam per vlla alia, quæ à communibus notioni-
 bus deduci possint. Et quod mirandum est maxi-
 mè, illud ipsum quod in Religione Christiana
 23. 24. videtur absurdissimum, præbet de eius divinita-
 2. Cor. 1. 11. te documentum certissimum, posito quod veris-
 24. 9. 54. 55. simum est, illam per suasionem lenem in con-
 scientijs, non per vim gladij introductam esse.
Quo facit illa etiam ab Augustino usurpata olim
 argumentatio; si Religio Christiana miraculis,
 quæ in Scripturis narrantur, adstructa est, vera
 est; si non est, omnium maximum miraculum
 est, sine miraculis fidem invenisse. Debuit enim
 miraculorum extrinsecus adhibitorum vicem &
 vim præstuisse interna suasio illius, qui miracu-
 la solus patrare potest. Et sic ipsa miraculorum,
 quæ olim doctrinæ probandæ facta sunt, narra-
 tio libris istis contenta, per doctrinæ exanimatæ
 divinitatem, vera esse pulcherrimâ vicissitudine
 comprobatur.

Appl. 2. 17. XIX. 3. Spiritus sancti testificatio interna,
 quanquam soli illi, cui obtingit, nota est, tamen
 cum mutua sit inter veritatem testantis, & rei
 probatæ veritatem relatio, potest ex rei probatæ
 naturâ, de testimonio ipso examen institui: quod
 tantu abest, ut Spiritui sancto ignominiosum aut
 ingratum sit, ut eo ipso illius, tanquam qui & in-
 terni testimonij, & externi verbi, quin & sen-
 suum de quibus testificatur vtrumque autor sit,
 veritas undeque inclarescat; quâ de causa
8. Job. 4. 1. 2. etiam iussit ut Spiritus probentur, an ex Deo
 sint, probationis specimen addito. Tam itaque
 facile erit Spiritus sancti testimonium internum
 falso

falsò ja^ctantem confutare , quam facile ipsa , cui additum se dicit , Religio , destrui potest . Vnde apparet , testificationem illam Spiritus internam certiorando illi , cui fit , non convincendo alteri compararam esse . Quare illi qui istam inter causas , cur Scripturas pro divinis habent , numerant , principium petere insulse à Pontificijs dicuntur , quum nunquam illam convincendis alijs usurpent .

THEISIS SECUNDIA

DE

Sufficientia & perfectione S. Scripturæ contra traditiones.

Respondente ABRAH. VLIET.

I.

Quem Scripturę Veteris & Novi Testamen-
ti perfectionem attribuimus , non intelligi-
mus perfectum illud cuius Apostolus . 1. Cor. 13. 1. Cor. 15. 28.
mentionem facit ; proprium id enim futurę vi-
tę , in qua Deus erit omnia in omnibus : neque
absolutam quandam per integrum Scripture
corpus & singulas ejus partes æque sparsam
litatem , quam adimere Scripturæ non potest
à Deo perfectissimo authore illam esse fuisse
neque etiam perfectionem talem , quæ
& singula sanctis viris aliquando divinit
rata , & per illos Ecclesiæ enunciata , quæ

*Psal. 19. 8. 9**Rom. 7. 12.*

Eph. 7. 12. illa sint, comple&tatur: Sed perfectionem relati-
2. Tim. 3. 16. vam intelligimus, certi finis gratia, Scripturæ
17. tanquam instrumento convenientem, secun-
 dum quam omnia, quæ ad salutem Ecclesiæ fue-
 runt, sunt, erunt necessaria perfecte comprehen-
 dit.

II. Ad hanc Scripturæ adstruendam tum ip-
 sius rei veritate, de qua mox, tum necessitatè
 certa compellimur. Citra illam enim ad alias
 Dei sive iam factas sive post futuras revelationes
 salutis integrè obtinendæ causa confugere coge-
 mur, at inutili conatu, nisi indubitatis argumen-
 tis illarum divinitas adstruatur. Qued huc us-
 que de ijs quæ factæ dicuntur eo modo com-
 monstratum non est, & de ijs quæ futuræ dicun-
 tur nunquam demonstrari poterit.

III. Ut verò hanc perfectionem Scripturæ so-
 lide & velut ex fundamento adstruere queamus,
 de revelationum d'vinarum perfectione vniver-
 sim breviter videbimus: sic enim non modo er-
 rorem secus sentientium tollemus, sed & fon-
 tem ejus monstrabimus & occludemus. Est au-
 tem revelatio divina (pro actu, jam vocem illam
 usurpamus non pro eo quod revelatur) tum in-
 terna, quam inspirationem cum Scriptura ipsa
 generali voce appellamus, tum externa per ser-
 monis enuntiationem vel scriptiōnem. Jam vero
 Scripturis perfectio adimitur vel in ipsis vel in
 præcedaneis revelationib. hoc ordine & modo.

IV. 1. Negatur perfecta inspiratio f. &ta Prophe-
 Apostolis scripturarum administris, & asse-
 ovarum post illos revelationum necessitas
 spatio. 11. Concessa ista perfectione ne-
 gatur

gatur sensuum inspiratorum perfectam per vet. būm περφεξικόν enuntiationem fieri potuisse: diversam enim esse sensuum divinorum ad salutis nostræ perfectam consummationem cognitum necessariorum rationem, quum alij serviant instruendis rudibus & infantibus in Christo, eorumque mentibus præparandis, alij perficiendis adultis eorumque mentibus plena spiritus sapientia imbuendis & implendis: & illos quidem externo verbo patefieri & doceri possentes vero non nisi Spiritus interno alloquio mentibus offerti & imprimi posse. 111. Concessa perfecta omnium sensuum divinorum inspiratione & enuntiatione, negatur Scripturis quidquid ad salutem necessarium inspiratum & enuntiatum est perfecte contineri, quia neque Spiritui inspiratori, neque amanuensibus propositum fuerit omnia ista literis ad posteritatem consignare.

V. Tres istæ negativæ quum hunc intet se ordinem & respectum habeant, ut prioribus duabus vel altera earum adstructa, ponatur & tertia, & hac destructa tollantur præcedentæ, possemus solius tertiae destructione defuncti satisfecisse videri, nisi causas erroris, ut diximus, tollere visum esset, & ansam præcidere adversarijs conquerendi, quod controversiam non ex ipsius natura, sed ad instituti nostri eommoditatem & vitoriam tractassernus. Quare tibus istis negativis hæc tria verissima enuntiata affitmate opponimus. i. Omnia quæ ad salutem Ecclesiæ cognitu necessaria fuerunt, sunt, erunt usque ad seculi consummationem Prophetis & Apostolis

perfecte inspirata fuisse & revelata. 11. Omnia
q[ue] necessaria à Prophetis & Apostolis secundum
istam inspirationem verbo ~~ad populus ipsius~~ concreditis administrata & enuntiata esse.
111. Eadem omnia ita necessaria plenè & perfe-
ctè illorum libris esse comprehensa.

V I. Ex qua deductione adparet actus revelationis à sensibus revelatis distingui, & tamen differentibus revelationis actibus res subjectas & sensus convenire. Per distinctionem istam occurritur obiectioni Spiritualium, internam Sp. sancti illuminationem semper necessariam urgentium, quod de actu non de rebus subjectis & sensib. novis concedimus: per convenientiam refutantur Pontificij Ecclesiam Scripturā priorem affirmantes: quia scriptio verbi ante pronuntiati Ecclesia sit posterior; quod non sequitur si idem sensus sint verbo scripto & pronuntiato compræhensi.

V II. Iam verò a prioris probatione ordinentes brevitatis causa, Revelationis sub V. Testamento factæ perfectione seposita, docebimus Apostolis omnia eo quo diximus modo necessaria inspirata fuisse, & nullam novam post tempora illorum inspirationem factam esse, neque porro futuram. Illud autem in expressis Scripturæ locis.

1 Cor. 14, 26. 11 rationibus inde deductis sic probamus. Primus locus est. Spiritus S. vos docebit omnia quæ dixi vobis. Ex cuius parte prima propositum integrum obtainemus, qui enim docet omnia nihil omittit docendum. Ex altera parte idem probatur si constet Christum omnia Apostolis suis dixisse; quod probatur his verbis Christi; Omnia

quæ

quæ audivi à Patre nota feci vobis. At qui in sinu ^{Iona. 15. 15.}
Patris est omnia audivit patefacienda. Item verba quæ tradidisti mihi trādidi eis. ^{Iona. 17. 8.}

VIII. Secundus locus est. Spiritus veritatis deducet vos in omnem veritatem: Cuius efficacia elucebit planius, si ab eodem Christo doceri nos patiamur illam veritatem, qua non Apostoli modo sed tota Ecclesia ad finem usque mundi sanctificabitur ex voto Christi. ^{Iona. 17. 17.} ^{20.}

IX. Tertius est. Nobis autem revelavit Deus per Spiritum suum, nempe sapientiam illam de qua ibi est mentio. At ne quis putet sapientiam illam esse partialem & pro certo tantum tempore Ecclesiaz servientem, videat quæ isti sapientiaz ibidem tribuantur. Est sapientia ab æterno à Deo præfinita, & præfinita in gloriam totius Ecclesiaz Catholicæ. hoc enim ex phrasē Apostolorum vox ^{vers. 7.} ^{vers. 9.} (nostrām) significat. Est sapientia continens ea quæ Deus præparavit diligentibus se universis, ^{vers. 10.} non tantum qui temporibus Apostolorum erant; Sapientia continens ipsas profunditates Dei, omnia illa quæ gratificatus est Deus Ecclesiaz: (quæ alibi impervestigabiles opes Christi diguntur.) ^{vers. 12.} ^{Ephes. 3. 8.} ^{vers. 16.} Sapientia quæ ipsa mens Christi, & cuius notitia mentis Christi cognitio dicitur: Sapientia cuius perfecti & Spirituales soli capaces dicuntur ne ad præparationem rudiorum & infantium in Christo tantum facere videatur. Hæc loca sufficientia.

X. Rationes ex multis hæ sunt. 1. est, ex juncta Christi glorificati & Spiritus promissi Christo que glorificato dati, & ab eodem effusi consideratione. Ad Christi glorificationem

*Aet. 2. 31.**Ioann. 3. 34 + 5**Ioel. 2. 28.**Aet. 2. 16.**17.**Ioann. 16. 7. 8.**Ioann. 16. 13.**xii. 13.*

vberissima Sp. sancti effusio differebatur, illo glorificato amplius differri non debuit: Christus dextera Dei exaltatus, adeptus est Spiritum promissum, & non ad mensuram, cundemque effudit tanta copia, quanta potuit effundi & ab hominibus capi, adeo ut tum expletum dicatur quod per Ioachem erat praedictum. Spiritus ille solius Patris & Christi Spiritus, nullius quam Christi causam ager, toto hujus seculi de mensu, ut Christi contra mundum advocatus ille a semetipso non loquetur, sed a Christo & ea proferet quae Christi sunt & a Christo accipiet. quare & Christum glorificabit. vnde sequitur nullam fore novam post Apostolos inspirationem ad salutem necessariam, & purum humani cerebri commentum esse quod de distinctionis Patris, Filiij, & Sp. sancti temporibus revelationis respectu dicitur. Ex hoc argumento tam firmiter & rei ipsius naturae convenienter novae omnes inspirationes refelluntur, ut doctrina quae contrarium statuit se rueri non possit, nisi vel alium Christum, & alium Spiritum confingat; (quod notandum in Spiritualium, qui dicuntur, Summis Magistris) vel saltem Christi in terris vicarium plenaria potestate Ecclesiam, administrantem Christo substituat: quod faciunt Pontificij.

XI. 2. Desumitur ex officio Apostolorum, cui fungendo, quia a Christo immediate sicut vocati, extra dubium sufficientibus donis, sunt instructi, & propterea sufficienti notitia. Constituti autem sunt idonei ministri Novi Testamenti; cui ut Testamento nihil addi potest, & ut Novum,

*2. Cor. 3. 6.**Gal. 3. 15.*

Novum, nec antiquabitur nec abrogabitur, nulla ergo nova post illos inspiratio. Facti etiam sunt ministri spiritus, ergo inspiratione docti illos sensus, qui perfectissimis conveniunt, & non tantum sub lege & vetustate litteræ constitutos. Concreditum est illis ministerium justitiae, at hoc omnium postremum, utpote quod cum vita æterna immediate coniungitur, & per justitiam etiam administratur. Dicuntur ijdem messores respectu Prophetarum, qui satores fuerunt ad hoc postremum munus in agro dominico ob eundum. Nulla ergo post Apostolorum nova administratio & propterea nulla nova inspiratio.

*Hab. 8. 13.
2 Cor. 3. 6.*

XII. 3. Ex temporis circumstantia, quo intrato facta est Apostolis, petitur: & quidem bifaria. 1. Fuit tempore Messiae, quod ultimum dicitur, & ultimum quidem revelationis respettu. Et erit ultimis temporibus effundam de spiritu meo. & Quando Messias venerit adnuntiabit nobis omnia, & Extremis diebus hisce locutus est nobis in Filio. quorsum etiam Christus dicitur patefactus ultimis temporibus. 2. Fuit hoc tempus à Patre statutum quo hæres non amplius ut infans sub paedagogo esset, sed adultus ipse sub gratia & Spiritus sancti ductu agebet, à quo tanquam spiritu libertatis illuminatus tetet & a facie gloriam Domini ut in speculo intueretur, & in eandem imaginem transformaretur ex gloria in gloriam. Nulla ergo post Apostolorum nova inspiratio, nullá Ecclesiæ major perfectio.

*Act. 2. 17.
Ivan. 4. 21.
Hab 1. 1.
1 Pet. 1. 20.
Gal. 4. 1. 2.
3. &c.*

XIII. 4. Præstabit nobis gloria & duratio doctrina Apostolis inspiratæ & concreditæ.

B iii 22

23 IACOBI ARMINI

2. Cor. 4, 4. Est enim glorioſiſſima, utpote Euangelium glo-
 Hebr. 1, 3. riæ Christi, qui est imago Dei, splendor gloriae
 Colos. 1, 19. & character hypostaseos Patris, in quo placuit
 Colos. 2, 9. Patrem ut omnis plenitudo inhabitaret, & pleni-
 2. Cor. 3, 10. tudo quidem Deitatis corporaliter: præ cuius
 gloria ut excellentiore lex ne gloria quidem
 fuit. unde ex pari sequetur si doctrina excellen-
 tior in secula fuerit: neque illam glorioſam futu-
 2. Cor. 3, 11. ram respectu illius glorioſioris Duratio etiam
 Mat. 24, 14. huius excludit aliás: manet enim sine abolitio-
 Mat. 18, 20. ne, & prædicabitur in universa terra usque dum
 veniat finis. illius ad inquisitum promittit Christus
 se ad futurum usque ad consummationem seculi.

XIV. Secundum thema in duo tributum membra distincte probabimus. 1. tam illa quæ consummationi serviunt quam præparationi chuniari posse & enunciata esse à Christo & Apostolis. 2. Apostolos omnia quæ Ecclesiæ necessaria sunt & erunt perfecte docuisse.

XV. Primæ partis probationi hæc servient.
 1. Filius qui est in sinu Patris, id est, admissus in intimam secretorum Patris notitiam exposuit sermone ~~ad prophetas~~ quæ apud Patrem vidi & audiuit, at impium est sentire quod illa tantum ad præparationem pertineant. inquit que Apostoli viderunt & audierunt, ea annuntiarunt ut Ecclesia cum Patre & Filio communionem haberet: in communione autem illa sita est consummatio.
 2. Sapientia quam Apostoli acceperunt ex revelatione Spiritus profundorum Dei scrutatoris, ab illis enunciata est sermonibus quos docuit idem Spiritus sanctus. At illa sapientia perfectorum est & spiritualium: ut vidimus antea.

XVI. 3. Verbum ex cuius fidei justitia & vita ^{Rom 10.8.9}
 ta æternâ obtinetur, non tantum est præparato-^{10.}
 rium, sed & consummatorium. At tale est ver-^{I Cor 1.21.}
 bum fidei ab Apostolis prædicatum, vnde & Eu-^{2 Cor. 3.9.}
 uangelium dicitur ministerium justitiae, sermo
 salutis, & potentia Dei ad salutem omni creden-^{AG 13.26.}
 ti. 4. Ministerium Spiritus & Novi Testamenti, ^{Heb 7.19.}
 quod paedagogico & nihil consummanti mini-^{2 Cor. 3.}
 sterio Mosis, literæ mortis & Veteris Testamen-^{Cels. 1.28.}
 ti oppositum non servit præparationi, sed conti-
 net perfectionem. At hoc ministerium obierunt
 Apostoli: vnde etiam ministri Novi Testamenti
 & Spiritus dicuntur; omnemque hominem per-^{I. Per. 1.23.}
 fectum sistere in Christo Iesu. 5. Verbum illud, ^{25.}
 quod dicitur semen incorruptibile ex quo reha-
 cimur, & quod manet in æternum, non est tan-
 tum præparatorium. At tale est verbum quod
 Euangelizarunt Apostoli.

XVII. Alteri parti firmandæ hæc sunt, ^{Luke 7.30.}
 1. Omne Dei consilium, hominibus adnuntian-^{Alt. 20.27.}
 dum, continet omnia ad salutem necessaria. At
 Paulus adnuntiavit Ephesijs omne Dei consili-
 lium. Ergo omnia necessaria, &c. 2. Per Eu-^{I. Cor. 15.12}
 uangelium Pauli servantur Corinthijs, siquidem
 id retineant prout acceperunt. Ergo omnia ad
 salutem necessaria prædicata Corinthijs. 3. Sa-^{Heb 2.3.}
 lus à Christo prædicari coepit & ab ipso integrè
 prædicata ab Apostolis qui ipsum audiverant ad
 nos est confirmata. Ergo Apostolorum doctrina
 omnia perfectè continuuit, quæ Ecclesiæ postu-^{2 Cor. 1.13.}
 labat necessaria confirmatio.

XVIII. Et ne quis cavilletur Apostolos quidem docuisse omnia tum temporis necessaria, at

non quæ ad finem usque mundi sufficient ædificationi totius corporis Christi, addatur porro.

Gal. 1.7.8.9 4. Qui euangelizaverit præter id quod Euangelizarunt Apostoli & præter hoc quod acceperunt Ecclesiæ Apostolicæ is anathema est. Ergo nihil addi licet Euangelio Apostolorum usque ad finem mundi: imo si quis addit, mutavit Eu-

Colos. 2.2.3. gelium Christi 5. In Iesu Christo, seu in mysterio Dei & Patris & Christi sunt omnes the-

Colos. 1.25. zauri sapientia & cognitionis absconditi. At Ies-

26. 27. 28. sum Christum & hoc mysterium integrè prædi-

3 Cor. 1.30. carunt Apostoli. Iesus Christus factus est nobis

31. à Deo sapientia, justitia, sanctificatio & redemp-

Ier. 9. 24. tio, vnde concludit Apostolus in hujus solius cognitione gloriationem vetam consilere. Er-

go Apostolorum doctrina continet quidquid Ecclesie necessarium, utile & gloriosum un-

Ephes. 1.20. quam erit ad seculi usque finem. 6. Ecclesia to-

21. ta Catholica ædificata est super fundamentum

Apoc. 21.14. Prophetatum & Apostolorum, & Apostoli di-

Gal. 4.26. cūtunt fundamenta cœlestis Hierusalem, quæ

Ephes. 4.4.5 est mater omnium nostrum. Ergo omnia quæ

6. toti Ecclesiæ ad consummationem usque, neces-

Ephes. 1.23. saria erunt prædicarunt Apostoli. 7. Vnum est

I. Cor. 10.17. corpus Christi, complementum ejus qui implet

Heb. 13.8. omnia in omnibus; unus spiritus, una spes voca-

Colos. 1.24. tionis nostræ; unus Dominus, una Fides, unum

25. Baptisma, unus Panis, unus Deus & Pater om-

Hab. 13.9. nium. Et Iesus Christus beri, hodie idem & in

secula. Apostoli autem hunc Deum, hunc Do-

minum, hunc Spiritum, hanc Fidem & Spem,

hoc Baptismum, hunc panem perfectè prædicarunt: totumque illud corpus doctrina sua ani-

mant

mant & vivificant ad finem usque seculi. Ergo non debet Ecclesia varijs & peregrinis doctrinis circumferri.

XIX. Restat ultimum thema, quod Scripturæ Propheticæ & Apostolicæ perfectionem nobis commendat; cui stabilendo hæc argumenta producimus. 1. Id docent Scripturæ expressa testimonia vetantia ne quid addatur ijs quæ præcepta sunt à Domino: quod autem illa testimonia de verbo scripto intelligenda sunt docent eadem Scripturæ planissimè. quare etiam Apostolus iubet ne quis sapiat supra id quod scriptum est: & qui Ephesijs omne se Dei consilium adnuntiasse dicit, fatetur se nihil dixisse extra ea quæ Moses & Prophetæ futura prædixerunt.

XX. 1. Ex ipso objecto & materia doctrinæ salutiferæ eadem perfectio adstruitur: & quidem varijs modis. 1. a tota materia doctrinæ salutaris constat veritate quæ est secundum pie-
tatem: at illam veritatem integrè tradit Scriptu-
ra; Est enim de Deo & Christo quomodo agnos-
cendus & colendus sit. 2. b Tradit Scriptura per-
fectè doctrinam Fidei, Spei & Charitatis: at il-
lis actibus continetur quidquid Deus à nobis po-
stulat. 3. c Dicitur Scriptura Veteris & Novi Te-
stamenti, eq; quod utrumque contineat integre.
At Testamento nihil addi potest. imo Testa-
mentum prudentis Testatoris continet plene vo-
luntatem ultimam illius, tum secundum quam
vult bona sua dispensari, tum secundum quam
vult hæredes suos vitam suam instituere. At tota
doctrina salutaris constat descriptione benefi-
cij Dei erga nos, & nostri erga illum officij.

*Deut. 4. 3.
Item c. 12. 38.
Deut. 30. 10.
11. 12. 13. 14.
Deut. 18. 18.
Ios. 1. 7. 3.
1. Cor. 4. 6.
Ad. 10. 27.*

*a Tit. 1. 1.
1. Para. 28. 9.
Ivan. 17. 3.
Ioan. 5. 23.*

*b 1. Ies. 3. 13.
2. Tim. 3. 16.
&c.
Rom. 15. 4.
1. Thess. 1. 3.
Tit. 2. 12. 13.
c 2. Cor. 3.
Gal. 3. 15.
Ierem. 31. 33.
34. &c.
c. 32. 38. 39.
40.
Gal. 17. 1. 2.*

* Luce 16.16. 4. * partitio totius doctrinæ salutaris in Legem
Ies. 1. 8.
Luce 1. 1. 2. & Euangelium , tanquam partes totius amplitu-
3. 4. dinem exhaudentes idem evincit , quum ambæ
Rom. 1. 2. 3. in Scripturis perfectè contineantur.
6c.

Ath. 26.22. XXI. 111. Probatur id ipsum à fine & effica-
23. cia totius doctrinæ salutaris ; quem finem si inte-
Rem. 10.4. grum intendit Scriptura & præstat perfectè , non
5. 6. 7. 8. 9. est cur doctrinam quocunque modo propositam
10. integrum & præstat efficaciter : Hęc est doctrina
I. Ioan. 3. 13. ejus ut credamus nomini Filii ejus Iesu Christi
I. Ioan. 20. 31. Matth. 22. & diligamus alij alios , & Hęc scripta sunt ut cre-
37. 38. 39. datis . item , Hęc scripsi vobis , ut sciatis vos vi-
40. tam æternam habere , & ut credatis in nomen Fi-
Iom 5. 39. lij Dei . Ab istis duabus mandatis tota lex & Pro-
Lue. 16. 29. 2. Tim 3. 15. pheta pendent . Scrutamini Scripturas , nam vi-
16. 17. demini vitam æternam in ipsis habere . Impe-
diunt Scripturæ ne quis veniat in damnatorum
locum , & impediunt citra ullius alterius dogma-
tiæ additionem . Sapientem reddunt virum Dei
ad salutem per fidem & ad omne bonum opus
perfectè instructum .

XXII. i v. Confirmat hoc ipsum mos lo-
quendi sanctis Dei viris & Scripturis ipsis visti-
tus , secundum quem indistinctè Prophetas pro-
scriptis Prophetarum , & sermonem Propheti-
cum pro Scriptura Prophetiæ , & vissim Scri-
pturas pro Prophetis & Deo ipso usurpant , quo
ipso significatur sermonem Dei & Propheticum
prorsus unum esse cum Scripturis , & illum am-
plitudine sua hasce non excedere , quantum ad
illa quæ necessaria sunt . Sic Credis Rex Agrippa
Prophetis ? hoc est scriptis Prophetarum . Ha-
bent

bent Mosen & Prophetas, id est, scripta Mosis & Prophetarum. Habemus firmorem sermonem Propheticum, scriptis nempe illorum comprehensum, dicitur enim postea Scriptura Prophetiae. Ex oratione à Mose & Prophetis interpretatur illis in omnibus Scripturis quæ de ipso aiuntur. Et vicissim. Dixit Scriptura Pharaoni, Deus nempe per Mosen. Conclusit Scriptura omnia sub peccato, Et conclusit Deus omnes in contumacia. providens Scriptura ante euangelizavit Abrahæ.

*Luc. 16. 29.
2. Pet. 1. 19.
30.
Luc. 24. 27.
Rom. 9. 17.
Exod. 9. 17.
Gal. 3. 22.
Rom. 11. 32.
Gal. 3. 8.
Genes. 12. 3.*

XXIII. Postremo hoc addimus. Nullum potest proferri subjectum quod vel agnitione sola vel cultu insuper cohonestare debeat Ecclesia, Scripturis sanctis non comprehendens. Nullū etiam potest produci adtributum subjecto hujusmodi conveniens, (quod quidem de illo necessarium est cognoscendum, vel illi ab Ecclesia prestandum) quod Scriptura isti subjecto non adtribuat. Vnde sequitur Scripturam omnia continere ad salutem Ecclesiæ & gloriam Dei cognitu necessaria. Multa quidem Pontificij de Maria, reliquis sanctis & Pontifice Romano dicunt & scribunt, at dicimus, illa objecta non esse vel agnitionis vel cultus ullius quem illis prestare debeat Ecclesia. Et quæ illis adtribuunt talia sunt ut secundum certum Scripturarum iudicium illis circa sacrilegium & inversionem Euangeliij Christi adtribui non possint.

XXIV. Concludimus igitur, omnia quæ ad salutem Ecclesiæ necessaria fuerunt, sunt, erunt usque ad consummationē seculi perfecte jam olim inspirata, enunciata, scripta esse, neque ullam relationem

relationem seu traditionem præter illas inspiratas, enuntiatas & Scripturis compræhensas ad salutem Ecclesiæ necessariam esse: imò tam perfecte dicimus Scripturis compræhensum quid-

2. Tim. 3.16 *Matt. 4.3.* *&c.* *Matt. 22.19.* *Act. 18.18.* quid ad doctrinam veritatis pertinet, vt omnia quæ contra illam veritatem vel directè, vel indirectè veniunt ex ipsius Scripturis solis luculentissimè confutari possint. Quam asseverationem tanta religione & certitudine animi assertimus, vt simulatque probatum fuerit aliquid Scripturis non contineri, eo ipso nos statuamus illud ad salutem necessarium non esse, & vbi constiterit sententiam aliquam per Scripturas confutar non posse, illam hæreticam non esse eo ipso arbitremur. Quum itaque Pontificij sat agunt ut per exempla articulorum, quos necessarios dicunt, at Scripturis non probari, & quos hæreticos censent, at Scripturis non confutari, Scripturæ totali perfectionem destruant, hoc impetrant, ut neque necessarios illos neque hos hæreticos esse certò concludamus.

1. Cor. 11.34, XXV. Interea non negamus quod Apostoli aliqua Ecclesijs tradiderint ad disciplinam externam, ordinem & ritus in illa usurpandos spectantia, quæ ab illis scripta non sunt, aut saltem illorum libris, quos Canonicos vocamus, non compræhensa: verum illa doctrinæ salutaris substantiam non concernunt, neque ad salutem sunt necessaria; neque perpetua & immutabilia neque universalia, sed accommodata statui Ecclesiæ præsentis & circumstan- tijs illius.

1. Cor. 14.40 XXVI. Fatemur etiam Ecclesijs vel singulas
vel

vel plures veletiam omnes, siquidem convenire
in vnum queant, posse Canones quosdam ritua-
les confidere ad ordinem & decorum illarum, &
ad functionum ædificationi servientium dispen- Col. 2. 13.
sationem pertinentes, modo ne ritus illi verbo 1. Thes. 15. 10.
scripto sint contrarij, superstitiosi, præ numero 28.
aut gravitate difficultes observatu, ne pars cultus
divini estimentur, aut Ecclesiæ libertati præjudi-
cent, cuius æqua in istis abrogandis, mutandis,
ampliandis semper est potestas ædificationi set- 1. Cor. 14. 5.
viens & non destructioni. atque hoc sensu ad- 26.
mittimus distinctionem Traditionum in scriptas
& non scriptas, Apostolicas & Ecclesiasticas; & 1. Cor. 14. 32.
ordinis violatores esse dicimus qui Ecclesiæ Ca- 33.
nonibus isto modo constitutis contraiverint, aut 2. Thes. 3. 6.
privata autoritate reclamaverint.

THESIS TERTIA

DE

Sufficientia & perfectione S. Scripturaræ
contra traditiones humanas,

REF. DE COIGNEZ.

Quia Pontificij pro traditionibus non scriptis adversas
totalem Scriptura perfectionem, tanquam pro aris & focis
decentias, ut dogmata multa Scripturis, Ipsijs etiam
cōfessione non comprehensa obtrudere & autoritatem si-
bi irrefragabilem in Ecclesia usurpare possent: non abs re-
flectunt videmus, si paucis Thesisibus, quod de re ipsa tradi-
tionum

I.

Traditionis vox ex electione actum tradendi; ex usu ad obiecti circa quod actus versatur notationem, ampliata ipsam doctrinam traditam significat. Vtque sensu acceptæ epitheton divinæ à causa ejus Deo adscribimus, vt contra humanam distinguamus: eamque excellenter divinam esse dicimus, quæ actione simul & objecto divina est, quam definitus doctrinam divinam divino actu hominibus patefactam, minus excellenter, quæ vt vt objecto est divina, humana tamen est actu traditionis: quò respicit Apostol. Paulus, cum dicit ego vt peritus architectus fundamentum posui, aliis autem superædificat. Porro unusquisque videat quomodo superædificet, & Petrus inquiens: si quis loquitur, loquatur vt eloquia Dei.

I I. Traditio divina tum objecti, tum actionis respectu variè distribuitur. & objecti quidem: 1. secundum actionis, quas sibi postulat ab hominibus præstari, distinguimus in eam, quæ fidei est cui spem jungimus, & quæ ad mores pertinet. Ibi objectum credendum offertur, hic opere præstandum. 2. ex adjunctis actiones requisitas aliam necessariam dicimus ad justitiam & salutem, aliam necessariæ subservientem. 3. ex duratione temporis aliam perpetuam dicitur, & immutabilem, aliam temporariam & mutationi, secundum authoris ipsius institutionem, obnoxiam. 4. secundum extensionem, aliam univer-

falem

salem dicimus, quæ omnes fideles, vel omnium temporum, vel ejusdem saeculi obligat, vel particularem, quæ ad nonnullos spectat sive plures, sive pauciores, qualis est, quæ ceremonias legales, & Sacerdotium Leviticum respicit.

III. Respectu actionis distinguitur traditio.

Ez. 19. 31.

ad Ephes. 1.

17.16.

1. Cor. 2. 10.

1. ex subjecto in internam, & externam. Interna est, quæ fit menti per illuminationem & inspirationem Sp. S. ad hanc etiam referimus quæ fit sensibus internis per species sensiles in imaginatione efformatas. Externa est, quæ fit per signa sensibus externis objecta, inter quæ verbum primas obtinet: cuius duplex est tradendi modus, enuntiatio viva voce facta, & scriptio. 2. ex causis in immediatam & mediatam. Immediata est, quæ à Deo proficiscitur citra hominis interventionem; liceat enim jam nobis quæ per Angelos sit sub immediata censere, commodioris doctrinæ gratia, ne multas mediatas sibi subordinatas introducere cogamus. Mediata est quæ à Deo ut præcipuo authore per manus hominis peculiariter ad illam obeundam sanctificati peragitur. 3. secundum dignitatem & authoritatem distribui potest in primariam & secundariam, ut primaria sit, quæ per hominem quidem fit, sed inspiratione & directione Sp. S. Ita edocum & gubernatum ut non ipse sit qui loquatur, sed Spiritus Patris, qui est in illo: non ipse clamans sed vox clamantis Dei: non ipse scriba sed amanuensis Sp. S. Secundaria vero quæ secundum institutionem quidem est Dei sed à voluntate homini proprio arbitrio traditionis actum administratis.

Ro. 10. 17.

1. Cor. 1. 11.

2. Thess. 2. 13.

Ge. 3. 9. &c.

Gen. 12. 1. 2.

Exodus. 1. 3.

I V. Traditio interna semper est & absolute
 ad hominis salutem necessaria nemo enim po-
 test mentem Dei, quantumvis per externa si-
 gna patefactam, & comprobataam percipere, &
 fide certa apprehendere: nisi ex Sp. S. revela-
 tione & obsignatione interna. Externa necessi-
 tas est ex arbitrio divinæ voluntatis sive illam
 vñiversè consideremus, nam citra illam potest
 hominis mentem abundè instruere, sive secun-
 dum speciales modos, nunc enim vivæ vocis pro-
 nuntiatione, nunc scriptio[n]e; nunc vtraque pro-
 2. Cor. 1.20. 21. 22. 2. Cor. 3.7. 8. 9. 10.
 2. Cor. 5. 6. 2. Cor. 5.9. 1. Cor. 24.7.
 2. Thess. 2.13. Lm. 16. 29. ut ipsi visum est, & qua ipsi visum est vti: Illa eò
 ipso hominibus necessaria est; vnde apparet in-
 conse[qu]ens esse scripturam jam necessariam non
 esse, quia Deus olim citra Scripturas suam Eccle-
 siam viva voce instituerit.

V. Quanquam omnia dogmata à Deo sive
 viva voce, sive scripto tradita divinam authori-
 tatem habeant, licet tamen inter ista distinguere;
 & secundum certos respectus majorem vni
 quam alijs autoritatem asserere. 1. Causa effi-
 ciens princeps discrimen facit, quæ quod dogma
 magis vult majoris etiam facit esse authoritatis.
 2. ministri qualitas majorem vel minorem do-
 Ma. 9. 23. strinæ conciliat autoritatem: si per Angelos
 dictus sermo firmus est, quanto magis doctrina
 per Filium annuntiata. 3. objectum doctrinæ
 idem facit, secundum quod nonnulla graviora
 legis præcepta, alia minima dicuntur: sic præce-
 pta secundæ tabulæ cedunt primæ. Hac mente
 dixit Apost. fidus est sermo, & omni (in quo
 esto notetur "μφεσις) acceptione dignus quod
 Iesus

Iesus Christus venit in mundum ut peccatores servaret. 4. quo dogma ad finem totius doctrinæ propius & principalius facit eò prævalet autoritate. Si ministerium mortis, &c 2.Cor.3.2. condemnationis est gloriosum, quanto magis viæ & justitiæ abundat gloriae 5. ipse tradendi modus addit authoritati pondus : quod enim ante a voce traditum ne excidat, scripto mandat, & sic dupli actu alienæ memorie commendat, præstantius ipse author indicat, quam quod sola vocis pronuntiatione contentus est commendasse (observetur hypothesis in qua partim voce & scripto, partim sola voce tradidisse presupponitur) cui argumento robur addit doctrinæ scriptæ crebrior & magis sollicita commendatio.

*Decret. 17.19.
1.Tim.4.12.
2.Peter.1.19.*

V I. Hisce ita de recipienda expositis ad controversiam, quæ nobis est cum Pontificijs progediamur, eamque breviter perstringamus. Videtur autem illa tribus hisce questionibus contineri. 1. An omnis doctrina ad salutem Ecclesiæ, quæ fuit, est, erit necessaria jam tradita sit? An vero adhuc aliquid tale restet tradendum, & si tradita sit, quando postrema traditio facta sit? 2. Vbi illa dogmata quæ ad Ecclesiæ illius salutem creditu & factu necessaria sunt continentur; an in Scripturis solis, an vero partim in Scripturis partim in traditionibus à primo earum auctore non scriptis?

3. Vnde constare possit conscientijs fidelium certò doctrinam aliquam esse divinam.

V II. Ad primam ita habet sententia nostra: omnia dogmata ad salutem Ecclesiæ universæ necessaria

necessaria jam ante milie & quingentos annos tradita esse nullamque post Apost. tempora novi dogmatis ad salutem fidelium necessarij traditionem factam esse.

Cof. 2.3. Quod his argumentis adstruimus. 1. quia in Christo & Euangeliō ejus omnis sapientiae & cognitionis thesauri sunt ab-

18.20.26. scendit Chtistum: autem & ejus Euangeliū perfecte annuntiarunt Apost. adeo ut Anathema dicatur illi, qui aliud Euangeliū annuntiat

27. Gal. 1.8.9. præter id quod. Euangelizarunt Apost. & quod acceperunt Ecclesiæ: aliud autem annuntiat qui aliquid illi additum tanquam ad salutem fidelium necessarium. 2. quia tota Ecclesia fundata est

Eph. 2.20. supra doctrinam Proph. & Apost. quod verum

Apoc. 21.24. non est si aliqua doctrina per Proph. & Apost.

Ephes. 4.1.6. non revelata necessaria sit ad ullius Ecclesiæ salutem. 3. quia Ecclesia tota Cath. unum est corpus constans ex particularibus Ecclesijs toti homogeneis ab uno spiritu animata, & in omnem veritatem ducta; in unam spem eiusdem hereditatis vocata, unum habens Dominum, unam fidem, unum Baptismum, unum Deum & Patrem omnium, in eiusdem corporis & sanguinis

17. Domini communionem, per unius panis & poculi participationem obsignata 4. quia Iesus Christus heri & hodie idem est, & in secula. Unde infert Apost. nefas esse ut Ecclesia varijs & peregrinis doctrinis circumferatur.

VIII. Huic veritati quanquam Doctores nonnulli Pontificij ad stipulari se profiteantur, existant tamen dissentionis ab illa veritate indica satis manifesta in scriptis eorum præsertim Canonistrarum. Imprimis Epitheta Episcopi

vniuers-

Universalis, supremi Pastoris, Principis, Capitis,
Sponsi, Perfectoris, Illuminatoris Ecclesiae Cath.
sponsæ ipsius, Pontifici Romano attributa, istam
traditionis limitationem non admittunt. Inde
Authoritas gubernandi, jubendi, vetandi, leges
figendi, & refigendi, judicandi, & condemnandi,
solvendi & ligandi, immensa & infinita ipsi
adscripta, & facto ab illo usurpata eandem cir-
cumscriptionem excludit. Accedit decretum,
quod de necessitate salutis esse definitur omnem
humanam creaturam Pontifici Rom. subesse:
Item quo veteri latinæ versioni authentica au- Synod. Triet.
Iess. 4-
thoritas tribuitur, ne multa pro communi istius T.S. 7-
argumento dissentionis habemus, quod non au- T.S. 10-
dent certum traditionum non scriptarum inire T.S. 12-
sensem, & numerum statuere, ut potestatem si- T.S. 14-
bi reservent in quavis controversia traditionem
producendi, & quo pro diversis Ecclesiae statibus
alia dogmata necessaria esse nonnulli ex illis af-
setunt.

IX. Libentissimè autem fatemur traditionem
quam secundariam appellavimus ad finem usque
mundi in Ecclesia duraturam, qua dogmata per
Proph. & Apost. illi concreditâ per illam porro
Filijs ejus administrantur. Quia de causa etiam
firmamentum & columna veritatis appellatur,
sed secundariò post Apost. qui propter primâ-
riam traditionem columnarum & fundamen-
torum nomine priusquam Ecclesia insigniun-
tur.

X. Ad secundam dicimus scripturam Canonici-
cam veteris & novi Testamenti perfectè consi-
stere omnia dogmata, quæ ad salutem fidelium

C ii & glo.

Extr. D.
Maior. &
Obed. &c.
Drama.

I.Tim. 3. 17.
Gal. 2. 9.
Apoc. 2. 14.

36. IACOBI ARMINII
et gloriam Dei sunt necessaria. Pater, 1. ex te-
stimonij Scripturæ expressis verantis quidpiam
addi ad illa quæ præcepta sunt (constat autem
ex textu loqui Mosem de præceptis ictipto com-
prehensis) & jubentis ne quispiam sapiat supra
id quod Scriptum est. 2. ex ipsa materia dogma-
tum, idque variè. Continet doctrinam Legis
& Euangelij integrè. Item doctrinam fidei, spei,
& charitatis perfectæ. Tradit plenam Dei &
Christi, in qua vita æterna posita est, cognitio-
nem. Dicitur Scriptura veteris & novi Testa-
menti & verè quidem, at Testamento nihil addi
debet. 3. A fine, quem intendit & præstat.

Iacob. 20. 51. Iacob. 5. 39. Hæc scripta sunt ut credatis, & credentes vitam
habeatis. Scrutamini Scripturas nam existima-
tis vitam æternam in ipsis habere. 4. Ab effica-
cia, quia sufficienter impedit citra aliam doctri-
nam, ne quis veniat in locum tormenti. homi-
nem Dei sapientem reddit ad salutem per fidem,

Zac. 16. 29. & ad omnē bonum opus instructum. 5. ex usu
2. Pet. 1. 19. loquendi Scripturis visitato quæ per Prophetas
25. 21. scripta prophetatum: per Prophetas & sermo-
Rm. 9. 17. nem Propheticum, Scripturæ Prophetiam in-
Gal. 3. 18. telligit, quod Deus dixit & fecit. Scripturam
Gal. 3. 22. dixisse & fecisse narrat. Dicit enim Scriptura
Pharaoni. providens Scriptura euangelizavit
Abrahæ. Scriptura conclusit omnia sub pec-
cato.

XI. Pontificij contra, non omnia ad salu-
tem necessaria Scripturis contineri, sed partim
Scripturis, partim non scriptis traditionibus af-
severant. Quam suam sententiam tum ipsis scri-
pturis, tum testimonij Pontificum, Concilio-
rum,

rum. Patrum; Denique exemplis nonnullis allatā dogmatum necessariorum, attamen Scripturis non compræhensorum adstruere nütuntur, quorum argumentorum robur singulatim in ipsa instituta Cognitio examinaturi jam præstructū dicitur: Loca Scripturæ ab illis horsum usurpari solita, aut à recto ipsorum sensu detorqueri, aut propositum non concludere. Testimonia Pontificum, Conciliorum, & Patrum, utpote hominum nobis non præjudicare. Exempla allata aut ex Scripturis comprobari, aut ad salutem necessaria non esse: quam disjunctionem tantæ neoessitatis esse arbitramur, ut posito quod ad salutem necessaria sunt, sequatur Scripturis comprobari posse, imo debere: & posito quod ex Scripturis comprobari nequeant, sequatur ad salutem necessaria non esse; tam immotum & certum est nobis omnia dogmata ad salutem necessaria Scripturis contineri.

XII. Ad Tertiam respondemus. Quemadmodum doctrinæ divinæ traditio alia primaria est, alia secundaria: Ita quoque testificatio de doctrinæ divinitate primaria est & secundaria. Primaria est ipius Dei, cui propriè primò & per se competit doctrinæ suæ testimonium prohibere. Ille autem vtitur testificatione duplaci, una externa, quæ sensibus objicitur illorum quibus doctrina proponitur, & præparativa est ad fidem doctrinæ, etiam non intellectu faciendam. Altera interna mentibus imprimens verum doctrinæ intellectum, & indubitatem adprobationem ejusdem, quæ necessaria, propria & immic-

38. IACOBI ARMINII
diata causa est fidei istius, quam Deus verbo suo
præstari postulat, & quæ sola est salutaris. Secun-
datia est Ecclesiæ, quæ certior facta per prima-
fiam illam testificationem, quæ Dei est, de divi-
nitate doctrinæ istius, & obsignat quod Deus ve-
tux est, & testimonium perhibet doctrinæ ab illo
acceptæ, Deo gratum, Doctrinæ debitum, ipsi
decorum & hominibus vtile. Notandum utem
hoc testimoniūm Ecclesiæ non divinum sed hu-
manum esse; & minus illo priore, quod valeat
tantum cordibus præparandis per quandam re-
verentiam doctrinæ conciliatam, ut illi & ex ani-
mo per internam Dei testificationem assentian-
tiantur. Testimonium Prophetarum, Apost. Eu-
angel. Pastorum, Doctorum, Cuiusq[ue]v[er] Dei, sub
primario externo comprehendimus, siquidem il-
li immediatè vocati sunt; ad secundarium, si me-
diatè per Ecclesiam. Pontificij qui internæ testi-
ficationi minus, secundariæ plus tribunt quām
in nobis explicatum est, merito à nobis rejiciun-
tur.

¶ Cor. 11. 34 XIII. His ita explicatis concedimus Apost.
aliqua tradidisse Ecclesijs ad ordinem, decorum
& ritus in illis usurpandos pertinentia, quæ ab
illis scripta non sunt, verum illa neque Legis,
neque Evangelij concernunt substantiam, neque
ad salutem sunt necessaria, neque immutabilia
& perpetua, neque universalia, sed accommoda-
ta statui Ecclesiæ præsentis, & circumstantijs illius.
Quin etiam damus, ut Ecclesiæ vel singulæ, vel
plures de communii consensu, vel etiam omnes,
siquidem convenire possent, Canones quosdam
rituales conficiant ad ordinem, decorumque illa-
rum,

tum, & ad munera in illis necessaria obeundo:
 tum directionem, presenti ædificationi servien-
 tem. Verum, hisce obleviatis conditionibus, 1. vt Col. 2. 18. 17.
 ritus, verbo scripto non repugnant 2. ne super-
 stitionem admixtam habeant, aut foveant.
 3. ne pro cultu divino habeantur, & laqueum
 conscientijs injiciant. 4. ne numero plures sint,
 aut exercitio graviores quam ut facile observari
 possint. 5. ne Ecclesia sibi ipsi præcidat liberta-
 tem mutandi, addendi, demendi, prout arbitra-
 bitur ædificationem præsentem postulare quibus
 ritibus utiliter in Ecclesia constitutis non licet 1 Cor. 14. 5.
 cuivis privata autoritate reclamare, nisi inter
 inordinatos & pacis Ecclesiastice turbatores no-
 men suum centeri velit.

THEISIS QVARTA

DE

Natura Dei.

R. P. D. D. IACOBO ARMINIO
 pro gradu

Naturā Deo recte tribui, tum ipsa rerum Na-
 tura & Scriptura Dei, tum sapientum po-
 pulorumque consensus testatur.

I. illa cognosci nequit à priori: omnium
 enim prima est & infinitis seculis sola ante om-
 nnia. **A** Deo solo adæquatè cognoscitur, & per
 C. iiii ipsam

Act. 1. 8.

2 Pet. 1. 4.

Arif. de

Rep. 4. 7. 4. 7.

Chrys. de

Nas. Dua.

Eph. 4. 4. 6.

Ap. 1. 1. 8.

I Cor. 2.11. ipsa Deus: quia idem Deus quod illa. A nobis cognoscitur quadam tenuis, sed infinite inferius eo quod ipsa est: quia nos ab illa per emanationem externam.

I Cor. 13.12. III. Cognoscitur autem a nobis vel immediate per visionem claram ejus, sicuti est: haec facie ad faciem dicitur; & beatorum propria est in celis: vel mediately per imagines analogicas & signa, quae sunt tum actiones Dei externae & opera ex illis, tum verbum ipsius, quod ea parte, quam Christum, imaginem Dei inconspicui & characterem hypostaseos ipsius splendorumque gloriae proponit, eo usque cognitionem nostram promovet, ut reteat i facie gloriam Domini in speculo intuentes in eandem imaginem transformemur ex gloria in gloriam. Hec per speculum in enigmate dicitur, & viatorum peregrinantiumque a Domino propria est,

Phil. 2.10. IV. Duplex autem est secundae istius perceptionis ex operibus Dei & verbo illius, modus. *Mat. 2.11.* Primus est affirmationis / qui etiam causalitatis & per habitudinem principij a Thoma appellatur) secundum quem perfectiones simplices que Creaturis insunt, ut a Deo productis, Deo tribuuntur analogice secundum similitudinem aliquam. Alter est negationis sive remotionis, secundum quem perfectiones secundum quid & imperfectiones omnes quae creaturis competit, ut ex nihilo productis, a Deo removentur. Affirmationi, quia est per habitudinem causarum & principiorum, ad cuius excellentiora nunquam a surgit effectus, supereminentia modus addendus est; secundum quem perfectiones quae de creaturis praedicantur, infinite perfectiores in Deo intelliguntur.

gatur. Mod⁹ iste licet positivus sit & affirmativus in se, natura enim Dei necessario ut est ita cognoscitur in positione non in negatione: tamen a nobis non nisi per negationem enuntiari potest. eorum modorum, secundum quos creaturæ suarum perfectionum sunt participes, seu perfectiones in creaturis circumscribūtur: qui modi perfectionibus creaturarum additi, efficiunt ut quæ sine illis consideratæ simplices perfectiones erant, secundū quid perfectiones sint, & eo ipso à Deo removēdā. vnde adparet supereminētiæ modū ab affirmationis & negationis modo specie non differt.

V. Portò in tota rerū Natura & Scriptura duo tantum reperiuntur substantialia, quibus omnis rerum perfectio continetur; Essentia & Vita, illa omnium creaturarum existentium, hæc nonnullatum tantum & perfectissimam: ultra hæc duo mens humana nihil substatiæ compræhendere & ne cogitare quidem potest. Nam & ipsa terminis naturæ creatæ est circumscripta, ut par ojus. quare ambitum totius excedere non valet. Vnde etiam in ipsa Dei natura hæc duo tantū momenta considerari à nobis possunt, Essentia & Vita.

Problemata nobis sunt.

An Essentia corporea & vita vegetativa & sensitiva analogiæ ad Dei essentiam & vitam habeant; licet minorè quam essentia spiritualis & vita intellectualis.

Et si habeant, quomodo corpus & sensus à Deo removeantur simpliciter.

Si non habeant, quomodo Deus istam talem essentiam & vitam producere potuerit.

VI. Vtraque autem in Deo consideranda est cum supereminētiæ modo, id est, excellenter.

Genes. I. 10.

Pſalm. 104. 29.

Pſalm. 148.

Act. 17. 28.

Apœ. 1. 2.

& 4. 3.

Dan. 6. 16.

C v supra

supra omnium creaturarum essentiam & vitam.

VII. Essentia Dei est qua Deus est, vel primum Naturæ divinæ momentum, quo Deus esse intelligitur.

Sed q. 1. 16. VIII. Quia omnis essentia, quæ est in superiori & inferiore rerum natura, distribuitur in spiritualem & corpoream, quarum illa perfectionem notat simpliciter, hæc defectum ab illa perfectione: hinc corpoream à Deo secundum

Dps. 4. 13. modum Remotionis separamus, & simul omnia
s. Reg. 8. 27. illa quæ corporeæ essentiæ sive simplici sive com-
Laco 14. 39. positiæ, quæ talis, convenient: utpote magnitu-
Iean. 4. 24. dinem, figuram, locum, partes, sive sensibiles si-
s. Tim. 1. 17. ve imaginabiles vnde etiam sensibus corporeis
Hab. 12. 9. sive externis sive internis percipi nequit, invisibilis, intangible, inimaginabilis. Spiritualem verò illi adscribimus, & cum supereminentiæ modo,
 ut Spirituum Patris.

Itaque

Dps. 4. 15. 1. Rejicimus Anthropomorphitarum dogma & Pontificiorum intolerandum morem in effigianda Dei essentia usurpari solitum.

Rom. 1. 23. 2. Quum Deo membra corporea in Scripturis tribuuntur, id sit ob similitudinem effectum, quos creature non nisi illorum membrorum officio producere solent.

Ef. 4. 10. IX. Modus quo essentia Dei supereminenter & est & spiritualis est, supra omnium essentiarum, etiam spiritualium excellentiam, negative
Col. 4. 9. enunciari ut debet, ita primo & immediate uno
24. & 46. principio verbulo potest, quod fit ἀρχὴ τοῦ οὐρανοῦ
9. principij & causæ expers tum externæ tu inter-
Bar. 11. 33. na: Quum enim progressus in infinitum esse ne-
95. TRAI. queat

queat (secus enim nulla esset essentia, nulla scientia) ynam esse exportet supra & ante quam nulla sit alia. Illam autem Dei esse necesse. Cuicunque enim illa tribuetur, eo ipso Deus id erit.

^{1. Cor. 8.4.}
^{5.6.}
^{Rom. 9.10.}

X. Quia Dei essentia omnis causæ expers est; hinc primo existunt Simplicitas & Infinitas Entitatis in Essentia Dei.

XI. Simplicitas est modus supereminens essentiae Dei, quo omnis compositionis partiumque componentium, sive sensibilium sive intelligibilium expers est. Compositionis, quia expers causæ externæ: Partium componentium, quia causæ internæ expers. Non constat igitur Dei essentia ex partib materialibus, integralibus, quantitatibus, non ex materia & forma, non ex genere & differentia, non ex subjecto & accidente: non ex forma & formato (est enim ipsa sibi forma per se existens & se ipsa individuans:) non ex supposito & natura: non ex potentia & actu: non ex essentia & esse. Vnde Deus est sua ipsis essentia & suum esse, idemque in eo quod est & quo est; totus oculus, auris, manus, pes, quia totus videt, audit, operatur, ybique est.

^{Rom. 11.14.}
^{16.}
^{Hab. 2.10.}

^{Eze. 40.12.}

^{12.}

^{Psa. 139.8.}
^{9.10.11.}
^{13.}

Itaque

Quicquid de Deo prædicatur absolutè, id est, sentialiter non accidentaliter intelligitur. & quæ, ceu multa & diversa, de Deo prædicantur, in Deo multa non sunt sed vnum, nostro tantum considerationis modo, qui compositus est, ut multa & diversa discernuntur. Quanquam non incommodè dici possit, quòd etiam formalis ratione distinguantur.

^{1. Cor. 1.17.}

XII. Infinitas Entitatis est modus supereminens

^{Psa. 145.4.}

^{1. Cor. 1.17.}

minens essentia Dei, quo illa omnis limitationis
 & termini exp̄s est: tum superius tum inferius;
 tum antē tum post; superius, quia à nullo suum
 esse accepit: inferius, quia forma, quæ ipsa est, non
 limitatur ad capacitatē alicujus materię, quæ ip-
 sam recipiat: Ante. quia à nullo effidente: Post,
 quia non est aliud finis gratia. Intus verò termi-
 natur essentia proprietate sua secundū quam est
 id quod est & non aliud; verum per hoc infinita-
 ti ejus non pr̄scribitur: eo ipso enim quod sit
 suum esse per se subsistēs, non receptum ab alio,
 neque in alio distinguitur ab omnibus alijs, &
 alia removentur ab eo Itaque

Quicquid de Deo absolutē pr̄dicatur, imme-
 diatē, primo, & citra caussam de illo pr̄dicatur.

XIII. Ex simplicitate & infinitate essentia
 divinæ existunt: Infinitas ratione temporis, quæ
 Æternitas; & ratione loci quæ Immētās dicitur;
 Imparibilitas, Immutabilitas, Incorruptibilitas.

XIV. Æternitas est modus supereminens es-
 sentia Dei, quo illa temporis exp̄s est secundum
 terminum & successionem; terminum initij & fi-
 nis, quia est Infinita entitatis: successionem prio-
 ris & posterioris, pr̄teriti & futuri: quia simili-
 tatis entitatis quæ nunquam potentia sed semper
 actu est. Secundum illam igitur Esse Dei semper
 ipsius essentia universum, totum, plenum, indi-
 stanter, fixè & in pr̄senti adest, momenti instar
 quod partibus etiam intelligibilibus caret, &
 nunquam in fluxum progreditur; verum in seip-
 so manet. Licebit ergo Æternitatem cum Boë-
 thio definire, vitæ nomine in essentia (bona il-
 lius venia) p̄solutato, quod sit Interminabilis
 tota

Ef. 43. 10.

Ef. 44. 9.

Rom. 11. 36.

Prov. 16. 4.

Gen. 21. 33.

Psal. 90. 2.

Ef. 44. 6.

2. Tim. 1. 9.

1777. 2.

tota simul & perfecta essentiæ possessio. Iure autem aliquo istam mutationem postulare posse videor, quia essentia in'priore Naturæ divinæ momento consideranda venit quam vita, & æternitas non essentiæ per vitam, sed vitæ per essentiam convenit.

Itaque

Quæcunque de Deo prædicantur absolutè, illa ab æterno illi convenient, tota simul, quæque illi ab æterno non convenient, certum est illa non absolutè sed per relationem ad creaturas de illo prædicari, ut Creatorem, Dominum, Iudicem esse universorum.

XV. Immensitas est modus supereminens essentiæ Dei quo illa loci expers est secundum spatium & terminum; spatum coextensem quia est simplicis entitatis, non habens partem & partem, itaque non partem extra partem: terminum ambientem seu extra quem non sit, quia infinitæ entitatis: fuitque Deus ante omnia solus ipse sibi & mundus & locus & omnia: solus autem quia nihil extrinsecus præter ipsum.

XVI. Ex hac Immensitate sequitur, positis jam creaturis & locis, quibus creaturæ continentur, omnipræsentia sive ubiquitas essentiæ Dei, secundum quam tota illa est ubique creatura aliqua aut locus aliquis est, idque æqualiter puncti instar, quod totum adest toti peripheriæ, & singulis partibus eius, absque tamen circumscriptione. Discriben si quod est, illud à voluntate, potentia & actione Dei est.

XVII. Impatibilitas est modus supereminens essentiæ Dei, secundum quem illa passionis omnis expers est, tum quia nihil in illam agere potest,

46. IACOBI ARMINI

potest, est enim entitatis infinitæ, & causæ ex-
ternæ expers; tum quia recipere nullius actio-
nem potest; est enim simplicis entitatis.

Itaque

Christus non est passus secundum essentiam
Deitatis suæ.

XVIII. Immutabilitas est modus supere-
Psa. 102. 17. minens essentiæ Dei, quo illa mutationis omnis
Mal. 3. 6. expers est. Translationis de loco in locum, quia
Iacob. 1. 17. ipsa sibi finis est & bonum, & quia immensa est:
Generationis & corruptionis, alterationis, incre-
menti & decrementi eadem de causa qua est Im-
patibilis. vnde etiam in Scriptura illi Incorrupti-
bility attribuitur: ito ne motus quidem in il-
Rom. 1. 23. lum cadit ex operatione, convenit enim illi & so-
Eph. 4. 18. li in operatione quietum esse.

XIX. H̄i modi essentiæ Dei ita proprii sunt
Deo ut omni alij rei sint incommunicabiles, tum
secundum ipsos æquè atque ipsa Dei essentia,
cujusmodi sunt, sine qua communicari non pos-
sunt, nisi ipsam proprijs essendi modis spoliatam
destruere velimus: tum secundum analogiam
magis quam essentia; quia enim sunt superemi-
nentes, nihil illis analogum esse potest.

Itaque

Christus non est ubique secundum humanita-
tem suam.

XX. Quum Vnum & Bonum sint generales
Gen. 1. 31. Ertis affectiones, cædem Deo quicque sunt ti-
Mat. 19. 17. buendæ, sed cum supereminentiæ modo juxta
mensuram simplicitatis & infinitatis essentiæ
ipsius.

XXI. Vnitas essentiæ Dei est secundum quam
ipsa

ipsa ita omnimodè vna eserit in se prorsus sit indivisibilis, secundum numerum, speciem, genus, partes, modos, &c.

X X I I . Convenit etiam essentiæ Dei, quod divisa sit ab omni alio & in nullius alterius rei compositionem venire queat, idq; nonnulli simplicitati, alijs unitati essentiæ; quidam utriusque adscribunt. Legimus autem Deo in Scripturis crebro sanctitatem adscribi, quæ plerunque separationem designat; forte itaque non incommodè id ipsum quo Deus ita divisus est ab alijs Santitatis nomine appellari poterit.

Itaque

Deus non est anima Mundi, non forma universi, non forma inhærens, non forma corporis.

X X I I I . Bonitas essentiæ Dei est secundum quam ipsa summum & ipsum bonum est, essentialiter in se ipsa. ex cuius participatione omnia alia sunt & bona sunt: & ad quam omnia alia tanquam ad summum finem sunt referenda. Hac ratione dicitur communicabilis.

X X I V . Hi modi & affectiones ita essentiæ primo tribuuntur, ut per re' iqua omnia, quæ in posteriore naturæ divinæ momento consideranda veniunt, duci debeant. quod si fiat, præsertim per ea quæ ad operationem Dei pertinent, tum per ampla utilitas ex illis & earum cognitione ad nos redundabit: quam non præstant si in hoc tantum naturæ divinæ momento considerentur.

DE VITA DEI.

XXV. Vita Dei, quæ in secundo momento natu-

*Ies. 24. 19.
Ez. 6. 3.
Gen. 2. 3.
Exod. 15. 1.
1. Pet. 2. 9.
1. Thess. 5. 23*

*Mat. 19. 17
Jacob. 1. 17.
1. Cor. 10. 32*

*Malach. 3. 6.
Num. 23. 19.
Thren. 3. 22.
Hes. 11. 9.*

*Psal. 42. 3.
Heb. 3. 12.
N*

turæ divinæ consideranda venit, est Actus ab essentia Dei fluens, quo illa in se actuosa esse significatur.

XXVI. Actum ab essentia fluentem dicimus: quia quum intellectus noster in natura Dei essentiam & vitam sub formis distinctis concipiatur, & illam prius haec; cavendum ne hæc ut actus ad illam accedens concipiatur, unitatis instar, quæ unitati addita facit binarium: sed ut actus ab illa fluens promovente se ad sui perfectionem; quemadmodum punctus suo fluxu se promovet in longitudinem atque hæc tantum nostræ considerationis modo intelligi volumus, qui cogimur tenebrositati nostræ vocibus uti ad lucem illam inaccessam aliquo mode adumbrandam.

XXVII. Essentiam per vitæ actuosâ dicimus, quia omnes Dei actiones tū internæ, tū externæ tū ad intra, tum ad extra vitæ ipsius tanquam proximo & immediato principio sunt ad scribendę. Qua enim vivit Deus Pater producit ex sua essentia Sermonem & Spiritum suum. Qua vivit Deus, intelligit, vult, potest, facit omnia, quæ intelligit, vult, potest, facit. Vnde quum beatitudo in actu consistat, vitæ illa propriè adscribitur. quæ etiam causa videtur quod juramentum præstari voluerit hisce conceptis verbis. Vivit Dominus.

XXVIII. Vita Dei est ipsamet essentia; ipsumque esse Dei: quia essentia divina simplex est omni modo, est infinita & propterea Æterna & Immutabilis vnde immortalitas illi tribuitur & quidem soli, quæ propterea nulli creaturæ communicari potest. Est immensa sine incremento & decreto.

Bib. 4. 12.

1. Tim. 1. 11.

Rom. 6. 23.

Ierem. 4. 2.

1. Tim. 1. 17.

1. Tim. 6. 16.

Gen 2. 7.

1. Tim. 17. 28.

3.

decremento; est vna & itdivisa, sancta & secreta ab omnib. rebus, bona & hinc communicabilis ipsa, & communicativa sui, tum per creationem & conservationem, tum per inhabitationem inchoatam in hoc seculo, consummandā in futuro.

XXIX. Vita autem Dei tribus facultatibus actua-
sa est. Intellectu, Voluntate, & Potentia propriā
dicta. Intellectu objectum suum qualecunque
intus considerante, sive vnusq; sit sive unitum ipsi
in intellectione. Voluntate primum, summum,
& ~~extremū~~ suum objectum intus volente; reli-
qua extrinsecus. Potentia tantum extrinsecus
operante, quæ etiā causa esse potest quod illa
propriè potentiae nomine appelletur, utpote quæ
in omnia sua objecta prius operari possit quam
reipsa operatur.

De INTELLICTU DeI.

XXX. Intellectus Dei est vitæ ipsius facultas na- Rom. II. 33.
tura & ordine prima, qua omnia & singula, quæ
entitatem qualemcunq; habēt, habitura sunt, ha-
buerunt, habere possunt, ex hypothesi haberent,
omniumq; & singulorum inter se ordinem,
connexionem, respectusque varios, quos habent,
aut habere possunt, distictè intelligit, ne exclu-
sa quidem illa entitate quæ rationis est, & in men-
te, imaginacione, enuntiatione tantum existit,
vel existere potest.

X.XX I. Intelligit ergo Deus seipsum: Novit Hebr. 4. 13.
omnia possibilia, sive illa sint in potentia Dei vel Mat. II. 31.
creatüræ; in potentia activa vel passiva; in poten- Psalms 147. 4.
tia operandi, imaginandi, enunciandi. novit
omnia quæ existerent posita aliquæ hypothesis.

De novit

IACOBUS ARMINII

Ez. 41. 22. novit alia à se necessaria, contingentia bona,
23. mala; universalia, singularia; futura, praesentia,
Ez. 44. 7. præterita, excellentia, vilia; substantialia, acci-
Matt. 10. 30. dentalia, omnis generis; actiones, passiones, mo-
Psal. 135. dos & circumstantias omnium: externa dicta &
1. John. 1. 10. facta; internas cogitationes, consultationes, con-
2. Sam. 16. 7. silia, decreta. Entra rationis, complexa, incom-
1. Reg. 8. 39. plexa. Quæ omnia junctim intellectui Dei tri-
Psal. 94. 11. buta id efficere videntur ut Deus infinita nosse
Ez. 40. 18. Psal. 147. 5. meritò dici queat.

Psal. 139. eu. XXX XI. Novit Deus omnia quæ novit non
Ez. 40. 13. 14. per species intelligibiles, non per similitudinem;
non enim opus est ut vtatur abstractione & ap-
plicatione ad intelligendum, sed per suam ipsius
essentiam, & solam, exceptis malis, quæ indire-
ctè novit per opposita bona, sicut mediante ha-
bitu cognoscitur privatio. C

Itaque
1. Cet. 2. 11. sup. 1. Se ipsum totum novit & adæquate; est enim
Psal. 94. 9. totus ens, lux, & oculus. alia vero etiam tota, sed
excellenter ut in ipso sunt & ejus intellectu, ad-
æquate ut in proprijs naturis.
2. Se ipsum primo novit & impossibile est ut
primum & per se intellectum à Deo sit aliud
quam ipsius essentia.

3. Intelligere Dei est ipsius esse & essentia.
XXXIII. Modus quo Deus intelligit non est suc-
cessivus, qui est vel per compositionem & di-
visionem, vel per discursum; sed simplex & per in-
finitum intuitum.

Itaque

Heb. 4. 13. 1. Ab æterno novit omnia, nihil de novo.
Ephes. 1. 4. Nam nova illa perfectio aliquid adderet essentia
eius

ejus per quam omnia intelligit; vel intellectio excederet essentiam si nunc intelligeret, quod non intelligebat antea; quod fieri nequit, quum per essentiam omnia intelligat.

2. Immense novit omnia citra augmentum & *Psal. 147. 5.* decrementum rerum cognitarum & ipsius scientiae.

3. Immutabiliter cognoscit omnia non varia, *Iac. 1. 17.* ta cognitione ejus ad infinitas rerum cognitarum mutationes.

4. Vno & individuo actu cognoscit omnia, *Hebr. 4. 13.*
non distractus ipse in plurima sed collectus in *1. Reg. 8. 39.*
semper ipsum; neque tamē confusè, nec vniuersè & in genere tantum, sed distinctè & specialissimè seipsum in seipso, res in caussis ipsarum, in *Psal. 34. 16.*
ipsis, in essentia sua, in ipsis præsenter, in causis antecedenter, in seipso supereminenter. *17.*

5. Et propterea quum Deo somnus, dormitatio, *P/2. 13.* oblivio tribuitur, eo significatur tantum dilatio repetundarum de hostibus peccatarum, & solatij auxiliique amicis præstanti procastinatio.

XXXIV. Quanquam Deus uno & simplici actu intelligat omnia, tamen ordo quidam in objectis cognitionis non incomodè assignari potest, immo & debet nostra caussa. 1. novit seipsum. 2. omnia possilia, quæ ad tria velut genera referri possunt: ut Primum sit eorum ad quæ potentia Dei immediatè se extendere potest, seu quæ puro & solo ipsis actu existere possunt Secundum illorum, quæ à creaturis sive illæ exstiræ sint, sive non, ipsius conservatione, motu, auxilio, concursu, permisu existere possunt, sive illæ in hoc sive in illo, sive in infinitis rerum ordinibus col-

D ij locarens

1.5.23.11 locarentur, imo & quæ existerent à creaturis, si
 12. hæc vel illa hypothesis poneretur. Tertium illo-
 1.5.11.21. rum quæ Deus de actibus creaturarum vel sibi vel
 1.5.18.6. actibus convenienter facere potest. 3. omnia En-
 2.5.44.7. tia, sive illa ut futura vel ut præterita, vel ut præ-
 4.5.15.18. sentia considerentur: atque horum etiam triplex
 2.5.11.19.4. ordo; Primus ordo est eorum, quæ puro ipsius a-
 eti sunt exstitura, existant, exstiterunt. Secundus
 eorum quæ interventu creaturarum, vel ab ipsis
 vel per illas ipsius conservatione, motu, auxilio,
 concursu, permissu sunt exstitura, existant, exsti-
 terunt. Tertius illorum, quæ ipse de actibus crea-
 turarum vel sibi vel actibus convenienter factu-
 ratus est. facit, fecit. Quæ consideratio infinitæ est
 utilitatis in varijs doctrinæ Theologicæ capiti-
 bus.

1.5.10.9. XXXV. Sanctè Deus intelligit omnia, res propt
 2.7.1.2.4. sunt citra admixtionem considerans: vnde non
 secundum personam & faciem judicare dicitur,
 2.5.2.2. sed secundum veritatem.

1.5.23.11. x x x v i. Intellectus Dei certus est, neque
 12. vñquam falli potest, adeò ut etiam futura con-
 tingentia certo & infallibiliter videat, sive illa vi-
 deat in causis ipsarum, sive in ipsis. Nititur autem
 ista certitudo infinitate essentiaz Dei, per quam
 2.5.11.21. omnia intelligit præsentissimè.

2.5.40.13. x x x v i i. Intellectio Dei à nulla causa ex-
 14. terna caussatur, ne ab objecto quidem; quanquam
 2.5.22.34. si objectum futurum non sit; non sit quoque de
 eo futura Dei intellectio.

35. x x x v i i i. Intellectio Dei quantumvis cer-
 2.5.27.22. ta & infallibilis, necessitatem tamen rebus non
 2.5.24.25. imponit, imo potius contingentiam in illis sta-
 bilis.

bilit. Quum enim illa non tantum sit rei ipsius, sed etiam modi rei; necesse est ut rem & modum rei, qualis est cognoscatur, & propterea si modus rei sit contingens norit esse contingentem, quod nequit fieri si recte modus vel sola ratione intellectionis divinæ in necessarium mutetur.

¶ 17.
18 &c.
18.25.10.
13.
18.26.32.
Rom. II.33.
Psal. 147.1

XXXIX. Quum Deus tam varia per unum infinitum intuitum distinctè intelligat, meritissimo jure illi omniscientia vel omnisapientia tribuitur, quæ tamen in Deo non secundum modū habitus sed actus purissimi est consideranda.

XL. Cæterum scientia Dei unica & simplicissima potest secundum varia objecta & respectus ad objecta aliquot modis distingui, in theoreticam & practicam, visionis & simplicis intelligentiæ.

XLI. Theoretica scientia est qua res sub ratione Entitatis & veritatis intelliguntur. Practica, qua sub ratione boni, & ut objecta voluntatis & potentiarum ejus considerantur.

Ez. 48. 8.
Ex. 27. 28.
& Ez. 10. 5.

XLII. Scientia visionis est qua se & omnia alia Entia novit quæ sunt, erunt aut fuerunt. Simplicis intelligentiæ, qua possibilia illam alij definitam & determinatam; hanc indefinitam seu indeterminatam appellant.

XLIII. Dicunt iusuper Scolastici scientiam Dei aliam esse naturalem & necessariam, aliam liberam, aliam medium. Et naturalem quidem seu necessariam, qua Deus seipsum & omnia possibilia intelligit. Liberam qua novit omnia alia entia. Medium quanovit, si hoc sit, illud futurum. illa precedit omnem liberum voluntatis divinæ actionem. ista actum voluntatis liberum, sequitur

D. iij

Hac

Hæc postrema actum quidem voluntatis liberum præcedit, sed ex hypothesi illius aliquid futurum videt. strictè autem loquendo omnis Dei scientia necessaria est. Neque enim ex eo quod voluntatis liber actus objectum præstat intellectui, hinc libera est intellectio Dei: sed posito obiecto qualicunque, necessario illud cognoscit intellectus divinus propter infinitatem essentiae ipsius. posito itidem ex hypothesi objecto qualicunque, necessario intelligit Deus quid ex illo sit existiturum.

XLIV. Scientia libera & visionis, quæ & præscientia dicitur, qua entia alia cognoscuntur, quum liberum voluntatis actum sequatur, non est causa rerum; deque illa verè dicitur, quod res non sint quia eas futuras novit Deus, sed quod futuras noxit quia sunt futuræ.

XLV. Scientia Dei quæ practicæ simplicis intelligentiæ, & naturalis seu necessaria dicitur, est causa omnium rerum per modum præscribentis & dirigentis, accedente voluntatis & potentiarum actione. quanquam medium illam intervenire necesse sit in rebus: quæ à libertate arbitrij creati pendunt.

XLVI. Scientia Dei ita ipsi propria est ut nulli rei creatæ communicari possit; ne Christi quidem animæ, quanquam lubentes fateamur Christum omnium illa scire quæ ad officij functionem & beatitatem ejus perfectam requiruntur.

XLVII. Voluntatis Dei nomine ipsa volendi facultas

facultas propriè, at figuratè nunc actus volendi, ^{Iacob. 6.39.}
nunc objectum volitum significatur. ^{Psal. 115.3.}

XLVIII. Voluntatem Deo rectè tribui tum essentia & intellectus Dei ratio, tum Scriptura & hominum consensus testatur.

XLIX. Illa est vitæ Dei facultas altera, intellectum sequens & ex illo producta, quia Deus in bonorum cognitum fertur. In bonum, quia ipsum est adæquatum voluntatis objectum. In cognitionem, quia in id ipsum quia ens prius fertur intellectus, non tantum id quia ens cognoscendo, sed etiam quod bonum sit, judicando. Vnde illius actus est id, ceu bonum voluntati, sibi congeneri sive potius ex se natæ, offerte, ut & ille suo circa id ipsum officio & actu fungatur. Malum autem, quod culpe dicitur, non vult Deus. Quia nullum bonum malo isti connexum magis vult, quam bonum, cui malitia peccati adversatur, nempe bonum ipsum divinum quod omnia Dei precepta clarissimè demonstrant.

L. Bonum autem duplex est, summum & aliud à summo: ordo inter hæc est ut hoc non sit cum illo sed ab illo per intellectum & voluntatem illius. Quare summum bonum est primum, pretiosissimum & directum voluntatis divinæ objectum, infinita sc. ipsius essentia, quæ ab æterno infinitis ante existentiam alius boni seculis sola fuit, & propterea unicuti Bonum: vnde etiam non incommodè & adæquatum divinæ voluntatis objectum dici potest. Inquam quum Intellectus & voluntas Dei suo singuli actu ferebantur, tantam Entitatis & bonitatis plenitudinem in ea competerunt, ut ille communicatio-

D. iiiij. DE INSTRUMENTIS

göm

nem eius ad extra instituendam judicaverit &
 Apoc. 4. 11. quidem hoc modo; ista communicationē huius-
 modi adprobārit, vnde existentia aliis boni qua-
 liscunque à summo, quod propterea voluntatis
 Dei non nisi indirectum objectum dici potest,
 Prover. 16. 4. quod Deus vult propter illud summum, vel po-
 tius vult esse propter illud summum.

Itaque

Voluntas Dei est ipsamet Dei essentia, destina-
 tia tamē ab illa secundum formalem rationem,

Prov. 16. 4. Ll. Actus quoq; voluntas Dei tendit in objecta
 sua est. 1. simplicissimus nam ut intellectus Dei
 simplicissimo actu intelligit essentiam tuam, &
 per illam omnia alia; sic voluntas Dei uno & sim-
 pli actu vult bonitatem suam & omnia in boni-
 tate sua. Itaque multitudo volitorum non repu-
 pugnat simplicitati voluntatis divinę. 2. Infini-

Esa. 43. 7. tus non enim movetur à causa externa vt velit,
 Eph. 1. 5. 6. non ab effidente alio, non à fine qui exīta ipsum
 y. 8. 9. sit; ne ab objecto quidem, quod non sit ipse. Imo
 Deut. 7. 7. volitio finis, non est ei causa volendi ea quæ sunt
 Matt. 11. 26. ad finem, quanquam velit ea quæ sunt ad finem
 1. 19. 17, 25. ordinari in finem. Cui veritati non obstat quod
 Psalm 16. 2. nonnulla voliturus seu facturus non esset nisi a-
 Etus aliquis creaturæ interveniret. 3. Æternus,
 1. 3. 2. 30. quia nihil potest Deo de novo aut esse aut videri
 bonum. 4. Immutabilis, quia quod semel illi
 bonum fuit aut visum fuit, perpetuo illi tale est

Mala. 3. 6. & videtur, & id quo Deus aliquid velle cognoscitur, nihil aliud est quam ipsa immutabilis Dei
 Rom. 11. 1. entitas. 5. Sanctus quia Deus in objectum suum
 2. Tim. 2. 19. tendit tantum quia bonum id sit, non propter
 Rom. 9. 11. aliud quid ipsi adjunctum, & tantum quia intel-
 Psa. 119. 137. lectus

lectus id donum dicit, non quia affectus in id inclinet circa rectam rationem.

LII. Quemadmodum simplex & aeternus a-
quis quo omnia sua objecta cognoscit intelle-
ctus divinus, ordinem ab iis non exclusit, ita
quoque ordinem quandam assignare licebit, se-
cundum quem simplex & unus voluntatis Dei a-
ctus in sua objecta fertur 1. vult Deus essentiam
& bonitatem suam i. scipsum: 2. vult omnia
illa quæ ex infinitis sibi possibilibus entibus per
extremum sapientiæ suæ judicium facienda ju-
dicavit: & 1. quidem vult illa facete: Deinde er.

Prov. 16. 4.

Gen. 1. 32.
I Cor. 14. 23.

ga illa facta affectus est voluntate sua propterea simi-
litudinem aliquam habent cum ipsius naturâ.

Tertium voluntatis objectum sunt illa quæ a-
quum esse judicat ut à creaturis intellectu & li-
bero arbitrio præditis fiant: & volitio circa hæc
præcepto significatur, cui etiam includimus pro-
hibitionem illius quod ab eadem creatura fieri
non vult. an consilia hic locum habere possint
disceptrari permittimus, modo ne illa quæ con-
suluntur velut supererogationis astimentur.

Exod. 20. 1. 8.

Exod. 20. 1. 8.

Quartum voluntatis divinæ objectū est Permis-
sio divina, qua creaturæ rationali permittit id fa-
cere quod prohibuit, & omittere quod præcepit:
quæ constat suspensione impedimenti efficacis,
non debiti & sufficientis. Quintum voluntatis
divinæ objectum sunt illa quæ secundum infini-
tam sapientiam suam judicat facienda de acti-
bus creaturatum rationalium.

Act. 14. 16.

17.

Psal. 8. 10. 11.

Ezra 5. 4.

Ez. 5. 5.

1. Sam. 2. 30.

Gen. 22. 16.

17.

LIII. Etsi autem volitionis Dei causa nulla sic

D v ab ex-

nem eius ad extra instituendam judicaverit &
 quidem hoc modo; ista communicatione huius-
 modi adprobatur, vnde existentia aliis boni qua-
 liscunque à summo, quod propterea voluntatis
 Dei non nisi indirectum objectum dici potest,
 quod Deus vult propter illud summum, vel po-
 tuus vult esse propter illud summum.

Prov. 16.4. Itaque

Voluntas Dei est ipsamet Dei essentia, destina-
 tio tamen ab illa secundum formalem rationem,

Prov. 16.4. LI. Actus quoq; voluntas Dei tenet in objecta
 sua est. 1. simplicissimus nam ut intellectus Dei
 simplicissimo actu intelligit essentiam suam, &

Esa. 43.7. Eph. 1.5.6. 7.8.9. per illam omnia alia; sic voluntas Dei uno & sim-
 plici actu vult bonitatem suam & omnia in boni-
 tate sua. Itaque multitudo volitorum non repu-

Dan. 7.7. Matt. 11.26 pugnat simplicitati voluntatis divinæ. 2. Infini-
 tus non enim movetur à causa externa ut velit,

A. 17. 25. Psalm 16.2. non ab efficiente alio, non à fine qui ex ita ipsum
 sit; ne ab objecto quidem, quod non sit ipse. Imo
 volitio finis, non est ei causa volendi ea quæ sunt

1. Sam. 2.30 ad finem, quanquam velit ea quæ sunt ad finem
 ordinari in finem. Cui veritati non obstat quod

Mala. 3.6. nonnulla voliturus seu facturus non esset nisi a-
 etus aliquis creaturæ interveniret. 3. Aeternus,

Rem. 11.1. 2. Tim. 2.19 quia nihil potest Deo de novo aut esse aut videri
 bonum. 4. Immutabilis, quia quod semel illi

Rem. 9.11. Psal. 119.137 bonum fuit aut visum fuit, perpetuo illi tale est
 & videtur, & id quo Deus aliquid velle cognoscit,

Rem. 12.2. scitur, nihil aliud est quam ipsa immutabilis Dei
 entitas. 5. Sanctus quia Deus in objectum suum

aliquid quid ipsi adjunctum, & tantum quia intel-
 lectus

Iectus id donum dicit, non quia affectus in id
inclinet circa rectam rationem.

LII. Quemadmodum simplex & æterrus a-
ctus quo omnia sua objecta cognoscit intelle-
ctus divinus, ordinem ab ijs non exclusit, ita
quoque ordinem quandam assignare licebit, se-
cundum quem simplex & unus voluntatis Dei a-
ctus in sua objecta fertur 1. vult Deus essentiam
& bonitatem suam i. scipsum: 2. vult omnia
illa quæ ex infinitis sibi possibilibus entibus per
extremum sapientiæ suæ judicium facienda ju-
dicavit: & 1. quidem vult illa facete: Deinde er-
ga illa facta affectus est voluntate sua prout simi-
litudinem aliquam habent cum ipsius naturâ.
Tertium voluntatis objectum sunt illa quæ æ-
quum esse judicat ut à creaturis intellectu & li-
bero arbitrio præditis fiant: & volitio circa hæc
præcepto significatur, cui etiam includimus pro-
hibitionem illius quod ab eadem creatura fieri
non vult. an consilia hic locum habere possint
disceptari permittimus, modo ne illa quæ con-
suluntur velut supererogationis æstimentur.
Quartum voluntatis divinæ objectū est Permis-
sio divina, qua creaturæ rationali perniitit id fa-
cere quod prohibuit, & omittere quod præcepit,
quæ constat suspensione impedimenti efficacis,
non debiti & sufficientis. Quintum voluntatis
divinæ objectum sunt illa quæ secundum infini-
tam sapientiam suam judicat facienda de acti-
bus creaturatum rationalium.

Prov. 16. 4.

Gen. 1. 32.

Isa. 14. 21.

Exod. 10. 1. 2.

Exod. 10. 1. 2.

Matt. 6. 8.

Act. 14. 16.

17.

Psal. 81. 11.

Ezra 5. 4.

Ez. 5. 5.

I. Sam. 2. 30.

Gen. 22. 16.

17.

LIII. Etsi autem volitionis Dei causa nulla sit

D v

ab ex-

oſ.2.2L 22. ab extra, tamen cum Deus ordinem velit esse in
rebus, qui in eo potissimum situs est, ut aliae sing
aliorum causę, eatenus volitio Dei ut fertur in
illa objecta, & quasi causa sui ipsius. ut fertur in
alia; sic causa, cur alicuius condemnationem ve
- lit, est quia vult ordinem justitiae suae observa
tum in universitate Mundi. Neque propterea ne
gamus quin actus creaturæ aut omissione ejus huc
usque occasio, vel causa ~~accidens~~ esse possit
volitionis alicuius divinę; ut citra consideratio
*nem actus illius vel omissionis Deus ista tali vo
*litione supersederet.**

Thom.3.37.

38.

S.fr.10.5.5.

7.

Gm.45.5.

28.

Af.27.29.

31.

LIV. Deus per suam voluntatem, mediante
potentia, omnium aliarum rerum causa est, ita
tamen ut cum per secundas causas agit vel cum
illis vel in illis, modum proprium agendi ipsiis
divinitus inditum non tollat; verum easdem se
*cundum modum proprium ipsarum suos effe
ctus prōducere sinat, necessarias necessariò, con
tingentes contingenter, liberas liberè. quæ ipsa
contingentia & libertas causarum secundarum
non impedit quo minus certo fiat quod Deus
per eas isto modo operatur; & propterea certa
*eventus futuritio necessitatē non includit.**

LV. Quanquam Deus uno & individuo actu
velit omnia quæ vult, potest tamen voluntas ejus
*seu potius volitio ex objectis ratione modi & or
dinis secundum quam in objecta fertur, distin
*guiri.**

LVII. Voluntas in objectum suum fertur
aut secundum modum naturæ, aut secundum
modum libertatis: secundum modum naturæ
tendit in objectum primum, *principio & naturæ*
adæ-

adæquatum; secundum modum libertatis in alia omnia. hinc Deus naturali necessitate ^{2. Tim. 1. 13.} vult seipsum, liberè verò omnia alia. quamquam actus posterior ordine adstrictus esse pos-^{Ap. 4. 11.} sit per liberum actum ordine priorem, quæ po- test dici necessitas ex hypothesi, originem ha- bens partim ex libera volitione & actione Dei; partim ex immutabilitate naturæ ipsius. Non est injustus Deus, inquit Apostolus, ut obliviscatur laboriosę charitatis piorum; quia liberè promisit illis remunerationem; & naturæ immutabili-^{Heb. 6. 10. 18} tas promissa rescindere non patitur.

LVII. Huic subjungenda altera distinctio, se-^{Prov. 16. 4.}
cundum quam vult aliquid ut finem, alia ut me-
dia ad finem. In finem tendit naturali appetitu
voluntas, in media per liberam electionem.

LVIII. Inde distinguitur voluntas Dei in il-^{Psalms. 115. 8.}
lam qua vult facere vel impedire aliquid, quæ be-
ne placiti dicitur vel potius placiti; & in illam qua
vult fieri vel non fieri aliquid à creaturis intelle-^{Marc 4. 35.}
ctu præditis, & voluntas Signi dicitur; hæc reve-^{1. Thess 4. 4.}
lata est; illa partim reuelata est, partim osculta
est. Illa efficax est: utitur enim potentia, aut tan-^{Deut. 29. 29.}
tā, cui resisti nequit, aut tali, cui certò scit nihil
obstituturum. hæc inefficax dicitur, & cæbro illi
resistitur; ita tamen ut cum hujus ordinem exce-^{1. Cor. 2. 12.}
dit creatura, ab illa in ordinem redigatur. siatque
de ijs voluntas Dei, à quibus voluntas Dei facta
non est. Huic voluntati dupli opponitur volun-
tatis remissio quæ permisso dicitur, eaque du-
plex; una quæ permittit aliquid potestati creatu-^{10. Ps. 17. 14.}
ræ rationalis non circumscribendo actum lege,^{Esaï. 5. 4. 5.}
& hæc est opposita voluntati signi; alia quæ per-^{Matt. 21. 19.}
mittit

mittit aliquid potentiae & voluntati creature non ponendo impedimentum efficax, & opponitur voluntati placiti & efficaci.

LIX. Quæ Deus vult facere, illa vel ex se vult

- Beatus. 7.7.8.* non propter ullam causam extra ipsum positam,
*Rom*a. 11.35.
*Ion*a. 3.16. sive id sit citra ullius actus à creatura profecta
Ezechiel. 11.32. considerationem, sive ex actus creaturæ occasio-
 33.
Ezechiel. 15.17 ne sola, vel ob priorem aliam causam ex parte
 23.
Thomas. 3.33. creaturæ positam, cuius distinctionis respectu di-
Epheses. 2.1. citur aliquod opus proprium Dei, aliquod extra-
 neum & alienum opus ipsius; quod etiam signi-
 ficavit Ecclesia his verbis, O Deus, cuius proprium
 est misereris semper & parcere.

LX. Distinguunt etiam nonnulli voluntatem

- I.Thomas. 2.4.* Dei in antecedentem & consequentem; quæ di-
 stinctio respectum habet ad unam eandemque
Matthew. 1.25. volitionem sive actionem creaturæ rationalis,
Matthew. 23. quam si antecedat actus voluntatis divinæ, vo-
 luntas antecedens dicitur, si consequatur conse-
 quens. Verum illa antecedens, velleitas potius
 quam voluntas dicenda videtur.

LXI. Ab ista distinctione non multum abce-
 dit altera, secundum quam Deus nonnulla velle
 dicitur, quatenus secundum naturam suam abso-
 lutè considerata bona sunt: alia verò quatenus
 spectatis etiam omnibus circumstantijs appeten-
 da intelliguntur.

LXII. Vult etiam Deus aliqua in caussis suis
 antecedentibus, hoc est, qua ratione causas eo-
 rum vult, ipsasque ita ordinat ut effectus ex his
 consequi, & si consequantur Deo per se placere
 possint. Alia non tantum in caussis suis, verum
 etiam in sciphi vult. Cuicunque coincidit distinctio vo-
 luntatis

Proprietus. 33.18.
Sanctus. 4.7.

Zechiel. 6.40.
Matthew. 11.25.
 26.

luntatis in conditionalem & absolutam.

LXIII. Deniq; vult Deus nōnulla per se aut per accidēs: per se quæ bona sunt simpliciter & relativè, per accidens quæ respectu aliquo mala sunt; at talia bona sibi cōjuncta habēt quæ magis vult quā bona respectiva illis malis opposita, sic vult mala pœnæ, quia mavult ordinem justitiae servari in punitione, quam impunitatē creaturæ peccataricis.

1. An duæ volitiones Dei affirmativè contrariæ in vnum idemque & vuniforme objectum tendere possint.

2. An una volitio Dei in objecta contraria tene-
dere possit; problemata nobis sunt.

LXIV. In hoc divinæ naturæ momento con-
sideranda veniunt illa Dei attributa quæ ipsi in Scripturis sive propriè sive figuratè tribuuntur secundum quandam analogiam affectuum & virtutum moralium in nobis; qualia sunt Amor, Odium, Bonitas, Misericordia, Desiderium, Ira, Iustitia. &c.

LXV. Quæ affectuum analogiam habent, ad duo summa genera commodè referri possunt, ut vnum sit eorum quos primos sive præcipuos appellare possumus; alterū derivatorū à primis.

LXVI. Primitivi sunt Amor, cui oppositum est odium; & Bonitas, & his connexæ Gratia, Be-nignitas & Misericordia.

LXVII. Amor est affectus unionis in Deo, cujus objecta sunt Deus ipse & bonum Iustitiae, Creatura & felicitas illius. Odium est affectus se-parationis in Deo cujus objectum est injustitia & miseria Creaturæ. Cum autem Deus præcipue met se & bonum justitiae, eodemque momento iniqui-

*Thom. I.
qus. 29.*

*1er. 9.9.
Psal. 50. 21.
Ier. 15.6.*

*Psal. 16.4.
Psal. 11.7.
Ioh. 3.16.
Saf. 11. 25.
Psalms 5.5.
Ezech. 13. 12.*

Dominus 27.15. ini^{nitatem} odio habeat: creaturam verò ejus-
Ezelia 1.24. que beatitatē secundario amet, & isto momen-
Psalm 11.5. to misericordiam creaturæ odio habeat; hinc fit ut
Dominus 28.63. creaturam in injustitia pertinaciter perseverant;
Ezelia 66.4. tem odio habeat & amet miseriā illius.

Apostol 4.11. LXVIII. Bonitas est affectus in Deo commu-
Confession 1.31. nicandi bonum suum hujus primum objectum
Beatitus 62.4.5. ad extra est nihilum, & ad eō necessatio primum
Romani 5.7. vt illo sublatō nulla ad extra communicatio esse
Ecclesiast. 16.6. queat. hujus bonitatis progressus primus est in
Beatitus 62.4.5. creaturam qua creatura est, secundus in creatu-
Romani 5.7. ram quā officium facit, ad communicandum bo-
Ecclesiast. 16.6. num ultra remunerationem promissam, qui uterque
Romani 5.7. progressus comodè Benignitatis nomine
Ecclesiast. 16.6. appellari potest. Tertius progressus est in creatu-
Romani 5.7. ram, quā peccauit & eo ipso misericordia obnoxia fa-
Ecclesiast. 16.6. cta est, qui Misericordia dicitur; affectus nempe
Romani 5.7. subveniendi misero, nihil obstante peccato. Hos-
Ecclesiast. 16.6. ce progressus ita bonitati attribuimus, vt interea
Romani 5.7. amori Dei erga creaturas, suas quoque in illis
Ecclesiast. 16.6. partes concēdamus.

Exododus 34.6. L XIX. Gratia videtur bonitati & amori erga
Romani 5.8. creaturas tantum proprium adjunctum assistē-
Iohnes 4.7. re secundum quam Deus affectus est ad com-
Psalm 16.2. municandum suum bonum amandumq; creatu-
Romani 5.8. ras non ex merito aut debito, neque vt ipsi Deo
Iohnes 4.7. aliquid accedit, sed vt benē sit illi cui bonum
Psalm 16.2. tribuitur, & qui amat.

LXX. Affectus orti à primis sunt speciales, vt
 pote qui non circa bonum & malum in communi,
 verū speciatim circa illud quā absens vel
 præsens est, versantur. hos distinguimus ex no-
 stræ considerationis modō quā vel in concupis-
 cibili

cibili vel in irascibili analogiam aliquam habent.

LXXI. In concupisibili 1. desiderium & quod illi oppositum est, inde gaudium & dolorem consideramus. Desiderium in Deo ponimus affectum obtainendum opera justitiae creaturis intellectu præditis præscripta; & dandi remuneratio-nis præmium; huic oppositus est affectus, secundum quem execratur opera injustitiae & remunerationis omissionem. Gaudium est affectus ex rei convenientis præsentia quales sunt, fruitio sui ipsius, obedientia creaturæ, communicatio bonitatis ipsius, & interitus rebellium & hostium suorum. Dolor illi oppositus est ex inobedientia creaturæ, miseria ejusdem, & occasione data à populo suo blasphemandi nomen Dei inter Gentes. huic affinis est poenitentia, quæ nihil aliud est in Deo quam mutatio voliti vel facti propter actum creaturæ rationalis.

LXXII. In irascibili spem & illi oppositam desperationem, confidentiamque & iram ponimus, ne metu quidem excluso, quem etiam per anthropopathiam Deo tributum legimus. Spes est attenta boni operis a creatura debiti & per gratiam Dei præstabilis exspectatio, quæ facile cum præscientia Dei certâ conciliari potest. Desperatio est ex pertinaci malitia creaturæ ab alienata à vita Dei & obdurata in malo, quæ posteaquam dedoluit per cauterium conscientiae inustum, seipsum proterviæ dedidit, ad certatim parandam impuritatatem omnem. Confidentiam in Deo dicimus, qua ille ingenti spiritu bonum amatum & desideratum prosequitur, & malum exosum amolitur & repellit. Ita est affectus de-

Psal. 81. 14.

15. 16.

Esa. 48. 13.

19.

Psal. 5. 5.

Iere. 5. 7. 9.

Esaie 62. 5.

Psal. 81. 14.

Prov. 1. 24.

25. 26.

Genes. 6. 6.

Iere. 18. 8. p.

10.

Deut. 32. 17.

Esaie 5. 4.

Luc. 13. 6. 7.

Iere. 13. 23.

Ep. 4. 18. 19.

Esaie 63. 3. 5.

Ezech. 13. 13.

14.

Esaie 27. 4.

3. 14. p. 100 p. 11. pulsionis

Ier. 9. 9. pulsionis in Deo per punitionem Creaturæ le.
Doms. 32. 35. gem ipsius transgressæ, qua creaturæ infert ma-
 lum miseriæ pro injustitia, & vindictam sumit
Ier. 10. 24. debitam sibi tanquam indicem amoris erga ju-
 stitiam, & odij adversus peccatum. Hæc quum
Exod. 12. 13. vehemens est, furor dicitur.
Eziae 63. 6.

LXXXI. Hosce affectus Deo tribuimus
 propter affectus nonnullos ipsius illis analogos
 citra ullam passionem, utpote simplici & immu-
Exod. 32. 10 tabili; & citra ullam inordinationem & rectæ ra-
Exod. 32. 11. tionis repugnantiam; sanctè enim versatur circa
Exod. 32. 12. omnia voluntatis sua objecta. Usus vero & ex-
Exod. 32. 13. ercitum illorum infinitæ Dei sapientiæ subjici-
Exod. 32. 14. mus, cuius est singulis objectum, modum, finem,
Dew. 32. 26 circumstantiasque præfigere, & decernere viri
Exod. 32. 27. præ reliquis agendi partes sint concedendæ.

LXXI V. Quæ in Deo analogiam habent
 virtutum moralium, velut moderatricum isto-
 rum affectuum, sunt partim ad omnes affectus
 generales, ut justitia; partim speciatim nonnul-
 los concernunt, ut patientia, & quæ iræ sunt &
 pœnarum ex ira moderativæ.

Psalms 11. 7. Iustitia est æterna & constans in
2. Tim. 2. 13 Deo voluntas suum cuique tribuendi: Deo ipsi
Numb. 23. 19. quod ipsius est, & creaturæ quod illius est. Hanc
Rom. 1. 4. in dictis & factis ipsius consideramus. In dictis
1. Tim. 5. 24. omnibus veracitatem & constantiam, in pro-
Heb. 6. 10. missis fidelitatem factorum, est duplex dispositio-
17. 18. va & remunerativa: illa est, secundum quam
Ps. 145. 17. Deus omnia in actionibus suis ex sapientia sua ad
 æquitatis ab illâ vel præscriptæ vel monstratæ
1. Thess. 1. 6. normam disponit. Ista est per quam Deus crea-
Appl. 2. 23. turæ secundum opus ipsius ex pactocum ipsa in-
 ito reddit quod ipsius est.

Patiens

LXXVI. Patientia est qua boni amati, desiderati, sperati absentiam, & mali exosi præsentiam toleranter suffert: parcens peccatoribus, tum ut iudicia misericordiæ & justitiae suæ per illos exequatur, tum ut eos ad respicientiam perducat, vel contumaces æquius & gravius puniat.

Esaie 5. 4.
Ezecl. 18. 2.
Marti. 21. 33
&c.
Lucas 13. 6.
7. 8.
Rom. 2. 4-5.
2. Pet. 3. 9.

LXXXVII. Iræ & poenarum moderatrices sunt, longanimitas, mansuetudo, facilitas ad ignoscendum, & clementia. Longanimitas suspendit itam ne properet ad depulsionem mali simul atque id meritum creaturæ postulaverit. Mansuetudinem sive lenitatem adpellamus, quæ iram temperat ne nimia sit magnitudine, imò ne respondeat illius gravitas scelerum magnitudini. Facilitatem ad ignoscendum dicimus, quæ iræ moderatur ne duret in seculum peccatorum merito convenienter. Clementia est qua moderatur poenas debitas ut gravitate & diuturnitate sua inferiores sint multum peccati merito, & vires creaturæ non exsuperent.

Exod. 34. 6.
Psal. 48. 8. 9
Psal. 103. 10
Psal. 103. 9
Psal. 30. 6.
Ierem. 3. 5.
Iacob. 2. 13.
2. Sam. 7. 14.
Psal. 103.
13. 14.

De Potentia Dei.

LXXXVIII. Potentia Dei nomine, non passiva potentia, quæ in Deum purum actum cadere non potest; neque actus, quo Deus intus in se ipso ex naturæ necessitate semper agit, intelligitur: sed potentia activa, quâ extrinsecus operari potest, & quando visum est, operatur.

LXXXIX. Illa describimus, quod sit virtus facultas, intellectu & voluntate ordine posterior, quâ Deus

E ex li.

- Psal. 115.3.* ex libertate voluntatis suæ extrinsecus operari
Theben. 3.37. potest, quæcunque liberè velle potest; & opera-
 38. tur, quæ liberè vult. vnde adparet potentiam esse
Psalm 33.9. velut principium exsequens id, quod voluntas
Ier. 18.6. imperat, dirigente scientia. volumis autem im-
 peditionem sub operatione compræhensam.

Itaque

Potentiam generandi & spirandi ab hac ex-
 cludimus, ut pote naturaliter agentem & ad intra.

- Psal. 115.2.* Lxx. Mensura potentiae divinæ est libera
Math. 11. voluntas Dei; & adæquata quidem. Quidquid
 25.27. enim velle potest Deus liberè, id ipsum etiam
 facere potest, & quidquid facere potest id ipsum
Math. 8.2. liberè velle potest, & quidquid velle non potest
 id quoque facere nequit, & quod non facere, id
 quoq; non velle: facere autem quia velle, & non
 facere quia non velle. Facit enim quæ facit, ideo
 quod vult illa facere, non facit quia non vult:
 non contra. Vnde objectum potentiae commo-
 dissimè ex objecto liberè voluntatis Dei circum-
 scribi potest, imo & debet.

Lxxx. Et quidem hoc pacto. Quum vo-
 luntas libera innitatur voluntate secundum mo-
 dum naturæ se habente, & vtraque intelle-
 ctum habeat prævium, qui vnâ cum voluntate
 essentiam ipsam Dei pro fundamento habet; at-
 que hinc illa tantum liberè possit velle Deus, quæ
 essentiaz ipsius & naturali voluntati non sunt con-
 traria, intellectuque ipsius tanquam entia & ve-
 ra compræhendi possunt; sequitur illa sola Deum
 posse: imo & omnia, quum solis illis adstricta sit
 voluntas libera, & propterea etiam potentia Dei.
 Quumq; illa talia sola sint simpliciter & absolutè
 possibilia,

possibilia', reliqua omnia impossibilia, meritò Deus dicitur facere posse omnia possibilia. Quomodo enim ens, verum, bonum esse possit, quod ejus essentiæ & voluntati naturali est contrarium, intellectuique incompræhensibile?

*Luce 1. 37.
& 18. 27.
Marc. 14. 36*

lxxxi. Et hæc quidem ita posita omnibus in confessio sunt, generatimque in scholis impossibilia describuntur, quæ contradictionem implicant. At in specie quæritur, quænam illa sint. Nos nonnulla referemus. Deus Deum alium facere non potest, non mutari, non peccare, non mentiri, non efficere ut aliquid simul sit & non sit, fuerit & non fuerit, futurum sit & non sit futurum, ut hoc sit & non sit hoc, ut hoc sit & contrarium ejus, ut accidens sit sine subjecto, ut substantia mutetur in substantiam præexistentem, panis in corpus Christi, ut corpus sit ubique. atque hæc quum dicimus, non potentię ipsius injuriam facimus, sed ne essentiæ, intellectui, voluntati ipsius indigna tribuantur cavemus.

*Iacob. 1. 17.
Psalms 56. 5.
Num 23. 19.
2 Tim. 2. 13.
Phil. 4. 21.*

lxxxii. Potentia Dei est infinita, non tantum quia omnia possibilia potest, quæ sunt innumera, adeo ut non possint tot numerari quin possit plura: sed etiam quia illi resisti nequit. omnia enim creata ab illa tanquam à principio efficiente pendent tum in esse, ut loquuntur, tum in conservari, vnde meritò illi omnipotentia tribuitur.

*Apoc. 1. 8.
Ephes 3. 20.
Mat. 3. 9.
Mat. 26. 53.
Rom. 9. 19.
Phil. 3. 21.*

lxxxiv. Quum mensura potentię Dei sit voluntas libera ipsius, & Deus ideo aliquid faciat quia id facere velit, non potest ex omnipotentiâ Dei concludi aliquid futurum, nisi constet de voluntate Dei. De illâ autem si constet, cer-

*Dan. 3. 17. 18
Rom. 4. 20.
21.
Mat. 8. 26*

E ij tum

tum est id fore quod facere ille voluerit ; etiam si
 Act. I. 19. menti creatæ fieri non posse videatur : atque hic
 20. 34. 35. locum habet, mentem captivandam esse sub fi-
 36. diei obsequium.

LXXXV. Distinctio potentiae in absolutam
 & ordinariam sive actualem non tam respectum
 habet ad illam quam ad voluntatem, quæ poten-
 tia vtitur ad nonnulla facienda , quum ea vti
 Matth. 3. 9. vult; non vtitur quando non vult; licet ea vti pos-
 set, si vellet; & si vteretur, multò plura ficeret per
 illam, quam facit.

LXXXVI. Omnipotentia Dei nulli rei crea-
 t. Tim. 6. 15 tæ communicari potest.
 Jude 4.

DE PERFECTIONE DEI.

Matt. 5. 48. LXXXVI. Ex horum omnium , cum mo-
 do supereminentiae consideratorum , simplici &
 infinito complexu existit perfectio Dei : non illa
 Genes. 17. 1. qua singula habet perfectissimè , nam hoc simili-
 Ext. 6. 3. citas & infinitas præstiterunt , sed quâ omnia ha-
 Psalm 10. 10. bret , quæ perfectionem aliquam notant , perfe-
 At. 17. 25. ctissimè . potestque illa non incommodè descri-
 Jacob. 1. 17. bi , quod sit interminabilis tota simul & perf. etiæ
 essentiae & vitæ possessio.

Rom. II. 35. LXXXVII. Hæc perfectio Dei omnium
 36. creaturarum perfectionem infinitè excedit , &
 1. Cor. 4. 7. quidem triplici nomine . Omnia enim habet , mo-
 At. 17. 28. do perfectissimo & non aliundè . Creaturæ au-
 29. tem quam habent perfectionem , à Deo habent ,
 2. Cor. 3. 18. adiutoriam ad archetypum illius : aliæ alijs ma-
 2. Pet. 1. 4. jorem & quo majorem eō sunt Deo similiores &
 Matt. 5. 48. propinquiores .

LXXXIX. Ex

LXXXIX. Ex hac perfectione mediante aliquo actu Dei interno existit Beatus ejus, & *1. Tim. 1. 11*
mediante aliquo respectu ejus ad extra, Gloria *& 6. 15.*
Exo. 33. 18.
ipsius.

DE BEATITATE DEI.

xc. Beatitas est per actum intellectus, an etiam
voluntatis? ita quidem nos arbitramur, & sic illam
delineamus; quod sit Actus vitae Dei, quo
ille perfectione sua per intellectum plenè cogniti-
tā, & per voluntatem summè amatā fruitur cum
acquiescentia in eadem.

xc i. Dei beatitudo ita ipsi propria est, ut nuli
creaturæ communicari possit. Est tamen ipse
creaturarum intellectu prædictarum bonum bea-
tificum ratione objecti, & effectus actus in obie-
ctum tendentis, inque eodem acquiescentis: Ex
quibus beatitudo creaturæ constat.

xc ii. Gloria est à perfectione cum respectu
ad extra, & sic aliquo modo describi potest, quod
sit Excellentia Dei supra omnia. Hanc Deus acti-
bus externis variè manifestam facit.

xc iii. Modi autem manifestationis duo
potissimum in Scripturis nobis declarantur, unus *Mat. 17. 2. 5*
per luminis splendorisque in visu effulgentiam,
vel per oppositam illi densam tenebrositatem.
Alter per productionem operum perfectioni
ejus & Excellentiae convenientium. Hujus autem
prolixiore disquisitione supersedentes Deum glo-
riæ ardentibus votis supplices rogamus, vt quum
nos ad gloriam suam formaverit, instrumenta glo-
riæ suæ inter homines illustrâdæ magis magis
E iii facere

Genes. 17. 1.
Psalms. 16. 11.
I Cor. 2. 9.

10.

I. Cor. 15. 28

Rom. 1. 23.
& 9. 5.
Psalms 8. 2.

Luke 2. 9.
Exod 16. 10.
1. Reg. 8. 11.
Psalms 19. 1.
Ioan. 2. 11.

THEISIS QVINTA

DE

Personâ Patris & Filij.

Rsp. PETRO DE LA FITE.

I.

P At illis nomen hinc non accipimus prout ali-
 quando in Script. sumitur respectu adoptio-
 nis, secundum quam fideles in Filios sibi adopta-
 vit Deus; neque respectu creationis rerum, secun-
 dum quam ipsa etiam Gentilitas Deum Patrem
 novit, & appellavit; sed hoc nomine significa-
 mus Deum secundum relationem, quam habet
 ad Filium suum unigenitum, & proprium, qui
 est Dominus noster I. Christus, & sic describi-
 mus: Quod sit prima Persona in Sacra Trini-
 tate, quæ Seruorem suum, qui Filius ejus est,
 ex se genuit ab æterno, divinitatem suam illi
 communicando.

II. Personam esse dicimus, non quâ vox illa
 à personando dicta est, & alterius repræsentatio-
 nem

nem notat, sed quæ definitur subsistens individuum, incommunicabile, naturæ viventis, intelligentis, volentis, potentis, agentis, quæ singula Patri Domini nostri I. Christi in Script. S. tribuuntur. Subsistens; qui est, qui erat, & qui venturus est. Vita; sicut me misit vivens Pater. Intelligentia; O profundas divitias, tum sapientia, tum cognitionis Dei. Voluntas; Hæc est voluntas Patris. Potentia; Tua est potentia, ô Pater. Actio; Pater meus usque adhuc operatur. De vocibus non contendimus. Illa talia Personæ nomine comprehendimus, quæ cum Patri convenient, Personæ nomen illi denegari jure nequit.

*Apoc. 1. 4.
Ioh. 6. 53. 57.
Rom. 11. 13.
Ioh. 6. 39.
Matth. 6. 13
Ioh. 3. 17.*

III. Personam dicimus in SS. Trinitate, id est divinam, quod tantum de nobis valet, atque si Deum diceremus. Quanquam enim Patris Deitas à plerisque, qui Filij in dubium vocarunt, agnita fuit, tamen ab illis negata est, qui Deum V. Testam alium fuisse dixerunt quam Novi, & Patrem I. Christi alium à creatore cœli & terræ esse affirmârunt. Hisce opponimus dictum Christi: Confiteor tibi Pater, Domine cœli, & terræ. Illis hoc alterum ejusdem Christi: Pater ille meus is est, qui me glorificat, quem vos dicitis Deum vestrum esse. Vtrisque simul illud totius Ecclesiæ Hierosolymitanæ: Tu es Deus, qui fecisti cœlum, & terram, mare, & omnia quæ in eis sunt: Qui per os David pueri tui dixisti, &c. Et paulo post: Coacti sunt verè adversus sanctum Filium tuum Iesum, quem vnxisti.

*Matth. 11. 15.
Ioh. 8. 54.*

IV. Primam ponimus in SS. Trinitate: sic enim docuit nos Christus jubens baptizare in nomine Patris, & Filii, & Spiritus S. & primam

*Act. 4. 34.
25. 16. 27.*

E iiiij non

non temporis, sed ordinis ratione ; qui ordo fundamen tum habet in eo , quod Pater fons est , & origo totius divinitatis , & Filij ipsius principium , & causa , quod ipsa Patris vox significat . Hoc pia antiquitas illustrare conata est similitudine fontis & rivi , Solis & radij , mentis & ratio nis , radicis & fruticis , & similib . Hac de causa Pater dicitur πατήρ , illique auctoritas , ἀρχὴ , ἴδεξη à Patribus tribuitur . Hinc etiam est quod Dei nomen sæpe Patri in Scripturis peculia riter , & κατ' ιδεξην tribuatur .

V. Generationem activam illi tribuimus . etiam voce Patris comprehensam ; cuius modum & rationem lubentes fatemur nos ignorare . At , tamen cum omnis generatio propriè dicta fiat per communicationem ejusdem naturæ quam habet qui generat , rectè dicimus Patrem ex se genuisse Filium communicando illi Deitatem suam quæ natura ipsius est . Principium ergo quod generat Pater est , principium quo generatio per agitur , natura est . Vnde persona gignere , & gigni dicitur . At natura neque gignere , neque gigni , sed communicari . Quæ communicatio rectè intellecta cassam facit objectionem Antitrinitario rum , Catholicis quaternitatem impingentium .

VI. Ab æterno genuisse dicimus , quia nec ante Deus I . Christi , quam Pater ejus , neque ante Deus simpliciter , quam Pater ejusdem . Ut enim mentem , quæ sit absque ratione , fingere non pos sumus , ita Deum animo concipere , qui sit abs que Sermone suo , nefas dicimus . Accidit ex sententia sanctæ vetustatis , & Catholicæ Ecclesiæ , quod cum generatio ista sit operatio interna ,

& ad

& ad intra, etiam ab æterno sit : Tales enim operationes omnes æternæ, nisi mutationi Deum obnoxium statuere velimus.

VII. Hactenus de Patre. Filius est persona secunda in SS. Trinitate, Sermo Patris, ab æterno à Patre genitus, & egressus per communicationem ejusdem Deitatis. quam Pater habet sine origine. Dicimus enim illum non per creationem : Omnia enim per illum creata sunt, quæcunque creata sunt : Neque per adoptionem Filium factum esse ; Omnes enim in illo adoptati sumus ; sed per generationem à Patre egressum esse : Non per creationem ex non Entibus, si-
ve ex increatis Elementis, ; non per adoptionem, quasi priùs fuerit aliquid aliud, quam Filius : hoc enim nomen illi primum, & intime naturæ significativum est, sed per generationem, ut filium naturâ participem totius divinitatis Pa-ternæ.

VIII. Personam diciimus Filium, eadem significatione, qua de Patre illam vocem prædicavimus antea. Est enim subsistens individuum, incommunicabile dicente Ioanne; Sermo erat in principio; Et, Sermo erat apud Deum. Na-
turæ viventis : Ego vivo propter Patrem. In- telligentis : Filius qui est in sinu Patris enarravit nobis. Volentis : Et cuicunque voluerit Filius revelare. Ita & Filius quos vult vivificat. Poten-
tis: Pro efficacitate qua potest sibi omnia subjice-
re. Agentis: Et ego operor.

*Mat. 18. 19.
Ioh. 1. 1.
Micah. 5. 2.
Ioh. 1. 3.*

*Ioh. 1. 12.
Ephes. 1. 5. 6.*

*Ioh. 1. 1.
Ioh. 6. 57.
Ioan. 1. 18.
Mar. 11. 27.
Ioh. 5. 21.
Phile. 3. 21.
Ioh. 5. 17.*

IX. Personam in SS. Trinitate, hoc est divinam, & Deum dicimus, quod cum Orthodoxa antiquitate quatuor argumentorum classibus, distinctis probamus. 1. à nominibus, quibus appellatur in Script. 2. ab attributis divinis, quæ illi adscribit Script. 3. ab operibus, quæ ab illo producta enarrat Scriptura. 4. Ex collatione locorum Scripturæ, quæ in veteri Testamento de Patre prolatæ, in Novo, Filio adpropriantur.

X. Ex nominibus quæ illi in Script. tribuuntur id patet, 1. quia Deus appellatur, & non attributivè tantum, vt, Sermo est Deus: *Qui est Deus benedictus in secula; sed etiam subjectivè: Deus manifestatus in carne. O Deus, Deus tuus te vñxit oleo lætitiae: Imo & magnus Deus* 2. *Filiij vox idem evincit, præsertim quatenus illi ista propriè & vnicè competit, juxta id quod dicitur proprius, & vñigenitus Filius Dei; quas voces tantudem valere dicimus, ac si naturalis esset appellatus.* 3. *Quia vocatur Rex Regum, & Dominus Dominantium; Item Dominus gloriae. Quæ nomina longè fortius evincunt quod volumus si cum V. T. Scripturis conferantur vbi eadem illi, qui Iehovah dicitur, attribuuntur.* 4. *Ex nomine λόγος pia antiquitas idem adstruxit, quod sermonē ἀφορετὸς & propria subsistētia carentem significare non potest, propter ea quæ illi in Scripturis tribuuntur: Dicitur n. fuisse in principio; & fuisse apud Deum: Esse Deus. Et per illum creata esse omnia, &c.*

XI. Attributa Dei essentialia Filio Dei tributa in Script. hoc etiam declarant planissimè. *Mos. 18. 10. 1. Immensitas: Pater, & ego ad illum veniemus, & man-*

Ioh. 1. 1.

Rom. 9. 5.

1. Tim. 3. 16.

Heb. 1. 9.

Tu. 2. 13.

Rom. 8. 32.

Iohann. 1. 18.

Apoc. 17. 14

Apoc. 19. 16

1. Cor 2. 8.

Psalm 95. 3.

Psalm 24. 8.

40.

& mansionem apud illum faciemus. Ut Christus
inhabitetur per fidem in cordibus vestris. Ego vo- *Ioh. 1.1.*
biscum sum ad consummationem seculi. 2. Æter- *Apoc. 1.12.*
nitas: In principio erat Sermo. Ego sum & &, *& 2.8.*
primus & novissimus. 3. Immutabilitas: Tu au- *Hab. 1.11. 12.*
tem Domine permanes: Tu idem es, & anni tui *Phil. 3.21.*
non deficient. 4. Omnis scientia etiam illi tribui- *Apoc. 2.23.*
tur: scrutatur enim tenes, & corda. Novit om- *Ioh. 21.17.*
nia. Videt cogitationes Phariseorum. 5. Omni- *Matt. 12.25.*
potentia: Pro efficacitate qua potest sibi subjic-
re omnia. Cui autem propria Dei essentialia tri-
buuntur; illi divina natura adimi nequit, citra *Ioh. 5.23.*
contradictionem. Majestas deinde & gloria pa-
triæ æqualis illi competit: Ut omnes honorent Fi-
lium, sicut honorant Patrem. Sessori throni &
Agno benedictio, & honor, & gloria, & robur,
in secula seculorum.

XII. Opera divina idem adstruunt, quæ ipsi *Ioh. 1.3.*
tribuuntur. 1. Rerum omnium creatio: Omnia *Heb. 1.2.*
per ipsum facta sunt. Per quem, & mundum, seu *1. Cor. 8.6.*
secula condidit. Vnus Dominus Iesus, per quem *Hebr. 1.3.*
omnia. At quæ omnia? Eadem omnia, quæ ex *Ioh. 5.17.*
Patre esse dicuntur. 2. Rerum omnium conser-
vatio: Sustinens omnia verbo suo potente. Pater
meus usque adhuc operatur, & ego operor. 3. Mi-
raculorum patratio: Quæ operatus est per Spiri- *Ioh. 16.14.*
tum suum; qui Spiritus à Christo accepisse dici-
tur ea, per quæ glorificaturus est Christum. In
quo profectus prædicavit spiritib. olim immori-
geris. Qui Spiritus ita proprius est Christo, ut *1. Tim. 1.19.*
Apostoli miracula edere dicantur in nomine, &
virtute Christi. 4. Addantur opera ad salvatio-
nem Ecclesiæ pertinentia, quæ ab eo, qui purus
homo

homo est, patrari non possunt.

XIII. Quartam argumentorum classem nobis suppeditat collatio locorum, quæ in V. Test. tribuuntur Deo, qui Iehovam se appellat, & in Novo, Filio Dei Domino nostro Iesu Christo attribuuntur; quorum, quia numerus ingens est, recitatione prolixiore supersedentes pauca ex multis proferemus, Num. 21. Dicitur populus loquutus contra Dominum, & periisse ab ignitis serpentib. 1. Cor. 10. inquit Apostolus: Ne tememus Christum sicut quidam eorum tentaverunt, & perierunt à serpentibus Locum Psal. 68-

Psal. 68.19. de Dei ascensu in altum, Apostolus Ephes. 4. de Christo interpretatur. Quod Psalm 102. de verro Deo dicitur, id Hebr. 1. Christo accommodatur. Visionem Esaiæ cap. 6. descriptam interpretatur Iohan. Euang. c. 12. de visione gloriæ Christi, Esai. 8. Iehova dicitur futurus dominibus Israël in laqueum, & offendiculum. Et Simeon Luce 2. Paulus Rom. 9. Pet. 1. Ephes. cap. 2. dicunt Christum positum esse in ruinam multorum, in lapidem offensionis, & petram scandali infidelibus, & immorigeris.

XIV. Personam secundam dicimus, juxta or-

Mat. 28.19. dinem nobis à Christo monstratum. Filius enim est à Patre, ut-pote à quo exivisse dicitur. Filius vivit propter Patrem, & Pater dedit Filio habere vitam in seipso. Filius intelligit à Patre, quia Pater demonstrat Filio opera, quæ ipse facit, & quæ Filius vidit apud Patrem in sinu ejus existens illa testatur, & enarrat nobis. Filius operatur à Patre, quia Filius à semetipso non potest operari, nisi viderit Patrem operantem. sic Filius à seipso non loqui-

Ioh. 6.85.

Iohann. 1.19.

Iean. 1.18.

Iean. 3.32.

loquitur, sed Pater, qui in ipso manet, facit opera.

Quæ etiam causa est quod Filius jure merito omnia ad Patrem, tanquam ad illum, à quo ipse omnia,

quæ habet, acceperit, referat: & cùm in forma Dei esset, rapinam non duxerit esse æqualem

Deo, sed exinaniverit se forma servi accepta, Patrique obediens factus sit ad mortem vique crucis.

*Ioh. 5. 19.**Ioh. 19. 10.**Ioan. 17. 7.**Phil. 2. 6.**Micah. 5. 2.*

XV. Ab æterno autem genitum dicimus.

1. quia egressus ejus à diebus seculi est, & egressus, qui est ex Patre; quem si quis de alio, quam generationis, interpretari volet, necesse est ut istum generationis egressu posteriorem faciat, & sic quoque generationis æternitatem stabilitat.

2 quia, cùm Filius æternus sit, ut ante monstravimus, & non ante fuerit quam Filius esset, Filio autem competit generari, hinc rectè illum ab æterno genitum esse dicimus. 3. Quum λόγος in

Iohann. 1. 1. 9.

principio fuerit apud Patrem, necesse est, nisi collateralalem Patri λόγον statuere velimus, ut & in principio fuerit à Patre, & quidem priùs secundūm naturæ ordinem à Patre, quam apud Patrem.

At a Patre non est, nisi secundum modum generationis, secus alio modo a Patre λόγος erit, alio Filius, quod impingit in ipsius Filij æternitatem ante a nobis adstructam. Ergo λόγος generatus ab æterno.

XVI. Ex hisce positis videmus inter Patrem, & Filium convenientiam esse, & distinctionem.

Convenientiam, ratione vnius ejusdemque naturæ & essentiæ secundūm quam Filius in forma

Dei esse dicitur, Patrique æqualis; & juxta Nicenæ Synodi decretum ὁμοούσιος Patri, non ὁμοιούσιος,

Phil. 2. 6.

quia

I V. Quatuor autem h̄ic consideranda ve-
niunt, & firmis rationibus adstruenda: 1. quod
Spiritus Sanctus sit *spiritus dexter* & Persona, non ali-
quid secundum modum qualitatis & proprieta-
tis, puta bonitatis, misericordiae, patientiae, in
Deo inexistens. 2. quod sit persona a Patre & Fi-
lio procedens, ideoque ordine tertia in Trinitate. 3. quod sit a Patre & Filio secundum hypostasi-
m distinctus. 4. quod sit infinitus, æternus, im-
mensus, & ejusdem cum Patre & Filio diuinitatis, hoc est non creatura, sed Deus.

V. Primum probatur ab illis attributis quæ ip-
sa hominum universitas rei subsistenti & quam
sub personæ notione concipit, solet tribuere: illa
enim omnia Spiritui Sancto competere dicimus,
sive actu primo, sive actu secundo, personæ sint
convenientia. Ex ijs quæ actu primo rei subsi-
stenti & personæ conveniunt sic concludimus.

- 1. Cor. 2. 11. Cui essentia seu existentia, vita, intelligentia,
& Ioa. 15. 26. voluntas, potentia convenit, id merito persona
23. dicitur, aut nihil omnino in rerum natura perso-
Gen. 1. 26. na nomine appellari potest. At Spiritui sancto
Iob 33. 4. convenit 1. essentia seu existentia. Est enim in
Ioan. 3. 1. Deo, & a Deo emanat. a Filioque mittitur; Se-
& Rom. 8. 2. cundo vita, incubat enim aquis ut gallina pullis
II. estque auctor virtutis animalis & spiritualis omni-
1. Cor. 1. 2. bus viventibus: Tertio, intelligentia, scrutatur
2. Cor. 12. 11. profunditates Dei; Quarto, voluntas, nam distri-
Mich. 3. 8. buit sua dona propterea vult; Denique potentia, quæ
Ephes. 3. 16. Prophetæ aliquæ sancti, & ipse adeo Messias in-
Ezrae II. 2. struitur & corroboratur.

VI. Id ipsum secundo probatur ex ijs quæ Personæ actu secundo tribui solent; istiusmodi enim actiones spiritui sancto tribuuntur quæ nulli rei præterquam subsistenti & personæ competere solent; quales sunt creare, conservare, vivificare, scientiam, fidem, charitatem, spe, timore Domini, fortitudine, patientiam, alijque virtutibus instruere, irruere in Samsonem, recedere à Saule, requiescere super Messiam, supervenire & obymbrare Mariam, mittere Prophetas, constituere Episcopos, descendere corporæ specie tanquam columbam super Christum, & similes operationes: Accedant & metaphoricae locutiones quæ illi passiones tribuunt nulli rei præterquam subsistenti & personæ convenientes, quales significantur istis locis, Effundam de Spiritu meo super omnem carnem, Ioel 2 Flavit in eos & dixit, Accipite Spiritum Sanctum, Ioh. 20 In aste fecerunt Spiritum S. Esai. 63. 10. Ne tristitia effici Spiritum, Eph. 5. 30. Blasphemare & loqui adversus Spiritum, Matth. 12. 31, 32. Spiritum gratie contumelia afficere, Heb. 10. 29.

VII. Hoc sum etiam faciunt illi Scripturæ loci Matt. 18. 19 qui Spiritum S. eadem serie Patri & Filio connuerant, qualis ille est qui in Patris, Filii & Spiritus S. nomen baptizari jubet, tres in cœlo testificari dieit, Patrem, Sermonem & Spiritum. Eundem Spiritum, eundem Dominum, eundem Deum facultates efficere, ministeria instituere, dona effundere declarat, gratiam Domini Iesu, charitatem Dei, & communionem Spiritus sancti fidelibus præcatur. Absurdum enim foret duobus opibus, scilicet personis eadē serie & ordine qualitatem seu proprietatem inexistentem adnumerare?

F

VIII. Se-

Iudic. 14. 6.
I Sam. 16. 1.
Ez. II. 2.
Luce 1. 35.
Esiae 61. 1.
Act. 20. 28.
Luce 3. 22.

- Psal. 115.3.* ex libertate voluntatis suæ extrinsecus operari
Thren. 3.37. potest, quæcunque liberè velle potest; & opera-
38. tur, quæ liberè vult. Vnde adparet potentiam esse
Psalm 33.9. velut principium exsequens id, quod voluntas
Ier. 18.6. imperat, dirigente scientia. volumus autem im-
 petitionem sub operatione compræhensam.

Itaque

Potentiam generandi & spirandi ab hac ex-
 eludimus, ut pote naturaliter agentem & ad intra.

- Psalm 115.2.* Lxx. Mensura potentiae divinæ est libera
Marth. 11. voluntas Dei; & adæquata quidem. Quidquid
25.27. enim velle potest Deus liberè, id ipsum etiam
 facere potest, & quidquid facere potest id ipsum
Marth. 8.2. liberè velle potest, & quidquid velle non potest
 id quoque facere nequit, & quod non facere, id
 quoq; non velle: facere autem quia velle, & non
 facere quia non velle. Facit enim quæ facit, idèò
 quòd vult illa facere, non facit quia non vult:
 non contraria. Vnde objectum potentiae commo-
 dissimè ex objecto liberè voluntatis Dei circum-
 scribi potest, imo & debet.

Lxxxi. Et quidem hoc pacto. Quum vo-
 luntas libera innitatut voluntate secundum mo-
 dum naturæ se habente, & utraque intelle-
 ctum habeat prævium, qui vnâ cum voluntate
 essentiam ipsam Dei pro fundamento habet; at-
 que hinc illa tantum liberè possit velle Deus, quæ
 essentia ipsius & naturali volūtati non sunt con-
 traria, intellectuque ipsius tanquam entia & ve-
 rā compræhendi possunt; sequitur illa sola Deum
 posse: imo & omnia, quum solis illis adstricta sic
 voluntas libera, & propterea etiam potentia Dei.
 Quumq; illa talia sola sint simpliciter & absolutè
 possibilia,

possibilia¹, reliqua omnia impossibilia, merito Deus dicitur facere posse omnia possibilia. Quomodo enim ens, verum, bonum esse possit, quod ejus essentiæ & voluntati naturali est contrarium, intellectuique incomprehensibile?

*Luce 1. 37.
& 18. 27.
Marc. 14. 36*

LXXXII. Et hæc quidem ita posita omnibus in confessio sunt, generatimque in scholis impossibilia describuntur, quæ contradictionem implicant. At in specie queritur, quænam illa sint. Nos nonnulla referemus. Deus Deum alium facere non potest, non mutari, non peccare, non mentiri, non efficere ut aliquid simul sit & non sit, fuerit & non fuerit, futurum sit & non sit futurum, ut hoc sit & non sit hoc, ut hoc sit & contrarium ejus, ut accidens sit sine subiecto, ut substantia mutetur in substantiam præexistentem, panis in corpus Christi, ut corpus sit ubique. atque hæc quum dicimus, non potentiaz ipsius injuriam facimus, sed ne essentiæ, intellectui, voluntati ipsius indigna tribuantur cavemus.

*Iacob. 1. 17.
Psalms 5, 5.
Num 23. 19
2 Tim. 2. 13.
Phil. 4. 11.*

LXXXIII. Potentia Dei est infinita, non tantum quia omnia possibilia potest, quæ sunt innumera, adeo ut non possint tot numerari quin possit plura: sed etiam quia illi resisti nequit. omnia enim creata ab illa tanquam à principio efficiente pendent tum in esse, ut loquuntur, tum in conservari, vnde meritò illi omnipotentia tribuitur.

*Apost. 1. 2.
Ephes 3. 20.
Mat. 3. 9.
Mat. 26. 53.
Rom. 9. 19.
Phil. 3. 21.*

LXXXIV. Quum mensura potentiaz Dei sit voluntas libera ipsius, & Deus ideo aliquid faciat quia id facere velit, non potest ex omnipotentiâ Dei concludi aliquid futurum, nisi constet de voluntate Dei. De illâ autem si constet, cer-

*Dan. 3. 17. 18
Rom. 4. 20.
Mat. 8. 27.*

Dec. 1. 19. tum est id fore quod facere ille voluerit ; etiam
20. 34. 35. menti creatae fieri non posse videatur : atque hic
36. locum habet, mentem captivandam esse sub si-
 diei obsequium.

LXXXV. Distinctio potentiae in absolutam
 & ordinariam sive actualem non tam respectum
 habet ad illam quam ad voluntatem, quae poten-
 tia vtitur ad nonnulla facienda , quum ea vti
Matt. 3. 9. vult; non vtitur quando non vult; licet ea vti pos-
 set, si vellat, & si vteretur, multo plura faceret per
 illam, quam facit.

I. Tim. 6. 15 **LXXXVI.** Omnipotentia Dei nulli rei crea-
Iude 4. tae communicari potest.

DE PERFECTIONE DEI.

Matt. 5. 48. **LXXXVI i.** Ex horum omnium , cum mo-
 do supereminentiae consideratorum , simplici &
 infinito complexu existit perfectio Dei : non illa
Genes. 17. 1. qua singula habet perfectissime , nam hoc simpli-
Exod. 6. 3. citas & infinitas praestiterunt , sed quae omnia ha-
Psalm. 10. 10 bet , quae perfectionem aliquam notant , perfe-
Aet. 17. 25. ctissime . potestque illa non incommodè descri-
Iacob. 1. 17. bi , quod sit interminabilis tota simul & perf. & ta-
 essentiae & vita possessio.

Rom. 11. 35. **LXXXVI ii.** Hac perfectio Dei omnium
36. creaturarum perfectionem infinitè excedit , &
I. Cor. 4. 7. quidem triplici nomine . Omnia enim habet , mo-
2. Cor. 17. 28. do perfectissimo . & non aliundè . Creaturæ au-
29. tem quam habent perfectionem , à Deo habent ,
2. Cor. 3. 18. ad umbratam ad archetypum illius : aliæ alijs ma-
2. Pet. 1. 4. jorem & quo majorem eō sunt Deo similiores &
Matt. 5. 48. propinquiores.

LXXXIX. Ex hac perfectione mediante aliquo actu Dei interno existit Beatitudo ejus, & *I. Tim. I. 11.*
mediante aliquo respectu ejus ad extra, Gloria *& Gen. 15. 15.*
Exo. 33. 18.
ipsius.

DE BEATITATE DEI.

xc. Beatitas est per actum intellectus, an etiam
voluntatis? ita quidem nos arbitramur, & sic illam
delineamus; quod sit Actus vitæ Dei, quo
ille perfectione sua per intellectum plenè cogniti-
tā, & per voluntatem summè amatā fruitur cum
acquiescentia in eadem.

Genes. 17. 1.
Psalms. 16. 11.
I Cor. 2. 9.
10.

xci. Dei beatitudo ita ipsi propria est, ut nul-
li creaturæ communicari possit. Est tamen ipse
creaturarum intellectu prædictarum bonum bea-
tificum ratione objecti, & effectus actus in obie-
ctum tendentis, inque eodem acquiescentis: Ex
quibus beatitudo creaturæ constat.

I. Cor. 15. 28

xcii. Gloria est à perfectione cum respectu
ad extra, & sic aliquo modo describi potest, quod
sit Excellentia Dei supra omnia. Hanc Deus acti-
bus externis variè manifestam facit.

Rom. 1. 23.
& 9. 5.
Psalms 8. 3.

xciii. Modi autem manifestationis duo
potissimum in Scripturis nobis declarantur. unus *Mat. 17. 2. 5*
per luminis splendorisque in visu effulgentiam,
vel per oppositam illi densam tenebrositatem.
Alter per productionem operum perfectioni
ejus & Excellentiarum cōvenientium. Hujus autem
prolixiore disquisitione supersedentes Deum glo-
riæ ardentibus votis supplices rogamus, vt quum
nos ad gloriam suam formaverit, instrumenta glo-
riæ suæ inter homines illustrâdæ magis magis
E iiij facere

Luce 2. 9.
Exod 16. 10.
1. Reg. 8. 11.
Psalms 19. 1.
Ioan. 2. 11.

facere dignetur per Iesum Christum Dominum nostrum, splendorem gloriae, & characterem hypothesis ipsius, Amen.

THEISIS QVINTA

DE

Personâ Patris & Filij.

Rsp. PETRO DE LA FITE.

I.

PATRIS nomen hîc non accipimus prout aliquando in Script. sumitur respectu adoptionis, secundum quam fideles in Filios sibi adoptavit Deus; neque respectu creationis rerum, secundum quam ipsa etiam Gentilitas Deum Patrem novit, & appellavit; sed hoc nomine significamus Deum secundum relationem, quam habet ad Filium suum unigenitum, & proprium, qui est Dominus noster I. Christus, & sic describimus: Quod sit prima Persona in Sacrosancta Trinitate, quæ Sermorem suum, qui Filius ejus est, ex se genuit ab æterno, divinitatem suam illi communicando.

II. Personam esse dicimus, non quâ vox illa personando dicta est, & alterius repræsentatio-

nem

nem notat, sed quæ definitur subsistens individuum, incommunicabile, naturæ viventis, intelligentis, volentis, potentis, agentis, quæ singula Patri Domini nostri I. Christi in Script. S. tribuuntur. Subsistens; qui est, qui erat, & qui venturus est. Vita; sicut me misit vivens Pater. Intelligentia; O profundas divitias, tum sapientia, tum cognitionis Dei. Voluntas; Hæc est voluntas Patris. Potentia; Tua est potentia, ô Pater. Actio; Pater meus usque adhuc operatur. De vocibus non contendimus. Illa talia Personæ nomine comprehendimus, quæ cum Patri convenient, Personæ nomen illi denegari jure nequit.

*Apoc. 1. 4.
Ioh. 6. 53. 57.
Rom. 11. 13.
Ioh. 6. 39.
Matth. 6. 13
Ioh. 3. 17.*

III. Personam dicimus in SS. Trinitate, id est divinam, quod tantum nobis valet, atque si Deum diceremus. Quanquam enim Patris Deitas à plerisque, qui Filij in dubium vocarunt, agnita fuit, tamen ab illis negata est, qui Deum V. Testam alium fuisse dixerunt quam Novi, & Patrem I. Christi alium à creatore cœli & terræ esse affirmârunt. Hisce opponimus dictum Christi: Confiteor tibi Pater, Domine cœli, & terræ. Illis hoc alterum ejusdem Christi: Pater ille meus is est, qui me glorificat, quem vos dicitis Deum vestrum esse. Vtrisque simul illud totius Ecclesiæ Hierosolymitanæ: Tu es Deus, qui fecisti cœlum, & terram, mare, & omnia quæ in eis sunt: Qui per os David pueri tui dixisti, &c. Et paulo post: Coacti sunt verè adversus sanctum Filium tuum Iesum, quem vnxisti.

*Mat. 11. 25.
Ioh. 8. 14.*

IV. Primam ponimus in SS. Trinitate: sic enim docuit nos Christus jubens baptizare in nomine Patris, & Filii, & Spiritus S. & primam

*Mat. 4. 24.
25. 26. 27.*

E iiii non

non temporis, sed ordinis ratione ; qui ordo fundamen-
tum habet in eo , quod Pater fons est , &
origo totius divinitatis , & Filij ipsius princi-
pium, & causa , quod ipsa Patris vox significat.
Hoc pia antiquitas illustrare conata est similitu-
dine fontis & rivi, Solis & radij, mentis & ratio-
nis, radicis & fruticis, & similib Hac de causa
Pater dicitur *affluentes*, illique auctoritas, *afflu-
xæ, i.e. xæ à* Patribus tribuitur. Hinc etiam est
quod Dei nomen sæpe Patti in Scripturis peculia-
riter , & *xæt' i.e. xæt' tribuatur.*

V. Generationem activam illi tribuimus,
etiam voce Patris comprehensam ; cujus modum
& rationem lubentes fateimur nos ignorare. At,
tamen cum omnis generatio propriè dicta fiat
per communicationem ejusdem naturæ quam
habet qui generat, rectè dicimus Patrem ex se ge-
nuisse Filium communicando illi Deitatem suam
quæ natura ipsius est. Principium ergo quod ge-
nerat Pater est, principium quo generatio pera-
gitur, natura est. Vnde persona gignere, & gigni
dicitur. At natura neque gignere, neque gigni,
sed communicari. Quæ communicatio rectè in-
tellecta cassam facit objectionem Antitrinitario-
rum, Catholicis quaternitatem impingentium.

VI. Ab æterno genuisse dicimus, quia nec ante
Deus I. Christi, quam Pater ejus , neque ante
Deus simpliciter, quam Pater ejusdem. Ut enim
mentem, quæ sit absque ratione, fingere non pos-
sumus, ita Deum animo concipere , qui sit abs-
que Sermone suo , nefas dicimus. Accidit ex
sententia sanctæ veritatis , & Catholicæ Eccle-
siæ, quod cum generatio ista sit operatio interna,
& ad

& ad intra, etiam ab æterno sit : Tales enim operations omnes æternæ, nisi mutationi Deum obnoxium statuere velimus.

VII. Hactenus de Patre. Filius est persona secunda in SS. Trinitate, Sermo Patris, ab æterno à Patre genitus, & egressus per communica-tionem ejusdem Deitatis. quam Pater habet sine origine. Dicimus enim illum non per creatio-nem : Omnia enim per illum creata sunt, quæcunque creata sunt: Neque per adoptionem Fi-lium factum esse ; Omnes enim in illo adoptati sumus; sed per generationem à Patre egressum esse: Non per creationem ex non Entibus, si-ve ex increatis Elementis, ; non per adoptio-nem, quasi priùs fuerit aliquid aliud, quam Fi-lius : hoc enim uomen illi primum, & intime naturæ significativum est, sed per generationem, ut filium naturâ participem totius divinitatis Pa-ternæ.

*Mat. 18. 19.
Ioh. 1. 1.
Mich. 5. 2.
Ioh. 1. 3.*

*Ioh. 1. 12.
Ephes. 1. 5. 6.*

VIII. Personam dicimus Filium, eadema significatione, qua de Patre illam vocem prædi-cavimus antea. Est enim subsistens individuum, incommunicabile dicente Ioanne ; Sermo erat in principio; Et, Sermo erat apud Deum. Na-turæ viventis : Ego vivo propter Patrem. In-telligentis : Filius qui est in sinu Patris enarravit nobis. Volentis : Et cuicunque voluerit Filius revelare. Ita & Filius quos vult vivificat. Poten-tis: Pro efficacitate qua potest sibi omnia subjice-re. Agentis: Et ego operor.

*Ioh. 1. 1.
Ioh. 6. 57.
Ioan. 1. 18.
Mat. 11. 27.
Ioh. 5. 21.
Phil. 3. 21.
Ioh. 5. 17.*

IX. Personam in SS. Trinitate, hoc est divinam, & Deum dicimus, quod cum Orthodoxa antiquitate quatuor argumentorum classibus, distinctis probamus. 1. à nominibus, quibus appellatur in Script. 2. ab attributis divinis, quæ illi adscribit Script. 3. ab operibus, quæ ab illo producta enarrat Scriptura. 4. Ex collatione locorum Scripturæ, quæ in veteri Testamento de Patre prolatæ, in Novo, Filio adpropriantur.

Ioh. 1. 1. X. Ex nominibus quæ illi in Script. tribuuntur id patet, 1. quia Deus appellatur, & non attributivè tantum, vt, Sermo est Deus: *Qui est Deus benedictus in secula; sed etiam subjectivè: Deus manifestatus in carne.* O Deus, Deus tuus te vnxit oleo lætitiae: Imo & magnus Deus 2. *Filiij vox idem evincit, præsertim quatenus illi ista propriè & vnicè competit, juxta id quod dicitur proprius, & vniogenitus Filius Dei; quas voces tantudem valere dicimus, ac si naturalis esset appellatus.* 3. Quia vocatur Rex Regum, & Dominus Dominantium; Item Dominus gloriæ. Quæ nomina longè fortius evincunt quod volamus si cum V. T. Scripturis conferantur vbi eadem illi, qui Iehovah dicitur, attribuuntur. 4. Ex nomine λόγος pia antiquitas idem adstruxit, quod sermonē οὐφορεῖται & propria subsistētia carentem significare non potest, propter ea quæ illi in Scripturis tribuuntur: Dicitur n. fuisse in principio; & fuisse apud Deum: Esse Deus. Et per illum creata esse omnia, &c.

Ioh. 14. 23. XI. Attributa Dei essentialia Filio Dei tributa in Script. hoc etiam declarant planissimè. *Eph. 3. 17.* 1. Immensitas: Pater, & ego ad illum veniemus, *Mat. 18. 20.* & man-

& mansionem apud illum faciemus. Ut Christus
inhabitetur per fidem in cordibus vestris. Ego vo- Ioh. 1.1.
biscum sum ad consummationem seculi. 2. Æter- Apoc. 1.1L
nitas: In principio erat Sermo. Ego sum α, & ω, Heb. 1.11. 12
primus & novissimus. 3. Immutabilitas: Tu au- Phil. 3. 21.
tem Domine permanes; Tu idem es, & anni tui Apoc. 2. 23.
non deficient. 4. Omnis scientia etiam illi tribui- Ioh. 21. 17.
tur: scrutatur enim tenes, & corda. Novit om- Mat. 12. 25.
nia. Videt cogitationes Pharisæorum. 5. Omni- Ioh. 5. 23.
potentia: Pro efficacitate qua potest sibi subjice- Apoc. 3. 13.
re omnia. Cui autem propria Dei essentialia tri-
buuntur; illi divina natura adimi nequit, citra
contradictionem. Majestas denique & gloria pa-
triæ æqualis illi competit: Ut omnes honorent Fi-
lium, sicut honorant Patrem. Sessori throni &
Agno benedictio, & honor, & gloria, & robur,
in secula seculorum.

XII. Opera divina idem adstruunt, quæ ipsi Ioh. 1.3.
tribuuntur. 1. Rerum omnium creatio: Omnia Heb. 1. 2.
per ipsum facta sunt. Per quem, & mundum, seu 1. Cor. 8. 6.
secula condidit. Vnus Dominus Iesus per quem Hebr. 1.3.
omnia. At quæ omnia? Eadem omnia, quæ ex Ioh. 5. 17.
Patre esse dicuntur. 2. Rerum omnium conser-
vatio: Sustinens omnia verbo suo potente. Pater
meus usque adhuc operatur, & ego operor. 3. Mi-
raculorum patratio: Quæ operatus est per Spiri- Ioh. 16. 14.
tum suum; qui Spiritus à Christo accepisse dici-
tur ea, per quæ glorificaturus est Christum. In
quo profectus prædicavit spiritib. olim immori-
geris. Qui Spiritus ita proprius est Christo, ut 1. Thes. 1. 19.
Apostoli miracula edere dicantur in nomine, &
virtute Christi. 4. Addantur opera ad salvatio-
nem Ecclesiæ pertinentia, quæ ab eo, qui purus
homo

honore est, patrari non possunt.

XIII. Quartam argumentorum classem nobis suppeditat collatio locorum, quæ in V. Test. tribuuntur Deo, qui Iehovam se appellat, & in Novo, Filio Dei Domino nostro Iesu Christo attribuuntur; quorum, quia numerus ingens est, recitatione prolixiore supersedentes pauca ex multis proferemus, Num. 21. Dicitur populus loquutus contra Dorthinum, & perisse ab ignitis serpentib. 1. Cor. 10. inquit Apostolus: Ne tentemus Christum sicut quidam eorum tentaverunt, & perierunt à serpentibus Locum Psal 68-

Psal. 68.19. de Dei ascensu in altum, Apostolus Ephes. 4. de Christo interpretatur. Quod Psalm 102. de vere Deo dicitur, id Hebr. 1. Christo accommodatur. Visionem Esaiæ cap. 6. descriptam interpretatur Iohan. Euang. c. 12. de visione gloriæ Christi, Esai. 8. Iehova dicitur futurus dominibus Israël in laqueum, & offendiculum. 1. Pet. 2. 6. Et Simeon Luce 2. Paulus Rom. 9. Pet. 1. Ephes. cap. 2. dicunt Christum positum esse in ruinam multorum, in lapidem offensionis, & petram scandali infidelibus, & immorigeris.

XIV. Personam secundam dicimus, juxta or-

Mat. 28. 19. dinem nobis à Christo monstratum. Filius enim est à Patre, ut-pote à quo exivisse dicitur. Filius vivit propter Patrem, & Pater dedit Filio habere vitam in seipso. Filius intelligit à Patre, quia Pater demonstrat Filio opera, quæ ipse facit, & quæ Filius vidiit apud Patrem in sinu ejus existens illa testatur, & enarrat nobis. Filius operatur à Patre, quia Filius à semetipso non potest operari, nisi viserit Patrem operantem. sic Filius à seipso non loqui-

Iob. 6.85.

Iohann. 5.19.

Ioan. 1.18.

Ioan. 3.32.

loquitur, sed Pater, qui in ipso manet, facit opera.

Quæ etiam causa est quod Filius jure merito omnia ad Patrem, tanquam ad illum, à quo ipse omnia, quæ habet, acceperit, referat: & cùm in forma Dei esset, rapinam non duxerit esse æqualem Deo, sed exinaniverit se formâ servi accepta, Patrique obediens factus sit ad mortem vique crucis.

XV. Ab æterno autem genitum dicimus. *Mich. 5. 2.*

1. quia egressus ejus à dieb. seculi est, & egressus, qui est ex Patre; quem si quis de alio, quam generationis, interpretari volet, necesse est ut istum generationis egressu posteriorem faciat, & sic quoque generationis æternitatem stabilitat. 2. quia, cùm Filius æternus sit, vt ante monstravimus, & non ante fuerit quam Filius esset, Filio autem competit generari, hinc rectè illum ab æterno genium esse dicimus. 3. Quum λόγος in *Iacob. 1. 1. 9.* principio fuerit apud Patrem, necesse est, nisi collateralem Patri λόγον statuere velimus, vt & in principio fuerit à Patre, & quidem priùs secundum naturæ ordinem à Patre, quam apud Patrem. At a Patre non est, nisi secundum modum generationis, secus alio modo a Patre λόγος erit, alio Filius, quod impingit in ipsius Filij æternitatem ante a nobis adstriccam. Ergo λόγος generatus ab æterno.

XVI. Ex hisce positis videmus inter Patrem, & Filium convenientiam esse, & distinctionem.

Convenientiam, ratione vnius ejusdemque naturæ & essentiæ secundum quam Filius in forma Dei esse dicitur, Patriq. æqualis, & juxta Nicenæ Synodi decretum ὁμοούσιον Patri, non ὁμοιούσιον. quia

quia comparatio rerum in essentia, non ad similitudinem vel dissimilitudinem, sed ad paritatem, vel imparitatem referenda est, juxta ipsam rerum naturam, & veritatem. Distinctionem secundum modum existendi vel subsistendi, quo uterque habet divinitatem; Pater enim illam habet à nullo, Filius à Patre sibi communicatam; secundum illam, Filius unum cum Patre dicitur, secundum hanc, alius à Patre, secundum utramque verò Filius & Pater ad dilectos suos venire, & mansionem apud ipsos facere per inhabitatem in eis Spiritum utriusque, quem Filius illis mittit à Patre. Cujus communionem nobis quoque Deus Domini nostri Iesu Christi, Pater omnis consolationis elargiri dignetur, in Filio dilectionis suæ: Amen.

THEISIS SEXTA

D E

Spiritu Sancto.

Resp. IACOBO MAHOTIO.

Cum de Deo Patre & Filio precedente disputatione tractatum sit, requirit ordo ut de Spiritu Sancto nunc agamus.

I.

Spiritus vox significat, primò, propriè & adequate, rem actu primo & essentiâ subtilissimam,

mam, & simplicissimam, actu verò secundo &
efficaciā maximè activam, hoc est, potentem &
actuosam, vnde etiam accidit ut distincte & op-
positè accipiatur, nunc pro vi & potentia per se
subsistente & hypostatica, nunc pro vi alicui rei
secundum modum qualitatis vel proprietatis in-
hærente. Potentiae subsistenti vox illa prius &
propriè competit; inhærenti posterius & per
translatitiam communicationem.

I I. Deo verò imprimis & verissimè tribuitur,
tum quia secundum essentiam actus purus est
& simplicissimus, tum quia secundum efficaciam
maximè activus est, ad agendum promptissimus
& potentissimus, hoc est, primum & summum
Ens, primumque & summum agens. Singulari
verò proprietate tribuitur virtuti hypostaticæ
quæ in Deo est, & quidem sæpe cum additamen-
to, Spiritus Elohim, Spiritus Iehovæ, Spiritus
Sanctus: quo significatur hunc esse per quem
Deus Pater & Filius omnia in cœlo & in terra o-
perantur, cumque non modo in se sanctum esse,
sed & sanctificatorem omnium, quæ villo modo
sancta sunt & dicuntur. De Spiritu hac postrema
significatione accepto nunc nobis sermo est.

I II. Quem nobis non definire, id enim ne-
fas est, sed describere aliquo modo secundum
Scripturam hac ratione liceat, quod sit persona
in Sacrosancta & individua Trinitate subsistens
ordine tertia, quæ à Patre emanat, & à Filio mit-
titur, & propterea Spiritus ab utroque proce-
dens & secundum hypostasin distinctus ab utro-
que, infinitus, æternus, immensus, & ejusdem
cum Deo Patre & Filio divinitatis. Quam defi-
tionem

*Iacob. 1. 9.
Psal. 104. 4.
Lucus 1. 35.
1. Reg. 2. 9.*

Iacob. 4. 14.

*Gen. 1. 1.
Esaïas 11. 2.
Esaïas 63. 10.
Mat. 12. 28.
Luce 11. 20.*

*Mat. 18. 19.
Iacob. 1. 26.
& 25.
Iacob. 14. 16.
1. Cor. 12. 10.
11.
Gen. 1. 2.
Psalms 139. 7.
8.*

nitionem secundum partes suas ordine pertractabimus.

IV. Quatuor autem h̄ic consideranda vniunt, & firmis rationibus adstruenda: 1. quod Spiritus Sanctus sit *personæ* & Persona, non aliquid secundum modum qualitatis & proprietatis, puta bonitatis, misericordiæ, patientiæ, in Deo inexistentis. 2. quod sit persona a Patre & Filio procedens, ideoque ordine tertia in Trinitate. 3. quod sit a Patre & Filio secundum hypostasin distinctus. 4. quod sit infinitus, æternus, immensus, & ejusdem cum Patre & Filio diuinitatis, hoc est non creatura, sed Deus.

V. Primum probatur ab illis attributis quæ ipsa hominum universitas rei subsistenti & quam sub personæ notione concipit, solet tribuere: illa enim omnia Spiritui Sancto competere dicimus, sive actu primo, sive actu secundo, personæ sint convenientia. Ex ijs quæ actu primo rei subsistenti & personæ convenientiunt sic concludimus.

- 1. Cor. 2. 11.* Cui essentia seu existentia, vita, intelligentia, voluntas, potentia convenit, id merito persona dicitur, aut nihil omnino in rerum naturâ personæ nomine appellari potest. At Spiritui sancto convenit 1. essentia seu existentia. Est enim in Deo, & a Deo emanat, a Filioque mittitur; Secundo vita, incubat enim aquis ut gallina pullis estque auctor viræ animalis & spiritualis omnibus viventibus: Tertio, intelligentia, seruitur profunditates Dei; Quarto, voluntas, nam distribuit sua dona propterea vult; Denique potentia, quæ Prophetæ aliquique sancti, & ipse adeo Messias instruitur & corroboratur.

VI. Idip-

VI. Id ipsum secundo probatur ex ijs quæ Personæ actu secundo tribui solent; istiusmodi enim actiones spiritui sancto tribuuntur quæ nulli rei præterquam subsistenti & personæ competere solent; quales sunt creare, conservare, vivificare; scientiam, fidem, charitatem, spe, timorem Domini, fortitudine, patientiam, alijque virtutibus instruere, irruere in Samsonem, recedere à Saule; requiescere super Messiam; supervenire & obymbrare Mariam; mittere Prophetas, constituere Episcopos; descendere corporæ specie tanquam columbam super Christum; & similes operationes: Accedant & metaphoricae locutiones quæ illi passiones tribuuntur nulli rei præterquam subsistenti & Personæ convenientes, quales significantur istis locis, Effundam de Spiritu meo super omnem carnem, Ioel 2. Flavit in eos & dixit, Accipite Spiritum Sanctum, Ioh. 20 Irasiti fecerunt Spiritum s. Elai. 63. 10. Ne tristitia efficie Spiritum, Eph. 5. 30. Blasphemare & loqui adversus Spiritum, Matth. 12. 31. 32. Spiritum gratie contumelia afficere, Heb. 10. 29.

VII. Hocsum etiam faciunt illi Scripturæ loci qui Spiritum S. eadem serie Patri & Filio connuerant, qualis ille est qui in Patris, Filii & Spiritus S. nomen baptizari jubet, tres in cœlo testificari dicunt, Patrem, Sermonem & Spiritum. Eundem Spiritum, eundem Dominum, eundem Deum facultates efficere, ministeria instituere, dona effundere declarat, gratiam Domini Iesu, charitatem Dei, & communionem Spiritus sancti fidelibus præcatur. Absurdum enim foret duobus uniusmismus seu personis eadē serie & ordine qualitatem seu proprietatem nonexistentem adnumerare.

*Iah. 31. 4. 6.
Psal. 104.
Iudic. 14. 6.
I Sam. 16. 14.
Ez. 11. 2.
Luce 1. 35.
Esaias 61. 1.
Act. 20. 28.
Luce 3. 22.*

VIII. Secunda pars tria membra continet,
 quorum primum; processio nempe Spiritus San-
 ti à Patre; probatur ijs locis quibus Spiritus Dei
 & Patris & Spiritus qui ex Deo est appellatur, à
 Patre emanato; egredi, dari, effundi, mitti, pater-
 que per illum agere & operari dicitur. Secundum;
 processio hec scilicet à Filio similia loca probant,
 quæ illū Spiritū Filij nuncupant, à Filio dari, mit-
 ti, accipere; & propterea Filium glorificare dicunt;
 addito etiam alicubi dationis modo, qui afflatio
 vel inspiratio dicitur. Tertium, quod sit persona
 ordine non gradu nec tempore tertia, appareat
 præcipue ex eo quod Spiritus Patris & Filii, & à
 Mat. 18. 19. Patre Filioque mitti & dari dicitur; Paterque &
 Filius per illum operari: quidem ex ordine in
 Baptismi institutione usurpat; Baptizantes in no-
 men Patris, & Filii, & Spiritus sancti.

IX. Distinctionem verò ejusdem à Patre & Fi-
 lio, non secundum nomen tantum, sed & secun-
 dum hypostasin, quæ tertia definitionis positæ
 pars est, probant omnia illa loca quæ præcedente
 thesi alio fine fuerūt allata, & inter alia hæc idip-
 sum expresse affirmantia, Ego regnabo Patrem &
 Ioh. 14. 18. alium Consolatorem dabit vobis. Consolator ille Spi-
 Ioh. 14. 26. ritus Sanctus quem mittet Pater in nomine meo; Cum ve-
 Ioh. 15. 26. nerit Consolator ille quem ego mittam vobis à Patre; Spi-
 Esai. 62. 1. ritus Domini Iehova super me, eo quod unxit Iehova me,
 aliaque intinuera, adeo ut miranda sit Sabellij
 cœcitas quod in tam clara luce cœcūtire potuerit.

X. Denique, infinitatem Spiritus Sancti pro-
 bate ius tum omniscientia, quæ etiam profundis-
 Job 26. 13. tates Dei scrutari dicitur; omniaque nosse quæ in
 Job 33. 4. Luce 1. 35. Deo sunt, tum etiæ omnipotētia, quæ cuncta
 Luce 1. 18. creavit

creavit & conservat; & secundum quas Spiritus Scientia & virtus altissimi dicitur. Eternitatem illi astruit nam rerum omnium creatio; quidquid enim est ante omnia quae facta sunt, id aeternum est; tunc tituli quibus insignitur; virtus enim altissimi & digitus Dei nuncupatur: Qui tituli rei principium temporis habentii competere negantur. Immenitus eius argumentum luculentissimum est quod nemo a Spiritu Dei fugere posse, Spiritusque Domini in sanctis omnibus tanquam in templo habitare dicitur.

*Psal 139.7.
Eccl 14.19c*

XI. Ex quibus omnibus liquido apparet Spiritum S. ejusdem esse cum Patre & Filio divinitatis, Deique nomine vere insigniendum. Qui enim creatura non est, & tamen vere subsistit ille Deus sit necesse est, & qui ex Deo est, & a Patre egreditur non per emanationem externam, negare per creationem virtute divina alia interveniente factam, sed per emanationem internam, ipse virtus Dei existens, quo iure Dei vocabulo spoliabitur. Cum enim dari, effundi, mitti dicitur, non id divinitatis diminutio est, sed originis ex Deo, processusque a Patre & Filio, missionisque ad officium significatio, cuius rei indicium est quod & ipse cum plena potestate secundum voluntatem suam divina dona distribuere, parique cum Patre Deo, & Filio Domino auctoritate dona dare, ministeria instituere & operationes efficere dicitur.

*I Cor. 12.4.
Eph 6.7.8.9
10.11.*

XII. Atque haec de Sacro sancta & individua Trinitate doctrina mysterium continet, omne humana & angelicum intellectum longissime exsuperans, si secundum internam, que in Patre, Filio,

F ii & Spiritu

& Spiritu Sancto est unitatem, relationemque
quæ inter eosdem est origelis & processus con-
sideretur; At vero si œconomia & dispensationis
illius, quæ Pater in Filio, & uterque per Spiritum
Sanctum salutem nostram perficit, ratio habeat-
ur, admirabilis est dulcedinis, & exuberantissi-
mos fructus fidei, spei, charitatis, fiduciae, timo-
ris, obedientiae producit in cordib. fidelium ad
laudem Dei creatoris, Filii redemptoris, & Spi-
ritus sancti sanctificatoris: illius charitas, istius
gratia, hujus communicatio sit nobiscum & cum
omnibus sanctis: Amen.

Basilius Eversor. 3.

Quæ necessitas est si dignitate & ordine tertius est Spi-
ritus tertius etiam ipsum esse naturam? Dignitate euidem
tradidit fortassis pietatis doctrina: *Natura vero tertia
est, neque ex sanctis Scripturis didicimus, neque ex pre-
dictis velut consequens colligere possibile est.* Sicut enim
Filiu ordine quidem secundus est, quia ab illo est, & di-
gnitate, quoniam principium & causa ut sit ipse, Pater
est, & quoniam per ipsum processus & accessus ad Deum
& Patrem: natura autem non amplius secundus est,
quoniam Deus in uteroque una est. Ita nimirum &
Spiritus sanctus, etiamsi sequitur Filium, & ordine, &
dignitate, ut omnino etiam concedamus, non tamen re-
quisimiliter velut aliena existens natura.

Nazian.
Hoc similius est quod Bellarmi misericordia
olii. Tunc nisi exp. magistris inservios regatur
hinc &

Nazianz. orat. 3. de Theolog.

Ut Compendio dicams, in distinctis est impartibilis Deitas, & velut in tribus solidis mucud sese complexis una lucis temperatuta. Quare quibus ad ipsam sive deitatem, sive primam causam, sive monarchiam respexerimus unum quiddam animo concipimus. Rursum quibus ad ea in quibus est Deitas quæque ex ipso prima causa existunt, illinc pari gloria sine ulla temporis ratione promanantia canaveror tria quadam adoranda comporio.

THEISIS SEPTIMA

DE

Primo primi hominis
peccato.

Rep. ABRAHAM. APPAR.

I.

Quem de hoc primo malo inquiritur, non id
eo agitur ut cum impio Chamo nuditatem
~~ερπλεσον~~, reteatā indigne traducamus: verum
ut illo accurate cognito, tanquam lethalis morbi
causā inventā, medicam manūm imploremus
Gen. 9. 22. Gen. 1. 22.

F iij. Audio-

studiosius. Quatuor autem potissimum in ejus disquisitione tractanda videntur. Primum erit de ipso peccato. Alterum de ejus causis. Tertium de gravitate. Quartum de effectis illius.

I. Peccatum ipsum.
Rom. 5.19.

II. Peccatum autem hoc commodissime a Apostolo inobedientia & offensa sive lapsus appellatur. Inobedientia: Quum enim lex illa, aduersus quam patratum est, symbolica fuerit, data ad testificandum hominem esse sublegem Deo, & obedientiam ejus explorandum, eosque præstatio fututa erat manifesta devotæ submissionis & debitæ obedientiaz professio, sane ejus transgressio non potest commodiore quam inobedientiaz nomine insigniri. continentis in se subjectionis negationem & obedientiaz renunciationem. Offensa seu laphus quia quum homo antea in statu integratatis constitutus inoffenso pede in via mandatorum Dei incederet, hoc facto in ipsam legem impegerit, & à statu integratatis dederit.

Rom. 5.15.
17.18.

III. Est itaque peccatum hoc transgressio legis de non edendo fructu arboris scientiaz boni & mali a Deo hominib. primis latæ libera hominis voluntate, ex desiderio similitudinis Dei, per Satanæ serpentem abusus suætionem perpetrata, propter quam homo in offensam & iram Dei incidit, mortis utriusque reum se fecit, justitiazque & sanctitatis primævæ, in quibus bona pars imaginis Dei consistebat, privationem meruit.

Gen. 2.17.
Rom. 5.19.
Gen. 3.5.6.
Gen. 3.3.4.
Gen. 3.23.24
Rom. 5.12.
16.

Luke 19. 26.

2. Causæ
illius.
Gen. 3.6.
Rom. 5.19.

VI. Causa peccati istius efficiens duplex est. Immediata & propinquæ una, altera remota & mediata. Illa est homo, ipse liberæ sua voluntate circa villam necessitatem vel internam vel exteri-

nam,

nam, legem sibi propositam, comminatione & promissione sanctitatem, observatu sibi possibilem, transgressus. Ista est diabolus, qui invidens gloriae divinæ & saluti hominum ad legis istius transgressionem hominem solicitavit. Instrumentalis est serpens, cuius lingua abusus est Satan ad proponendum homini ista argumenta, quæ illi persuadendo convenientia putabat, forte ex se ipso conjecturam faciens, qui iisdem argumentis ad peccandum fuisse pelleatus.

*Gen. 2. 17.
Genes. 2. 9.
& 1. vers.
3. 14.
Ivan. 8. 41.
Genes. 3. 1.
& 2. Cor. 11.
3.*

Gen. 3. 4. 9.

Gen. 3. 5. 6.

Genes. 3. 4.

Genes. 3. 6.

īsurpandū. (Imago enim & similitudo Dei gratiola, ad quam homo erat conditus, tendebat ad imaginem Dei & similitudinem gloriosam:) tūm affectus naturalis erga fructum boni saporis, & juvandi asperatus animali vitæ conservanda & recreanda convenientem.

VII. Vērum omnium & singularum illarum causarum efficacitati ut resistere debuit, ita quoque potuit homo ad imaginem Dei conditus, ac propterea agnitione Dei, vera sanctitate & justitia prædictus, extra operantes repellendo & rejiciendo; intus impotentes in ordinem cogendo & legi spirituique Dei subjiciendo; quod si fecisset, tentatio ista ex qua viator discessisset, illi in culpā violatæ legis imputata non fuisset.

VIII. Deo autē nullo modo culpa istius peccati transscribi potest, neque ut efficienti neque ut deficienti cause. Non ut efficienti, quia neque per hominem hoc perpetravit, neque ullam homini vel intus vel extra adhibuit actionem, qua illum ad peccandum incitaret. Non ut deficienti, quia nihil ad vitandum hoc peccatum & legem præstandam necessarium negavit aut abstulit homini, sed sufficienter illum ab omnibus eō requisitis instruxerat, & instructum conservabat.

IX. Intercessit autem permisso divina, non qua actum illum juri & potestati illius permisit, vt potuerit illum citta peccatum patrare,) illa enim legislationi est contraria,) sed quia illum liberæ voluntati & potentio hominis permisit. Illa autem permisso non est gratiæ necessariæ & sufficientis ad legem præstandam negatio seu ablatio, (illa enim legislationi juncta Deo perficiatur)

*Gen. 1.6.17.
Coloss. 2.10.
Ephes. 4.24.*

*Gen. 3.7.
Psalms 5.5.
Jacob. 1.13.*

Gen. 2.17.

Ezias. 5.4.

2. Esdras 3.1.

cati efficientiam adscriberet;) Sed est suspensio
alicujus efficientiae Deo tum secundum jus tum
secundum potentiam possibilis, quia usurpata
peccatum actu impediret; quod impedimentum
efficax vulgo appellatur. Hoc autem impedimentum
Deus praestare non tenebatur, ut pote
positis peccato illis impedimentis quae hominem
a peccando dimovere & detergere poterant &
decebant, nempe imaginis sui communicatione,
legis positione, poenae cominatione & premij
pollicitatione.

X. Hujus permissionis causa, quanquam in
illorum numero censeri possit, quae Deus nobis
occulta esse voluit, tamen a nobis modeste & re
verenter Dei actiones insipientibus, duplex sta
tui posse videtur. una est a priori, altera a poste
riori. Illam Tertulliani verbis enunciabitur, si
semel homini permiserat arbitrii libertatem & dignepe
- aduers. Marc.
ratis misericordia fruendas eas ex ipsa institutionis autoritate
permisera - ub. 1. cap. 7.
fruendas autem quantum in ipso, secundum
ipsum id est secundum Deum, id est in bonum. Quis enim
adversus se permitte aliquid quantum vero in homine
secundum motus libertatis ipsius. Alteram verbis
Augustini proferemus. Non sineret bonus fieri male, Eadib. cap.
nisi omnipotens etiam de malo facere posset bene. 100.

XI. Materia peccati istius est eusus ipse do
fructu arboris scientiae boni & mali, quia sua
natura indifferens est, & homini in tanta
copia fructuum bonorum & variorum fa
cile evitabilis. Vnde mira Dei benignitas &
comitas elucet, qui obedientiam creaturæ suæ
experiiri voluit in actu quem facillime omis
tere potuit citra naturæ noxam, imo & extra
voluptate.

voluptatis detrimentum. Quod ipsum Deus si-
gnificasse videtur quin præceptum hoc modo

Genes. 3. 16. proponeret: Ex omni arbore horis comedendo comedes.

17. At de arbore scientia boni ac mali non comedes.

1. Iacob. 3. 4. XII. Forma vero peccati illius est ipsa ~~arrogatio~~,
quæ actui isti competit quâ lege vetitus est. Qui
respectus qui actui isti adhaesit ab eo tempore
quo Deus illum lege circumscriptis, effecit ut a-
ctus omittendus fuerit. Majus enim erat malum
Dam 3. 18. morale quod illi per Dei prohibitionem adhæ-
rebat, quam bonum illud naturale fuit quod
actui inerat per naturam. Erat etiam in homine
~~imago Dei~~, secundum quam magis abhorere
debebat ab actu illo, quia peccatum illi adhæ-
bat, quam per naturalem affectum inclinari ad
actum ipsum, quia bonum aliquod ipsi coniun-
ctum esset.

Gen. 3. 5. 6. XIII. Finis peccato isti ponи non potest.
Malum enim per se finem non habet, ut pote qui
semper boni rationem habet. Actus autem finis
sunt tum ut homo similitudinem Dei assequere-
tur in scientia boni & mali, tum ut sensui gustus
& visus satisfaceret. Similitudinem autem illam
non est arbitratus se cōsecuturum per peccatum
quâ tale, sed per actum quâ naturalis est. Termi-
num autem habet quem illi divina determinatio
Rom. 9. 21. circumposuit, eumque duplicem. unum naturæ
peccati convenientem secundum severitatem
Dei, alterum peccatum transcendentem, imo illi
contravenientem secundum gratiam & miseri-
cordiam Dei.

3. Gravitas peccati. XIV. Ex hisce ita pertractatis judicium fieri
Gen. 17. 14. potest de gravitate peccati istius, quæ in hisce
quatuor

quatuor potissimum videatur posita. i. quod si transgressio legis non particularis, sed universa obligatio etiam hominis erga Deum contestantis & obedientiam explorantis: cuius contemptus foederis cum Deo initi & obedientiae ex foedere debitae renunciationem in se habet. ii. Quod homo in statu integritatis constitutus, & tam excellentibus agnitionis Dei, justitiae & sanctitatis donibus a Deo ornatus, id peccatum perpetravit. iii. Quod cum tanta esset non peccandi, isto praesettim actu, facilitas, tamen a peccato illo non abstinerit. iv. Quod loco sanctificato ins typum paradisi coelestis, illud peccatum admissit: Sunt nonnulla alia quae hoc peccatum adgravare possunt, verum quia illa cum plerisque alijs peccatis communia habet non attingemus.

XV. Effectus peccati istius proprius & immediate fuit numinis offensio. Quum enim peccati forma sit transgressio legis, illa primo & immediate impingit in ipsum legistatem, & impingit cum offensione illius; ut pote qui voluerit in legem suam non impingi: vnde justam iram concipit, quae est peccati secundum effectum. Ex ita vero sequitur illatio poenae, quae hic duplex est. 1. reatus mortis utriusque. 2. privatio sanctitatis & justitiae illius primaeque, quae quia erant effecta Spiritus Sancti inhabitantis in homine, per matrem non debuerunt in homine, qui ex favore Dei excederat, & ita illius incurserat. Spiritus enim illi favoris & benevolentiae Dei est signaculum.

XVI. Totum vero hoc peccatum non est propter priuatum hominum, sed communem totius

*Gen. 1. 26.
27. & Co-
l. 3. 10.
& Eph. 5. 4
Gen. 2. 16. 17
Gen. 2. 15. 16
& 1.
ver. 6. 23. &
Apoc. 2. 24.*

*4. Effecta
peccati.
1. Joan. 3. 4.
Gen. 3. 11.*

*Gene. 3. 16. 17
18. 19. 23.
24.*

*Gen. 2. 17.
Rom. 6. 23.
Luce 19. 26.
Rom. 8. 14.
15.
L. Cor. 1. 22.*

*totius generis & omnium posteriorum, qui tum
temporis cum peccabant isti in humbris illorum
erant, & postea naturali propagationis modo se-
cundum primævam benedictionem ab illis dis-
tenderunt. Omnes enim in Adamo peccarunt. Quare
etiam quidquid illatum est pœnæ parentibus pri-
mis, etiam posteritatem omnem pervasit & vr-
get, adeo ut omnes filij iræ sine natura, rei con-
demnationis, & mortis tum temporariæ tum æ-
ternæ, denique vacui originatiæ illius justitiae &
sanctitatis: Quibus malis oppressi manebunt in
æternum, nisi ex illis liberentur per Iesum Chri-
stum: Cui sit gloria in secula.*

THEISIS OCTAVA

D. 2

Peccatis actualibus.

Rsp. CASPARO WILTONS.

I.

VT Theologi & Philosophi propter vocabu-
lorū pœnuriā sèpius synonyma distinguere
& voces latiore vel strictiore significatione acci-
pere coguntur, quam earū natura & etymologia
patitur: sic in hac materia Peccatum Actualē quan-
quam etiam peccato primo Adami competat, ta-
men vulgo distinctionis accuratioris gratia pro
eo tam-

eo tantum sumunt, quod homo ex natura sua corruptione ab eo tempore quo ratione uti novit perpetrat, & definiunt. Cognitum, dictum, factum, contra legem Dei, vel cogitati, dicti, facti, lege illa mandata omissionem. aut brevius, Peccatum est transgressio legis, quod Ioannes, una voce cōposita ^{1. Joh. 3. 4.} explicavit.

I I. Nam cum lex sit praeceptiva boni, & prohibitiva mali, necessarium est non tantum actionem, sed & actionis neglectionem pro peccato censeti: unde ostitur prima peccati distinctio, in Commissionib, quibus actus prohibitus perpetratur, ut furtum, homicidium, adulterium, & Omissionis cum ab actu prescripto abstinetur, ut si quis registrati honorem debitum non exhibeat, pauperi profacultatibus nihil largiatur. & cum Lex sit duplex, alia lex operum, propriè lex dicta, ^{a Rom. 3. 27.} & lex fidei, quæ est Euangeliūm gratiæ Dei, hinc peccatum est vel quod contra Legem committitur, vel b quod contra Euangeliūm Christi. Quod ^{b Heb. 2. 2. 1.} contra Legem committitur iram Dei in peccatores provocat, quod contra Euangeliūm efficit ut ira Dei super eis maneat, illud merendo pœnam; hoc ne remittatur pœna impediendo.

I I I. Deinde peccatum aliud est per se, aliud ^{per accidens.} Per se peccatum est omnis exterius vel interna actio lege prohibita, vel omnis actionis lege mandata neglectio. Per accidens peccatum est vel in necessarijs & lege adstrictis, vel in adiaphoris. In necessarijs, vel quando actus lege prescriptus non cum debitis circumstantijs praestatur, quale est elemosynā dare ut lauderis ab hominib, vel quando actus lege prohibitus non ex debita causa & in ju-

in iustum finem omittitur; ut si quis iram ad terribilis cohibiat ut vindictam exerceat crudeliori.

4 Rom. 14.

15. 21.

in adiaphoris &c, cum quis ijs utitur cum scandalo infirmorum.

IV. Dividitur etiam peccatum ratione objecti personalis in quod peccatur, estque vel in Deum, vel in proximum, vel in nos ipsos, juxta id quod dicitur ab Apostolo, e Gratia Dei salutaris illustris omnibus hominibus, ut abnegata impietate, & mundanis cupiditatibus temperanter, & iuste, & pie vivamus in presenti seculo: ubi temperantia ad ipsum hominem, iustitia ad proximum, pietas ad Deum commode refertur. quae quam comprehensa dicimus in istis duobus preceptis Dilige Deum super omnia, & proximum sicut te ipsum. Vt enim in decem preceptis tantum quod Deo & proximo debemus prescribi videatur, tamen id ipsum eius est natura, ut prestari nequeat ab homine, quin & ille sibi tribuat quod sibi debet.

V. Distribuitur præterea peccatum ex causa, in peccatum ignorante, infirmitatis, malitiae, & negligencie. Ignorante peccatum est quando quis id quod facit ignorat esse peccatum; sic Paulus persecutus est Christum in Ecclesia ipsius. Infirmitatis quando ex metu qui etiam in fortium virum leadit, vel ex aliquo salio vehementiore affectu &

6 Matth. 26. 10. animi perturbatione aliquid patitur; sic & Petrus abnegavit Christum, David a Nabale offensus, ad illum quasi domesticos occidendos pro-

fectus est hunc ex malitia, quando destinato animi proposito & deliberato consilio aliquis admitti-

itur; sic Iudas negavit Christum, & sic David cun-

gavit occidendum Iriam: Negligentia quando quis

15.

&c. iii

quis à peccato circumstiente praoccupatur, antequam de facto apud se despiciat, quale dicetur in Pauli adversus Ananiam Pontificem, siquidem in eo peccasse dicatur.

<sup>1 Gal. 4.
Heb. 12. 1.
= AR. 23. 10.</sup>

V I. Affinis est distributio peccati in id quod est contra conscientiam, & quod non est contra conscientiam. Contra conscientiam est quod ex malitia & deliberato animo perpetratur, conscientiam vastans, & eosque Spiritum S. (si à sanctis perpetretur) contristans, ut à n solita sua functione ducendi illos in rectam viam, & exhilarandi illos in conscientijs testificatione sua interna desistat. & illud ~~xat' iezu~~ contra conscientiam dicitur, quāquā latē sumpta illa voce etiam peccatum quod ex infirmitate, certā tamen & ad factum applicata scientiā præcunte, patratur, contra conscientiam dici posset. Peccatum non conscientiam est, vel nullo modo, quod ex ignorantia juris patratur non affectata seu quæsita, ut qui scire negligit quod scire potuit: vel sicut non primo modo id, quod est ex præcipitatiā, cuius causa est vehemens & non prævisa tentatio, quale est præproperum oī judicium Davidis in Mephibosethum productum ab accusatione Sibz gravissima & incidente in id tempus quo David fugiebat, quod verisimilitudinem attulit mendacio. Quod tamen semel patratum contra conscientiam non est, id tale evadit si læpius patretur & homo negligat corrigeret.

<sup>2 Sam. 16.
3.4.</sup>

V II. Adjungi potest divisio peccati ex causis cum respectu ad objectum reale circa quod peccatur: estque vel cupiditas carnis, vel concupiscentia oculorum, vel fastus vitæ, id est, vel luptas

luptas speciatim dicta, vel avaritia, vel superbia, quæ ex uno fonte proprij amoris sed inordinati provenientes, tendunt distincti in bona hujus animalis vitæ, hæc in honores, ista in divitias, illa in ea quibus sensus externi per se oblectantur ex quibus oriuptur illa carnis opera quæ ab Apostolo ad Galat. 5.19.20.21. enutherantur, forte excepta idololatriâ de qua tamen an non ad unam ex istis causis referri possit disquiri potest.

VIII. Dividitur etiam peccatum in *Veniale* & *Mortale*; sed illa distributio non est ex natura ipsius peccati deducta, sed per accidens ex gratiosa Dei estimatione. Nam omne peccatum est sua natura mortale, hoc est quod mortem mere-

^{p Rom. 6.23.} tur: nam generatim dicitur de peccato quod stipendum illius mortis sit, quæ etiam inferretur, si quidem Deus vellet cum servis suis intrare in judicium. At vero quod peccatum veniale dicitur, ex eo est quod Deus illud non vult imputare seu statuere peccatum fidelibus, sed condonare; quanquam hoc discrimine ut de nonnullis expressam poenitentiam postulat, super alijs contentus sit hoc dicto, q. Erroris quis intelligit? ab occultis meis munda me Domine. Neque hic tantopere est metuerendum ne ex peccati aggravatione in desperationem incident homines quam ut in negligentiâ & securitate ex ejus extenuatione; tum quia homo magis in hanc quam in illam propendet, tum quia semper præsens est dictum illud, r. Nolo morteni morientis i peccatoris qui peccato suo mortem meruit, sed ut convertatur & vi-

^{* 2 Cor. 13.3.} IX. Neque ideo quod omnis peccati stipendi

dium mortem dicimus paria facimus cum Stoicis peccata, præterquam enim quod id multis Scripturæ locis confutatur, etiam diversitati obiectorum in quæ peccatur, causarum ex quibus peccatur, & legis in quam peccatur adversatur. Quin & pœnarum in ipsa morte æterna disparitas id ipsum falsum esse evincit. Gravius est delictum ^{1. Sam. 2.} in Deum quam in hominem, quod elata ^{25.} manu sit quam quod per errorem, quod contra legem vetantem quam præcipientem: & gravior ^{c. Mar. 10. 13} pœna futura Chorazitarum & Bethsadditarum quam Tyriorum & Sidoniorum. Averttere quidem isto dogmate suo conatis sunt homines à peccando Stoici, sed conatu non modo frustraneo, verum etiam damnoso quum de homine à peccato in rectam viam reducendo serio deliberatur.

X. Fit etiam in u Scriptura mentio peccati *ad mortem*, quod speciatim sic dicitur quia omnibus ^{1. Job. 5. 16,} qui id perpetrarunt mortem certam re ipsa infert; & peccari non *ad mortem* quod illi opponitur. cum quo pari passu incedit divisio peccati in *remissibile* & *irremissibile*. Peccatum *non ad mortem* & *remissibile* dicitur quod & potest habere resipiscientiam subsequentem & sic remitti, & multis per pœnitentiam succedaneam est remissum, quale illud est quod in filium hominis admitti dicitur. *Ad mortem* vel *irremissibile* est quod nunquam habet pœnitentiam subsequentem, vel cuius auctor ad pœnitentiam revocari nequit; quale est illud quod *x peccatum vel blasphemia in Spiritum* ^{c. Mar. 12. 32.} *Sanctum* dicitur: de quo dicitur neque in hoc neq; ^{Luce 13. 10.} in futuro seculo remittendum qua de causa & pro-

G illo

mine peccatore imo tanto peccatore indigere.

XIII. Causa efficiens peccatorum actualium est homo ex libera sua voluntate. Causa ~~accidens~~ est propensio nostra originalis in id quod legi divinæ est contrarium, quā per carnalē generationem ex primis nostris parentibus contraximus. Causæ ~~accidens~~ sunt objecta & occasiones quæ ad peccandum sollicitant. Materia seu materiale est actus secundum naturam boni rationem habens. Forma seu formale est legis transgressio seu ~~accidens~~. Fine caret quia peccatum ~~accidens~~ est, quod aberrat à scopo. Objectum est commutabile bonum, ad quod homo cum inclinat deserto incommutabili bono, peccat.

XIV. Effecta vero peccatorum actualium sunt calamitates omnes & miseriæ hujus vitæ, tum mors temporaria, denique mors æterna. In obduratis vero & excæcatis etiam præcedentium peccatorum effectus sunt peccata consequentia.

THEISIS NONA.

DE

Iustitia & efficacia Providentiæ Dei in malo,

Rsp. RODOLPHO DE ZYLIS.

I.

I Nter causas & prætextus quibus humana tum ignorantia inducta, tum perversitas abusa est

G ij ad ne-

ad negandam providentiam Dei, non postremum obtinet locum mali, hoc est, peccati in mundum ingressus, & mirè seitalis exuberantia.

*Mat. 10. 18.
Psalms 147. 5.
Apoc. 4. 8.
Rom. 1. 20.*

Quum enim Scriptura duce & natura teste statuendum sit Deus esse bonum, omniscium, potentissimum, idque omnibus, qui aliquam divinitatis conceptam animo notionem habent, sit persuasissimum; ex eo concludebant illi, malum sub his tribus divinæ majestatis conditionibus evenire non potuisse, siquidem Deus omnia prvidentia sua administraret, & de malo secundum illas natutæ suæ proprietates curare vellet: ideoque cum evenerit ramen omnino providentiam Dei negandam esse. Præstare enim otiosum Deum & rerum mundanarum, præsertim quibus libertas arbitrij creaturæ rationalis intervenit, negligentem statuere, quam bonitatis, sapientiæ, potentiæ decus illi adimeret. At neutrum necesse esse. & tria illa majestatis supremæ decoramenta vñacum providentia Deo salva esse posse, commoda efficacitatis Dei circa malum explicatio docebit.

II. Cui paucula fundameti vice præstruenda de ipso malo. 1. quid sit propriè peccatum. 2. quod possibile fuerit illud perpetrari à creatura rationali & quomodo. 3. quod summum malum dari nequeat, quod nēpē cum summo bono ex æquo contendat, ut Manichæi statuebant alioqui omnium malorum, quæ ex cogitari possint, summum est ipsum, de quo agimus, peccatum: & si strictè loqui liceat, vnicum & solum, reliqua enim non mala, sed alicui mala.

III. Peccatum propriè est aberratio à norma,
quæ

quæ norma est æquitas in mente Dei præconcepta,
& menti creaturæ rationalis per legislationem ex-
pressa juxta quam fas est ut illa vitam instituant;
quare etiam unico verbo sed cōposito à Iohanne
definitur *æropeia*. i. legis transgressio: sive illa præ-
ceptiva sit boni, sive mali prohibitiva, vnde ma-
lum commissionis ad veritus hanc, vel omissionis
ad veritus illam legem perpetratum. In peccato
autem duo consideranda veniunt: ipse actus qui
boni naturalis rationem habet, sub actu autem &
cessationem ab actu comprehendimus: & *æropeia*
quæ mali moralis vicem obtinet. Actus materia-
le, *æropeia* formale peccati dici potest.

^{1. Job 3. 4.}^{Ps. 34. 15.}

IV. Peccatum vero à creatura rationali per-
petrari potuit, nam quâ creatura deficere, à sum-
mo bono potuit, & affici erga minus bonum, a-
etumque quo isto votiri posset: Quia rationalis
intelligere potuit, & secundum Deum sibi viven-
dum esse, & quæ illa æquitas esset, secundum quam
vita ejusq. actiones speciatim instituendæ essent.
Quâ creatura rationalis, lex illi à Deo poni po-
tuit, imo ex æquo & justo debuit, quâ vetaretur
à summo bono deficere, & actum illum quam-
vis naturaliter bonum patrare. Modus in arbitrij
libertate, creaturæ rationali à Deo tributa, posi-
tus est, secundum quam legi debitum obsequium
præstare potuit auxilio gratiæ, vel ejus limites vi
propriâ translire.

V. Quum vero summum malum dati ne-
queat, hinc claret, quanquam malum bono sit
contrarium, tamen boni quod summum est, uni-
versum ordinem excedere non posse, quin ab illo

G iii

ipso

ipso summo bono in ordinem redigi, & sic ad bonum dirigi possit; propter istius boni sapientiam infinitam, quā novit quid de malo fieri possit, & potentiam, quā potest hoc de malo facere quod de illo fieri posse novit. Fac itaq; peccatum universi creati ordinem excessisse, ipsius tamen creatoris & summi boni ordine circumscibitur. Ex quibus omnibus positis, quum appareat providentiam Dei intercedere non debuisse, quo minus malum à creatura libera patraretur; sequitur etiam ex malo in mundum ingresso, & eovsq; ingresso, ut totus mundus in malo jaceat; providentiam Dei destrui non posse. Quod latius porro demonstrabimus, ipsam providentiam Dei circa malum efficientiam pertractantes.

I. Iacob. 5. 19.

V I. Efficientia Dei circa peccatum, quum in illo ut dictum, actus vel cessatio ab actu, & ~~eternitate~~ consideranda sint, concernit tum actum ipsum tum vitiositatem ejus: & quidem sive principium peccati, sive progressum illius, sive deniq; extremum ejus & consummationem intueamur. Efficientia quae circa initium consideratur, vel impeditio vel permissio est: cui addimus administrationem argumentorum & occasionum ad peccatum incitantium: Quae circa progressum directio & determinatio; quae circa finem & terminū punitio & remissio. De concursu Dei quandoquidem ille ad actum tantum est, quā actus & naturaliter bonus, agere supersedebimus.

V II. Prima Dei circa malum efficientia est impeditio vel impedimentipositio sive illud sufficiens sit sive efficax. Convenit enim bono ut malum, quantum fas esse novit, impedit, impedi-

dimentum autem ponitur, vel potestati, vel potentia, vel voluntati creaturæ rationalis, quæ tria etiam in impediente consideranda. Impedimentum potestati positum est, quo actus aliquis potestati creaturæ rationalis adiunxit, ad quem prestantum illa affectum habet, & vires sufficienes; quâ circumscriptione sit ut creatura actum illum sine peccato patrare nequeat, eaque sit per legislationem. Sic circumscriptus esus de arbore boni & mali, cum esus aliarum concederetur; & Gen. 2. 17. hæc impeditio est peccati quâ tale: & à Deo ponitur creaturæ rationali, quâ illi jus est & potestas in illam.

VIII. Impedimentum potentia possum est quo efficitur ne creaturæ actum, ad quem prestantum affectionem habet & vires, citra hoc impedimentum, sufficienes, patrare possit. Illud autem ponitur quatuor modis. 1. est per essentia & vitæ, quæ fundamentum sunt potentia, ablationem. Sic impedita Hierosolymorum expugnatio, & Heliæ ad Achaziam abductio, istic centies & octoagies mille viris ab angelo cæsis, hic bis quinquaginta ab igne consumptis. 2. est per potentia ablationem vel diminutionem. Sic impeditus Ierooboam ne Prophetam Dei apprehenderet, per arefactionem manus ipsius. Sic impeditur peccatum ne dominum exerceat in hominem, cum corpus peccati enervatur, & aboleatur. 3. est per potentia majoris vel saletem æqualis oppositionem. Ita impeditus Vzzia ne sufficeret Iehovæ obstantibus Sacerdotibus: ita & caro impeditur ne faciat quod vult, quia spiritus Christi cupiscit adversus carnem, & ille qui in nobis est,

Gen. 8.59. est, est fortior quam ille qui est in mundo. 4. est per objecti subductionem. Sic impediti sàpè ludi ne Christo nocerent, quia subduxit se è medio illorum, sic Paulus per tribunum Iudeis, qui in necem ipsius conspiraverant, ereptus est.

Ab. 23.10. **X.** Impedimentum ponitur voluntati, cum argumento aliquo ei persuadetur ne velit patrare peccatum. Argumenta autem quibus voluntas movetur ad hanc tres classes referimus. Aut enim sumuntur ab impossibili vel difficulti, aut ab injucundo, incommodo, inutili vel damnoso etiam; aut denique ab in honesto, injusto, inde-

Act. 11.46. decoro. 1. argumento impediti Pharisei & Scripturarum saepius, ne manus violentas Christo injicerent, existimabant enim illum à populo defensum iti qui illum ut Prophetam aestimabant. Eodem modo impediti Israëlitæ ne ad amatores

Hos. 1.6.7. suos, falsos Deos, abirent, sepivit enim Deus semper, & viam ad illos spinis sepivit, ne semitas suas confuetas invenire possent, sic sancti à peccando abstinentur, quum vident impios in vijs iniquitatis & perditionis lassari. 2. argumento

Gen. 37.26. fratres Iosephi impediti ne illum occiderent quum per venditionem illius finem suum assequi possent. Sic Job impeditus ne peccaret oculis suis, quia sciebat quæ esset portio Dei desuper, & hereditas ab excelsis in illos qui oculos adulterio

Gen. 19.8.9. plenos habent: 3. argumeto impeditus Iosephus, & Sam. 24.7 ne se adulterio turpi cõmacularet, impeditus Davidne manum suam mitteret in vntum Domini.

X. Sequitur permisso peccati quæ impeditio- ni contraria est non illi tamen, quia actus potestati creatura rationalis admittit per legis dationem, sic enim

Si enim idem actus peccatum esset & non peccatum: peccatum quā vetitus, non peccatum quā isto modo permissus i. non vetitus: verum isti quā potentiae & voluntati creaturæ impedimentum ponitur. Est autem permissio non vnius vel alterius impedimenti, quod potentiae vel voluntati objici potest sed omnium simul impedimentorum suspensio, quæ Deus novit, si adhiberentur, peccatum reipsa impeditura, quod necesse est, quia ab uno tali peccatum impeditur. Peccatum itaque permittitur potentiae creaturæ, quum Deus nullum istorum impedimentorum, quorum antea mentionem fecimus thesi adhibet. Qua de causa ista permissio hisce actibus Dñi permittētis constat: continuatione essentiae & vi-
 tæ creaturæ, censure ratione potentiae ejusdem, cura ne major vel æqualis saltem potentia oppo-
 natur, denique objecti, in quod peccatum com-
 mittitur oblatione. Permittitur etiam voluntati, non quod nulla à Deo impedimenta objiciantur voluntati à peccando absterrendæ idonea, sed quod videns illa ipsa, quæ proponuntur, nihil effectura, alia quæ in arcanis sapientiae suæ &
 potentiae thesauris habet non adhibeat. Quod in passione Christi tum potentiae tum voluntatis eorum qui cum ad mortem poscebant, respectu planissimè apparebat. Neque inde sequitur, illa im-
 pedimenta frustra adhiberi, quanquam enim non sequantur eventus istis, impedimentis con-
 venientes, fines tamē suos obtinet Deus potentissimè, eo quod non sequatur evētus qui debebant.

XI. Fundamentū istius permissionis est tuta libertas arbitrii, cum qua creaturam rationalem

G v condidit

Iacob. 18.6.
 Mar. 14.9.6.
 Iacob. 19.6.

Rom. 1.29.

1L

*Gen. 1. 2. 3.
2 Cor. 4. 6.*

condidit Deus, quam constantia ipsius rescindi non patitur, ne mutabilitatis insimuletur Deus; tum infinita ipsius sapientia & potentia, quā novit & potest ex tenebris facere lucem, & ex malo bonum producere. Et propterea permittit Deus id quod permittit, non inscius virium & affectus creaturarum rationalium; novit enim omnia: Non invitus, potuisset enim creaturam non producere quæ esset liberi arbitrij: non impotens impediendi, vidimus enim quot modis & potentiam & voluntatem creature impedire possit: non otiosus seu negligens ejus quod agitur, quia antequam fiat jam varias circa id actiones obvivit, &c. ut post videbimus argumenta & occasiones objicit, determinat, dirigit, punit & remittit peccatum: sed quidquid permittit id consulto & volens permittit, voluntate immediate versante circa permissionem, permissione vero ipsa circa peccatum, qui ordo citra periculum inverti nequit.

XII. Quæ hic generatim de impeditione & permissione peccati diximus per differentias ejus nonnullas explicemus distinctius. Peccatum.
 1. distinguitur ex causa in ignorantia, infirmitate, malitia & negligentia peccatum. Impedimentum ponitur peccato ignorantie per revelationem divinæ voluntatis: infirmitatis, per spiritus S. corroborationem, adversus mundi & satanæ machinationes, quin & carnis nostræ imbecillitatem: malitiae per lapidei cordis ablacionem, caneique dationem, & inscriptionem legis Dei in illo: negligentiae per sanctam sollicitudinem & timorem Dei excitatum in cordibus fidelium.

delium. Ex quibus facilè liquet quorum actuum suspensione permisso peccatorum cujusque genitrix constet; permisit Deus Paulo legis præpostero zelatori ut Christum ex ignorantia persequeretur, usque dum Filium suum ipsi retegeret, quo factio ex persecutore factus est Pastor: sic permisit Petro Christum amanti at plusculum de se confidenti, ut per infirmitatem illum abnegaret, quem majore vi spiritus instructus confessus est intrepidè usque ad mortem. Sauli, quem in irâ suâ Regem dederat Israëlitis, permisit, ut ex malitia Davidem, de cuius integritate convictus erat, persequeretur, Jonathane filio ipsius frustra obsistente: Davidi multis victorijs potito, & otium adepto, cum negligentius ageret permisit, ut se turpi adulterij crimine commacularet.

XIII. Distinguitur deinde peccatum secundum respectum duplicitis legis, præcipientis nempe bonum & vetantis malum; contra hanc peccari potest, vel committendo actum, vel non debita causa & fine omittendo; contra illam vel omittendo actum, vel non debito modo, caussa, & fine committendo. Hisce etiam impeditio & promissio Dei aptari potest. Impedivit Deus, ne fratres Iosephi illum occiderent, at permisit ut non debitâ causâ & fine illi parcerent, cum enim videnter possent, cujus occasio ipsis divinitus obligata erat, inutile sibi arbitrabantur occidere illum. Sic Absalon impeditus sequi consilium Achito-
phelis sibi utile Davidi noxiū, non quia ini-
quum sed quia damnosum esse existimabat, per-
stigit enim in proposito persequendi patrem,
quod & opere explevit. Bileamum impediuit Deus
Num. 23.

*Mat. 26. 70.
Act. 5. 41.
Isa. 21. 19.
Osee 13. 11.
1. Sam. 9. 1.
1. Sam. 24.
18. 19.*

*Gens. 37. 16
17.*

2. Sam. 17.

Deus ne malediceret Israëli , effecitque ut illi benediceret, at sic ut perversâ mente ab illa absinuerit & hanc obierit. Hujus tum impeditio-
nis tum permissionis rationes aliquo modo in-
telligemus , si in peccato actum & ~~ad ipsius~~ distin-
ctè considerantes , utriusque impeditiōnē & per-
missionē applicuerimus.

XIV. Quanquam auten actus & ~~ad ipsius~~ in
peccato uno inseparabiliter juncta sint , & pro-
pterea neutrum sine altero impediri vel permitti
possit , mente tamen distinguī possunt & impe-
Gen. 37. 17
z. Reg. 1.
ditio permissioque nunc hujus nunc illius respe-
ctu potissimum fieri à Deo , & facta à nobis con-
siderari , non sine magna sapientiæ Dei commen-
datione & nostro emolumento . Impedivit Deus
ne fratres Iosephum occiderent , non quâ pecca-
tatum erat quia permisit ut in eadem mente per-
stantes illum venderent , sed quâ actus nam illo
Iosepho vitam ademissa est , cui Deus parcitum
volet . Permisit ejusdem venditionem non quâ
peccatum potissimum , sed quâ actus , quia per ven-
ditionē qua actus est , finem suam obtinuit Deus .
Impedivit Deus ne Helias ad Achaziam abduce-
retur interficiendus , non quâ id peccatum erat , sed
quâ actus : ex fine id apparet & impeditiōnis mo-
do . Ex fine quia voluit parcitū vitæ Prophetę sui ,
non ne Achazias in Deum peccaret ; ex modo
impeditiōnis : quia consumos bis quinquaginta
viros ad illum comprehendendum emissos , quod
ignū fuit iræ divinæ adversus Achaziam & illos ,
quâ non peccatum ut tale , sed ut actus alteri futurus
noxius impediri solet , ex gratia verò impeditur
ut tale . Permisit Deus ut Sathan & Chaldæi Iobo
noxiam

noxam adfertent non quā id peccatum erat, sed ^{1.6.1. & 2.}
 quā actus, volebat enim Deus servi sui patientiam
 explorare, & ad Satanę confusionem pateface-
 re, hoc autē fit per actum, quo ut tali, noxa infe-
 rebatur lobo. Impeditus est David ne manus vio-
 lentas Sauli inferret, non quā actus erat, sed quā
 peccatum, id patet ex argumento quo impeditus
 abstinuit. absit à me, inquit, ut manus mittam in
 vngnatum Domini, hoc argumentū à peccato, ut ta-
 le, absterret: liquet etiam ex fine impeditus,
 voluit enim Deus ut David per affl̄ctiōnē tolerā-
 tiā ad regiū perveniret, veluti Christi ver. Da-
 vidis typus. Permisit Deus ut Achab Nabothum
 interficeret, non onā actus sed qua peccatum erat
 actus ille; Nabothū nim alia ratione ad se trā-
 ferre potuit Deus, sed voluit Achabū mensuram
 scelerum suorum implere Deus sibiq; & suis exi-
 tium accelerare. Impeditus est Abimelech ne Sa-
 ram Abrahā vxorem viriaret, tum quā actus erat,
 tum quā peccatum. Noluit enim Deus ut se Abi-
 melech isto criminē contumacularet, eo quod in in-
 tegrity cordis fecisset, voluit etiam parcere fa-
 mulo suo Abrahāmo, cui indebilis dolor ex vi-
 tiatione vxoris suæ illatus fuisset tanquā ex actu. ^{Gen. 18.6.}
 Permisit Deus ut Iudas nurum suam Thamar co-
 gnosceret, tum qua actus tum qua peccatum. quia
 voluit Deus ex Iuda nasci filium suum, & simul
 declarare. nihil tam esse inquinatum quod non
 in illo sanctificaretur. Non enim abs re dicit Ma-
 thaeus Iudam ex Thamar & Davidem ex uxore
 Virginiisse filios, ex quibus perpetua serie na-
 turæ est Christus. ^{Gen. 38.13.} ^{Mat. 1.3.}

XV. Quum vero actus, quamquam potentia &
 voluntati creaturæ permisus, potestatis ejusdem

ademptus sit per legislationem; & propterea sæ-
penumero futurum sit, ut creatura non omnino
in malo obdurata, aëtum quia peccato junctus
sit patrare nolit, nisi argumentis quibusdam &
occasionebus, quæ velut incitamenta sunt ad il-
lum patrandum, objectis istius quoque objectio-
nis administratio penes Dei providentiam est,
qui irritamenta ista obijcit, tum ut exploreat
creatura à peccando absistere velit, etiam irrita-
mentis incitata, quandoquidem exigua laus ab-
Eccle. 10. 21.
& 3. 10. stinentię vbi illa absunt, tum ut si creatura velit
istis incitamēt's cedere, ille suum opus per aëtum
creatūræ efficiat, non necessitate impulsus, quasi
opus suum citra aëtus creatūræ interventum pro-
ducere nequeat, sed voluntate multiformis suæ
sapientiæ illustrandæ permotus. Sic argumenta,
quibus fratres Iosephi incitati sunt pro sua mali-
tia, ut fratrem suum è medio sui sublatum vel-
lent, & occasiones quibus illum è medio sui au-
ferre poterant, illis dispensatione divina oblata
sunt, partim mediato hominum aëtu interceden-
te, partim immediato ipsius Dei. Argumenta
fuerunt accusatio Iosephi, quâ fratribus prava fa-
cta patri detegebat, amor Iacobi peculiaris erga
Iosephum: & somnij immissio immissique narra-
tio, quibus fratrum animi odio & invidia adver-
sus illum accensi sunt. Occasiones fuerunt tum
missio Iosephi ad fratres à patre facta, tum Is-
maëlitarum in Ægyptum proficiscentium, isto
temporis momento, quo de illo tollendo delibe-
rabant, oblatio. Et hęc quidem circa initium pec-
cati consideranda sunt, circa progressum peccati
jam permissi incidit directio & determinatio.

XVI. Dire-

XVI. Directio peccati est actus providentiae
divinæ, quo Deus peccatum sapientissimè & po-
tentissimè dirigit quò vult, pertingens ab extre-
mo ad extremum fortiter & disponens omnia
suaviter. In ista directione considerandus termi-
nus à quo & ad quem, quum enim dirigit pecca-
tum quo vult, intelligitur illud abducere ab eo
quò illud tendere non vult. Est autem directio il-
la duplex; in objectum & finem. Directio in ob-
jectum est, quando peccatum quod permittit
non pro arbitratu creaturæ in quodvis objectum
quācunque ratione obvium & obnoxium inju-
riæ peccati ferri patitur, sed in certum objectum
à peccante aliquando vel prorsus non petitum,
vel saltem non præcisè petitum dirigit. Quod
Scriptura genefatim enuntiat his verbis. Cor ho-
minis excogitat viam suam, Iehova autem diri-
git gressum ejus. Speciatim vero de corde Re-
gis. Rivi aquarum cor Regis in manu Domini ad
omne quod vult inclinat illud. Cujus illustre ex-
emplum habemus in Nebucadnezare, qui cum Ezech. 11. 19
apud animum suum constituisset populos sibi
subigere, ac dubitarēt utrum in Ammonitas mo-
turus esset, an verò in Iudeos. Deus ita admini-
stravit divinationes illius, ut statueret ire adver-
sus Iudeos omissis Ammonitis.

XVII. Directio in finem est, quando pec-
catum quod permittit non cuivis fini quem in-
tendit creatura servire patitur, sed in illum fi-
nem usurpat, quem ipse vult, sive creatura illum
intendat, quod si faceret tamen à peccato non
excusaretur, sive alium imo & prorsus contra-
rium, novit enim Deus ex tenebris & noxa pec-
cati

cati educere lucem gloriæ suæ & emolumen-
tum

Gen. 30. 30. suarum creaturarum. Sic quod cogitaverunt fra-
tres Iosephi in malum ipsius, hoc Deus convertit

in bonum, non modo Iosephi, sed integræ fami-
liae Iacobi, & totius regni Aegyptiaci Satanas af-

Lev. 11. 11. flictionibus Iobo immissis conatus est illum adi-
gere ad blasphemiam: at Deus ijs ipsis patientiam

21. & 21. servi sui exploravit, & per illam de Satana trium-
phavit: Rex Assyriorum statuerat perdere & ex-

9. 10.

Ezra 10. scindere gentes multas, at Deus suum opus exe-
cutus est per illum missum ad gentem & popu-
lum furoris sui. Neque mirum Deum usurpare a-

etius, quos creaturæ sine peccato non perpetrant,
in fines sibi placitos, quia id justissimè facit, &

triplici ratione. 1. enim Dominus est creaturæ
quanquam peccataris, utpote quæ per peccatum

non magis se eximere Dei dominio potuit, quam

se in se in nihilum redigere 2. quia ut creatura
affectu & potentia à Deo instructa actus istos

perpetrat, et si non sine peccato, utpote veritos.

Ezra 10. 15. 3. quia creatura serra est in manu creatoris & in-
tentionem primi agentis causæ instrumentariæ
non attingunt.

XVIII. Determinatio est actus providentia

divina, quo Deus permissioni suæ modum ponit,
& peccato terminum, ne pro arbitratu creaturæ

vagetur in infinitum. Modus iste & terminus po-

nitur, per præscriptionem temporis, & magni-

tudinis determinationem. Præscriptio temporis
vel puncti est sive mōmenti, quando fiat, vel du-

rationis quamdiu Momentum temporis deter-

minat Deus quum peccatum, cui patrando affec-

ta est creatura,

non illo tempore permittit

fieri

fieri, quo vellet quidem creature, sed ut alio tempore fiat sapienter & fortiter administrat. Studebant Iesum præhendere Iudæi, sed nemo injecit manum in illum, quia nondum venerat hora ejus; ubi vero tempus adesset à Patre præfinitum, *Ioh. 7.30.*
 inquit Christus, hæc est hora vestra & potestas tenebrarum. Durationi ponitur modus quando spatiū temporis quo peccatum permisum durare poterat accidit & circumscrībitur ut sīstat sese. Sic Christus, nisi decurrat fūissent dies isti non fieret salva omnis caro. Verum hic quoque vel actus quā talis!, vel peccati quā tale!, habetur ratio. Actus durationi ponitur terminus hisce locis. Non requiescit virga iniuritatis super sortem justorum, ne mittant justi ad iniuritatem manus suas. Novit Dominus pios è tentatione eripere. Peccati durationi ponitur terminus hisce locis. Sepiam viam tuam spinis ne amatores tuos invenias. Tunc dices vadā & revertar ad vi. rum meum priorē. Præteritis ætatibus sivit Deus gentes suis ipsatum vijs incedere. Nunc verò de-nuptiat omnibus vbiq; hominibus vt resipiscāt.

XIX. Magnitudini peccati ponitur modus, quum Deus non permittit peccatum ex crescere & vires maiores sumere. Hoc etiam tū actus tum peccati respectu. Actus respectu vt in hisce Scripturæ locis. Permisit Deus vt hostium furor insurgeret adversus Israëlitas, sed non est passus vt deglutiret eos. Tētatio vos nō cepit nisi humana. Premimur at non coarctamur, persecutionē patimur at non deserimur, dejicimur at nō perimus. Diabolo permisit Deus primū vt in illa quæ Iobi erant manū injiceret, ipsum verò non attingeret;

H deinde

Ioh. 7.30.

Eze. 12.53.

Mat. 24. 22.

Psalms. 125.5.

2. Pet. 2. 9.

Heb. 2. 15. 7.

Ad. 14. 16.

Ad. 17. 30.

1. Cor. 10. 15.

2. Cor. 4. 8. 9.

Iob 1. 12.

6. 2. 6.

A. Paral. 11. deinde ut corpus quidem illius attingeret , at vi-
7. 8. tam illi non adimeret. Non disperdam illos per
 manum Sisac, sed faciam ut sint ei servi. Respe-
 & tu peccati permisit Deus ut David apud ani-
L. Sam. 25. 22 mum suum statueret Nabalem & omnes ejus do-
26. 31. mesticos gladio interficere & rectâ ad illum con-
 tenderet, sed non permisit ut effunderet sangu-
 nem innocentem & manus ipsius servaret ipsum.
L. Sam. 21. 13 Permisit eidem Davidi ut ad Achis confugeret
& 27. 2. & stultitiam simularet , at non permisit ut cum
& 29. 6. 7. ejus exercitu adversus Israëlem pugnaret, vel ip-
 si Achis exercitui ista fraude vlus noxam infer-
 ret , neutrum enim sine scelere insigni patrare
 potuisset. Quanquam & illa determinata ut
 actus , per quos noxa inferri illis poterat , quibus
 Deus damnum illatum solebat.

X X. Propter illam incitamentorum & occa-
 sionum oblationem, directionem, & determina-
 tionem Dei permissioni peccati additam, dicitur
 Deus , quæ ab hominib. malis & Satanâ perpe-
 trantur mala , ipse facere. E.g. Non vos huc n. e
Gm. 45. 8. misistis, inquit Joseph fratribus suis, sed Deus;
Gm. 37. 25. 28. & 40 quia illi venditione peracta securi erant quo ab-
32. 13. & 41. 15. ducendus & quid de illo futurum esset, Deus au-
 tem in Ægyptum abduci & vendi curavit, ibi-
 demque per somniorum interpretationem eve-
Iob 1. & 2. xit. Iobus Deum abstulisse dicit, quod Satanæ
 instinctu & opera ablatum erat: tum quod ille
 comprehendatione Dei in Iobum instigatus sit pro-
 sua malitiâ , tum quod nocendi potentiam ade-
L. Sam. 12. 11 ptus non amplius effecerit quam Deus determi-
12. navit. Sic Deus fecisse dicitur quod Absolon fe-
L. Sam. 15. & cit; quia potissimæ partes in actionib. isti apote-
16. lesmati

Iesu producendo adhibitis, Dei fuerunt. Accedit huc quod quum sapientia Dei norit si per tales incitamentorum & occasionum oblationem, directionem & determinationem rem totam administret, certò & infallibiliter existitur quod sine scelere à creatura perpetuari nequit, & voluntas ipsius decernat administrationem istam, liquidius pateat cur Deo factum hujusmodi tribuatur.

xxi. Sequitur denique punitio & remissio peccati, quibus actibus providentia circa peccatum jam factum versatur, quā tale est non quā aeternus. Punitur enim & remittitur peccatum quā malum & quia malum. Punitio peccati est actus Providentiae Dei, quo peccato rependitur poena secundum justitiam Dei illi debita. Punitio illa vel futurum saeculum concernit, vel in hujus mundi saecula incidit. illa est totius hominis aeterna à Deo separatio. Quae in hac vita inferri solet duplex est corporalis & spiritualis. Quae corpus attingunt variæ sunt, sed enumeratu proposito nostro non necessariæ. At spiritualis poena diligenter consideranda, quae sic poena est peccati ut & in sequentium aliorum sit causa ob malitiam ejus cui infligitur. Illa est privatio gratiæ & traditio in potestatem mali. Privatio gratiæ pro duplice gratia, habituali nempe & assistentiæ duplex est: una ablato gratiæ est per excæcationem mentis & obdurationem cordis. Altera est ablato assistentiæ Spiritus S. qui intus succurere solet infirmitati nostræ, & foris Satanæ & mundi furores reprimere, adhibito etiam angelorum bonorum ministerio & custodia. Traditio in pot-

Eze. 6. 5. 10.

Rom. 8. 26.

Heb. 1. 14.

Psalms 91. 10.

Hij statem

statem mali, est vel in reprobam mentem & effi-
Rom. 1.28. caciam erroris, vel in desideria carnis & cupidi-
2. Thess. 2. 9. tates peccati, vel denique in potestatem Satanæ
10. 11.
Rom. 1.24. principis mundi, qui potenter agit in filijs contu-
2. Cor. 4.4. maciæ. Quum vero ex ista punitione multa alia
 existant peccata, & quidem tum secundum cer-
 tam Dei scientiam, quâ novit si ita puniat fore,
 vt illa inde existant, tum secundum propositum
 ipsius, quo statuit ita punire, vt propter graviora
 inde cōmissa peccata severius puniat, istæ in Scri-
Exod. 4.21. pturis existunt locutiones. Ego verò indurabo cor
Exod. 4.21. Pharaonis, vt non dimittat populum, neque au-
 diet vos, & mittam manum meam in Misraim.
1. Sam. 2.25. Item, & non audiverunt filij Eli vocem patris
2. Par. 25.20. sui, quia volebat Dominus occidere illos. Item,
 & non acquieavit Amazia responso, Ioas Regis
 Iehudæ, quia à Dœ erat vt trāderet eos in ma-
 num, quia quæsiverunt Deos Edom. Hæc consi-
 deratio distinguit gubernationem Dei circa pec-
 cata, quatenus illa vel circa induratos vel non in-
 duratos versatur.

XXII. Remissio peccati est actus Providen-
 tiæ Dei, quo reatus peccati condonatur, & poe-
 na peccato secundum illum debita aufertur. Hæc
 remissio vt hominem ante inimicum in gratiam
 Dei restituit, ita quoque facit vt administratio
Psalm. 51.11. Dei circa illum porro grata sit, quantum æqui-
12. 13. tas & justitia postulat: immunis nempe per illam
 est à poenis istis spiritualibus, superiore thesi me-
 moratis, à corporalibus quanquam non immunis,
Psalm. 12. 11. tamen ijs non afficitur ex ira Dei vt punientis
12. 13. peccatum, sed tantum ex affectu declarantis se
 peccatum odiſſe, & porro castigantis ne in illud
 incidatur.

incidatur : quâ de causa omnino alia est circa istum hominem providentiae gubernatio , ab ea, ^{Psa. 119. 67.}
quæ fuit ante remissionem impetrata m , ^{1 Cor. 11. 32.}
^{Psalms 32. 1.}

^{2. 3.}

X X I I. Ex ijs quæ hucusque tractavimus , arbitramur liquidò constare , neque ideo quod mala ingressa sunt in mundum ipsam providentiam , neque ejus circa eadem gubernationem negandam esse . Neque potest Deus propter illam injustitiae reus peragi , non tantum quia in optimis finibus omnia administraverit , piorum nempe castigationem , explorationem & manifestationem , improborum punitionem & patesfactionem , & gloriae suæ illustrationem , finis enim solidæ actionem non justificantur : sed multo magis quod ea administrationis forma usus sit , quæ creaturas suos motus & actus , non sponte modo , sed & liberè peragere sinit .

THEISIS DECIMA. al. 1. c.
Iustitia & efficacia Providentiæ Dei in malo ,

Rsp. GERARDO ADRIANI.

MAli , quod culpæ seu delicti dicitur , consideratio multos induxit , ut Providentiam Dei circa Creaturas intellectu & libera voluntate praeditas

ditas earumque actiones negarent, & duplicitate
 causâ s. quod putarent Deum, eo quod bonus
 Mat. 10. 18. & justus, omniscius & omnipotens est, peccatum
 Psal. 147. 5. omnino impeditur fuisse nō fieri, siquidem
 Apoc. 4. 8. Providentia sua creaturas rationales, earumque
 Mal. 2. 17. & 3. 14. actiones curaret: 2. quod Providentiae divinae
 non aliam circa peccatum administrationem
 anitio conciperent, quam quæ Deum ipsum cul-
 pæ involveret, & creaturam tanquam efficientiam
 iphius irresistibili actu ad peccandum impulsam,
 criminis eximere. Quâ de causâ cum fides Pro-
 videntiae Dei prouersus sit necessaria, cui bona se
 gubernationis pars admittitur, si creaturas ratio-
 nales earumque actiones curare negetur, con-
 abimur paucis Providentiae divinae circa malum
 efficientiam explicare, & simul monstrare
 ex illâ Deo nullam injustitiam aut peccati macu-
 lam adspergi posse, imo contra plurimum servire
 justitiae Dei commendandæ.

I I. In peccato autem tum actus, sub quo &
 omissionem actus complectimur, tum ~~actus~~ consideratur: ille boni naturalis rationem habet, &
 materiale peccati hæc malum morale est, & for-
 malie peccati dicuntur: utriusque intuitus, ubi de
 efficientia Dei circa peccatum agitur, est necessarius. Versatur enim circa actum quâ actus est, &
 quâ contra legem prohibentem sit & circa omis-
 sionem actus quâ talis, & quâ contra legem præ-
 cipientem est. Consideranda autem est illa effi-
 cientia: 1. circa initium peccati, ejusque pri-
 mum in corde creaturae rationalis concepsum, &
 conatum, ex quo copia perprætationem: deinde
 circa progressum ejusdem: denique circa pecca-
 tum

tum consummatum. Efficientia Dei circa initium peccati est vel impeditio, vel permissio, & permissioni addita, tum argumentorum & occasionum ad peccatum incitantium administratio, tum concursus immediatus ad actum producendum. Circa progressum peccati est ejusdem directio & determinatio. Circa peccatum consummatum versatur punitio vel remissio.

III. Prima Dei circa peccatum efficientia est impeditio vel impedimenti positio. quod tum efficientiae, tu objecti ratione triplex est. Efficientiae quidem est n. aut efficacitatis sufficientis quidem, sed quae actu peccatum non impedit: aut efficacitatis tantae ut rei resisti non possit, aut efficacitiae taliter administrat per sapientiam Dei ut impedit peccatum re ipsa secundum eventum, & certò secundum præscientiam Dei, quamquam non necessario & inevitabiliter. Objecti vero respectu etiam triplex est: nam ponitur impedimentum vel potestati, vel potentiae, vel voluntati creaturæ rationalis. Quod potestati ponitur, est quo actus aliquis potestati creaturæ rationalis adimitur, ad quem præstandum illa affectum habet, & vires sufficientes: hæc fit per legislationem, quæ fit ut creatura actum illum sine peccato patrare non possit. Impedimentum potentiae positum est, quo efficitur ne creatura actum ad quem præstandum affectum habet & vires contra hoc impedimentum sufficientes, patrare possit: illud autem ponitur quatuor modis. 1. essentiae & vitæ, quæ potentiae fundamentum sunt, ademptione. 1. Reg. 19. 2. per potentiae ablationem vel diminutionem, 2. Reg. I. 3. per potentiae majoris vel saltem æqualis op-

H iiiij positio-

*Mat. II. 21.
23.*

Iacob. 18. 6.

Genes. 20. 6

Genes. 2. 16.

17.

18.

19.

20.

21.

22.

23.

24.

25.

26.

27.

28.

29.

30.

- 2. Chron. 26. 18.* positionem. 4. per objecti in quod actus tendit subdictionem. Impedimentum ponitur voluntati, cum aliquo argimento ei persuadetur ne *Gal. 5. 17.* *Ioan. 8. 59.* velit perficere peccatum, sive id argumentum desumatur ab impossibili, vel difficulti, sive ab injunctio*nem.* incommodo, inutile, dannoso, sive de*Gen. 37. 27.* Gen. 39. 8. 9 inique ab injusto, in honesto, in decoro.

VI. Permissio peccati contraria est impeditioni, non illi qua actus adimitur potestati creaturae per legislationem, sic enim actus idem peccatum esset, & non peccatum, peccatum quam vetitus, non peccatum quam permissus creaturae potestati, id est, non vetitus: verum isti impeditioni, qua potentiae & voluntati creaturae ponitur impedimentum: Quae permissio est omnium impedimentorum suspensio, quae Deus novit si adhiberentur peccatum re ipsa impeditura, quod necesse est, quia ab uno tali impeditur peccatum. Itaque permittitur potentiae creaturae cum Deus nullum istorum impedimentorum, quorum thesi tertia mentio facta est, adhibet: quam de causa permissio ista hosce actus Dei vel junctos vel præcedaneos habet. Continuatione essentiae & vitæ creaturae,

- Exod. 9. 16.* conservationem potentiae ejusdem, curam ne magis *Ioan. 18. 6.* jor vel aequalis saltem potentia opponatur, denique objecti, in quod peccatum committitur, oblationem. Permittitur etiam voluntati, non sus*Sam. 20. 31.* pensione omnis impedimenti voluntati a peccando abstinentiae idonei, sed non adhibitione eorum quae re ipsa essent impeditura, qualia fieri nequit quin Deus in sapientiae & potentiae suae thesauris plurima habeat.

V. Fundamentum istius permissionis est, cum

libertas

libertas arbitrij, quam creaturæ rationali indidit Deus creator, & cuius usum creaturæ istj adimis non patitur constantia datoris: tum infinita ejus Sapientia & Potentia, qua scit & potest ex malo bonum producere. Et propterea permittit Deus id quod permittit, non inscius virium & affectus ^{Gen. 1.2.3.}
 creaturerum rationalium, novit enim omnia: nō ^{2 Cor. 4.6.}
 invitus, potuissest n, ^{1. Sam. 23.14.}
 creaturarum non producere, ^{12.}
 quæ esset liberi arbitrii, & posset productam abo. ^{Apoc. 4.11.}
 lere: non impotēs impediendi: qui possit id omni-
 scio & omnipotēti tribui: non otiosus spectator,
 nec negligens ejus quod agitur: quia etiam ante- ^{Ps. 94.9.10.}
 quā fiat varias circa id actiones obit, & porro in-
 tentum in id oculum habet ad dirigendum, deter-
 minandum, puniendum, remittendum: sed quid- ^{Tsal 81.12.}
 quid permittit id consulto & volēs permittit, vo- ^{13.}
 litione immediatè versante circa permissionem,
 permissione vero ipsa circa peccatum: qui ordo
 citra noxam, divinæ justitiæ & veritatis inverti
 nequit. ^{Psalm 5.5.}

VI. Quæ sic generatim de impeditione & per-
 missione peccati diximus, per nonnullas peccati
 differentias distinctius explicanda sunt. 1. distin-
 ctio peccati ex causis, in ignorantia, infirmitatis,
 malitia, & negligentia peccatum, horum facit:
 nam impedimentum ponitur ignorantiae pecca-
 to, per revelationem divinæ voluntatis, infirmitatis,
 per Sp. S. corroborationem: malitiae per lapidei
 cordis ablationem, carneiq; datjonem, & inscri-
 ptionem legis Dei in illo: negligentiæ per sanctam
 sollicitudinem excitatam in cordibus fidelium.
 Ex quib' facile liquet, quorū actuum suspensione
 missio peccatorū cujusq; generis istius cōstet.

H v 2, distin-

^{Ps. 119.105.}
^{Eph. 3.16.}
^{1 Cor. 31.33.}
^{Ezec. 31.19}
^{1 Cor. 32.40.}

2. distinctio peccati secundum respectum legis
præcipientis bonum & vetantis malum etiam hic
locum habet: nam contra vetantem peccatur vel
committendo actum, vel non debita causa & fi-
ne omittendo: contra præcipientem vero, vel
omittendo actum, vel non debito modo, caussa
& fine committendo. Hisce etiam impeditio &

Gm 37. 26. 27. permisso Dei aptari potest. Nam impediti sunt
fratres Iosephi illum occidere, at non inducti ut
debita causa & fine illum actum omitterent. Ab-

2. Sam. 17. solon impeditus sequi consilium Achitophelis si-
Xnum. 23. bi vtile, Davidi noxiū, sed non abstinuit ab illo
justā causa & fine bono. Bileamum impeditivit
Deus ne malediceret Israëli, effecitque ut illi be-
nediceret, at sic, ut pravo animo ab illa abstinue-
rit & hanc pronunciaverit.

VII. Hujus tum impeditio, tum permissionis rationes & causas rectius perspiciemus, si
in peccato actū & *accipitria*, distinctè considerantes,
utriusque impeditio & permissionem appli-
cuetimus. Etsi enim actus & *accipitria* in peccato
inseparabiliter juncta sint, ideoq; neutrum sine
altero permitti vel impediti possit, mente tamen
distingui possunt: & impeditio permissione, nunc
hujus vel illius tantum, nunc vnius potissimum,
nunc utriusque respectu fieri à Deo potest, & fa-
cta à nobis considerari. Impeditivit Deus ne He-

lias ad Achaziam abduceretur interficiendus,
non quā id peccatum erat, sed quā actus: ex fine
id apparet, & modo impeditenti: ex fine, quia
voluit parcitum vitæ Prophetę, non, ne Acha-
zias in Deum peccaret: ex modo impeditenti,
quia consumpsit bis quinquaginta viros ad illum
com-

comprehendendum missos, quod fuit signum iræ
 divinæ aduersus Achaziam & illos, quâ non pec-
 catum vt tale, sed vt actus alteri futurus noxius
 impediri solet, ex gratiâ vero impeditur vt pec-
 catum. Permisit Deus venditionem Iosephi, cum
 impedierit occisionem, non tam quâ peccatum
 erat venditio, quam quâ actus, per illam enim
 qua actus fine suum obtinuit Deus. Impedivit
 autem Deus ne David manum inferret Sauli, non
 tam quâ id erat actus, quam quâ peccatum appa-
 ret ex argumento quo inductus David, absit à me
 vt manum meam mittam in vñctum Domini.
 Permisit Deus vt Achab Nabothum occideret,
 porius quam id erat peccatum, quam quâ actus,
 nam sic implevit Achab scelerum suorum men-
 suram, & pœnam sibi acceleravit, potuisset au-
 tem Deus Nabothum aliâ viâ ad se transferre.
 Cæterum Abimelechus impeditus est à vitianda
 Sarâ, tum quâ actus, per quem illatus fuisset in-
 delebilis dolor Abrahamo dilecto ipsius, tum quâ
 peccatum, noluit enim vt Abimelech se isto cri-
 mine commacularet, eo quod in integritate cor-
 dis fecisset. Permisit contra Deus, vt Iudas nu-
 rum spum Thamarem cognosceret, quâ actus,
 voluit enim ex Iuda nasci Christum, & qua pec-
 catum, nam voluit declarare, nihil esse tam in-
 quinatum quod in Christo non queat sanctifica-
 ri: Non enim frustra dixit Mathæus, Christum
 esse filium Iudæ ex Thamar, sicut &c Davidis ex
 Vriæ vxore. Quæ res diligenter à nobis perpen-
 sa, seruit tum gloriæ sapientiæ Dei illustrandæ,
 tum utilitatî nostræ, si sollicitè in conscientijs
 nostris observemus, à quibus actibus & quo re-
 spectu

*Gen. 37.**Gen. 30. 18.**Ps. 115. 17.**2 Sam. 24. 7**L Ex. 22.**Gen. 20. 6.**Gen. 3. 18.**Math. 1.*

spēctu impediamur, & qui actus nobis permittantur.

VIII. Præter istam permissionem alia est Pro-

^{2. Sam. 12. 11.} Providentia Dei circa peccati initium efficientia,

^{2. 1. & 16.} némpe administratio argumentorum & occasio-

^{21. 22. 23.} num, quæ ad actum, qui sine peccato à creatura

patri nequit, incitant, si non ex intentione Dei,

saltem secundum affectum creaturæ, & non raro

^{2. Sam. 24. 1.} secundum eventus, qui inde existunt. Objiciuntur autem argumenta ista vel menti, vel sensibus

^{1. Par. 21.} Psa. 105. 25.

tum externis tum internis: & hoc quidē vel me-

^{1. 6. 1. & 2.} diata creaturarum opera interveniente, vel im-

^{Ez. 10. 5. 6. 7} mediata actione Dei. Finis Dei in ista administra-

tione est, tum ut exploret an creatura à peccan-

do abstinere velit, etiam irritamentis incitata:

quandoquidem exigua laus est abstinentiæ ubi

illa absunt: tum, ut si creatura istis in vitamentis

cedere velit, ille suum opus per actum creaturæ

efficiat, nō impulsus necessitate, quasi opus suum,

citra operam creaturæ nequeat perficere, sed ex

desiderio multiformis suæ sapientiæ domostran-

^{Genes. 37.} dæ. Considerentur argumenta, quibus Iosephi

fratres pro ipsorum malitia incitati sunt ut fra-

trem suum è medio sui sublatum vellent: scilicet,

accusatio Iosephi, qua fratum facta patrī dete-

gebat, amor Iacobi peculiaris erga Iosephum,

somnij divini immissio, & narratio item occasio-

nes, missio Iosephi ad fratres à patre facta: & Is-

maelitarum in Ægyptum proficiscentium com-

moda oblatio.

IX. Ultima Dei circa peccati initium efficien-

cia, cōcursus ejus est, qui necessarius est ad actum

omnem producendum, cum nihil omnino enti-

tatem.

tatem ullam habere possit, nisi à primo & summo ente immediate illam producente. Est autem concursus Dei non influxus illius immediatus in causam secundam, seu inferiorem, sed actio Dei immediatè influens in effectum creaturæ, sic ut effectum idem una & eadem totali actione à Deo simul & creatura producatur. Qui concursus quantum sit positus in puro puto arbitrio Dei, ejusque libera dispensatione, tamen illam nunquam denegat creaturæ rationali & liberæ quando ejus potentia & voluntati actu permisit. Contradicentia n. sunt permittere potentia & voluntati creaturæ ut actum patret, & concursum suum sine quo actus patrari nequit denegare. Cæterum iste concursus est ad actum, quæ talis, non quæ peccatum est: & propterea ejusdem effectus simul est effector & permissor Deus, & permissor prius quam effector: si enim creatura actum talem perpetrare noluisset, influxus Dei per concursum in illum actum non fuisset: neque debet Deus ideo quod actum illum creatura sine peccato patrare non potest, concursum suum illi ad eum patrandum propensæ denegare: fas enim est ut creaturæ obedientia exploretur, & ut ab actu illico abstineat creatura ex obediendi desiderio, non ex defectu concursus requisiti: quia hoc respectu abstinetur ab actu quæ naturale bonum est, at vult Deus ab eo abstineri qua morale malum est.

X. Et hæc quidem circa initium peccati consideranda sunt: circa progressum peccati incidit efficientia Providentiae divinæ duplex, directio & determinatio. Illa est Providentiae divinæ actus quo

quo peccatum sapienter, justè, & potenter dicitur quod vult, pertingens ab extremo ad extremum fortiter & omnia disponens suaviter: in directione etiam continetur abductio ab eo quo illud tendere non vult, est autem directio illa duplex in objectum, & finem. In objectum est quando peccatum quod permittit non pro arbitratu creaturæ, in quodvis objectum quacunque ratione obvium, & obnoxium injuriæ peccati ferri patitur, sed in certum objectum, à peccante aliquando vel prorsus non petitum, vel saltem non præcisè petitum, dirigit. Cujus illustre exemplum habemus in Nebucad Nezare, qui populos subigere paratus, divina divinationum ipsius administratione, potius in Iudeos quam in Ammonitas movit. Directio in finem est, quando peccatum quod permittit, non cuivis fini, quem intendit creatura, servire patitur, sed in illum finem usurpat, quem ipse vult, sive creatura illum intendat, quo tamen à peccato non excusatetur, sive alium, imo prorsus contrarium propositum habeat: huc faciunt Iosephi in Ægyptum venditio, Iobi tentatio, Regis Assyriorum in Iudeam expeditio.

X I. Determinatio peccati est actus Providentiae divinæ, quo Deus permissionis suæ modum ponit & peccato terminum, ne pro arbitratu creaturæ vagetur in infinitum. Modus iste & terminus ponitur per circumscriptiōnēm temporis, & magnitudinis determinationem. Circumscrip̄tio temporis est, quando spatium temporis quo peccatum permisum durare poterat accidit ac circumscribitur ut secessitat. & hic quoque actus qua

Prov. 16. 9.

Rv. 21. 1.

Ez. 21. 19

20-21.

Gen. 50. 20

21

Iob 1. & 2.

Ez. 10. 5. 5

7.

qua talis, & peccati quā tale habenda est ratio.

Actus durationi ponit terminum Deus, cum virgam iniuitatis aufert à justis, ne quid indignum se committant, & cum pios è tentatione eripit: Peccati durationi ponit terminum, cum sepit vias Israëlitarum ne amplius committant idolo. *H. f. 2.6.7.*
 latriam, quum denuntiat gentibus ut resipiscant, quos sivit in suis ipsorum vijs incedere præteritis ætatibus. Magnitudini peccati ponitur terminus, quum Deus non permittit peccatum excrescere & maiores vires sumere. hoc etiam tum actus tum peccati respectu: illo respectu impedijt Deus, ne furor hostium quem insurgere permisera, deglutiret Israëlitas: ne tentatio plusquam humana caperet Corinthios: ne Diabolus in vitam Iobi manum mitteret: ne Rex Ægypti Sisac perderet Iudeos, sed tantum sibi in servos subjiceret. Peccati respectu impedivit Deus, ne David Nabalis & domesticorum ejus, sanguine se inquinaret, quod facturum se juraverat, & quo jam contendebat: item, ne idem David cum exercitu Achis, ad quem confugerat, & apud quem stultitiam simulaverat, egredetur ad pugnam, vel ad perdendum populum suum, vel ad noxam inferendam Achis exercitui. quorum neutrum sine scelere poterat. quanquam & sic peccatum qua actus impeditum videatur

XII Propter illam permissionem Dei, permissionique additam argumentorum & occasio-
 num oblationem; directionem & determinatio-
 nem, quin & concursum, dicitur Deus quæ ab hominibus & Satana perpetrantur mala, ipse facere: misisse Iosephum in Ægyptum, abstulisse Iobo

P. 1. 1. 1. 1.

2. Pet. 2. 9.

18. 14. 16.

17. 30.

P. 1. 24. 2. 3

I. Cor. 10. 13.

Iob 1. & 2.

2. Pet. 12. 7.

9.

I. Sam. 25.

22. 26.

I. Sam. 27. 2.

& 19. 6. 7.

Genes. 45. 8.

Iob 1. & 2.

2. Sam. 12.

11. 12.

2. Sam. 16.
Ezrae 10.5.6
7.

Iob bona sua; palam & coram sole fecisse quod
David clanculum perpetraverat adversus Vriam.
Et quidem hisce de causis. 1. Quia potissimum
partes, in actionibus, quae ad tales effectus pro-
ducendos, adhibitae fuerunt, ipsius Dei sunt.
2. quia effectus & eventus, qui ex omnibus istis,
tum à Deo, tum à creatura perpetratis actioni-
bus resultant, non tam intentioni ipsarum crea-
turarum, quam Dei proposito respondent.
3. Quia sapientia Dei novit, si hujusmodi admi-
nistratio ab ipso adhibetur, certo existitum
quod sine scelere à creatura perpetrari nequit: &
quia istam administrationem voluntas ejus de-
cernit Quarta addi potest, quod Deus qui causa
est universalis, fortius influit in effectum quam
creatura, cuius omnis efficacia à Deo dependet.

XII. Sequitur denique efficientia Provi-
dentiæ divinæ circa peccatum jam consumma-
tum, quæ consistit in punitione & remissione
illius. Et hæc efficientia versatur circa peccatum
qua tale est: 'punitur enim & remittitur pecca-
tum quâ malum & quia malum. Punitio peccati
est actus providentiæ Dei, quo peccato rependi-
tur pœna secundum justitiam Dei illi debita: Pu-
nitio illa vel est hujus, vel seculi futuri: hæc est to-
tius hominis æterna à Deo separatio, & in stagno
ignis afflictio. Quæ in hæc vitæ infertur, corpo-
ralis est vel spiritualis: quæ corpus tangunt & sta-
tum vitæ animalis variæ sunt: sed enumeratu
nostro proposito non necessariæ. At spiritualis pœ-
na diligenter est consideranda, quæ sic pœna est
peccati præcedentis, ut & insequentium aliorum
sit causa, per malitiam ejus cui infligitur. Estque
privatio

Mar. 25.41
Apoc. 20.15

privatio gratiæ, & traditio in potestatem mali: privatio autem vel habitualis gratiæ, vel assistentis. illa est per excæcationem mentis, & obdurationem cordis: hæc est ablatio assistentiæ Spiritus sancti qui intus succurrere solet infirmitati nostræ, & foris Satanæ, mundique tentationes à dextris, & sinistris reprimere, adhibito etiam bonorum angelorum ministerio. & custodia: Traditio in potestatem mali, est vel in reprobā men-
tem & efficaciam erroris, vel in desideria carnis & cupiditates peccati, vel denique in potestatem Satanæ principis mundi, qui potenter agit in filiis contumaciæ. Quum vero ex ista punitione multa alia existant peccata, & quidem, tum secundum certam Dei scientiam, quâ novit, si ita puniat, fore ut illa inde existant tum secundum propositum ipsius quo statuit ita punire, hinc istæ ve-
niunt sententiæ ego indurabo cor Pharaonis & non audierunt filij Eli vocem patris sui, quia vo-
lebat Dominus occidere illos: item, non acquie-
vit Amazia responso Ios Regis Israël, quia a Deo erat ut traderet eos in manum, quia quæsi-
verunt Deos Edom. Hæc consideratio distin-
guit Dei gubernationem circa peccata, quatenus illa vel circa induratos, vel non induratos ver-
satur.

Ela. 6. 9. 10.

Rom. 8. 14.

Heb. 1. 14.

Psal. 91. 11.

Rom. 1. 28.

2 Tber. 2. 9.

10.

Rom. 1. 24.

2 Cor. 4. 4.

Exod. 4. 21.

17. 4.

1 Sam. 24. 23.

2 Paral. 25. 6.

20.

XIV. Remissio peccati est actus Providen-
tiæ Dei, quo reatus peccati condonatur, & pena
peccato secundum illum debita aufertur, hæc re-
missio ut hominem ante inimicum, in gratiam
Dei restituit, ita quoque facit ut administratio
Dei circa illum porro gratiosa sit, quantum cqui-

Psalms 51. 14.

12. 13.

tas & justitia postulat: immunis nempe per illam
 2. Sam. 12. II est à peccatis spiritualibus superiori thesi memo-
 12. 13. ratis: à corporalibus quanquam non immunis
 est, tamen ijs non afficitur ex ira Dei ut punien-
 tis peccatum; sed tantum ex affectu declarantis
 Ps. 119. 67 se peccatum odisse, & porro castigantis ne in il-
 1. Cor. 11. 3. 1. lud recidatur. Quā de causā omnino alia est cir-
 Ps. 32. 1. 2. 3. ca istum hominem Providentiae gubernatio ab
 ea quae fuit ante remissionem imperatam. Quae
 consideratio utilissima est ad ingenerandam ho-
 mini sollicitam curam & sedulum studium obti-
 nendi à Deo gratiam, quae non modo sufficiat ei
 imposterum à peccatis præservando, sed & sic
 juxta gratiosam Dei providentiam administre-
 tur, propterea congruum novit Deus, ut ipso actu à
 peccato custodiatur.

XV. Et hæc efficientia divinæ providentiae
 est circa peccatum, quae nullius injustitiae potest
 insimulari. Nam quod impeditionem attinet, illa
 à Deo adhibetur, quae suā naturā sufficiens est ad
 impediendum, & quā creatura à peccato impediiri
 deberet, etiam actu impediretur, nisi ipsa obser-
 ret & gratiae deesset: non tenetur autem Deus
 Rom. 1. & 2. omnibus modis sibi possibilibus uti ad peccatum
 Ps. 5. 4. impediendum. Permissioni autem peccati causa
 Mar. 11. 21. adscribi non potest: non efficiens, quia est su-
 spensio efficientiae divinæ: non deficiens, quia
 præsupponit homini adesse potentiam non pa-
 trandi peccatum per auxilium gratiæ divinæ quae
 aut præsto est, aut si deest ipsius hominis culpa
 præsto non est. Objectio argumentorum & oc-
 casionum peccatum non efficit, nisi per accidens:
 taliter enim administratur, ut creaturam motus
 suos

suos & actus non sponte modo, sed & liberè peragere sinat: liberum autem est Deo creaturæ suæ obedientiam isto modo explorare. Non magis concursui divino injustitia adscribi potest, nam nulla est ratio, cur Deus debeat concursum suum actui isti, qui propter præceptum positum sine peccato à creatura patrari nequit, denegare, quem concessurus erat creaturæ ad eundem aetum, si lex posita non fuisset. Directio & determinatio difficultatem non habent. Punitio & remissio manifestam habent æquitatem, etiam illa punitio quæ excæcationem & obdurationem continet, cum illa non nisi propter magnum meritum & pene deploratam creaturæ contumaciam infligi à Deo soleat.

*Gen. 2. 16,
17.*

*Esis. 6.
Rom. 1.
2. Thess. 2. 9.
10. 11. 12.*

THEISIS VNDECIMA

DX

Libero hominis Arbitrio ejusque viribus.

Rsp. PAULO LEONARDI

L.

Arbitrij vox propriè significat mentis sive intellectus tum facultatem, qua mens de aliqua re sibi proposita judicare potest. tum ipsum judicium à mente secundum istam facultatem

Iij

per-

peractum Transfertur autem a mente ad voluntatem propter arctissimam, quae inter illas est, unionem. Libertas arbitrio tributa propriè affectus est voluntatis, quamquam radicem suam habeat in intellectu & ratione. Illa generatim considerata varia est. 1. est ab imperio præcipientes & obligatione obedientiaz prestandæ. 2. ab inspectione cura & gubernatione superioris. 3. à necessitate, sive illa sit à causa externa cogente, sive à natura intrinsecus ad unum absolutè determinante. 4. à peccato & dominio illius. 5. à miseria

II. Ex istis libertatis modis duo priores soli Deo creatori cōpe. uni, cui etiam propterea ~~autem~~ tribuitur, Creaturis verò ut pote imperio & providentiaz Dei subjectos competere non possunt. Quare quum de libero hominis arbitrio agimus istorum modorum nulla hic nobis est consideratio. Reliqui verò homini competere possunt, imò & certo respectu conveniunt: & illa quidem quae est à necessitate, quia à natura inest voluntati, ut proprium ejus attributum, ita ut non sit futura voluntas si non sit libera; semper illi convenit. Quę à miseria est libertas conveniebat homini recens condito & nondum in peccatum lapsō, rursus conveniet, quando corpore & anima in cœlestem beatitatem translatus erit. Sed de istis etiam duabus nulla hic nobis est quæstio. Restat ergo ut de illa libertate despiciamus quae est à peccato & dominio illius, de qua hodie potissima est controversia.

III. Quæritur igitur an & quovsque homini insit

ni insit arbitrij libertas à peccato & dominio illius. vel potius quæ sint totius hominis vires ad bonum intelligendum, volendum, faciendum. Ad quam quætionem ut communè respondeatur, tum boni objecti distinctio, tum statuum hominis diversitas consideranda est. Bona homini objecta triplicia sunt: naturalia, quæ cum multis alijs creaturis habet communia: animalia, quæ illà ut homini convenient: & spiritualia quæ & cœlestia seu divina merito appellantur, illiisque ut naturæ divinæ participi sunt consentanea. Status item triplex; primævæ integratatis in quo à Deo per creationem est constitutus; insecuræ corruptionis in quem per peccatum lapsus à priore est destitutus: denique renovatæ justitiae in quem per gratiam Christi est restitutus.

IV. Quia verò ad nostrū propositum magni momenti non est, despiceremus quæ vires sint libetis arbitrij ad bona naturalia & animalia intelligendum, volendum & faciendum; istis omissis de bono spirituali quod vitam hominis spiritualem & quam secundum Deum vivere tenetur, concernit, considerabimus; inquirentes ex scripturis quas homo dum in vita est huius animalis vitæ, vires habeat ad bona spiritualia, quæ sola vere bona sunt & Deo placentia; intelligendum, volendum, faciendum. Cui inquisitioni directricem operam præstabit triplicis, de quo ante, status consideratio renata scilicet virtutum istatum ratione ad status cujusque immutationem.

V. In statu primævæ integratatis habuit homo mentem clara lucis & veritatis cœlestis de

Deo ejusque operibus & voluntate, quantum ad salutem hominis & gloriam Dei sufficiebat, intelligentia præditam, cor justitia & sanctitate vera salutarique boni amore imbutum; vires denique abundè instructas ab legem sibi à Deo positi.

Gen. 1. 26.

27.

Gen. 2. 17. 9. tam perfectè præstandam. Quod tum ex descri-

Ephes. 4. 24. ptione imaginis Dei ad quām conditus dicitur

Golgo. 3. 10. tum ex lege ipsi divinitus lata & promissionis comminationisque appendice addita denique ex analoga ejusdem imaginis restituzione in Christo comprobari potest

V I. Non fuit autem in hoc statu ita confirmatus, quin objecta boni alicujus sive inferioris & animalem hanc vitam, sive superioris & spiritualem concernentis specie, ad illud inordinate & illegitimè intuendum & desiderandum moveri & ex desiderio præpostero erga id ipsum ab obedientia sibi præscripta deficere proprio suo spontaneo, quin & libero motu potuerit: immo vero a lumine mentis suæ & summo suo bono, quod Deus est, aversus, vel saltē in illud non eo quo decuit modo & præterea in bonum inferius mente & corde conversus præceptum sibi ad vitam datum transgressus est: quo facto ex insigni statu in conditionem infelicissimam, quæ sub dominio peccati est, se præcipitavit. Cui enim quis obedit & a quo devictus est, huic servus est addictus.

Rom. 6. 16.

2. Pet. 2. 19.

VII. In hoc statu liberum hominis arbitrium ad verum bonum non modo vulnatum, fauciatum, infirmatum, inclinatum & attenuatum est, sed & captivatum perdiuum, amissum: viresque ejus non modo debilitatæ, & cassæ nisi adju-

ventur a gratia, sed & nullę nisi exc̄itentur ab eadem; dicente Christo: sine me nihil potestis facere Cujus loci verba singula diligenter ponderans Augustinus ita inquit: Non dicit sine me parum potestis facere, nec dicit ardui aliquid sine me non potestis facere vel difficulter sine me poteritis, sed nihil sine me potestis. Nec dicit sine me non potestis perficere, sed nihil potestis facere, sine me Hoc ipsum ut dilucidius pateat, singulatim mentem affectus seu voluntatem & potentiam contra illas distinctam quin & ipsam vitam hominis non renati considerabimus.

VIII. Mens hominis in isto statu cæca est; salutari Dei ejusque voluntatis cognitione destituta, non capax illorum quæ sunt Spiritus Dei, ^{1. Cor. 2. 19.} juxta Apostolum, animalis homo non percipit ea quæ sunt Spiritus Dei; vt animalis non a corpore animali, sed ab ipsa anima nobilissima hominis parte dicitur, atque ita tenebris ignorantiae obsita, ut insipientiae & vanitatis titulis insigniantur, homines ipsi obtenebrati mente, amentes & stulti quin & tenebræ, appellantur. Quod verum est non modò quum ex veritate legis, illi aliquo modo inscripta per ~~Agriores~~ conclusionis est fabricatura, sed etiam cum veritatem Euangelijs sibi extrinsecus oblatam simplici apprehensione esset exceptura. Stultitiam enim esse judicat ^{Rom. 1. 21.} ^{22.} ^{Ephes. 4. 17.} ^{18.} ^{Tir. 3. 3.} ^{Ephes. 5. 8.} ^{Rom. 1. 21.}

IX. Mentis cæcitatem sequitur affectum & cordis perversitas, secundum quam id, quod ve-

136 IACOBUS ARMINIUS
rè bonum est & Deo gratum, odit & averatur,
malum verò amat & prosequitur. quam perversi-
tatem Apostolus luculentius describeret non
potuit quam illis verbis. Affectus carnis inimici-
tia est adversus Deum. Legi enim Dei non subji-
citur, nam ne potest quidem. Ergo qui in carne
sunt Deo placere non possunt. Quia de causa cor-
Ieros. 12. 10.
Ezech. 16.
16.
Cos. 6. 5.
Mat. 13. 19.
iplum hominis fraudulentum & perversum in-
circoncisum, durum & lapideum dicitur fre-
quentissimè; cuius figmentum tantum malum
est ab ipsa adolescentia, ex quo egrediuntur ma-
læ cogitationes, cædes, adulteria, &c.

X. Mentis cætitati & cordis perversitati re-
spondet ex æquo vitium omnium impotentia,
ad id quod verè bonum est præstandum, & ma-
lum quo decet modo, fini causa omittendum.
Mat. 7. 18.
Mat. 12. 34
147. 6. 44.
Rom. 8. 7.
Rom. 7. 5.
Rom. 6. 20.
2. Tim. 2. 26
Cui impotentia describenda servient hæc Chri-
sti dicta: Arbor mala non potest bonos fructus
facere. Quomodo potestis bona loqui cum sitis
mali. Item, quod ad bonum Euangeli propriæ
præscriptum pertinet: Nemo potest venire ad
me nisi Pater traxerit illum. Et quod Apostolus
ait Affectus carnis non potest subjici legi Dei;
Ergo homo in quo ille dominatur non potest
quod lex jubet præstare. Item, euni essemus in
carne affectus peccatorum vigebant seu opera-
bantur in nobis. Horsum etiam faciunt omnia
loca, quibus homo in hoc statu existens idicitur
sub potestate peccati & Sathanæ in servitutem
redactus & captivatus esse.

XI. Accedat ad hæc consideratio totius vite
Rom. 3. 2 v. hominis in peccato constituti, cuius luculentissi-
mas descriptiones nobis exhibet Scriptura, &c
con-

constabit nihil de homine in hoc statu verius di. 1. Cor. 6. 19
 ci quam illum in peccatis prouersus mortuum esse. 10. 11 Gal. 5. 19.
 Iunguntur testimonia Scripturæ, quibus beneficio 20. 21 Ephes. 2. 2. 3
 cia Christi per spiritum ejus menti & voluntati hominis adeoque toti homini collata describuntur. Non potest enim planius liquere quibus bonis homo per peccatum spoliatus sit, quam ex insig- 18. 19. Thess. 3. 2
 genti bonorum cumulo quæ per Spiritum sanctum obtингunt credentibus, quando quidem omne id naturæ deesse intelligitur, quod Spiritus sanctus opera homini praestitum & communica-
 tum esse Scriptura testatur. Quare si ubi Sp. Dei est ibi demum libertas sit & vere liberi sint iij soli, quos Filius liberaverit, sequitur arbitrium nostrum à lapsu primo liberum non esse, ad bonum némpe, nisi à Filio per Spiritum ipsius liberetur.

XII. At vero longè alia est ratio liberi arbitrij hominis in tertio statu constituti. Quum enim in mente illius nova lux & agnitus Dei Christi & voluntatis divinæ accensa sit, in corde novi affectus, inclinationes & motus cū lege Dei congruentes excitati & novæ vires ipsi ingeneratae sint, sit ut liberatis è regno tenebrarum & jam lux factis in domino verum & salutare bonum intelligat: ut lapidei cordis duritie in carneam mollitem mutata, eique lege D: i secundum fœdus gratiæ inscripta: id quod bonum, iustum & sanctum est, amet & amplectatur, & ut potens in Christo factus, bonum cognitum & amatum Deo jam cooperans prosequatur. & ipse opere praestare incipiat: hoc autem quicquid est, cognitionis, sanitatis & virium a Spiritu sancto ipsi ingeneratur. Qui propterea Spiritus I v Sapientie,

Ez. 11.2. Sapientia, & intelligentia, consilij, & fortitudi-
Zach. 12. 10. nis, scientia & timoris Iehovae gratiae & fidei ad-
2. Cor. 4. 13. optionis in filios & sanctificationis appellatur,
Rom. 8.16. cuique actus illuminandi, regenerandi, renovan-
 di, confirmandi in Scriptura tribuuntur.

Rom. 6. 6. XIII. Duo autem hic observanda. Primum,
2. Cor. 4. 16. quod opus illud regenerationis illuminationis
 que non uno momento perficiatur, sed per quo-
 tidiana incrementa indies provehatur & promo-
 veatur. Vetus enim noster homo crucifixus est,
Galat. 3. 17. ut enervetur corpus peccati, & internus renove-
 tur quotidiè. Quia de causa in regenitis, quam diu
 in hoc mortali corpore degunt, caro adversus
 spiritum concupiscit. Unde fit ut non sine resi-
 stentia & lucta bonum peragant, & a malo desi-
 stant: imò vero etiam accidit, ut vel ex ignoran-
 tia, vel ex infirmitate & nonnunquam ex mali-
 tia peccent, ut in Mose Aarone, Barnaba, Petro
 & Davide est videre. Neque accidit modò, sed
 etiam in perfectissimis locum habent dicta ista:
Tacob 3. 2. In multis labimur omnes, & non est homo qui
2. Reg. 8. 46. non peccet.

Phil. 1. 6. XIV. Alterum est, quod sicut initium ipsum
1. Pet. 1. 5. primum omnis boni, ita quoque progressus, con-
1. Pet. 5. 10. tinatio & confirmatio, ipsaque in bono perse-
 verantia non a nobis, sed a Deo est per Spiritum
 S. Qui enim cœpit opus bonum in nobis, perfic-
 iet in adventum Christi & virtute Dei custo-
 dimur per fidem: Deus absolutos reddit stabilit,
 roborat, fundat. Imò vero si contingat renatos
 in peccatis labi, non resipiscunt, neq; resurgunt,
 nisi a Deo vi eiusdem spiritus resuscitantur & ad
 pœnitentiā renoventur. Quod exemplis Da-
 vidis

vidis & Petri probatur firmissimè. Omne igitur bonum donum cœlitus descendit a Patre lumen, cuius vi π ortui excitantur ut vivant, lapsi resuscitantur ut resurgent, cœci illuminantur ut videant, nolentes incitantur ut velint, infirmi confirmantur ut stent, volentes adjuvantur ut operentur & Deo cooperentur. Cui sit laus in Ecclesia per Iesum Christum in omnis ætatis sæcula sæculorum, Amen. Iacob. 1.17.

August. contra 2. Epist. Pelag.
lib. 2. c. 9.

Hominis propositum bonum adiuvat quidem subsequens gratia, sed nec ipsum esset nisi præcederet gratia. Studium quoque hominis quod dicunt bonum, quamvis quum esse capere adiuvetur gratia, non tamen incipit sine gratia, sed ab illo inspiratur de quo dicit Apostolus, Gratias autem Deo, qui dedit idem studium pro vobis in corde Titi. Si studium quisque ut pro aliis habeat, Deus dat, ut pro seipso habeat quis alius est daturus.

Bernhardus de Libero Arbit.
& gratia.

Quid igitur agit (ait) liberum arbitrium? Breviter respondeo. Salvatur. Tolle liberum arbitrium, non erit quod saluetur. Tolle gratiam non erit unde saluetur. Opus hoc sine duobus effici non potest. Uno à quo sit; altero cui vel in quo sit. Deus author est salutis; liberum arbitrium tantum capax, nec dare illam nisi Deus, nec capere valer nisi liberum arbitrium.

THEISIS

THEISIS · D V O D E C I M A.

D E

Lege Dei.

R.P. DIONYSIO SPRANCKHVSSEN.

I.

LEx universè definitur, vel ex fine, Ordinatio rectæ rationis ad commune & singulare bonum omnium & singulorum subordinatorum, ab eo lata qui totius communitatis & in ea singulorum curam habet: Vel ex forma & efficacitate sua, Ordinatio præcipiens quid faciendum & omittendum sit lata ab eo qui jus habet postulandi obedientiam, obligans creaturam rationis & libertatis usu pollentem ad obediendum, sancta promissione præmij, & denunciatione pœnæ. Et in Humanam & Divinam distinguitur: hæc Denim illa hominem authorem habet; non quidem quod illa lex ab homine lata proba sit, quæ non sit ad Deum authorem omnis boni referenda: sed quia homines ex Lege Divina deducunt præcepta accommodata statui cui presunt, secundum conditiones & circumstantias illius particulares. Nos impræsentiarum de Lege Divina agemus.

II. Lex Divina potest considerari vel ut sermone insitum

in situ nientibus hominum est impressa, vel ut sermone foras prolatu enunciata: vel denique ut scri.^{Rom. 2. 14.}
pro comprehensa. Qui modi Legislationis non ^{15.}
integris objectis differunt: sed in eo discrimi-^{Gn. 2. 17.}
nantur, quod primus fundamenti cuiusdam instar est reliquis posteriores verò quod ad ea quæ
præcipiuntur & vetantur, latius se extendant.
Nos de Lege Dei quæ scripto est comprehensa trattabimur:
quæ etiam Mosis Lex appellatur, eò quod Deus
eo mediatore usus est ad illam Populo suo Israë-^{Mal. 4. 4.}
litico tradendam. Illa autem est triplex juxta
objecti varietatem, hoc est operum patrando-^{Gal. 3. 19.}
rum, Una iuris sive Moralis, altera iuris sive Ce-^{Exod. 20.}
remonialis, tertia iuris sive Iudicialis vel Forensis dici-^{& decept.}
tur.

III. Lex Moralis (quæ per totam Scripturam
V. & Novi Testamenti sparsa, & summatim in
decalogo compræhensa est) est ordinatio præ-
cipiens ea quæ Deus per se grata habet, & ab
omnibus hominibus semper & vbique præstari
vult, & vetans contraria. Hæc itaque est perpe-
tua & immutabilis vivendi norma, expressa
imago interni conceptus divini, secundum quem
ut creatura rationalis vitam suam totam semper
& vbique instituat, fas & æquum esse judicat
legislator Deus. Illa breviter dilectione Dei & pro-
ximi continetur, sive partim ijs officijs quæ ad a-
morem, honorem, timorem, & cultum Dei per-
tinent, partim ijs quæ proximis, superiori-
bus, inferioribus, paribus debemus querunt
complexu etiam illa compræhenduntur, quæ
quisque sibi præstare tenetur.

I V. *Vsus legi Moralis varius est secundum va-*
Rom. 3. 13. & 10. 1. & 4. 4. *rios status hominis. Primarius & à Deo per se in-*
tentus juxta amorem ipsius erga justitiam &
creaturam suam, erat ut homo per illam vivificaretur,
hoc est illam præstaret & ex ejus præstatione ju-
stificaretur, & præmio per illam promisso ex de-
bito afficeretur. Et hic vsus primævo hominis
statui fuit accommodatus, quum peccatum non-
dum in mundum ingressum esset. Vsus sub statu
peccati est, ordine primus adversus hominem pec-
catorem, tum ut illum de transgressione & reina ar-
guat, ireque & condemnationi Dei subiicit. tum ut en-
dem de impotentia peccato resistendi legi, se subiiciendi
convincat. Insequens illum est, siquidem Deo visum
misericorditer & gratiōsē cum homine peccato-
re agere, erga peccatorem, ut illum sic convictum &
subditum condemnationi Dei ad gratiam desiderandam
& querendam compellat, & sic ad Christum liberatorem
vel promissum vel datum configere cogat. Servit præte-
reā lex in hoc statu tum Deo, ut hominem sub
1 Tim. 1. 9. ejus ductu saltem ab externo opere peccati &
sceleribus formidine pœnæ, & promissione præ-
miorum temporalium cohibeat: tum peccato, in
Roma 6. 12. homine carnali & sub lege existente, inhabitanti
43. 14. & 7. & 5. 8. 11. & regnanti, ut incendat peccandi desiderium,
peccatum augeat, & operetur omnem concu-
piscientiam Illud fit ex bonitate Dei & amore eti-
ga generis humani societatem animalem: hoc ex
malitia peccati regnantis & dominantis.

V. *Tertius vsus legis Moralis erga hominem iam spiri-*
Tu. 3. 8. tui Dei & Christi renatum convenientiū statui gracie est, us-
Iac. 2. 8. sit per-

*si perpetua regula vita secundum Deum eiusque spiritum R̄m.8.3.
instituenda: Non ut per illam justificetur homo,
quia horum per carnem impotens & invitis fa-
cta est, etiam si tantum unicum ab homine pec-
catum perpetratum esset: sed ut Deo pro gratiosa
redemptione & sanctificatione gratias agat, bo- P̄f.116.12.
nam conscientiam servet, vocationem suam & c- II.
lectionem firmam efficiat, alios suo exemplo I.Tim.1.19.
Christo lucrificat, diabolum confundat, im- 2.Pet.1.10.
pium mundum condemnet, & per viam bono- I.Pet.3.1.
rum operum ad coelestem hereditatem & glo- Heb.1.6.
riam contendat. Deumque glorificet ipse & alijs Heb.11.7.
glorificandi Deum occasionem & materiam sub- Rom.2.7.
ministret. Mat.5.16.*

**V. Ex hiscē usibus facile colligere est, quo-
usque lex Moralis inter fideles & sub gratia Chri-
sti constitutos obtineat, & quousque abrogata sit.**

I. *Abrogata est quod ad vim & usum instituandi attinet. Gal.3.21.
Nam si data fuisset lex quæ posset vivificare verè 12.3.
ex lege esset justitia. Causa eur id nequeat, est Gal.3.16.
quia per carnem infirmata est, ob quam Deus 17.18 22.
gratiōsē cum hominibus agere volens promissio-
nem dedit & ipsum Christum, ut hereditas ex
promissione & fide Christi obtingeret credenti-
bus. Lex autem superveniens promissiōni neque
irritam eam reddere potuit: fuit enim sancita au-
toritate; neque promissiōni adjungi aut superad-
di, ut ex utraque juncta justitia & vita continga-
ret. II. *Abrogata est quo ad maledictionem & condenma- Gal.3.10. 11.
tionem. Christus enim sub lege & maledictione 12.13.
factus, redemit nos à lege & ejus maledictione, 1.Cor.15.55
& sic adēta lex est peccato ne virtus ejus sit ad 50.
condemnandum. III. *Abrogata est & adēta pec- R̄m.7.4.5.
6.***

*1. Tim. 1. 9.**Gal. 7. 18.*

caro, quatenus per illam occasionem naclum, per eandem
omnem concupiscentiam operabatur in homine carnali, in
quem dominum exercebat peccatum. IV. Abrogata est
quoad ductum, quo hominem usum ad bonum faciendum
& abstinentiam a malo meru pœna & spe premi tempo-
ralis. Fideles enim & renati sunt mortificati
legi in corpore Christi, ut sint alterius nempe
Christi, cuius spiritu porro ducantur & agantur
2. Thess. 5. 3. 4.
Jacob. 2. 8.
3. Jam. 2. 1. 2. in novitate vitæ, secundum charitatem, & re-
giam libertatem: vide apparet illam quod ad
obedientiam Deo præstandam abrogatam non
esse, quamquam illa ipsa secundum *enarratio*, non
secundum strictum rigorem sub gratia Christi &
Euangelij postuletur.

VII. Lex Ceremonialis est, quæ continet præ-
Gal. 4. 1. 2. 1. cepta de cultu Dei externo, data Ecclesiæ Israë-
Heb. 3. 5. & liticæ, & temporibus, quibus Ecclesia Dei ut in-
fans sub iuris & veteri testamento fuit, ac-
ibid. 1. commodata: instituta tum ad significandum,
Gal. 2. 14. præfigurandum, obsignandum; tum ad iuris
Psalm 17. 10. in conventibus & actibus Ecclesiasticis obser-
Coh. 2. 1. vandum: illi fini serviebant Circumcisio, Agnus Pe-
1. Cor. 5. 7. schalis, Sacrificia, Sabbathus, adspersiones, ablutiones,
mundationes, consecrationes, dedications rerum anima-
tarum, & inanimarum. Huic distinctæ Sacerdotum,
2. Pet. 2. 1. & Levitation, Cantorum, Ianitorum functiones, fun-
23. & 26. ctionumque vices, & circumstantiæ locorum &
temporum, quibus singulæ actiones factæ pera-
genda erant.

*Heb. 10. 1. 2.**3.**Heb. 7. & 9**& 10.**Lvi. 2. 14.*

VIII. Usus Legis istius Ceremonialis fuit. 1. ut po-
pułum veterem sub spe & expectatione promissorum bo-
norum contineret: quem usum præstitit per varios
personarum rerum, actionum, eventuum, typos,
figuras,

figuras, umbras, quibus tum peccata, veluti chi-
rographo nobis aduerso, obsignata sunt, ut in-
telligeretur necessitas promissionis factæ; tum ex-
piatio & promissa bona eminus ostensa sunt, ut
promissio certo implenda crederetur: & hoc re-
spectu, quum illorum typorum & umbrarum
corpus & expressa forma ad Christum pertineat,
Lex illa merito pædagogus ad Christum dicitur.

*Heb. 9. 8. 9.**10.**Col. 2. 17.**Heb. 10. 1.**Gal. 3. 24.**Eph. 2. 14. 15**Exod. 12. 44**Altar. 2. 10.*

II. ut populum Israëliticum, tanquam Deo peculiari no-
mine sanctificatum, à reliquis gentibus discerneret, & tan-
quam paries intergerinus disternaret; ita tamen ut &
extranei per circumcisio[n]em ad illius commu-
nionem admitterentur. **III.** ut in isto operoso en-
tus occupati, neque cultus alios ipsi comminiserentur, neq;
ab alijs populis usurpatos assumerent: atque ita ab Ido
lolatria & superstitione puri conservarentur, ad
quam propehissimi fuerunt, & occasiones un-
dique à populis tum vicinis, tum in medio illo-
rum habitantibus offerebantur.

*Deut. 12.**Deut. 31. 16.**27. 28.**29.*

IX. Hæc Lex est per Christi crucem, mot-
tem, resurrectionem, ad scensionem in cœlos, &
missionem Sp. Sancti abrogata, per umbrarum
à Sole depulsionem, & corporis in eatum locum
sub ingressum, quod typorum omnium est justum
complementum. At gradus sunt in abrogatio-
ne considerandi. Primo momento abrogata est quod
ad necessitatem obseruandi, & observationis utili-
tatem, omni in re obligandi simul & semel illi admis-
quo ipso viva esse debet, & mortua est: Deinde
facto ipso fuit abolenda, quod factum est partim
per doctrinam Apostolorum inter fideles,
qui paulatim intellexerunt Christum esse

*Col. 2. 11. 12.**14. 17.**Heb. 8. 1. 2. 3**4. 5. 6.**Gal. 4. 9. 10.**1. Cor. 7. 15.**& 9. 19. 10**2. Cor. 3. 13.**14. 15. 16:*

finem Legis, & ejus quod aboletur: ideoque vo-
lentes ab usu ejus Legis abstinuerunt. partim per
potentiam Dei in destructione Ierosolymorum,
& Templi, vbi sedes erat Religionis, & locus cul-
tibus illis exercendis destinatus, adversus contu-
AR. 16. 3. maciam infidelium Iudæorum. A quo tempore
6. 21. vñf. mortiferæ esse cæperunt Ceremoniæ, quæ inter-
21. 22. 23. medio illo Spatio tolerabiles fuerunt, ipsorum
24. &c.
Gal. 1. 3. 11. etiam Apostolorum judicio, sed inter Iudæos
12. tantum modo ne Gentibus imponerentur, quod
novæ institutionis instar erat æstimandum.

X. Lex Iudicialis est quam Deus per Mosem
Exod. 21. &c. populo suo Israëlitico, cuius peculiari ratione
22. & 23. rex erat, præscripsit, continens præcepta de for-
ma gubernationis politicæ in civili societate u-
surpandæ, ad bonum tum animalis vitæ, tum
etiam spiritualis, per conservationem & exactio-
nem cultus extethi, & disciplinæ externæ in lege
Morali & Ceremoniali mandatæ procurandum,
Dœc. 17. 15. utpote de Magistratibus, Contradicibus, Bonorum di-
visionibus, Indicys, Pœnis, &c. Haæ leges commode ad
duo genera referri possunt. Aliæ turis communis
sunt, quoad substantiam ipsarum, quanquam se-
cundum nonnullas circumstantias illi reipublicæ
Dœc. 15. 1. sint peculiæres, aliæ simpliciter ad jus singulare
2. &c.
19. &c. pertinent.

XI. Usu huius legis etiam triplex fuit, Primus ut
totus status populi Israëlitici certa norma publice aequita-
tis & iustitie ordinaretur, essetque ut Civitas bene
Psal. 122. 3. & aptè sibi securidum omnes & singulas partes
per commissuras & nervos præceptorum ista le-
ge præscriptorum consignata & pariter con-
juncta. Alter ut populus iste ab alijs populis, qui satis pro-
ptias

prīus Leges habebant etiam hac lege discriminaretur: adeo voluit Deus. ut ubique id secundum rerum ipsarum & hominis naturam fieri poterat, populus iste suus nihil cum alijs commune haberet. Et hi duo usus ad præsentem Israëliticæ Reipublicatum pertinebant. Tertius ad ea qua futura erant respexit: *¶* *fuit typicus totus enim ille status & totum regnum, regnique administratio, & administrationis principes, iudices, Reges Christum, regnumque ejus, & spiritualem ejus administrationem adumbrarunt, quo respectu etiam hæc Lex paedagogis ad Christum dici posest.*

*Psalms 2.
Ezech. 34.
23.24.*

XII. *Hec Lex quatenus in Christum respexit abrogata est universè. Nullum enim jam regnum, nullus populus, nulla administratio servit ad Christum, eiusque regnum vel administratiōēm typicē figurandāt. Regnum enim illius, quod regnum cœlorum est, & non de hoc mundo advenit jam, & ille venit in regnum suum. Quantum vero ad ejus simplicem observationem attinet, illa neque vetera est, neque præscripta ulli populo, nec absolute necessitate servanda vel omitenda. Excipiuntur quæ communis juris sunt, & naturali æquitate fundata. Illa omnis observari necesse est, ubique & ab omnibus. Et quæ, quod ad ipsam substantiam & finem praecipuum attinet, in Christum respiciunt, illa nulli populo licet usurpare.*

*Isa. 18. 36.
Mat. 11. 11.*

C O R D E L A T I V M . II

Doctrina Pontificiorum de Consilis & operibus supererogationis divinorum præceptorum perfectioni derogat.

THEISIS DECIMATERTIA

DE

Legis & Euangelij compa-
ratione,

scilicet. PETRO CYNAIO.

I.

Qum Lex duplicit et considerari debeat, tum
ut primitus hominib. in primæva integritate
constitutis lata est, tum ut per Mosen data &
peccatoribus posita est (quo respectu Veteris
Testamenti seu foederis nomen sortita est in
Scripturis) commode poterit cum Euangeliō
(quod Novi Testamenti nomine appellatur pro-
pt: Veteri est oppositum) juxta hunc duplitem
respectum conferri; & quidem tum convenien-
tia tum differentia ratione quamquam conve-
nientiam communiter circa istud discrimen con-
siderare haud incommodè possumus, ne bis
idem repetere cogamur.

I I. Convenit igitur Lex, tum ut primum la-
ta Adamo, tum ut postea per Mosen data, cum
Euangeliō. I. generalis authoris unius confi-

dera.

*Genes. 2. v.
Exod. 20. 2.
Rom. 1. 1.*

deratione. Est enim Deus unus idemque author utriusque, qui Legem tulit ut Legislator, Euangeliū verò protulit ut omnis gratia & misericordiae Pater. unde & illa Lex Dei, & hoc Euangeliū Dei sāpe nominantur. 2. Generali ratione materiæ utraque enim doctrina constat mandato obedientiæ, & remunerationis promissione. qua de causa nomen τον θεον utriusque *Ephes. 2. 3.* etiam in Scriptura communiter tribuitur. 3. Fine generatim considerato: qui est gloria sapientiæ bonitatis, & justitiæ Dei. 4. Subiecto per speciales respectus non discriminato. hominibus enim & Lex posita, Euangeliū parafactum est.

III. Est præterea convenientia aliqua Legi, prout Adamo lata est, cum Euangeliō propria; à qua Lex, ut per Mosen data est, excluditur. hæc sita est in præstationis possibilitate, potuit enim Adam ijs viribus, quas in creatione acceperat, Legem præstare, cum auxilio Dei. Secus illi in culpam imputari transgressio non poterat. inscribitur etiam Euangeliū in cordibus fœderatorum Dei, ut conditionem illo præscriptam implere possint.

IV. Differentia verò intet Legem, vt primū lata est, & Euangeliū, in hisco potissimum consistit. 1. in speciali authoris respectu. Nam Deus Legem tulit citra respectum in Christum, ut benevolus quidem creaturæ suæ integræ, sed ex justitia stricta postulans

K iij obediens.

obedientiam, & promittens mette deim, p̄e nām
que denuntians. Euangelium verò patefecit ve-
gratiosus & misericors in Christum suum respi-
ciens ex iustitia misericordia temperata postu-
lans & promittens. 2. In singulari māteriæ ip-
sū ratione. Lex enim dicit; Hōt fac & vives Eu-
angelium verò si credideris servaberis. & hoc di-
scrimen est non modo in postulato (vnde & illa
operum; Euangelium verò Lex fidei appellatur)
verum etiam in promissione quanquam enim
utrobique v. it aeterna proinmittatur Euangeli-
tamen ut ex morte & ignominia; Lege verò ut
ex naturali felicitate conferenda; præterea in E-
uangelio remissio peccatorum, ut vita aeterna
precedacea annuntiatur; cuius nulla mentio in
Lege: quia nec ipsa remissio necessaria non pec-
catori, nec illius annuntiatio utilis futura quam
quam peccaturo.

V. Differunt insuper in modo remissionis. Operanti enim secundum Legem merces
fuisse data ex debito, & transgrediēti poena
illata ex severitate strictæ iustitiae. Credenti verò
merces datur ex gratia; incredulo verò condem-
natio debetur secundum iustitiam in Christo temperatam. 4. Discriminatur speciali sub-
iecti intuitu. Lex enim lata homini integro, & in
favore Dei jam tūm constituto Euangelium ve-
rò homini peccatori, & in gratiam Dei, quia
verbum reconciliationis est, reducendo. 5. Fi-
nis peculiari respectu differunt. Lege enim illu-
stratur sapientia, bonitas, & iustitia Dei stricta.
Euangelio vero Sapientia Dei longe illustrior,
bonitas cum gratiosa misericordia juncta, & ju-
stitia

Rom. 10. 5.

Rom. 3. 27.

3. Tim. 1. 10

Rom. 4. 4.

Ioh. 3. 19.

Ioh. 9. 41.

Ephes. 2. 17.

2. Cor. 5. 19.

1. Cor. 1. 10.

21. 23. 24.

Ephes. 1. 8.

Rom. 3. 24.

25. 26.

stitia in Christo temperata..

V I. Discrimen verò inter Legem , quatenus per Mosen data est , & Vetus Testamentum appellatur , & Euangelium , quà Novi Testamenti nomine venit , in hisce sequentibus juxta Scripturas situm est . 1. in distincta proprietate institutoris Dei . Vetus enim pactum fecit ut iratus peccatis. quæ sub priori fœdere manebant inexpiata . Novum verò instituit ut reconciliatus , vel saltem reconciliationem illo ipso fœdere peracturus in Filio dilectionis suæ & sermone gratiæ . 2. in modo institutionis respondente utrinque insti- tuentis conditioni . nam Lex lata cum signis plau- nissimis iræ , & horrendi judicij divini adversus peccata & peccatores . Euangelium verò cum in- diicijs certis benevolentia , iudiciorum & amoris in Christo . vnde Apostolus , Non accessistis ad con- treftabilem montem , & incensum ignem ac tur- binem & caliginem & procellam : sed ad mon- tem Sion . 3. in materia mandatorum , & pro- missionum . mandata enim ejus pleraque carna- lia fuerunt , continentia Chirographum contra- rium nobis : promissiones verò plerique corpo- rales , & terrenam hæreditatem , veteri homini convenientem , spondentes . Euangelium verò spirituale , mandata continens spiritualia , & pro- missionem hæreditatis cœlestis , novo homini congruentis . quamquam terrena bona adjecta- mentorum instar polliceatur querentibus primò regnum Dei & justitiam ejus .

VII. Quartam differentiam ponimus in me- diatore seu intercessore . Veteris enim Testamen- ti mediator est Moses ; Novi Iesus Christus ; Lex

*Heb. 9. 15.**2. Cor. 5. 17.**&c.**Ephes. 2. 16.**17.**Heb. 12. 18.**19. 20. 21.**22. 23. 24.**Heb. 7. 16.**Cœleſt. 2. 1. 4.**Heb. 10. 1.**Ioh. 4. 21. 23.**Heb. 8. 6.**Ephes. 1. 3.**Matt. 6. 33.**Gal. 4. 19.**Hebr. 9. 15.**Hebr. 3. 5. &**6.*

per servum data est; Euangelium verò per ipsum
 Domiuum patefactum. Lex per Mosen data
^a Isai. 1. 17. est; gratia & veritas per Iesum Christum. Lex
^b Gal. 3. 19. data in manu mediatoris; qui Moses est, juxta
^a Lev. 16. 46 id quod dicitur ^a alibi. & Christus ^b novi Testa-
^c Deut. 5. 26. menti mediator dicitur. Quintum discriminem
^b Heb. 9. 15. esto in sanguine ad confirmationem utriusque
^d Exod. 24. 5. Testamenti adhibito Vetus fœtus sanctum est
^e Heb. 9. 18. sanguine animalium: Novum verò pretioso san-
^f 19. 20. guine Filij Dei: qui etiam propterea sanguis
^g Hebr. 9. 14. Novi Testamenti appellatur. 6. Differunt lo-
^h Mat. 26. 28. co promulgationis. Vetus enim promulgatum
ⁱ Exod. 19. 18. est de monte Sina. Novum verò ex Sion & Hie-
^j Esaïe 2. 3. rusalem exivit, quod discriminem Apostolus etiam
^k Mich. 4. 2. adnotat planissimè.
^l Gal. 4. 24. &c.
^m Heb. 12. 18. VIII.

Septima differentia sumetur à subje-
 ctis, tum quibus lata, tum quibus inscripta sunt.
 Lex Vetus lata est Veteri homini: Novum Te-
 stamentum Novo homini institutum. vnde &
ⁿ Exod. 31. 18. Augustinus arbitratur Veteris & Novi appella-
^o Isai. 31. 33. tionem sortita esse duo ista Testamenta. Lex
^p Cor. 3. 3. Vetus inscripta est tabulis lapideis: Euangelium
^q Gal. 4. 9. &c. verò inscriptum in tabulis cordis catneis. Octa-
^r vum discriminem est in adjunctis; idque dupliciter.
^s Gal. 4. 9. &c. 1. Lex Vetus egena est, & impotens vivificandi.
^t a Ephes. 3. 8. Euangelium verà continet a impervestigabiles
^u Rom. 1. 16. opes Christi; & potentia Dei est ad salutem cui-
^v b. Ad. 15. 10. vis credenti. 2. Lex Vetus onus ^b fuit importa-
^w Mat. 11. 19. bile, quod neque Iudæi, neque patres illorum
^x fuisse potuerunt. Euangelium verò jugum ^c &
^y onus Christi continet quod suave est & leve.

IX. Nonum discriminem sumetur ab affecto-
 rum diversitate. Vetus enim Testamenti est

Littera occidens , Ministerium mortis & con-
demnationis , Novum est Spiritus vivificans , 2. c. 4. 3.
Ministerium spiritus , Iustitiae , & Vitæ . Vetus
pactio generabat ad servitutem , Agatis instar Gal. 4. 23.
Nova pactio gignit ad libertatem , ut Sara . Lex 24.
intravit ut abundaret peccatum : & irani opera Rem. 5. 20.
tur Sanguis verò Novi Testamenti Euangeliō.
exhibit⁹ expiat peccata , & meliora loquitur Rom. 4. 15.
quān Abel . Vetus Testamentum est chirogra- Matth. 26.
phum , quo peccata obsignantur Euangeliū . Hebr. 9. 14.
verò est a prædicatio libertatis , & sermo Crucis , 15. & 12. 24.
cui chirographum affixum est , & eo ipso ē me- Colos. 2. 14.
dio sublatum . Decima differentia statuetur in a Esaias 61. 1.
tempore tum promulgationis utriusque tum du- rationis . Vetus Testamentum promulgatum Iere. 41. 32.
quum Deus populum Israëliticum educeret ex Heb. 8. 8 9.
Ægypto . Novum verò novissimis & postremis 1. Cor. 3. 10.
temporibus . Vetus Testamentum usque ad Chri- Heb. 7. 18.
stum durare debuit , & postea abrogatum est . Gal. 3. 19.
Novum verò manet in æternum , utpote sanc- Heb. 7. 16. 2.
tum sanguine Sacerdotis , qui ex vi indissolubilis 28.
vitæ per sermonem juramenti constitutus est Sa- Heb. 9. 14.
cerdos , & per Spiritum æternum Deo se obtulit . ex hoc postremo discrimine forte Vet. & Novi
appellationis ortum duxerunt .

X. Ne quis verò arbitretur Patres , qui sub Le- Gen. 3. 15.
ge & Vet. Test. vixerunt , gratiæ , fideique , & vi- Gal. 3. 16.
tae æternæ exortes fuisse ; sciendū etiam tum pro- Gen. 22. 18.
missionem Adamo factam de semine mulieris , & Abra. 3. 25.
de semine Abrahām , cui promissio facta est , &
in quo benedicendæ erant omnes rationes , existi-
tisse , & fide à sanctis Patrib. acceptam fuisse Quæ
promissio quum à Theologis sub Vet. Testamēti
nomine

nomine latè sumpto comprehendatur, & ab A-
Gal. 3. 17. postolo *αγρίκην*, quin & in plurali, junctâ voce
Eph. 5. 2. 12. promissionis, *εγγύη της πιστεύσιας* appelletur
 breviter etiam videamus, quatenus pætum hoc
 promissionis & Test. Novum, sive Euangelium
 sic excellenter dictum, tanquam promissionum
 complementum, & *πιστεύσια*, inter se convenienter
 & differant.

Gal. 3. 16. 17.
Hebr. 9. 13.

XI. Convenientiam ponimus in ijs quæ sub-
 stantiam utriusque concernant. Nam 1. ad effi-
 cientem causam quod attinet, utrumque ex pu-
 râ putâ gratiosâ Dei misericordiâ in Christum re-
 spicientis sanctum est. 2. una eademque utrius-
 que materia, Fidei sc. obedientia utrobique re-
 quisita, & vitæ æternæ hæreditas promissa per
 justitię fidei imputationem, & gratiosam in Christo
 adoptionem. 3. unum objectum, Christus:
 quem promissum Patribus in Scripturis Prophe-
 ticiis Deus exhibuit Euangelio. 4. Vnus finis,
 laus gloriose Dei gratiæ in Christo. 5. Utrumque

Rom. 4. 1. 3. pætum initium cum hominib. eadem ratione
 4. formaliter vestitis, nempe cum peccatoribus, ijsq;
Rom. 9. 8. 11. non operantibus, sed creditibus in eum, qui ju-
 stificat impium. 6. Idem utrobique a Spiritu est
 30. 31. 32. 33. ob-signans utriusque veritatem in mentibus fœ-
Cor. 4. 13. deratorum. Quum enim adoptio & hæritas
Rom. 9. 4. Gal. 3. 18. competat etiam Patribus in Veteri Testamento
Rom. 8. 15. Ephe. 1. 14. Spiritus, qui adoptionis est, & arthabo heredi-
Rom. 9. 7. tatis, illis negari nequit. 7. Conveniunt effectis.
Gal. 4. 31. utraque enim Pætio generat filios ad libertatem.
 28. In Isaac enim vocabitur tibi semen. &, Nos fratres non
Rom. 4. 13. sumus ancilla filij, sed libere, & secundum Isaac filij pro-
Iacob. 8. 6. missio[nis]. Utraque justiam fidei administrat, & ex illa

Mla hæreditatem. Vtraque gaudium spirituale
excitat in cordibus fidelium. Denique & in eo
conveniunt quod utraque per juramentum Dei
est confirmata. neutra.g. abolenda, sed prior per Heb.6.14.14
posteriorem complenda.

*Luce 2.10.
Gen.22.6.
Luce 1.73.*

XII. Differentia autem est in accidentalibus nonnullis, quæ nihil derogant unitati substantiali & primo quidem circa accidens objecti. Nam promissione offertur Christus venturus. Euangelio vero jam exhibitus vnde etiam secunda differentia circa accidens fidei in objectum requisitæ, ut enim præsentia & præterita clarius cognoscuntur quam futura; sic fides in venturum Christum obscurior fuit fide quæ Christum præsentem intuetur quibus addatur discriminem tertium, quod Christus cum beneficijs suis jam olim Israëlitis sub typis, & umbraculis propositus fuit in Euangelio v. revelatâ facie inspiciendus offeratur, rerumque ipsarum veritas & corpus exhibetur. Quæ administrationis varietas quartum exhibet discriminem in ipso hærede. Israëlitarum enim gentem hæredi parvulo comparat Apostolus, qui præsidio, tute & pædagogo indigebat. Fideles v. sub Novo Test. hæredi adulto. unde quintum deducitur discriminem, quod hæres parvulus, tanquam nihil differens à servo, sub œconomicâ Legis ceremonialis servitute detinebatur; à qua liberati sunt, qui post temporis taliae à Patre præfiniti exspirationem in Christum crediderunt. Huic statui hæredis parvuli suus quoque Spiritus accommodetur, & sextum datum discriminem; quod hæres Spiritu adoptionis a suis quidem fuit, sed, quia infans servitutis Spiritu

*17.
& Heb.7.10
21.*

Mal.3.1.

*1. Joh.1.4.1.
2. & 4.14.*

*Heb.11.13.
Num.14.17.
Hebr.10.1.
Gal.3.16.
1. Cor.3.18.
Iean.1.17.
Coloff.3.17.
Gal.3.13.15.*

*Gal.4.1.2.
Gal.4.2.3.4.
5.*

*Rom.8.15.
Gal.4.6.*

titu

Rom. 8.15. titu contemperato; hæres v. adultus Spiritu ad-
 Gal. 4.6. optionis in solidum, excluso servitutis illo. Se-
 ptima differentia est in vocatorum numero ad
 Ephes. 2. 11. communionem utriusque. Promissio terra inis
 12. 13. 17. Israëliticæ Reip. conclusa fuit, à quâ Gentes alien-
 næ etiam extraneæ fuerunt à pactis promissionis.
 Mat. 28. 19. Euangelium verò omni creaturæ quæ sub cœlo
 Mar. 16. 15. est, sublatâ macerij, annuntiatum est.
 Coloss. 1. 13. XIII. Possunt. v. hæc ipsa, Lex, Promissio,
 & Euangelium, alio quodam ordine, vel vt op-
 posita inter se, vel vt sibi subordinata, considera-
 ri. Excludit ergo Legis¹, vt Adamo lata fuit, con-
 ditio faciendæ promissionis & Euangeli annun-
 tiandi necessitatem; & vicissim illius faciendæ &
 hujus annuntiandi necessitas declarat hominem
 Gal. 2.17. Legi sibi datae non obtemperasse. Iustificatio n.
 Rom. 4.4.5. simul ex gratia & debito fieri nequit: neque glo-
 Rom. 3.32. riationem simul admittere & excludere. Promis-
 1. Pet. 5. 10. sionem etiam prætere decuit Euangilio, & ipsam
 11. 12. vicissim Euangilio completri. vt enim tantum
 Agg. 1. 8. bonum dari nois decuit nisi desideratum; ita quo-
 Mat. 3.1. que frustrari fas non fuit desiderium exspectan-
 tiuum. Nec minus æquum vt facta promissione
 Gal. 3. 19. Lex œconomicè repeteretur, quo promissionis
 21. 22. 23. gratia necessitas appareret, & de illâ convicti ad
 24. ejus præsidium confugere compellerentur: qui
 17. usus Legis etiam servit Euangilio per fidem reci-
 Gal. 2.15.16. piendo. Durante etiam promissione voluit Deus
 6. Coloss. 2. 14. alias insuper & præsertim Ceremoniales addere
 17. præceptiones, quibus peccatum obsignaretur, &
 Hebr. 10. 9. promissionis complementum præsignificaretur;
 10. 29. 10. quo existente illæ abrogarentur tanquam munc-
 Tit. 3. 8. re suo defunctæ. Denique ipsa Moralis Lex cum
 promis-

promissioni, tum Euangeliō jam per fidem acceptis servire debuit, instar normæ, ad quam si-
deles vitam conformarent. Faxit autem Deus ut
hanc admirabilem ipsius œconomiam magis-
isque ex Verbo ipsius intelligere queamus, ad
gloriam ipsius, & nostri omnium in Christo ag-
gregationem.

THEISIS DECIMA QVARTA

D 2

Officijs Iesu Christi Domi-
ni nostri.

I. P. PETRO FAVRIO,

I.

Quem officia omnia certi finis gratia ins-
tituantur & imponantur, ideoque mediorum
instar habent, ad finem istum obtainendum: com-
modissima de officijs Christi tractandi ratio erit,
si illam ad nominis, quo adpellatur, notionem
exegerimus. Dicitur enim IESVS CHRISTVS vo-
cabulis personæ secundum sensum ijs significa-
tum cuam xxt' içoxis, competentibus: quorum
priore

II. Vox IESVS salvatorē significat, ~~as~~ græcis.
salvare autem est à malis tutum præstare, vel cù-
rando ne ingruant, vel si invaserint auferendo,
& ex consequente, contraria bona conferendo.
Inter mala autem duo pessima; peccatum & ejus
stipendum mors æterna: Inter bona etiam duo
momenti maximi, justitia & vita æterna. Salva-
tor itaq; modo eximio est, qui à peccato & mor-
te æterna malis maximis ijsque jam adjacentibus
& urgentibus liberat, justitiamque & vitam con-
fert. Ob hunc salvandi modum nomen Iesu huic
nostro juxta angeli interpretationem convenit.
Mas. I. 21. Decebat enim talis salyandi modus hujus perso-
næ, quæ Filius Dei proprius, naturalis & unige-
nitus est, excellentiam: quum salvationes aliae à
servis Mose, Iosua, Othoniele, Gedeone, Ieph-
the, Davide, perfici potuerint.

III. Vox CHRISTVS, unctum notat חִזְבָּן
Hebræis, unctio antiquitus in V. T. oleo fiebat,
quod quia secundum naturalem efficientiam
tum fragrantia reddebat corpora, tum agilia, ac-
commodum erat duabus rebus supernaturalibus
significandis: quarum una est, persona ad mun-
nus aliquod diviniū obœundum sanctificatio &
consecratio; altera adaptatio, seu donorum ad
illud necessariorum collatio. utaque autem ista
actio proprie & per se competit Spiritui Sancto,
Ez. 11. 29. Sanctitatis & omnium donorum authori &
Psalm 45. 8 tori: quo circa decussit, ut qui ~~ex~~ ^{et} ~~in~~ ^{ad} חִזְבָּן
dicebatur, Spiritu sancto, & quidem præ omni-
bus

bus consortibus suis vngretetur, hoc est, Sanctus sanctorum fieret, & non tantum aliquibus Spiritu. 1.6.3.34. &
tus sancti donis, sed ipso toto Spiritu citra men- 1.14.
suram donaretur. Cæterum quum servator dica-
tur per unctionem, inde adparet illum nobis hic
cōsiderandum esse ut servatorem mediatorium,
qui sit constitutus à Deo Patre & ipsi subordina-
tus, ideoque nobis non modo secundum natu-
ram humanitatis, de qua antea, sed & secundum
modum salvandi prior, quod plurimum facit
nobis in fide & spe contra tentationes confir-
mandis.

IV. Ad salvationem nomine Iesu significa-
tam duo distincti & subordinati actus pertinent;
tum necessariò ad illam requisiti, tum sufficienter
illius integrum vim complexi : unus est, Redem-
ptionis à peccato & morte æterna, justitiæque &
vitæ impetratio & acquisitio. Alter est acquisitæ
salutis communicatio seu distributio. Secundum
priorem actum dicitur Christus salvator noster
merito: secundum posteriorem efficacia. Secun-
dum illum est mediator pro hominibus constitu-
tus in ijs quæ apud Deum peragenda sunt: secun-
dum hunc est mediator vicem Dei gerens in ijs
quæ apud homines peragenda sunt: Vnde appa-
ret duo officia ad salvandum esse necessaria, Sa-
cerdotale & Regium, illud salutis acquisitioni,
salvator ille, hoc communicationi destinatum:
qua de causa & Sacerdos Regius est & Rex sacer-
dotalis, Melchizedech nempe, Rex Salem & Sa-
cerdos altissimi: sicut & populus ejus, Sacerdo-
tium Regale, & Regnum Sacerdotale. Hbr. 5. 7.
2. Pet. 2. 5. 7.

V. Quia

V. Quia vero Deo sapienti & justo visum est non salvare nisi credeentes neq; sane fas sit quemquam salutis Sacerdotio Christi partæ & Regio munere dispensatæ participem fieri, nisi qui illum pro Sacerdote suo & Rege agnoscit, & agnitus Christi, fidesque in illum per verbi predicationem tanquam ordinatum à Deo medium cordibus hominum ingeneretur vi Spiritus sancti; hinc etiam munus Propheticum ad salvandum est necessarium, & oportet perfectum Salvatorem, Prophetam, Sacerdotem & Regem esse, hoc est omni ratione secundum quam cuiuspiam meritò illud amplius notum tribui possit. Habeamus itaque Iesum hoc est Salvatorem, excellen-

Matt. 17. 5. tissima & perfectissima notionē Christum ap-

Psalms 110. 4. pellatum, quia unctus sit à Deo in Prophetam,

Psalms 2. 6. Sacerdotem & Regem. De quibus singulis offi-

Zech. 14. 37. cijs quatuor ordine erunt pertractanda. 1. Quod

omnia ista & singula munia Christo nostro com-
petant. 2. Qualitas munierum istorum. 3. Fun-
ctiones ad singula pertinentes. 4. Eventus.

Daniel. 18. V I. Messiam patribus in V. T. promissum Prophetam futurum, dixit Moses. Prophetam
vobis suscitabit Dominus. Et Esaias. Dabo te in
fœdus populi, & in lucem Gentium. ut aperias
oculos cæcorum. Et Ichova ab utero vocavit me

Esaias 42. 6. posuit os theum tanquam gladium acutum, præ-
Esaias 49. 1. 2. dicta etiam fuit vocationis illius ad munus pro-

pheticum ob signatio perunctionem. Spiritus

Dominii super me, eo quod Ichova unxit me,
Item instructio vocati & ob signati per dona ne-
cessaria. Requiescat super eum Spiritus intelli-
gentiae & sapientiae: denique & assistentia divina
promis-

promissa. In umbra manus suæ abscondit me, in pharetra sua abdidit. Atque hæc quidem res publice nota fuit, non modo Iudeis, sed & Samaritanis, ut patet ex muliere dicente. Quum Messias venerit, ille nobis annuntiabit omnia. Ipse autem Iesus noster testatur prædictiones illas in se impletas esse, seque à Deo prophetam in mundum missum esse: sic inquiens lecto loco ex Esaiæ: Hodie impleta est Scriptura hæc, abundantibus vobis. Et ego ad hoc natus sum, & veni in mundum, ut testimonium perhibeam veritati: testatus est & ipse Deus de cœlo quum illi à Iohanne jamjam baptizato cœlos aperuit, Spiritum sanctum super illum demisit, eumque voce commendatitia velut inauguavit.

VII. In Prophetici munieris qualitate consideranda venit excellentia, tum vocationis, instructionis, & assistentiae divinæ, tum doctrinæ ab ipso propositæ, secundum quæ omnem longè excedit omnium prophetarum dignitatem. Missio enim illius triplici peculiari signo à Deo comprobata est, cœli apertione, Spiritus sancti in corpore a specie super illum demissione, & voce ipsa Patris ad illum delata. Instructio quæ didicit quæ docere debuit, non fuit per somnia, non per visiones, non per internum vel externum Angeli alloquium, neque per communicationem ore ad os, quæ tamen ipsa visione gloriaz, & faciei Dei fuit destituta; sed per claram Dei visionem, & intimum intuitum secretorum Patris Filius n. qui in sinu Patris est, ipse annuntiavit nobis, & quæ audivit & vidit loquitur, ipse in cœlo existens. Assistantia vero spiritus, tamen illi

illi fuit prompta, & ad quævis momenta praestato, ut ipse velut possessione & usu Dominus, pro arbitrio Spiritu usus sit, quotiescumque ipsi visum fuit. Doctrinæ vero excellentia in eo sita est, quod non legem, neque quam ut potentia ad salutem operantur idque ex debito, neque quam peccati est & condemnationis signaculum: non ius*mūs*
Rom. 4.4.
Colef. 2.14.
Gal. 3.17.18.
19.
Ezare 61.1.
Matth. 11.5.
Rom. 10.4.
Rom. 1.1.2.

γελιαν qua justitia & salus credēti promissa est ex gratia, sed Euangelium annuntiavit, juxta id: Ad Euangelizādum pauperibus misit me quod gratiam & veritatem exhibuit, ut continens finem legis & promissionis complementum.

VII. Functiones ad Propheticum Christi munus pertinetes sunt, doctrinæ propositio, ejusdem confirmatio, & pro felici illius successu precatio quas omnes Christus obivit, potentissimè & fidelissimè. 1. doctrinam propoſuit maxima sapientia, cui resistere non potuerunt adversarij, ardentiſſimo zelo erga gloriam Dei Patris sui & salutem hominum, citra respectum personarum, & inusitata alijs doctoribus etiam ipsis Propheticis autoritate. 2. doctrinæ addita est sua confirmatio, non modo per Scripturas V. Testamenti, sed etiam per omnis generis signa, quibus doctrinæ alicujus divinitas adstrui potest. 1. per scientiæ, quæ Deo præptia est, declaratioñē, qualis est cordium inspectio, aliorumque arcanorum revelatio, & futurorum prædictio. 2. per potentiam soli Deo cōpetentem, quæ monstrata est in signis prodigijs & virtutib⁹. 3. per summam toleraniam, qua & mortem crucis volens subiicit sub veritate Dei, ut confirmaret promissiones Patrium, testatus apud Pontium Pilatum veram habuit

professionem. deniq; & preces adhibuit frequen-
tissimas & ardētissimas, cum gratiatum actione
devotissima quā causā sēpe in loca solitaria con-
cessit, vbi noctes integras precando consumsit.

I X. Eventus Prophetici munera Christi,
quatenus illud in propria persona quum in terris
versaretur, obivit, fuit tum paucorum instrūctio,
tum à plurimis etiam primoribus facta rejectio:
ille eventus est secundum ipsius doctrinæ natu-
ram & meritum; iste per accidens & malitia ho-
minum. utriusque mentionem facit ipse apud *Esaie 8.18.*
Esaiam, non sine querela dicens. Ecce ego & pue-
ri quos dedit mihi Iehova, in signa & portenta in
Iſraēl à Iehova exercituum. Et, In vanum labo- *Esaie 49.4.*
ravi, inaniter & vane fortitudinem meam con-
sumpsi. Quia autem repulsa illa fieri non potuit
sine infirmorum scandalō, huic Deo occurre-
re visum est sapientissimè & potentissimè. tum
per prophetiam, quæ hanc ipsam futuram præ-
nuntiavit, inquietens Lapis, quem reprobaverunt *Psalm 118.*
ædificantes, factus est in caput anguli, tum per
prædictionis complementum, quod factum est
per resuscitationem Christi ex mortuis, & ad de-
xteram Dei collocationem: qua Christus caput
& fundamentum factus est anguli, qui duos mu-
ros, Iudæorum scilicet & Gentilium conjunxit,
juxta id Prophetæ *Esaiae*: Leve est ut sis mihi ser-
vus, ad suscitandas tribus Iacob, etiam dedi te in
lucem Gentium, quo significatur fructus prophé-
tiæ Christi per legatos ipsius administratae.

X. In Sacerdotali munere Christi eadem ve-
niunt consideranda. Primum est: Messiam olim
promissum fore Sacerdotem: Iesumque Naza-

renum esse sacerdotem. Illud probatur. 1. Expressis V. Testamenti scripturis, & nomen Sacerdotis & tem nomine significata Messiae tribuentibus. Nomen, tu es Sacerdos secundum ordinem Melchisedech Rem ipsam. Vere languores nostros ipse tulit, vulneratus est propter prevaricationes nostras. Iehova conjectit in illum iniquitates omnium nostrum. Quum posuerit sacrificium pro delicto anima ejus videbit semen, ipse peccata multorum tulit, & pro transgressoribus oravit. 2. argumentis: tum ex collatione dignitatis personae & sacerdotij. Est enim, Messias Filius Dei primogenitus, & præcipua Sacerdotij dignitas, & præfectus domui Patris: propterea pertinet ad illum Sacerdotij excellentia in domo Dei, quæ cœlum est, administrandi; id enim templo Sacerdotij loco propriè est figuratum, præcipue intima ejus parte quæ Sanctum Sanctorum vocatur. Tum ex natura populi cui præpositus est Messias, deductis: qui populus est Regnum Sacerdotale, & Regale Sacerdotium, Iesum vero Nazarenum esse Sacerdotem, pro axiomate habet fides Christiana, ex Novo Testamento aperi-
Hebr. 5. tissimis scriptis: ubi & titulus & omnia ad munus
Hebr. 2. & 5. Sacerdotale pertinentia ipsi tribuuntur. Pater n.
Hebr. 2. 10. honorem illum ei contulit, sanctificavit eum, &
Hebr. 2. 18. consecravit; & quidem per passiones, vt fidelis
Psal. 40. 7. & misericors esset Pontifex, & compati posset
Hebr. 10. 1. ijs qui tentantur; aures illi perfodit, seu corpus
& 8. 3. ei aptavit, vt haberet quod offerret, & ex mortuis resuscitatum in cœlis ad dexteram suam col-
Raw. 8. 34. locavit; vt perpetuò illic, pro nobis intercederet.

XI. De natura vero & propria Sacerdoti.

Messiae

Messia^z qualitate loquitur Scriptura V. Testam-
menti: non esse illud secundum ordinem Levi.
Sic enim David in persona Messia^z. Sacrificium
& oblationem noluisti, aures perfodisti mihi; ho-
locaustum & sacrificium pro peccato non postu-
lasti: tunc dixi, ecce venio; in volumine libri scri-
ptum est de me, ut faciam voluntatē tuam Deus
mi. Volui, & lex tua in medio viscerum meo-
rum. Noluisti, scilicet, sacrificia quæ secundum
legem ritu Levitico offeruntur. Esse autem se-
cundum ordinem Melchisedech. Tota autem na-
tura Sacerdotij istius distinctius explicatur in N.
Test. præsertim in Epistola ad Hebræos, præstru-
cta primum Sacerdotij Messia^z excellentia supra
Leviticum: idque per dissimilem collocationem
utriusque. 1. Sacerdotium Leviticum erat typi-
cū & umbratile; Messia^z vero est reale & verum,
& corpus ipsum rerumque expressam imaginem
continens. 2. In Sacerdotio Levitico, Sacerdos
& victima subiecto differebant. Leviticus enim
Sacerdos alienas hostias offerebat. Messias vero
& Sacerdos est & victima, nam scipsum obtulit,
& per proprium sanguinem ingressus est in cœ-
lum. & hoc quidem qua est Sacerdotium expia-
torium: quā vero est Eucharisticum (totam enim
sacerdotij amplitudinem continent) offert quidem
Messias hostias, ab ipso secundum personam di-
stinctas, attamen tales, quæ caro sunt à catne
ejus, & os de ossibus ejus, ex spiritu ipsius desuper
renatae. 3. Differunt modo institutionis & con-
firmationis. Leviticum institutum est per Legem
mandati carnalis. Messia^z vero secundum Legem
spiritualis mandati, & vim indissolubilis vitæ.

Psal 110.4.
Heb. 7.5.6.
Psa. 40.7.8.9.
Hebr. 10.6.7.
8.9.10.

Hebr. 10.11.
Hebr. 9.14.
Heb 9.12.
Hebr. 10.14.
& 9.26.
Ephes. 5.30.

1. Psa. 2.5.

Heb. 7. 20. illud sine juramento institutum est, hoc per jura-
Heb. 7. 21. mentum, quo corroboratum est præ illo. 4. diffe-
Heb. 7. 28. rentia est in tempore institutionis, illud prius in-
 stitutum est, hoc posterius, illud temporibus ve-
 teris, hoc N. Testamenti, illud cum Ecclesia esset
 iuvenans, hoc quum esset adulata, illud tempore
 servitutis, hoc libertatis.

Heb. 7. 28. XII. Quintum discrimen est in personis Sa-
Hebr. 5. 3. cerdotio fungentibus Illic erant Sacerdotes ex
Hebr. 7. 14. tribu Levitico, homines infirmi, mortales, pec-
Hebr. 10. 7. catores, & propterea pro se & suis peccatis offer-
Hebr. 7. 16. re necesse habentes: Messias vero est ex tribu Ju-
27. da, infirmus quidem in diebus carnis suæ, at ex
 mortuis excitatus immortalis, & indissolubili vi-
Hebr. 9. 15. ta prædictus innocens, pius, impollutus, segregat-
Hebr. 8. 6. tus à peccatoribus, qui propterea non necesse ha-
 beret pro seipso offerre. 6. differentiam licet no-
 tare in fine institutionis, Leviticum institutum est
Hebr. 10. 11. veteri fœderi sanciendo, Messiae vero sacerdo-
Hebr. 9. 9. 10. tum confirmando novo: Vnde & Novi Testa-
 menti mediator, & melioris fœderis sponsor di-
 citur, quod melioribus promissis sancitum est.
Hebr. 9. 12. 7. differunt efficacitate. Nam Leviticum est inu-
Hebr. 9. 14. tile & inefficax, non potens auferre peccata, ma-
Hebr. 8. 13. nebant enim sub veteri fœdere, non sanctificare
Hebr. 8. 13. aut consummare cultores in conscientia, sancti-
 ficabat enim tantum ad carnis puritatem. At
Hebr. 9. 12. Messiae Sacerdotium efficax est: abolevit pecca-
Hebr. 9. 14. tum, æternam redemptionem obtinuit, consecrat
 Sacerdotes, & sanctificat in conscientia cultores;
 & qui per Messiam accedunt ad Deum salvos
Hebr. 8. 13. facit 8. differentiam ponimus cum Apostolo in
 duratione: Leviticum abrogari debuit, & abro-
 gatum

gatum est , Messiae vero durat in æternum , cuius differentias tot habemus causas , quod antea indicavimus differentias

X III. Nona qualitas Sacerdotij Messiae distincta à Levitico Sacerdotio est , quod Messias semel in fine seculorum se ipsum obtulit , & unica hostia consecravit in perpetuum qui sanctificantur . Levitici vero Sacerdotes per singulos dies , menses , annos , easdem hostias iterato offerebant . 10. Proprietas Sacerdotij Messiae est ejus naturæ , ut de uno ad alium non transeat . Messias enim neque successit alteri , neque successorem habuit post se ullum . Quum Leviticum Sacerdotium de Patre in Filium transierit . Cui jungimus undecimam differentiam , quod Messias fuerit unicus sui ordinis , Melchizedech enim typus illius fuit , assimulatus illi , at nullo modo æquiparatus ; Levitici vero plures facti sunt Sacerdotes , eo quod mors prohiberet eos manere : interque eos majoris , minoris , paris dignitatis non nulli . 12. & ultimam distinctionem ex loco deducimus , vbi utrumque administrabatur . Leviticum enim in terra , & certa quidem loco illi propriè assignato est administratum , Messiae vero quamquam in terra cœperit , in cœlo tamen est consummatum ,

X IV. Actiones ad Sacerdotale Christi munus pertinentes sunt oblatio , & intercessio . Iuxta illa loca omnis Pontifex ex hominibus assumptus , pro hominibus constitutus , vt offerat dona & hostias pro peccato , & semper vivens vt intercedat pro nobis . Oblationis duo nobis describuntur actus , unus qui in terra peractus est , tra-

L. iiiij. O. m. m. i. ditio

Hebr. 10. 11.
& 14.
Hebr. 7. 27.
& 9. 25.

Hebr. 7. 24.
25.
Hebr. 7. 3.

Hebr. 7. 3.
Hebr. 7. 23.

Hebr. 9. 24.

Hebr. 5. 1.
Hebr. 7. 25.

ditio corporis sui in mortem, & sanguinis effusio: quo actu & consecratus est seu consummatus, & cœlum sibi aperuit, nam debuit intrare in cœlum per proprium sanguinem; & per velum quod est caro ipsius: & caro quidem sanguine, id est vita sua destituta, & in mortem pro mundi vita data, quamquam inde in vitam reluscitata. Alter est præsentatio sui ipsius sic sanguine proprio adspersi coram yultu Patriis in cœlo: ejusdemque sanguinis oblatio: cui adjungenda est istius sanguinis adspersio super conscientijs fidelium, ut mundatae ab operibus mortuis serviant Deo vivo. Intercessio est secundus actus Sacerdotij Messiae, quæ & præcationem Christi pro nobis continet & simul defensionem seu patrocinium nostrum adversus accusationem, quæ nobis ab adversario intentatur: cuius intercessionis vis, quia in sanguine ex parte sita est, quo & ipse Christus & nostre conscientiæ adspersæ sunt, dicitur sanguis

N. 12. 24. Christi meliora loqui, quā sanguis Abél, qui vindictam clamat apud Deum adversus fraticidam.

XV. Quartum est de apotelesmatis. Officium autem Sacerdotale ad generale salvandi apotelesma concurrete appetit ex eo, quod Christus dicitur per consecrationem quæ per passiones facta est, author salutis factus, cognominatus Pontifex secundum ordinem Melchisedech. Item, Christus propterea quod in æternum manet perpetuum habet Sacerdotium, unde & servare protinus potest qui per ipsum accedunt ad Deum. Particularia autem apotelesmata ex functionib^o Sacerdotialib^o provenientia juxta duplicem actum oblationis & intercessionis distinetè considerata, hæc sunt potissimum. Oblationis, Recōciliatio nostri

Hab. 9. 11. &

10. 19. 10.

Ioh. 6.

Hab. 9. 24. 25

25.

Hab. 10. 22.

Hab. 7. 25.

Rom. 8. 34.

I. Ioh. 2. 1. 2.

Hab. 12. 24.

Hab. 2. 10.

& 5. 9. 10.

Hab. 7. 24.

25.

cum Deo Patre, remissionis peccatorum, æternæ
 Redemptionis & Spiritus gratiæ impetratio, ve-
 næ patentis ad expiationē peccati, & adspersio-
 nem apertio, maledictionis ablatio, iustitiæ secu-
 lorum & vitæ æternæ, quin & Ecclesiæ, cui ista
 omnia bona communicentur, summaque super
 omnia in cœlo & in terra potestatis acquisitio: &
 ut verbo dicam, totius juris in vitam æternam, &
 quæcunque ad illam tum dandam, tum accipien-
 dam sunt necessaria, adeptio. Intercessio obtinet,
 ut reconciliati ab ira futura servetur: preces gra-
 tiarum actiones atque adeo totum cultum ratio-
 nalem, quem justificati Deo præstant, offert Deo
 fraganti odore sacrificij Christi perfusum, & ac-
 cusationis quā Satan fidelib⁹ intentat, jacula ex-
 cipit & amolitur. Et hæc quidem omnia bona ex
 Sacerdotali Christi functione proveniunt, quia ve-
 rum pretium redemptionis Deo pro nobis obtu-
 lit, quo ipsius iustitiæ satisfecit, & medium se in-
 ter Patrem, ob peccata nostra merito iratum, &
 nos interposuit, & placatū nobis reddidit. Even-
 tus vero per accidens est, ex consulto Filio Dei.
 & sanguine fœderis profanato, major contami-
 natio & acerbioris supplicij meritum.

XVI. Neq; vero merito & satisfactioni Christi,
 quæ illi tanquā Sacerdoti, & victimæ cōveniunt,
 repugnat, quod Deus ipse dicitur mundum dile-
 xisse & Filium suum dedisse, in mortem tradidis-
 se, mundum sibi in Christo reconciliasse, nosque
 redemisse, & peccata gratis remittere. Nam du-
 plex in Deo considerandus est amoris affectus
 unus erga creaturam, alter erga iustitiam
 qui habet junctum odium adversus peccatum.

2. Cor. 5. 19.
 Hebr. 9. 12.
 Rom. 3. 24.
 25.
 Zach. 13. 4.
 Gal 3. 14.
 Dan 9. 24.
 1 Th. 20. 28.
 Phil. 2. 6. 7.
 8. 9. 10.
 Rom. 5. 9.
 1 Pet 2. 5.
 Rom. 8. 34.
 1 Tim. 2. 6.
 Mat. 20. 28.

Hab. 10. 29.

1. Cor. 3. 16.
 Rom. 4. 25.
 2. Cor. 5. 19.
 Luce 1. 68.
 Rom. 3. 24.

Vtrique isti amori voluit Deus satisfacere. Amori erga creaturam & peccatricem satisfecit, quum Filium dedit, qui mediatoris partes perageret, amori verò erga justitiam & odio adversus peccatum satisfecit, quum Filio imposuit mediatoris munus per sanguinis sui effusionem & mortem obeundum: eumque admittere noluit intercessorem pro peccatoribus nisi proprio sanguine adsparsum, in quo expiatio peccatorum fieret.

Hebr. 9. 10.
& 1. 5. 2.

Hebr 9. 12.

Rursus satisfacit amori erga creaturam quum peccata remittit, & gratis remittit, quia ex amore erga creaturam remittit: quamquam imposita Filio plaga, in qua pax nostra fuit, amori suo erga justitiam jam satisfecerat. Nam illa plagā non est effectum, vt Deus creaturam suam amaret, sed vt non obstante amore erga justitiam, ex amore erga creaturam peccata remitteret, & viuam æternam largiretur. Quo respectu etiam recte dici potest, Deum sibi ipsi satisfecisse, & scipsum placasse in Filio dilectionis suæ.

XVII. Rēstat regium munus. In quo primo considerandum Messiām secundum promissiōneū Regem fore, & Iesum Nazarenum Regem esse. Suscitabo Davidi germen justum, & regnabit Rex. Et, Servus meus David erit Rex super illos. Vnctiōne autem constitutus est Rex. Ego unxi Regem meum super montem Sion meum, vnde & nomen Messiae illi propria quadam ratione competit. Nēquē Regem tantum fore, sed & inter Reges eximium. Oleo lētitiae unxit te Deus tuus, præ consortibus tuis. Primogenitum regibus ponam eum, excelsum regibus terræ.

Psalm 2. 6.

Psalm 4. 8.

Psalm 89. 28.

Psalm 2. 12.

Psalm 72. 11.

Psalm 72. 1. Imo & Regum omnium dominus. Et nunc Reges

ges & judices terræ osculemini Filium. Incurvabunt se ei omnes Reges. Instruendum etiam omnibus ad regni administrationem necessarijs. Deus judicicia tua Regi da. Virgam fortitudinis tuę emittet Iehova è Sion. Conteres eos virginis ferrea. Spiritus Iehovæ requiescat super illum. Et Deum perpetuo illi adstiturum. Manus mea cum eo firma erit. etiam brachium meum roborabit illum Iesum vero Nazarenum fecit Deus Dominum & Christum Regem regum, & Dominum dominantum, potestate illi data in cœlo & in terra, & autoritate in omnem carnem, ut omne genu se illi flectat. Instruxit etiam illum verbo & spiritu, tanquam medijs ad regnum administrationem necessarijs. Et angelos illi ministros dedit ad exsequendum mandata ejus. Perpetuo etiam illi adsistit, utpote in dextera ejus collocato, usque dum ponet inimicos ejus scabellum pedum ipsius.

XVIII. De qualitate Regni Messiae verbo dicimus, id spirituale esse, non hujus sed futuri mundi, non terrenum sed cœleste. Tale enim prædictum est forte Regnum Messiae. Tale etiam esse dicimus Regnum Iesu Nazareni. Primum probamus:

1. Quia David & Salomon regnum, que utriusque typi fuerunt Messiae & Regni ejus. Nam Messias David appellatur, & quæ de Solomone dicta sunt, in Messiam competit, justius omnia, quæ excelsa sunt, & nonnulla in solum At terrena & carnalia sunt typi rerum spirituallium & cœlestium, non sibi homogenearum.
2. De Messia prædictum est, quod sic moriturus & resurrecturus & sic visurus semen, at resurrecturus

Psalm 110. t.
Psalm 2. 9.
Esaie 11. 2.
Psal 89. 22.
Matt. 2. 36.
Ap. 17. 14.
Mat. 28. 18.
Ioh. 17. 3.
Act. 2. 33.
Hebr. 1. 6. 14.
1 Cor 15. 15.
Psal 110. 1.

Ecclesiastes 37. 25.
1 Sam. 7. 12.
&c.
Psal. 72. 12.
&c.
Psal. 12.
Psal 16. 10.
Esaie. 53. 10.
Psal. 31. 4.
Psal. 90. 6. 7
4. 9.

Eturus in vitam spiritualem. Ergo Rex futurus
 spiritualis, itaq; & Regnū ejus spirituale. 3. Mes-
 s̄e Sacerdotium prædictum est fore spirituale,
 & verum non typicum. Ergo & Regnū tale erit,
 4. &c.
 inter quæ est mutua analogia. Iuxta id, vos estis
 Psal. 72. 10. Regnum sacerdotale. 4. Quia lex Mosis fuit ab-
 11. Roganda, utpote carnalis. at secundum illam ad
 7/4. 110 3. ministratum sacerdotium & Regnum Istraelis.
 Ergo Messia Regnum debet secundum aliam le-
 gem administrari, eamque excellentiorem, ideo-
 que spiritualem. At qualis lex talis Rex & Re-
 gnum. 5. Quia gentes fuerunt vocandæ ad par-
 ticipationē Regni Messiae, & totæ accessuræ una
 cum Regibus suis, qui & mansuri sunt Reges, &
 tamen voluntati Messiae servituri, deque eo glo-
 riatur & beatitatē suam in eo collocaturi. Quod
 fieri nequit nisi Messia Regnum sit spirituale.
 6. Quia Iudæi fuerunt rejiciendi propter rebel-
 lionem, & à Messia nolente illos habere pro po-
 pulo, nulloq; ipsorum Messiae; sed ipsius tantum
 Iudæorum malo. Quod est indicium Regis & Re-
 gni spiritualis. 7. Concludi id ipsum potest ex
 Regni Messiae excellentia, amplitudine, duratio-
 ne, administrationis modo. Iesu vero Nazareni
 Regnum esse spirituale & cœlestē dixit ipse. Cre-
 dite, appropriavit enim Regnum cœlorum.
 Et Regnum nostrum non est de hoc mundo. Quod
 porro monstrari potest, in omnibus quæ ad Re-
 gnum illud pertinent. Rex enim non amplius se-
 cundum carnem noscitur. Spiritualis enim fa-
 cetus est, per resurrectionem, & Dominus de cœ-
 lo. Subditi illius sunt, qui de spiritu illius renati
 jam sunt secundum animam, aliquando etiam
 corpore

Mal. 1. 10.

Ezeie 65. 2.

3. &c.

Mat. 4. 17.

Mat. 18. 16.

72.

Rom. 8.

6 Cor. 15.

11.

corpore spirituales futuri illi conformandi. Lex Regni est spiritualis, Euangelium Dei scilicet, & præscriptio rationalis & spiritualis cultus. Bona ^{Rom. 13. 13.}
etiam spiritualia, remissio peccatorum, Spiritus ^{Lev. 4.}
gratiæ & vita æterna. Modus etiam administrandi, & media omnia spiritualia. Quamquam enim illi etiam omnia temporalia sint subdita, illa tamen administrat prout novit spirituali & supernaturali vitæ conducere.

XIX. Actiones ad Regium Christi munus
pertinentes, vocatione & judicio generatim com-
præhenduntur; quas si paulo distinctius conside-
rare libeat, quadripartitas ponere licet. ut 1. sit
Vocatio 2. Legislatio. 3. Bonorum communica-
tio, & malorum amotio. 4. Iudicium postremum
& universale. Vocatio est prima functio qua
Christus Rex vocat homines ex statu vitæ ani-
malis & peccati ad participationem gratiosi fœ-
deris quod sanguine suo confirmavit. Non enim
invenit subditos in rerum natura, sed quemad-
modum illos sibi acquirere debuit per Sacerdo-
tium, ita & per verbum suum, debet illos ad se
vocare, & spiritu suo adducere tanquam Rex.
Vocatio illa habet duas partes, præscriptum resi-
piscentiae & fidei: & additam promissionem, cui ^{Esaie 63. 10.}
^{Psal. 110. 1.}
^{2. 3.}
^{Eph. 3. 17.}
^{Marc. 1. 14.}
^{15.}
sua etiam est subnexa comminatio. Legislatio ^{20.}
quam distincte consideramus, est altera functio
Regij muneris Christi qua jam vocatis, & ad
participationem gratiosi fœderis adductis, sub-
ditisque suis jam factis præscribit porro, pie, justè,
& sobrie vivendi regulam, etiam additis pro-
missis & minis, cui addenda est Spiritus S. actio,
qua

qua idonei redduntur ad officium faciendum. Tertia actio est bonorum sive ad hanc animalem, sive ad spiritualem vitam sint necessaria vel conducibilia, communicatio, & malorum oppositorum a verruncatio, non ex stricto judicio, sed secundum certam dispensationem hujus vitae temporis convenientem: iuxta quam & super malos. æque atque super bonos pluit, & judicium Dei saepe ab ipsa ejus domo incipit. Quarta & ultima est judicium illud ultimum & universale, quo Christus tanquam iudex universorum a Deo constitutus sententiam justificationis electis suis pronuntiatur, eosq; vita æternæ donatus est, adversus reprobos vero sententia condemnacionis prolatæ eos æternis pœnis afficiet.

*Matt. 5.45.
2 Pet. 4.17.
Matt. 25.*

XX. Hisce functionibus facile est sua apostolica, quæ ex ipsis functionibus secundum naturam ipsarum existunt, subjungere, & simul eventus ex malitia hominum Christum Regem repudiantium provenientes. Inter illa sunt ipsa resipiscientia & fides. adeoque ipsa Ecclesia ejusque ad Christum caput associatio. Obedientia mandatis Christi præstata, & benedictionum ipsa hujus vitae incurrentium participatio, & a malis itemmunitas; denique vita æterna. Inter hosce sunt excæcatio, obduratio, in reprobum sensum, inque potestatem Satanæ traditio, peccati imputatio, morsus conscientiæ in hac vita, & multorum malorum sensus, denique ipsa mors æterna. Quæ omnia Christus ut omniscius, omnipotens & inflexibilis iudex, boni scilicet amator, & peccati osor infert, cuius oculos latere non possumus, potentiam effugere nequimus, rigorem

rem flectere non valemus Quæ ut nobis serviant ad filialem & serium Dei Christique judicis timorem ingenerandum , faxit Deus per Filium suum Iesum Christum in vi & efficacia Spiritus sancti. Amen.

THESIS DECIMA QVINTA

DE

Divina Prædestinatione.

Rsp. WILHELMO BASTINGIO.

I.

Decretum hoc Prædestinationem vocamus, Græcè, προετομή à Verbo προειχειν, quod significat, determinare, constituere, decernere aliquid anteaquam illud agas. Secundum hanc generalem notionem Prædestinatione Deo tributa erit Decretum ejus de omnium rerum gubernatione, quam Providentiam appellare solent Theologi. Minus generali notione considerari solet, quatenus in genere circa creaturas rationales servandas vel damnandas spectatur, puta Angelos & homines. Strictius de hominum prædestinatione sumitur, & tunc etiam dupliciter usurpari consuevit: aliás animad utrosque tum Electos, tum Reprobos accommodatur, aliás ad solos electos restringitur, & tunc oppositam habet Reprobationem: Nos hoc postremo signifi-
catu,

17.4.28.

17.17.16.

Rom. 8.29.

catu, quo illam ubique fere Scriptura usurpat, de
Prædestinatione agemus.

*Ephes. 1.
Rom. 9.*

II. Prædestination itaque, ad rem quod attinet ipsam, est Decretum Beneplaciti Dei in Christo, quo apud se ab æterno statuit fideles, quos fidem donare decrevit, justificare, adoptare, & vita æterna donare ad laudem gloriosæ gratiæ suæ.

*Rom. 9. 11.
Ephes. 1. 11.*

III. Genus Prædestinationis Decretum ponimus, quod *περὶ Χριστοῦ καὶ βελτίων τοῦ θελήματος Ιησοῦ* Scriptura adpellat, & Decretum non Legale, secundum quod dicitur, qui fecerit ea homo vivet in illis: sed Euangelicum, cuius hic est sermō. Hæc est voluntas Dei ut omnis qui videt Filium & credit in illum habeat vitam æternam, & propterea Decretum hoc est peremptorium & irrevocabile, quia Euangelio continetur totius consilij Dei de salute nostrâ extrema patefactio.

*Eph. 1. 5.
Ier. 18. 6.
Mat. 20. 15.*

IV. Causa est Deus secundum beneplacitum seu benevolum affectum voluntatis suæ. Et Deus quidem ut jus habens tum de hominibus creaturis suis & præsertim peccatoribus, tum de bonis suis statuendi prout vult, secundum Beneplacitum voluntatis suæ, quo motus in se & apud se decretum illud fecit. Hoc beneplacitum non modo excludit omnem causam, quam ab homine sumere potuit aut sumere fingi potuit: verum etiam amolitur quicquid in homine vel ab homine erat, quod Deum justè permovere poterat, ne Decretum illud gratiosum ficeret.

*Ephes. 1. 4.
Mat. 3. 17.
Luk. 3. 11-14.
2 Cor. 5. 19.
Col. 2. 21.*

V. Decreti illius Fundamentum ponimus Item Christum, Mediatorem Dei & hominum, in quo Patri bene est complacitum, in quo Deus mundum sibi reconciliavit non imputans ipsis peccata

eccata illorum, quem Deus peccatum fecit, ut
nos essemus Iustitia Dei in illo: per hunc debuit Dan. 9. 24.
justitia seculorum adduci, adoptio acquiri, spiri- Gal. 4. 5. &
tus gratiae & fidei impetrari, vita æterna compa- 9. 6.
rari, omnisque benedictionum spiritualium ple- Ioh. 6. 51.
nitudo præparari: quorum communicatio præ-
destinatione erat decernenda. Hic etiam caput Eph. 1. 12. &
constitutus est à Deo omnium illorum, qui isto- c. 5. 23.
rum bonorum communionem sunt divina Præ- Heb. 10. 9.
destinatione accepturi.

V I. Decreto isti Æternitatem tribuimus, quia
Deus nihil in tempore facit, quod ab æterno fa- Ad. 15. 18.
cere non decreverit. Nota enim sunt Domino
Deo nostro omnia opera sua ab ævo, & elegit Ephes. 1. 4.
nos in Christo antequam jacentur fundamen-
ta mundi: secus Deo mutatio impingitur.

V II. Objectum seu Materiam Prædistinatio-
nis duplicem ponimus: tum res divinas, tum per-
sonas, quibus illarum communicatio est hoc de-
creto prædestinata. Res illæ ab Apostolo Gene- Ephes. 1. 4.
rali, vocabulo Benedictionum spiritualium ap- Rom. 8. 39.
pellantur: quales sunt in hac vitâ Iustificatio, 30.
Adoptio in Filios, Spiritus gratiae & adoptionis, Ephes. 1. 5.
denique post hanc vitam, vita æterna: quæ om- Ioh. 1. 12.
nia gratiae & gloriæ nominibus compræhendi so- Gal. 4. 6. 7.
lent & enunciari in scholis Theologorum. Per- Ioh. 3. 15. 16.
sonas circumscribimus voce fidelium, quæ pec- Mat. 9. 13.
catum præsupponit: nam in Christum non cre- & 11. 28.
dit nisi peccator, & qui se peccatorem agnoscit. Rom. 9. 32.
Inde benedictionum illarum plenitudo, earum- Galat. 2. 26.
que facta in Christo præparatio, non nisi peccato- Mat. 11. 29.
ribus necessaria erat. Fideles autem dicimus non Mat. 13. 11.
qui tales propriis meritis aut viribus erant futuri, Ioh. 6. 44.

Phil. 29. sed qui Dei beneficio gratuito & peculiari in Christum erant credituri.

2. Tim. 1. 9. **VIII.** Forma est ipsa bonorum istorum fidelibus decreta communicatio, fideliūmq; in mente Dei præexistens & præordinata ad Christum caput ipsorum relatio & ordinatio: cuius frumentum percipiunt ex reali & actuali cum Christo capite suo unione, hic gratiosum per unionis inchoationem & præventionem, in futura vita gloriosum per unionis perfectam consummationem.

Ephes. 1. 6. **IX.** Finis Prædestinationis est Laus gloriæ gratiæ Dei: quum enim gratia seu gratuitus Dei Amor in Christo Prædestinationis causa sit, æquum est ut illi eidem omnis istius actus gloria cedat.

Rom. 9. 6. 11. **X.** Hoc autem Prædestinationis Decretum est secundum electionem ut inquit Apostolus, quæ *Rom. 11. 1.* Electio cum necessariò inferat Reprobationem, hinc Prædestinationi contraria opponitur Reprobatio, quæ etiam Abjectione dicitur, descriptio ad damnationem, & constitutio ad itam.

Ioh. 3. 18. **XI.** Illam antem ex lege contrariorum definitim Decretum ira seu severæ voluntatis Dei, quæ ab aeterno statuit infideles, qui culpa sua & justo Dei iudicio credituri non sunt, ut extra unionem Christi positos, condemnare ad mortem aeternam, ad declarandam iram & potentiam suam.

Rom. 9. 11. **XII.** Quanquam fide in Iesum Christum peccatorum omnium temissio impetretur & peccata non imputentur credentibus: tamen Reprobri non tantum infidelitatis, per cuius contrarium poterant

poterant evadere pœnani reliquis peccatis coni- *Iob. 8. 24.*
meritam, sed etiam peccatorum aduersus legem *Iob. 9. 41.*
perpetratorum pœnam pendent ex iùs aeterni à *2. Theſ. 1. 9.*
facie Domini & potente gloria ipsius.

XIII. Vtrique huic decreto tum Predestinati- *Pſal. 115. 3.*
onis tum reprobationis sua subjungitur exequi- *Pſal. 33. 9. 11.*
tio, cuius Actus eo ordine peraguntur, quo in de-
creto ipso & à Decreto sunt ordinati: objectaque
cum Decreti tum exsequitionis sunt eadē pror-
sus & uniformia, sive cādem ratione formaliter ve-
stita.

XIV. Hujus doctrinæ ita ex Scripturis tradi-
tæ, magnus, est usus. Servit enim gloriæ gratiæ *Ephes. 1.*
Dei adstruendæ, afflictis conscientiis, solandis, im-
piis, percellendis & securitati illorum executien-
dæ. Adstruit autem gratiam Dei, cum totam lau-
dem vocationis, Iustificationis, Adoptionis &
Glorificationis nostræ solius Dei misericordiæ
transscribit ademptam viribus, operibus & meri-
tis nostris. Consolatur conscientias cum tentati- *Rom. 8. 29.*
one luctantes, quādō illas de gratioſa Dei in Chri- *30.*
sto ab aeterno ipsis decreta & in tempore praeti- *Ephes. 1.*
ta, aeternumque duratūra benevolentia certiores *Esai 54. 2.*
redit, cāmque non ex operibus, sed ex vocante *1. Cor. 1. 9.*
firmam ostendit. Valēt ad terfendos impios, quia *Rom. 9. 11.*
docet irrevocabile esse decretum Dei de infideli- *Heb 3. 11. 17.*
bus, & qui veritati non obtemperant, .obediunt *18. 19.*
autem mendacio, aeterno exitio adjudicandis. *2. Theſ. 2. 12.*

XV. Et prōpter ea noti modo intra privatos
patientes & in scholis, sed etiam in cœribus san-
ctorum in Ecclesia Dei sonare debet hæc doctri-
na: hāc tamē causione observata, ut extra Scrip-
tuſas nihil de illa doceatur, modo Scripturis uſi-
-210.:

tato proponatur, & ad eundem finem, quem
Scriptuta illam tradens propositum habet, ref-
ratur, quod nos fecisse cum bono Deo arbitra-
musr, Cui .

Sit gloria in Ecclesia per Christum Iesum in omnes aetas
seculi seculorum, Amen.

Ecclesiastici 3.

Potentia Dei magna est, sed ab humilibus gloriam consequitur; difficultas quam quibus patris, inconsideratè ne queras, & quae tuas superant vites ne sunt è exhortis. Que tibi mandata sunt à Deo ea sanctè meditare: neque enim opus est tibi qua sunt arcana oculis certe. Quia non necessaria sed supervacanea sunt orationi tuae, ea cito sè ne eratta. Nam plura, quam intellectus humannus capiat, demonstrata sunt tibi.

THESES DECIMASEXTA,

D

Ecclesia ejusque capite.

Resp. : GEKHARTO. HELMICHIADES.

Quoniam utilissimum sit rectam Ecclesiam Dei eiusque Capite fidem tenere; & magna sit iusor Oribodoxos & Pontificios ea de re Controversia, non abs re facturi videantur. Si punctionibus de Ecclesia & eius Capite perstatim. Observe, in dubibiliis.

Ecclesi-

Ecclēsia nōmē est Græcum origine, usurpatum
in veteris Testamenti Græcā versione pro He-
breo Ἑκκλησίᾳ & propriè significat cōcūm evocato-
rum, ex ipso vocis εἴγμo & ex usu frequentis- Deut. 23. 2.
Iude. 10. 2.
simō sacrarum litterarum, citra distinctionem
paucitatis aut multitudinis ad cōcūm illum per-
tinentium. Nunc enim omnem evocatorum u-
niversitatem significat, nunc insignem multitudi-
nem, nunc paucos & unica familiā comprehen-
sos: idque propter unam essentialem rationem
omnium, quæ quum æquè competat paucorum
multorum & omnium conventui, etiam ex z-
quo nomen Ecclesiaz participant, hoc solum di-
scrimine, quod cōcūs constans ex pluribus ma-
jor Ecclesia dicatur, aut non magis Ecclesia juxta
Logicorum axioma. Substantia non magis &
minus recipit.

II Secundum hanc generalissimam notio-
nem definitur Ecclesia Dei, cōcūs à Deo evoca-
torum ex naturā ipsorum in supernaturā dig-
nitatem adoptionis Filiorum Dei ad gloriam ip-
sius, & vocationi Dei respondentium. Actus enim
vocationis, ut a Deo vocātē profectus & a vocatis
convenienter receptus consummat Ecclesiam ip-
sius. Sub hac definitione comprehenduntur etiam
Angeli qui electi dicuntur in Scripturā, sive con-
siderentur ut cōcūs ab hominibus separatus, sive
ut ad unam Ecclesiam cum hominibus pertinen-
tes. Secundum quam notionem Ecclesia omni-
um maximè Catholica dicitur. At omissis An-
geliis de quorum vocatione parcè loquitur Scrip-
tura, de Ecclesia quā ex hominibus constat vide-

M iij bimus:

1 Thes. 10. 18.
Ephes. 1. 21.
Adm. 2.
v. 41. 47.
Rome 16. 5.

1 Tim. 5. 24.
Psal. 68. 18.
Iud. 14. &c.
Apoc. 5. 11.
Heb. 12. 22.

bimus; illi duplice respectu hic nobis considerandi, secundum statum primævum in quo conditi sunt ad imaginem Dei, & ratione lapsus ab illo statu in corruptionem & miseriam.

Gen. 1. 27.

Luc. 3. 38.

Gen. 2. 9. 12.

III Hominibus in primo statu consideratis, quia non tantum creati erant ut hoc essent quod erant, sed ut potro in statum felicitatem evenherentur, convenientem imagini Dei qua insigniti patrem suum ut Filii referebant convenit evocatio quam ex naturâ & naturali felicitate vocati sunt ad participandum fructum adoptionis divinæ, per observationem Legis ipsis positæ, & promissione vitæ beatæ per Sacramentum arboris vitæ obsignatâ mortisque comminatione sanctæ. Vnde illi Ecclesia Dei fuerant, non sanguine Christi redempta, neque Spiritus regeneratione, vel novâ creatione reformata, sed creatione Dei primævâ instituta & vocatione secundum secundus Legale informata.

Gen. 17. 7.

Rom. 5. 12.

14.

Gen. 11. 33.

IV Hæc Ecclesia ante lapsum actu constituit ex primis parentibus Adamo & Evâ tantum, potentia vero complexa est totū humanum genus quod illorum lumbis inclusum naturali propagatione ex illis proditurum erat idq; ordinazione Dei constanti & perpetuâ, secundum quam fœdere cum parentibus initio omnes illorum includit posteros; siquidem parentes in isto persistenterint. Et hoc respectu Ecclesia ante lapsum Catholicæ nomen sortiri potest, verum cum fœderisti, promissio remissionis peccatorum adnexa non fuerit, hanc ubi Legem transgressi sunt, quæ in obedientiæ experimentum posita erat, à fœdere exciderunt, & desierunt esse Ecclesiam Dei, expulsi

pulsi ab arbore vitæ & Paradiso, Symbolis vitæ Genes. 3.
æternæ & domicilii illius, factique sunt filii iræ
naturæ.

V. Quare si denuo Ecclesia ex hominibus col-
ligenda fuit, evocanda illa fuit ex statu illo pe-
ccati & misericordiæ; at fuit colligenda ex decreto gra-
tiosæ misericordiæ Dei, quare & evocationis mo-
dum adhibuit statui isti convenientē novi nem-
pe & gratioli, prout illa vox in Euangelicis scrip-
tis usurpatur, fœderis institutionem: quod san-
guine Mediatoris Christi Filii Dei unigeniti san-
citam remissionem peccatorum exhibit & spi-
ritum gratiæ per fidem in illum. Ad cujus parti-
cipationem vocati sunt diversimodè secundum
temporis Oeconomiam sapientissimè à Deo di-
stributam, prius per παρασέλια seu promissionem Gen. 3. 15.
seminis benedicti, quum hæres destinatione con-
stitutus infans esset, quare etiam ad tempus sub
Legis Oeconomicè repetitæ Pædagogij detinen-
dus erat, inde quum secundum tempus à Deo
Patre præstitutum hæres adulterus esset, per plo-
nam illiam in Euangeliō manifestationem.

V I. Hæc vero Oeconomica distinctione & di-
versitas modi evocationis duplē & substani-
tiâ diversam Ecclesiam non facit. Vnuſ enim i-
demque homo infans est & adultus, non nisi æ-
tatis, & qui secundum ætatem est, profectus rati-
one distinctus. Dicitur autem tota Ecclesia ante
& post Christum unus hæres, unus etiam novus
homo dicitur tota Ecclesia ex Iudeis & Gentibus
collecta, & Iudeis non tantum qui post Christi
adventum fuerūt, sed etiam qui ante, quum Gen-
tes erant sine Christo alieni à Republica Israëlis

M. iiiij & ex-

Iere. 31. 33.
Mat. 26. 18.

Heb. 9. 15.
Gal. 3. 2. 5. 6.
4. 9.

Gen. 3. 15.

Rom. 1. 2.

Gal. 4. 1. 2.
3. 4.

Mat. 11. 11.
12. 13.

Galat. 4.
Ephes. 2. 12.
13. 14. 15.

& extranei à pactis promissionis. Vna etiam est
 Gal. 4. 26. civitas Dei cœlestis Hierusalem, mater omnium
 27. 28. qui benedicuntur cum fidei Abrahām, & secun-
 dum isaac promissionis filii sunt. Vna domus Dei
 fundata in lapide angulari Christo, qui positus
 Ephes. 2. 20. est fundatione fundatissimâ non modo per Apo-
 21. 22. stolorum sed & per Prophetatum prædicatio-
 Heb. 11. 25. n̄em, ad quam etiam Abraham, Isaac & Iacob
 26. pertainent, quin & ipse Moses secundum promis-
 Heb. 3. 4. sionis dignitatem filius, quamquam servus in
 domo rationie Oeconomicæ Legislationis in ma-
 nu illius administrata.

VII. Hic eccl̄etus unius hæredis. & novi ho-
 minis unius civitatis & domus Dei nominibus,
 eo quo dictum est modo insignitus, amplissimâ
 significatione latissimo ambitu Ecclesia Catholi-
 ca dicitur ex hominibus collecta, continens om-
 nium temporum à promissione seminis mulieris,
 Hebr. 11. 12. 23. 24. ad finem mundi omniumque locorum homines
 ad gratiæ Dei participationem & cultum illius
 gloriæ evocatos, & vocationi obsecutos : & in
 duo membra integralia toti homogenea & simi-
 laria singula distribuitur : In Ecclesiam nempe
 Gal. 4. 1. 4. quæ ante Christum fuit & in illam quæ post, de
 Heb. 11. 40. quarum convenientiâ & distinctione quia pro-
 lixioris esset operæ, hic nō agemus : imo omitten-
 tes peculiarem illius ante Christum considera-
 tionē, de Christianâ sic speciatim dictâ porro vide-
 bimus, non tam cum expressâ illius exclusione.

VIII. Ecclesiam itaque Christianam nobis
 Act. 4. 32. definire liceat, cœtum fidelium, qui vocatione
 1. Pet. 2. 9. Dei salutati è statu corruptionis in dignitatem Fi-
 1. Pet. 5. 10. liorum Dei per Euangelium vocati, & Christo
 Rom. 8. 29. tanquam

tanquam viva membra capiti per veram fidem insiti sunt ad laudem gloriosæ gratiæ Dei. Quæ definitio ut generalis omni cœtui fidelium sive exiguum sit sive magnus competit, etiam Catholicæ continentि universitatem fidei huius à Christi in regnum suum aduentu, usque ad consummationem seculi quam Catholicam propriè describimus. Si hæc pauca verba adjecerimus, fidelium universorum ex omni lingua, tribu, populo, natione & vocatione evocatorum, &c. Vnde apparet Ecclesiam Catholicam nullâ re ad substantiam Ecclesiæ pertinente differe à particularibus, sed sola tantum amplitudine: quod diligenter adversus Pontificios est notandum.

I X. Causa Ecclesiæ efficiens, tum procreans per regenerationem tum conservans per quotidianam educationem denique & consummans per ilius ad se immediatam adunationem est Deus & Pater in Filio suo dilecto Iesu Christo per Spiritum Christi Redemptoris & Capitis Ecclesiæ. Instrumentum ponimus Euangelium quod est semen incorruptibile ex quo renascitur Ecclesia: unde & illi: quos ministros statuit Evangelii Deus, causæ instrumentariæ & cooperarii Dei appellantur, quorum alii sunt fundatores alii superædificatores. Et fundatores quidem multarum Ecclesiarum particulariter per prædicationem vivâ voce factam, omnium vero Ecclesiarum & totum Catholicæ per scriptiōnem nobis consignatam: quo nomine tota Ecclesia Christi Apostolica dicitur.

X. Actionem hujus causæ Ecclesiam procreantis & conservantis evocationem appellavimus:

Rom. 6. 1.
Ephes. 3. 17.
& 5. 30.

1. Pet. 1. 12.
23. 25.

1. Cor. 3. 10.
Rom. 15. 5.
18. 19. 20.
21.
Ephes. 2. 20.

mus : que vox primo includit terminum à quo
 & ad quem, inde medium per quod ab uno ad al-
^{Mos. 9. 14. &}
^{11. v. 28.}
^{Rom. 7.}
^{Ier. 1. 12.}
^{Celoff. 1. 13.}
^{18. 16. 17.}
 terum tenditur. Terminus à quo est status pecca-
 ti & miseriae, in quo statu peccator sine Lege exi-
 stens acquiescit, & blanditur sibi quem peccator
 sub Lege existens per præviam vocationem à spi-
 ritu Legali & Servitutis administratam averfa-
 tur, liberationem ex illo desiderans Terninus ad
 quem est dignitas adoptionis Filiorum Dei qui
 etiam respectu desiderii evocatorum, finis illo-
 rum commode appellari potest. Medium per
 quod tenditur ab uno termino in aliud fides est
 in Christum, per quam dignitatem illam adipisci-
 emur, & ex regno tenebrarum in regnum lucis
 & Filii Dei transferimur, ex decreto prædestina-
 tionis divinæ.

XI. Hinc facile apparet quam hujus evoca-
 tionis materiam statuamus, circa quam illa versa-
^{Cal. 15. 16.}
^{21.}
^{Mos. 9. v. 13.}
^{& 11. v. 28.}
^{Rom. 8. 28.}
^{29. 30.}
^{Hab. 3. 9.}
^{10. 2. 41.}
^{Ephes. 1. 1.}
 tur, & in qua operationem suam exerceat. Re-
 mota sunt peccatores, illis enim solis necessarius
 est viae illius ingressus. Propinquior sunt pecca-
 tores peccata sua ex Lege agnoscentes, statum-
 que suum deplorantes & redemptione expectan-
 tes. Proxima sunt fideles, qui soli vocantur in
 communionem Iesu Christi & participationem
 hereditatis, quam ille suis, sanguine suo, acquisi-
 vit, & cuius dispensator constitutus est iis qui ipsi
 obtemperant. Vocatio enim ut ut actu perfecta
 est, quum à vocante est profecta, effectus tamen
 relativus requiritur ad hoc ut votati nomine Ec-
 clesiæ censi possint. Quare ab Ecclesia excludi-
 mus, Infideles, Apostatas, Hypocritas, Hæreticos
 qui Christum caput non tenent. Non Baptiza-
 tos ex-

tos extēmo Baptismo aquæ, Excommunicatos sententiâ Ecclesiæ, & Schismaticos distinguimus & secundum variam distinctionem vel ad Ecclesiām pertinere vel non pertinere affirmamus,

XII. Formam Ecclesiæ quia illa est de genere relatorum necessariam in relatione constituimus & quidem in relatione disquiperantiae, ut jubent nomina relata quibus appellatur. Dicitur enim Corpus, Spōsa, Civitas, Dominus, relate ad Caput, Sponsū, Regem & Herum seu Patrem familiās. Relatio autem inter ista relata in tribus posita est sive momentis sive gradibus. 1. Unione. 2. Ordinatione. 3. Communicatione. Forma itaque Ecclesiæ in unione est cum Capite Sponso & Rege suo, quæ fit per Spiritum illius & Ecclesiæ fidem. In subordinatione illius sub Capite Sponso & Rege suo quam requirit perfectio, & virtus Capitis & necessitas utilitasque Ecclesiæ. In influentiâ vite sensus & motus à Capite benevolè procedens, & ab Ecclesiâ percepta fœliciter.

XIII. Finis Ecclesiæ summus est illius gloria, cuius gratiosâ evocatione Ecclesia est quod est. Et gloria quidem quam ille perficit in actionibus suis gratiosis erga Ecclesiam, illam creando, conservando, promovendo, denique consummando. Cui merito subordinatur gloria quam illi tribuere jubetur, tribuetq; Ecclesia ut complemetum illius per omnes seculorum ætates, salus Ecclesiæ quum sit donum Capitis & Regis, illius Ecclesiæ finis esse non potest, quamquam finis sit Ecclesiæ quem illa intendit fide sua, & quam assenti ut beata sit coram Deo adnititur.

Iam

*Ephes. 1. 23.
Ioan. 3. 29.
Heb. 10. 22.
1. Tim. 3. 15.
Ephes. 1. 22.*

*Colos. 1. 18. 19.
Gal. 2. 20.
Rom. 8. 9. 14.
Ephes. 5. 23.*

*Rom. 11. 36.
1. Pet. 2. 9.
Ephes. 1. 21.
& 5. 20.*

XIV. Iam vero secundum actus Dei erga Ecclesiam quatenus vel omnes vel aliquos percipit distinguitur ipsa. Quæ percepit creationis & conservationis actum tantum, in viâ esse dicitur

^{Ep. 6. 6. 11.} & militans appellatur, utpote cui adhuc sit cum peccato, carne mundo & satanâ configendum.

Quæ insuper consummationis particeps facta est, in patriâ esse dicitur & triunphans nuncupatur,

^{1 Cor. 3. 21.} Apoc. 3. 21. quæ divictis hostibus quiescit à laboribus suis
^{& 14. 13.}

quæ cum Christo regnat in cœlis Huic parti militanti in terris, etiam titulus Catholicæ attribuitur quatenus omnes particulares militantes suo ambitu complectitur. In Purgatorio neque Ecclesiam ullam neq; quicquam Ecclesiæ statuimus. Est enim illud vera Utopia & inter omnes celebratissima.

^{1 Cor. 16. 14.} X V. Hinc quum evocatio Ecclesiæ fiat intus per Spiritum, foris per verbum prædicatum, & vocati intus respondeant fide, foris professione

^{1 Cor. 4. 16.} fidei, prout qui vocantur internum & externum hominem habent, hinc Ecclesia ratione eorumdem vocatorum distinguitur in visibilem & in-

^{Bon. 10. 9.} visibilem ab adjuncto externo & accidente. In-

^{10.} visibilem qua credit corde ad justitiam, visibilem qua confitetur ore ad salutem. Et hæc visibilitas & invisibilitas, non magis aut minus, toti Ecclesiæ Catholicæ quam singulis particularibus Ecclesiis convenit: quod .n. Catholica Invisibilis dicitur, quia in unum locum non potest convenire & sic exponi visui id horsum non pertinet.

^{Mos. 20. 16.} At vero quia plures vocati quam electi, & multi vocati Deum ore profitentur se scire, factis vero

^{Th. 1. 16.} negant, de quorum eamen corde solus Deus iudicat,

dicat, qui solus novit qui sunt sui , hinc tales 2. Tim. 2. 19
propter professionem ad Ecclesiam visibilem
pertinere judicantur , quamq; ~~z~~equivocè , quum
ad invisibilem non pertineant, & intemam com-
munionem cum Capite, quæ forma est Ecclesia
non habeant.

X V I. Deinde quum Ecclesia ex hoc mundo
qui totus in malo situs est , colligatur, & sæpè per
administros qui præter verbum Dei, etiam aliud
verbum annunciant , quumq; illa constet ex ho-
minibus deceptioni & lapsi expositis , quin eti-
am ex deceptis & lapsis hinc Ecclesia distingui-
tur respectu doctrinæ fidei in Orthodoxam &
hæreticam , respectu cultus divini in Idololatri-
cam , & Deum Christumq; ejus rectè colentem,
respectu morum secundâ Legis tabulâ præscrip-
torum, in puriorum vel. impuriorum ubi etiam
gradus sunt animadvertisendi , secundum quos
una magis est hæretica , idololatrica , impura
quam altera de quibus omnibus rectum secun-
dum Scripturas judicium est ferendum. Hic
quoq; Catholica vox usurpatur, de iis Ecclesiis
quæ nec hæresi existiali laborant neque Idolola-
tricæ sunt.

X V I L. Quare inversa & præpostera est que-
stio qua quæritur an Catholica Ecclesia errare
possit: quum potius querendum sit, an cœtus qui
errat sit Ecclesia, ut n. fides prior Ecclesia. Et Ec-
clesia illud nomen obtinet quia fidelis , sic cœtu*m*
alii nomen Ecclesiæ adimitur eatenus quate-
nus aberrat à fide, si tamen quis urgeat illam que-
stionem dicimus illâ nihil aliud rogari quam an
futurum sit ut uno aliquo tempore nullus sit ^{tempore} ^{orbe}

Mat. 28. 20. orbe terrarum cœtus hominum restet in Christo & Deum credentium: cui facile respondeatur per negationem eo quod Ecclesia in terris nunquam sit totaliter defectura, sed ad finem usque mundi sine temporis interruptione colligenda quamquam non semper ex iisdem locis & populis. Secus Christus in terris regnum aliquod non habebit, & non dominabitur in medio inimicorum, usq; dum ponantur illi scabellū pedum ipsius. *Apoc. 2. 3.* *Psal. 110.* *v. 1. 2.* Et huc usque de Ecclesia ipsa de Capite paucis videamus.

XVIII. Capitis Ecclesiæ conditiones sunt, ut omnia a dæ Ecclesiæ vitam & salutem necessaria perfectissimè in se contineat, ut debitam habeat ad Ecclesiam Symmetriam & convenienter ipsi unitum & cum illa ordinatum sit, ut deniq; virtute sua vitam, sensum & motum Ecclesiæ sup-

Coloss. 1. 19. peditet: Hæ a conditiones soli Christo conveniunt, inhabitat enim in illo omnis plenitudo, *Ioan. 16. 16.* & ex plenitudine ejus omnes accepimus. Ille est *Ephes. 1. 22.* quem Pater constituit Caput super omnia ipsi *& 1. 23.* Ecclesiæ, qui dat salutem corpori suo quod est Ecclesia. Cujus Spiritu Ecclesia animatur, sentit, movetur. Neque hoc tantum de interna communicatione intelligendum est, sed etiam de exterioria administratione, ille enim est qui verbum

Mat. 18. 19. suum & Spiritum emittit, qui ministerium in Ecclesiæ instituit, qui Apostolos, Euagelistas, Pastores & Doctores ministerio isti praeficit, unde & *A. 2. 31.* Pastorū Princeps dicitur; qui ministerio adficit, *Ephes. 4. 11.* *1. Pet. 5. 4.* per signa, prodigia, virtutes & varias Sp. Sancti *Act. 16. 20.* distributiones, qui Ecclesiam suam adversus hostes defendit; & illius etiam temporatum bo-

num procutat; quousque judicat internum & ex-
ternum illius bonum postulare.

XIX. Quare neque Apostolo Petro neque Pontifici Romano illud nomine secundum ullam considerationem adaptari potest, non secundum internam communicationem concedunt ipsi Pontificii, non secundum externam administracionem, sic probamus de Petro. 1. Petrus ipse constitutus a Christo est Apostolus, eadem constitutione quia dicitur Christus constituisse Apostolos. Ergo reliqui Apostoli a Petro non constituti quod Paulus expressè de se negat quum dicit se neque ab hominibus neque per hominem Apostolatum adeptum. 2. Petrus est Sympresbyter. Ergo non Princeps Presbyterorum. 3. Petro creditum est Euangelium circumcisionis ut Paulo præputii pari jure & authoritate, quare etiam sibi dextras dederunt invicem societatis. 4. Petrus a Paulo fuit reprehensus quod non incederet recto pede secundum veritatem Euangeli. Non fuit idoneus cui totius Ecclesiæ administratio committeretur. 5. Iacobus, Cephas, & Iohannes pari gradu ab Apostolo Paulo collocantur, ita &c ab Ecclesiis habitu citra differentiam, columnæ. 6. Fundamentis novæ Hierusalem inscripta sunt nomina 12 Apostolorum, singulis singula citra ullius eminentiam. 7. Paulus dicit se nihilo inferiorem esse summis Apostolis, Ergo nec Petro qui inter illos 8. Paulus dicit se plus laborasse quam reliqui omnes, quod verè dicere non potest, si Petro totius Ecclesiæ administranda cura incubuit, eamque per Paulum & alios administraret. Quæ Pontificii pro primatu Petri

*Ephes. 4. 17.
& 11.*

1. Pet. 1. 1.

Gal. 1. 1.

*1. Pet. 5. 1.
Gal. 2. 7. 8.*

Ibidem.

2. Cor. 11. 11.

1. Cor. 15. 10

obj.

objiciunt in ipsa disputatione examinabuntur.

X X. Hinc sequitur nec Pontifici Romano illum titulum competere , quidquid enim illi competit juris & dignitatis hoc à Petro illi derivatum esse dicunt, utpote qui in Petri cathedram & functionem successerit. At vero dato non concessso quod Petro primatus administrationis in totam Ecclesiam concessus fuerit, inde tamen non sequitur jus illud in Romanum Pontificem devolutum esse: antequam enim ex illa hypothesi hoc Thema concludi possit ista sunt præstrutti probanda. 1. Ius illud fuisse non personale sed successivum. 2. Alligatam fuisse successionem istam alicui Cathedræ , ut qui in illam succederet, isto jure potiretur , & quidem irrefragabiliter quocumque modo ad istam Cathedrani pervenisset. 3. Petrum Romanum Episcopum fuisse & in functione istius Episcopatus Romæ discessisse è vivis. 4. Ex ea quod Petrus in Episcopatus Romani functione Romæ mortuus sit, primatum illum Romanæ Cathedræ alligatum fuisse. Hæc igitur probanda illis & quidem argumentis indubitatis , quum doceant de necessitate salutis esse ut omnis homo subsit, Pontifici Romano.

*Ex iurag.
Mater.
Obit.*

In quo , à quo , per quem , & propter quem omnia consistunt sit laus & gloria ab æterno in æternum.

THESES

THEISIS DECIMASEPTIMA

D E

Iustificatione Hominis co-
ram Deo.Resp. ALARDO D^E VRIES.

Quum crebra fiat in Scripturis mentio Iustificationis,
 eiusque doctrina magni ad salutem sit momenti, & non
 parum hodie sit controversa, non abs refactari videtur;
 Si de illa ergo ex Scripturis instituamus.

I.

Quam Iustificationis vox à Iustitia deducitur,
 sit, ex hujus notione illius significatio com-
 modè derivabitur. Iustitia propriè sumpta recti-
 tudinem significat vel convenientiam cum recta-
 ratione. Eaque vel ut qualitas, vel ut actus consi-
 deratur; qualitas inhærens in subjecto; actus
 productus ab efficiente. Iustificationis vox actum
 denotat, qui in eo occupatur, ut vel persona alicui
 iustitiae qualitatem infundat, vel acquirat, vel de
 persona ejusque actibus judicium faciat, & sen-
 tentiam pronunciet.

*Psal. 11. 7.
 Ephes. 6. 14.
 Phil. 1. 11.
 1. Cor. 3. 7.*

II. Iustificatio igitur secundum qualitatem
 si sit acquisitione iustitiae, est actio eius qui iustitiae
 N habitum

Ephes. 4. 24.

Eze. 5. 23.

habitum sibi crebris actionibus comparat, nempe creaturæ rationalis. Si sit justitiae infusio, est actio ejus qui justitiae habitum creaturæ rationali infundit; nempe Dei vel creatoris, vel Regeneratoris. Justificatio circa personam actualique ejus occupata, est actio judicis mente sua factum factiq; authorem æstimantis, & juxta æstimationem, iudicium facientis & sententiam pronuntiantis, scilicet hominis Dei sapientiam & justitiam, principis causam subditi, Pharisei seipsum, Dei factum Phineasi, & Publicanum justificantis.

*Matt. 11. 19.
Psal. 81.
Luc. 16. 15.
Psa. 106. 31.
Luc. 18. 14.*

*Praefat. ad
lib. de Inflati-
fis.*

Rom. 2. 5. 1.

& 4. 5. 1.

Gal. 2. 5. 3.

& 5.

Iacob. 2.

III. Ex quâ istarum vocum necessaria distinctione appareat Bellar. quum statum controversiæ inter ipsum & nos de hoc dogmate existentis, hisce verbis proponit, An justitia, quâ formaliter justificamur, sit inhærens an imputativa; & æquivocationem admittere & adversarium sibi fingere, quem non habet. Æquivocatio in eo est, quod justificationis vox circa inherentem justitiam occupatæ, infusionem justitiae significat, circa justitiam imputativam verò, mentis æstimationem, iudicium & sententiaæ dictionem. Adversarium singit, quia nemo negat, formam quâ quis intrinsecus justus est & dicitur, justitiae habitum seu qualitatem inhærentem esse; negamus avocem justificationis in disputatione Paulina ad

Romanos contra Gentes & Iudeos, & ad Gal.

contra falsos fratres, inquit & à Iacobo, isto sensu

accipi. Quapropter statuendum est, ut et iudicatur.

pro actu judicis accepta, inter nos controv-

erti, aut controversiam nostram cum ista Pau-

lina nihil communem habere.

IV. Est itaque justificatio coram Deo, quâ

ille.

ille coram Dei tribunali constitutus, à Deo, ut à Iudice, justus, & justitię præmio dignus censetur ^{Rom. 2. 6. 3}
 & pronunciatur, unde & ipsa præmij tēmuneta-^{Luc. 18. 14}
 tio sequitur consequentis necessitate. Verum quia tria h̄c consideranda veniant, homo judicandus,
 Deus iudex, & lex secundū quam iudicium per-
 agendum est: quæ singula variè considerari pos-
 sunt, etiam juxta ista, ipsam justificatiōnem va-
 riare necesse est. Nam homo considerari potest,
 vel ut justitiae operibus fuhctus, sine peccato, vel
 ut peccator. Deus ut throno insidens rigidæ & se-
 veræ justitiae; vel i throno gratiæ & misericordiæ.
Lex est operum vel fidei, quorum quia singula
 singulis ^{Psal. 143. 1.} sunt, & mutuo sibi respondentia,
 ad duas species seu formas oppositas, justificatio
 revocari potest; quarum una ex lege, in legē, vel ^{Heb. 4. 16.}
 per legem, ex operibus legis, operantis & legem
 facientis, ex debito & non ex gratia, dicitur. Al-
 tera vero, fidei, ex fide, per fidem, peccatoris sed
 credentis, gratis facta, ex gratia, non ex debito, si-
 ne operibus legis appellatur.

V. Ceterum cum lex, cuius in quæstione de
 justificatione mentio sit duplex sit, Moralis nem-
 pe & Ceremonialis (iudicialis enim h̄c in con-
 siderationenī non vētit) videndum quo modo &
 sensu utriq; justificatio, vel tribuatur vel adima-
 tur. Legi morali tribuitur justificatio, eō quod
 opera per illam prescripta. Deo per se & in se grata
 sint, & ipsa stricte & rigidē sumta justitia, adeò ut
 qui ea fecerit, eo ipso clitra obsoletio hem vel gra-
 tutam imputationē justus sit, quā de causa illi ju-
 stificatio non adimitur, nisi eo quod præstata non
 sit. Vnde & justificatio ex illa sic definiri potest.

N ij

Quod

Rom. 4.4. & Quod sit, quā homo legis moralis justitia citra transgressionem functus, coram tribunali severa*1.27.*
Ephes. 3.8.9. justitię Dei constitutus, justus à Deo & vitæ æternæ præmio dignus, in se, ex debito, secundum legem, citta gratiam censemur & pronunciatur, ad ipsius salutem, & justitię tum divinę, tum humana glorię.

Mic. 6.7.8. VI. Legis verò ceremonialis longè alia est ratio.
Coloff. 2.16. Nam neq; opera ejus Deo per se grata sunt, vt ipsa justitię nomine venire possint; neq; illū respectum
29.21. habent, ut absolutio à peccatis contra legem morale patratis, per illa obtineatur, vel ipsa gratiōsē

Aet. 13.38. in justitiam imputentur. Qua de causa illi, nō quia prescrita nō sit, sed simpliciter propter ipsius, non carnis peccatricis impotentiam justificatio adimitur in Scripturis. Est tamen usus eius ad justificationem duplex secundū duplē eius, tum in legem moralem & peccata adversus illam patrata, tum in Christum & fidem in illum respectum.

Coloff. 2.14. Iuxta priorem, est chyrographum ob-signans débita & peccata. Iuxta posteriorem, continet um*17.*

Hebr. 10.1. bram & typum Christi, bonorumque futuro-

Galat. 2.16. Galat. 3.21. rum, id est, justitiae & vitæ. Secundum hunc,

22.23.24. Christum typicè monstravit; secundum illum, configere ad eundem compulit per fidem in il-

Rom. 3.20. lum.

28. VII. Et hæc causa est cur Apostolus Paulus

Galat. 2.16. toti legi simul & semel justificationem adimat,

Ioan. 5.24. quanquam diversis de causis, quas semper com-

Psal. 143.2. memorare necesse non est. Fidei verò justificatio

Rem. 3.6.4. tribuitur, non quod illa sit justitia ipsa, quæ rigido, severo Dei judicio opponi possit, quanquam Deo grata, sed quod ex judicio misericordiae

trium-

triumphantis supra judicium absolutionem à peccatis obtineat, & gratię in justitiam imputetur: cuius rei causa est, tum Deus justus & misericors, tum Christus obedientia, oblatione, & intercessione sua secundum Deum ex beneplacito & mandato ipsius. Illa vero sic definiri potest, quod sit justificatio, quā homo peccator, sed fidelis, coram tribunal gratiæ, quod in Christo l. *in angelo* erexitur, constitutus, à Deo justo & clemente judge, justus & justitiæ præmio dignus, non in sese, sed in Christo, ex gratia, secundum Euangelium, censetur & pronunciatur, ad laudem justitiæ & gratiæ Dei, ipsius. que justificati salutem.

VIII. Hisce duabus justificationis formis junctim & oppositè consideratis competit, primò sic adversas esse, ut ambæ simul uni subiecto convenire nequeant. Nam qui per legem justificatur, per fidem justificari neque potest, neque indiget; & qui per fidem justificatur, illum per legem justificari non potuisse certum est, ita illa hanc excludit præcedenter per causam, hæc illam consequentia conclusionis. Secundò componi inter se non posse, neque per unionem inconfusam, neque per mixtionem, sunt enim formæ perfectæ simplices & in puncto individuo discretæ, ita ut unius atomi additione ab una ad alteram transeat. Tertiò, quod alterutra hominem justificari oporteat: aut à justitia, & propterera à vita excidere. Euangelium enim est postrema revelatio, in qua justitia Dei patefacta est ex fide in fidem, & post illam alia nulla est expectanda.

Act. 13. 39.

Rom. 3. 24.

21. 26.

Rom. 3. & 4.

4. 5. & 9. 5.

10. & 11.

Rom. 14. 15.

Rom. 11. 6.

Rom. 4. 4. 5.

Rom. 9. 30.

31. 32.

Rom. 10. 3. 4.

5. 6.

Galat. 3. 10.

Iac. 2. 10.

Hebr. 1. 1.

Rom. 1.16. IX. Ex istis sic secundum Scripturas positiis concludimus, justificationem pro actu judicis usurpatam, aut puram tantum esse imputationem justitiae, ex misericordia de throno gratiae in Christo propitiatore factam peccatori, sed credenti: Aut hominem coram Deo ex debito juxta rigorem justitiae, citra ullam condonationem justificari. Quod ipsum quia Pontificij negant alterum illud concedere debent: & hoc usq; adeo verum est, ut sanctorum nemo, quantavis fide charitate, spe praeditus, operaque suae, spei, charitatis, quam præstantissima, & plurima operatus. justificationis sententiam a Deo judge relatus sit, nisi ille tribunali severi judicij relicto, gratiae thronum consenserat, & inde sententiam absolutionis pro illo pronunciet, totumque illud bonum, cum quo sanctus ille comparet, gratiæ pro justitia æstimet clemens & miserator Dominus. Væ enim innocentissimæ vitae, sicutra misericordiam judicatur. Quod ipsum etiam fateri videntur Pontificij, qui opera sanctorum nisi sanguine Christi tincta coram judicio Dei consistere posse negant.

X. Vnde porro deducimus: Si justitia quam coram Deo judge justificamur, formalis vel qua formaliter justificamur, (sic n. loquitur Bellar.) dici possit, justitiam formalem, & qua formaliter justificamur, nullo modo inherentem dici posse, sed juxta Apostolicam phrasin commodo sensu imputativam posse appellari, utpote quæ vel gratiosa Dei estimatione justitia sit quum id nominis secundum rigorem juris, seu legis non mereatur, vel aliena cum sit, nempe Christi, nostra per gratiosam Dei imputationem fiat. Neque est cur

cur ab illa voce tantopore abhorreant , quum Apostolus Rom. 4. ubi hujus articuli seu argumenti sedes est , undecies eadem voce utatur , & quum gratiosæ æstimationis Dei eadem sit efficacia ad salvandum , quæ esset severæ & rigidæ , si quidem homo legem perfectè sine ulla transgressione præstitisset.

XI. Et quanquam Bellarm. justificationis vocem confundendo , fidem in formatam & informē distinguendo , inter opera legis , & vi Spiritus S. à renatis facta discernendo , usque mercedem non adscribendo , nisi quia illa gratuito promissa sit , & iis promissa , qui jam in statu gratiæ & adoptionis filiorum constituti sunt , quo ipso & jus illos in hereditatem cœlestem habere fatetur , concedendo præterea mercedem ipsam operis dignitatem excedere , & ipsam totam hominis judicandi vitam rigido examini subtrahendo ; Romanæ Ecclesiæ sententiam sic explicare concutur . ut sententia Apostoli consona esse videatur , (saltem ne aperte in illam impingat ;) tamen quum Eccl. Romana dicat bona opera sanctorum divinæ legi pro statu hujus vitæ plenè satisfacere , vitamque æternam verè promiseri ; nosque quum satisfaciendo patimur pro peccatis , Christo Iesu , qui pro peccatis satisfecit , conformes fieri ; operaque Sanctorum , orationem , jejunium , eleemosinam , & alia satisfactoria esse pro poena temporali , etiam pro omni poena , & quod amplius , pro reatu ipso , adeoque peccatorum esse expiatoria , quum Missæ sacrificium dicat esse propitiatorium pro peccatis & poenis vivorum & mortuorum , quum denique nonnullorum

lorum opera supererogatoria , eousque extollat,
ut etiam aliis ad salutem sint utilia : dicimus il-
lius doctrinam directè contra Apostolicam pu-
gnare.

THEISIS DECIMA OCTAVA,

DE

Libertate Christiana.

Resp. ENGLEBERTO SIBELIO.

I.

Libertas in genere est status, secundum quem quis est sui juris, & alteri non obligatus ; cui opponitur servitus , secundum quam quis sui juris non est, sed obnoxius alteri, vel ad agendum quod præcipit , omittendumque quod vetat , vel ad patiendum quod infigit. Libertas Christiana dicitur præcipue ab authore Christo , qui illam comparavit, tum etiam à subjectis, quia Christianis, id est , in Christum credentibus , competit. Præsupponit autem servitutem ; quia Christus non fuit necessarius nisi iis, qui metu mortis per omnem vitam obnoxii erant servituti. Heb. 2. 15.

. II. Libertas Christiana est status ille plenitudinis gratiæ & veritatis, in quem à Deo per Christum constituti , & per Spiritum sanctum obsignati sunt fideles ; constans partim liberatione à servitute

servitute peccati & legis, tum verâ tum œconomicâ, partim adoptione in jus filiorum Dei, & missione Spiritus Filii in corda corundem; cuius finis est laus gloriosæ Dei gratiæ in Christo, & salus credentium sempiterna.

I II I. Causa efficiens est Deus Pater qui offerret, Filius mediator qui confert, & Spiritus S. qui intus eam obsignat. Προσῆγμα est gratia & φιλανθρωπία Dei in Christo. Πρεξεπρεπήν est aīl. λύτρον & satisfactio Christi. Obsignans & conservans est Spiritus sanctus arthabo & testis in cordib. fidelium. Instrumentū est duplex: unum ex parte Dei exhibentis, alterum ex parte hominis recipientis hanc libertatem. Ex parte Dei est salutaris doctrina de misericordia Dei in Christo, quæ idcirco ministerium reconciliationis dicitur. Ex parte hominis est fides in Christū. Materia circa quam est tum peccatum, & lex peccati virtus; tum jus filiorum Dei, & spiritus Christi.

I V. Forma consistit in liberatione ex servitute spirituali peccati & legis, tum verâ, tum œconomicâ, & donatione juris filiorum Dei: & missione Spiritus S. in corda credentium. Subiectum sunt omnes fideles à tyrannide peccati & legis exempti, & per gratiam adoptionis à Deo propter Christum in filios assumpti¹. Finis summus est laus gloriosæ Dei gratiæ²; subordinatus salus fidelium³. Effectus sive fructus duplex est; primus servit consolationi, alter admonitioni, ut à peccato liberi, servi siamus justitiæ⁴.

V. Quia verò libertas illa opponitur servituti, quæ illam præcessit, ideo de servitute ista prius dicendū, ut facilius constet ratio libertatis hujus.

^a Colos. 1. 16.
^b 1 Joh. 3. 6.
^c Galat. 5. 1.
^d 2 Cor. 3. 17. 18.
^e Luc. 1. 78.
^f Roma. 5. 6.
^g seqq.
^h cap. 8.
ⁱ 2. 3.
^j Rom. 8. 15.
^k 16.
^l Eph. 1. 13. 14
^m 2. Cor. 5. 19
ⁿ 1 Joh. 1. 12.
^o Rom. 5. 2.
^p Galat. 3. 26.

¹ Colos. 1. 13.
² Galat. 4. 6.
³ 1 Gal. 3. 26.
⁴ Eph. 1. 14
⁵ Rom. 6. 21.
⁶ Heb. 6. 18.
⁷ 19. 10.
⁸ Rom. 6. 18.
⁹ 19. 20. 21.
¹⁰ 22.
¹¹ 1 Pet. 2. 16.

Sciendum autem primum hominem liberum à Deo conditum esse, sed illum libertate sua abusum eandem amississe, servumque factum illius, cui obediuit, id est: peccato, tum quò ad reatum condemnationis, tum quò ad Dominum: quæ vera est servitus & summa miseria. Hanc exceptit servitus Oeconomica, inducta à Deo per legis moralis repetitionem, & ceremonialis positionem. Servitus sub lege morali fuit rigida illius exactio, quā homo ad desperationem illius praestandę adductus, tyrannidem peccati dominantis agnosceret. Servitus sub lege ceremoniali fuit condemnationis obsignatio, quā homo de reatu convinceretur, & sic per hanc & illam ad Christum configueret, qui à reatu & dominio peccati liberaret.

V I. Iam videamus, quomodo fideles ab hac servitute per libertatem Christianam vindicentur: restrictā consideratione ad Ecclesiam N. T.

- Genes. 3. 15.* & cap. 13. 6.
Hab. 2. 1.
- Gad. 4. v.* 4. 2. 3.
- cui integra illa libertas competit; omissis fideli- bus V. T. Quanquam & illis per promissionem seminis benedicti, & fidem in illud liberatio à vera servitute, & jus filiorum Dei Spiritusque adoptionis competat, sed spiritu servitutis oeconomicæ contemporatus.

V II. Illam libertatem quatuor gradibus circumscribimus. Primus gradus consistit in immunitate à reatu & condemnatione peccati, quod sanguine Christi expiatum est, in cuius fide remissionem peccatorum obtinemus, & justificationem ab iis, à quibus per legem Mosis absolviri non potuimus. Secundus est in liberatione à Domino & tyrannide peccati inhabitantis, cù quod

vis illius per spiritum Christi inhabitantem mortificata, & enervata est, ne amplius dominetur iis, qui sunt sub gratia. Vtraque autem ista libertas ex eo est, quod peccatum in carne Christi sit condemnatum, & propterea nec jus habeat condemnandi, neque imperandi.

*Rom. 6. 14.**Cap. 8. 3.*

VIII. Tertium gradum ponibus in temperamento rigoris istius, quo Deus legis moralis observationem postulavit in primo statu, & inde postulare potuit, si eodem modo cum hominib⁹ agere voluisset, & actu ipso, sed œconomico postulavit à populo V. Testamenti. Quod horribili ista legis latrone in monte Sina indicavit. Nos verò accessimus ad montem Sion, & Novi Testamenti mediatorem Christum, cuius jugum facile est & onus leve, cù quod Christus jugum exactioonis fregit, & Deo visum fuit secundum ~~intendit~~ agere in Novi Testamenti pactione.

*Exod. cap. 19
18.**Gala. 4. 24.
25.**Eph. 2. 1.**Mich. 4. 2.**Heb. 12. 18.
&c.**Mat. 11. 30.*

IX. Quartum gradum statuimus in vindicatione à servitute œconomica legis ceremonialis; quæ quatuor sub V. T. respectus habuit.

1. Enim fuit signaculum condemnationis, & debiti nostri Chyrographum Gal. 3. 21. Heb. 10. 3. 4.
2. Symbolum ac tessera, quā populus Iudaicus à reliquis omnibus gentibus usque ad Christi adventum discerneretur. Gen. 17. 13. 14.
3. Typica adumbratio Christi, & præsignificatio beneficiorum ejus. Heb. 9. 9. 10. & cap. 10. 1.
4. Denique fuit tanquam miles præsidarius, pædagogus & tutor, quo Ecclesia in infantili ætate sub elementis mundi in spe promissi & venturi Messiae custodiretur, & in fidem illius, & ad illum duceretur. ut Paulus Gal. 3. in fine, & princip.

X. Primum respectum sublatum esse oportet, sublatâ cōdemnatione peccati, cuius erat signaculum. Illam verò per Christum esse abolitam, thesi 7. docuimus. Consequens igitur est, hanc quoque finem suum nactam esse; quod Paulus docet Coloss. 2. 14. ubi inquit; Christum deleto,

Ephes. 2. 15 qui aduersum nos erat, rituum Chyrographo, illud trunci affixum ē medio sustulisse, suoque sanguine perfusisse & oblinerasse. Secundo quoque respectui amplius locus superesse non potest, postquam gentes,

14. olim erant longinqua, propinqua facta sunt per sanguinem Christi. Ipse enim est pax nostra, qui ex utraque fecit unum, & intergeriri patetis septum soluit: In-

15. micijus, idest, lege preceptorum, que in ritibus posita est, per carnem suam abolitis; ut ex duobus illic conderet in semetipso, unum novum hominem, faciens pacem, &c. Tertius respectus consistebat in typis & umbris Christum cum ipsius beneficiis præfigurantibus; qui nullâ ratione stare potest, postquam jam corpus ipsum est exhibitum.

Coloss. 2. 17. Quartus denique respectus post adventum Christi est inutilis. Quando enim haeres ad adultam ætatem pervenit, non amplius præside, pædagogo & tutore indiget, sed ipse hereditatem administrare, & sibi ipsi suo iudicio in rebus potiundis præire & sufficere potest; sic postquam Ecclesia ex annis infantiae excessit, & adultam in Christo ætatem est ingressa, non amplius cultui Mosaico sub egenis mundi elementis subest, sed ductui Spiritus Christi est subiecta. Rom. 8. 15. Gal. 4. 4. 5. 6. 7.

Gravis ergo est error Pharisæorum & Ebionita-

rum,

rum, quo legis Ceremonialis observationem, cum Evangelio a Christianis etiam gentilibus coniungendam esse, stathebant.

XI. Huic quarto gradu libertatis Christianæ adnectimus liberum rerum indifferentium usum & exercitium quam tamē libertatem Deus duplice lege circumscriptam esse voluit, quò & suæ gloriæ, & Ecclesiæ saluti consuleret; lege videlicet charitatis & fidei. Lex fidei præscribit, *Rom. 14. v 5. 14.* ut de legitimo rerum indifferentium usu recte sis *& 13.* instructus, & sufficienter confirmatus. Lex charitatis ædificationem proximi sive infirmi, sive confirmati, procurare jubet. Exempla habes *Roman. 14. 1. Cor. 8. 9. & cap. 10. 27. 28.* 29. &c. *A&t;or. 16. 3.* Quo etiam pertinet, ut ritibus in Ecclesia receptis insistas, ne importuna mutatione Ecclesiæ vel schisma, vel molestias apportes.

1. Graviter ergo errant, qui in abstinentia huius libertatis, privatum suum comodum *& eu&g;is adiunctioni proximi anteponunt.*

2. Gravius errant, qui hâc libertate vel ad satiandum carnis libidinem, vel intempestivo zelo ad contemptum *& offendiculum fratrum infirmorum, abutuntur.*

3. At omnium gravissimè errant, qui vel rebus adiaphoris necessitatis cultum affingunt, vel res adiaphoras esse singunt, quæ minimè tales sunt.

XII. Fortè non inutiliter & quintum libertatis gradum hisce addemus, nempe immunitatem a legibus judicialibus fori Istrælitici. De qua tenendum, leges politicas Mosis continere. 1. *jus politicum commune naturæ, 2. jus singulare genti*

Gal. 5. 13.
Rom 14. 5.
& 10.

genti Iudeorum accommodatum. Ius naturæ commune notiones universales justitiae, æquitatis, honestatis complectitur. Ius singulare, quæ genti Iudeorum proprium, eatenus certis determinationibus secundum personas, quærum bono est sancitum. res & negotia, de quibus est sancitum, & circumstantias, cum quibus est sancitum, est definitum. Vnde de immutabilitate & mutabilitate harum legum judicium fieri debet. Immutabile est, quicquid secundum principia universalia naturæ, & rationem communem legis moralis, ad commune bonum, vel jubendo, vel vetando, vel munerando, vel puniendo, est ordinatum; proinde ad hoc se Christiana libertas non extendit. Mutabile est, quicquid juris singularis particulariter respectum habet. Non ergo tenentur Christiani hisce legibus, quæ sunt determinatae juri singulari ad modum Reipub. Iudaicæ, hoc est, personarum, actionum, & finis, sive boni particularis. Quæ vero ex his legibus mixti sunt generis; in his ἡ θεοῦ δόντι πληρεύει est distinguiendum. Quicquid morale, obligat & permanet vel ratione comuni, vel analogia, quicquid poluicum, quod ad singulares determinaciones non astringit.

Improbamus ergo κακοῦ ius Monetarii & Carolostadii, qui magistratum Christianum necessitati observandarum legum particularium forensium Mosis, in iure dicendo alligarunt.

XIIII. Libertatem istam ex servitute peccati

Rom. 8. 15. si & legis, cui pax conscientia adnexa est, sequitur ius filiorum Dei & missio Spiritus adoptionis in corda fidelium. Ius illud in eo consistit, quod consti-

constituti sunt hæredes Dei & cohæredes Christi, quòd non pertinet tantum animarum immortalitas beata, sed & liberatio corporum à vanitate, & servitute interitus in libertatem Filiorum Dei, quæ etiam adoptionis nomine venit, & redemptio corporum nostrorum dicitur. Vnde etiam ii, qui filii resurrectionis erunt, filii Dei dicuntur. Spiritus verò adoptionis mittitur in corda filiorum Dei, utpote Filii Spiritus existent, ut sit arthabo, sigillum & primitiæ istius hæreditatis, quo certi reddimur, quod, quum vita nostra cum Christo, in Deo abscondita sit, una cum Christo gloriose patefacto manifestandi simus & nos gloriosi: & sic libertas gloriæ in æternum duratura excipiet hanc gratiæ libertatem, quam in Christo Domino nostro per fidem in sanguine ipsius hic obtainemus.

Rom. 8. 14.
Rom. 8. 21.
Rom. 8. 30.

Lue. 20.36.
Galat. 4. 6.
2 Cor. 1.22.
Ephes. 1. 14.
Coloss. 3. 4.

CVI SIT LAVS IN SECVLA.

Coronidis loco quartus.

- I. Vtrum libertas à servitute peccati, & servitute œconomicâ uno eodemque, an verò dupli actu sit peracta? Prius dicimus.
- II. Vtrum Idolothytis vesci liceat & distinguimus.

THESES

THEISIS DECIMANONA,

DE

Pontifice Romano, & præcipuis
qui ipsi attribuuntur titulis.

RESP. IOHANNES MARTINUS.

I.

DE Pontifice Romano aliquot jam seculis non
hil humile nec mediocre sed omnia grandia
& præcellentia senserunt & loquuti sunt, quot-
quot ejus notitiam habuerunt; ita postulante su-
blimi illo dignitatis gradu in quem electus fuit.
Eaque ipsa tam diversa imò adversa ut mirabile
sit tam variantia & contraria de uno eodemque
judicia & eloquia inter Christianos, saltem pro-
fessione tentis reperiri, alij enim titulis honestissi-
mis eum non ornant modò, sed & oherant; quum
illum sponsum, caput, fundamentum ecclesiæ ca-
tholicæ, vicarium Dei & Christi in terris, domi-
num universi populi Christiani ab solutum quod
ad spiritualia attinet, in temporalibus vero quate-
nus ad spiritualia ordinata sunt, & principem pa-
storum & Episcoporum appellant. alij vero
prorsus contrarijs illum dehonestant, adulteri &
lenonis Ecclesiæ, pseudoprophetæ, destrutoris
& even-

& eversoris ecclesiæ, aduersarij Dei & Antichristi, servi mali & perversi, qui nec Episcopi munere fungitur, nec nomine dignus sit. Nos hisce postremis accedentes, prioribus titulis indignum dicimus, & hosce meritissimo iure ipsi tribui asserimus: quod paucis thesibus comonstramus.

II. Sponsus & Maritus Ecclesiæ Catholicæ unus est singularissimâ unitate, secus ecclesia adultera est. illius propria sunt, quod ecclesiam dilexit, scipsum pro eâ exposuit, proprio sanguine sibi illam acquisivit, ex propriâ carne & ossibus per spiritum regenerationis illam fabricavit, sanguine & spiritu suo illam sanctificavit & mundavit, ut sisteret illam sibi sanctam, incipiatam & gloriosam: quod arrhabone sui spiritus velut annulo maritali eam sibi desponsatam obsignavit, sua bona illi ad vitam & salutem necessaria & sufficientia communicat; quod ecclesia in illum respicit ab eo solo omnia bona petit, exspectat, accipit: quod Apostoli ecclesiam illi tanquam virginem puram uni viro sistendam præparant. at hæc soli Christo competunt; Pontifex vero Romanus non est Christus, ergo neque sponsus vel maritus ecclesiæ catholicæ neque potest ultra inter Christum & Pontificem Romanum, etiam optimè habentem; maior fangi propinquitas, quam quæ amici sponsi, & patanymphi nomine significatur.

III. Caput Ecclesiæ unum est, secus ecclesia monstrum erit. illius propria sunt; internâ spiritus & fidei copulâ cuin ecclesiâ unitum esse; Ecclesiæ sibi subjectam & subordinatam habere: omnia ecclesiæ ad vitam & salutem necessaria per-

Eph. 5. 25. 16

17.

AG. 20. 28.

2. Cor. 1. 21.

22

Rom. 8. 9. 15

16.

Eph 5. 23.

17.

Apoc. 22. 17

2. Cor. 11. 21.

1. Ch. 5. 29.

18.

19.

20.

21.

22.

23.

24.

25.

26.

27.

28.

29.

30.

31.

32.

33.

34.

35.

36.

37.

38.

39.

40.

41.

42.

43.

44.

45.

46.

47.

48.

49.

50.

51.

52.

53.

54.

55.

56.

57.

58.

59.

60.

61.

62.

63.

64.

65.

66.

67.

68.

69.

70.

71.

72.

73.

74.

75.

76.

77.

78.

79.

80.

81.

82.

83.

84.

85.

86.

87.

88.

89.

90.

91.

92.

93.

94.

95.

96.

97.

98.

99.

100.

101.

102.

103.

104.

105.

106.

107.

108.

109.

110.

111.

112.

113.

114.

115.

116.

117.

118.

119.

120.

121.

122.

123.

124.

125.

126.

127.

128.

129.

130.

131.

132.

133.

134.

135.

136.

137.

138.

139.

140.

141.

142.

143.

144.

145.

146.

147.

148.

149.

150.

151.

152.

153.

154.

155.

156.

157.

158.

159.

160.

161.

162.

163.

164.

165.

166.

167.

168.

169.

170.

171.

172.

173.

174.

175.

176.

177.

178.

179.

180.

181.

182.

183.

184.

185.

186.

187.

188.

189.

190.

191.

192.

193.

194.

195.

196.

197.

198.

199.

200.

201.

202.

203.

204.

205.

206.

207.

208.

209.

210.

211.

212.

213.

214.

215.

216.

217.

218.

219.

220.

221.

222.

223.

224.

225.

226.

227.

228.

229.

230.

231.

232.

233.

234.

235.

236.

237.

238.

239.

240.

241.

242.

243.

244.

245.

246.

247.

248.

249.

250.

251.

252.

253.

254.

255.

256.

257.

258.

259.

260.

261.

262.

263.

264.

265.

266.

267.

268.

269.

270.

271.

272.

273.

274.

275.

276.

277.

278.

279.

280.

281.

282.

283.

284.

285.

286.

287.

288.

289.

290.

291.

292.

293.

294.

295.

296.

297.

298.

299.

300.

301.

302.

303.

304.

305.

306.

307.

308.

309.

310.

311.

312.

313.

314.

315.

316.

317.

318.

319.

320.

321.

322.

323.

324.

325.

326.

327.

328.

329.

330.

331.

332.

333.

334.

335.

336.

337.

338.

339.

340.

341.

342.

343.

344.

345.

346.

347.

348.

349.

350.

351.

352.

Epb. 3. 17. 5. fecte in se continere , ecclesiæ vitam , sensum , &
 24. 25. motum spiritus sui efficaciam inspirare ; ecclesiæ
 Galat. 2. 20. totius omniumque & singulorum ejus membro-
 Hebr. 4. 15. rum maliis affici , imò in ipsâ ecclesiâ persecutio-
 Ab. 9. 4. 5. nem & afflictiones pati tanquam in proprio suo
 Ephes. 2. 6. corpore , ijsque subvenire ; in ipsius personâ ec-
 Phil. 3. 20. clesiam unâ excitatam , unaque in cœlis colloca-
 tatem esse , quæ etiam propterea suum in cœlis
 habet at hæc omnia soli Christo conve-
 niunt ; Pontifex autem Romanus non est Chri-
 Rom. 12. 4. 5. stus , ergo neque caput ecclesiæ : nec potest vlla in-
 6. 7. 8. ter Christum & Pontificem Romanum propin-
 quitas singi , quæ non membra alicuius in corpo-
 re , vel officij membro alicui competentis nomi-
 ne significetur : nec maior ipsi dignitas sub Chri-
 2. Cor. 12. 4. 5. sto capite conveñire , quam quæ Apostoli , Pro-
 6. & per 10. Phetae , Euangelistæ , Doctoris , Pastoris , Episcopi ,
 1. Tim. 3. 15. potestatis , doni sanationum , opitulationis , guber-
 Heb. 3. 6. nationis vocibus comprehenditur . Et illæ omnes
 Ephes. 2. 10. dignitates membris corporis ecclesiæ attribuun-
 21. 22. tur ; ergo ob nullani earum nomen Capitis Pen-
 tifici competit .

IV. Fundamentum Ecclesiæ Catholicæ unum

1. Tim. 3. 15. est , quia est una domus Dei & Christi . illius pro-
 Heb. 3. 6. pria sunt , suâ vi state neque ulli fundamento in-
 Ephes. 2. 10. niti : totam domum ex duobus populis iudæo-
 21. 22. Mar. 16. 18. rum & gentilium illi tanquam angulari lapidi in-
 Esai. 28. 16. ædificatis constantem : vi sibi insitâ sustinere , ad-
 4. Per. 2. 4. 5. versus omnia quæ extrinsecus , sive desuper , sive
 ab inferis , sive a lateribus , a dextris , a sinistris in-
 gruerè possunt , immobile persisterè , non nutare i
 non mergi , non labi : omnibus vivis lapidibus qu,
 illi inædificati sunt , immediatum fulcrum & sta-
 bilimenta

bilimentum esse; cui qui credit, non pudebit, qui
verò non credit, sed immorigerus est; impingit,
conquassatur & perit. & hęc omnia & singula so-
li Christo convehient; Pontifex autem Romani-
tius non est Christus, ergo neque est fundamen-
tum ecclesiæ. Cæterum metonymia quā Prophē-
tæ & Apostolo dicuntur fundamenta ecclesiæ;
& sancti superstrūti super fundamento Prophetarum & Apostolorum, nihil illis ultra tribuit,
quam quod fuerint cooperarij Dei in ponendo
hoc fundamento Christo, & tota domo illi inae-
dificandā. Inter hos verò & Petrus fuit, nullā præ-
reliquis Apostolis prærogativā pollens; sed Pau-
lo, licet non potestate, at inaedificationis ampli-
tudine inferior.

*Apoc. 21. 14
Ephes. 2. 20.*

V. Vicarius Dei sive generalis sive universa-
lis est, qui omnia Dei nomine, iussu, authoritate
in cœlis & in terris administrat: huic necesse est
ut competat: I. potestas, minor quidem ratione
dispensationis, quam illius est, qui ipsum consti-
tuit, attamen illi proxima, & a nullā aliā quam
Dei dependens; adeo ut & ἀναρχεῖ & πα-
τερεῖται non immrito dici possit: II. Scientia
potentiaque necessaria ad administrandum om-
nia; quæ non potest divinā minor esse; opertet
enim illam ad omnia & singula extendi; & quidem
immediatè si iaternam efficacitatem guber-
nationis consideremus. Et hic vicarius Dei solus
Christus est, utpote cui uni isto conveniunt; Pon-
tifex vero Romanus non est Christus, ergo non
universalis Dei vicarius; ne in ecclesia quidem;
quia eadem illius ratio, quæ totius universi Vica-
rius Christi universalis eodem modo erit, qui

I Cor. 15. 10.

*Ioh. 5. 22. 26.
37.*

Ioh. 17. 2. 24

*1. Cor. 15. 27
Apoc. 2 & 3
Phile. 3. 21.
Galat. 1. 10.*

O ij Christū

Christi causam agit, omniaque eius nomine &
 Job. 16.7. 8. authoritate administrat potentiam & sapientiam pu-
 13. 14. 15. ge divinam. Et hic spiritus Christi est, advocatus
 Mat. 20. 28 ejus, spiritus sapientiae & virtutis Dei; qui Christi
 Act. 13. 2 nomine constituit Apostolos, Prophetas, Do-
 Roma. 8. 14. ctores, Episcopos, agitque & regit credentes, in-
 credulos vero convincit & condemnat. Ponti-
 fex Romanus ille spiritus non est, neque illum
 Roman. 12. 3. accepit sine mensurâ. Neque potest ulla succen-
 Ephes. 4. 7. turiata esse Pontificis Romani sub Christo pote-
 stas, quam particularis, utpote spiritu non nisi se-
 cundum mensuram donationis Christi praediti,
 etiam cum optimè habet, eaque noua quæ Christus
 sacerdos est, nam id munus vicarium non
 1. Corin. 3. 5. admittit; sed quæ Rex & Propheta summus est;
 6. &c. & tantum quatenus externam alicuius partis re-
 gni & populi Christiani administrationem sive
 per doctrinam, sive per regimen concernit; in-
 ternâ ipsi Christo interea in solidum remanente,
 & spiritui illius.

V. I. Dominium cœli & terræ, sive in uni-
 versam ecclesiam (hac enim separari nequeunt)
 Matt. 11. 27. divina donarione competit in illum solum, qui
 Job 17. 10. dixit, omnia mihi tradita sunt a patre meo; om-
 Matt. 28. 18. nia quæ pater habet mea sunt: mihi est data po-
 Job. 17. 24. testas in cœlo & in terra, profecti ergo docete
 6 pass. 1. 21. omnes gentes; quemadmodum dedisti illi au-
 thoritatem in omnem carnem, utquotquot dedi-
 sti ei, det eis vitam æternam: quem collocavit
 Deus ad dexteram suam in cœlis, longe supra
 Coloss. 1. 18. omne imperium, potestatem, dominium, & no-
 2. 10. men quod nominatur in hoc & in futuro seculo;
 qui dicitur principium seu principatus, primo-
 genitus

genitus ex mortuis, ut in omnibus primas teneat; in quo ecclesia completa est; qui est caput omnis imperij & potestatis; in cuius vestimento & f^emore scriptum est nomen, Rex regum & Dominus dominantium; at ille est solus Christus; Pontifex autem Romanus non est Christus. Discretio plenariae potestatis quoad spiritualia & temporalia, tum plenitudini potestatis, tum subordinationi spiritualium & temporalium contrarium est & confitum ob defectum potentiae, quam ad temporalia sibi subiectendum deservitur Pontifex, etiam ipsis in populis, ubi spiritualium potestatem obtinuit.

VII. Princeps Episcoporum, Apostolorum, Prophetarum, Euangelistarum, Pastorum Doctorum unus est, secus non unus in Ecclesiâ monarca & dictator, quod monarchicus status & regimen posulant sed duûmviri obtinebunt principatum illius propria sunt, Apostolos, Prophetas, Euangelistas, Pastores, Doctores, & omnes Episcopos in Ecclesiâ instituere, sanctificare, ad opus ministerij segregare, illis dicenda & agenda praescribere, eosdem donis necessariis & sufficien- tibus instruere, munere fungentibus praesentem vi spiritus & gratiae suæ adesse, efficaciam fun- ctioni concedere, ad rationem reddendam adige- re facta & omissa singulorum dispungere, & pro ratione administrationis præmium vel pœnam retribuere: Hæc vero soli Christo competunt, at Pontifex Romanus non est Christus, ergo neque princeps Episcoporum, sed siquæ illius etiam optimè habentis partes sint in hoc munere, alio nomine appellari nequit, quam Episcopi, Pasto-

APR. 19. 16.

1. Cor. 12. 4.
§. 6. &c.Eph. 4. 4. 5.
10. 11. 12.
Matt. 18. 18
19. 20.Rom. 12. 1.
2. Cor. 3. 1. 6.
Mat. 28. 20
Matt. 16. 10
1. Cor. 3. 6.
1. Pet. 5. 4.
Mat. 25. 19.
sqne ad 30.

O iij rih

ris, Doctoris, reliquos omnes Episcopos pro sympresbyteris agnoscere debentis, citra ullam potestatis quæ ad muneric essentiam pertineat, unparitatem.

VIII. Quum igitur Pontifex Romanus honorificentissima illa Christi nomina sibi attribuat vel attribui volens patiatur; blasphemiam in illis sitam nec exhorrescens, nec ullo indicio displicere sibi testificans, sequitur illum se Christi loco constituere, & Christo summè contrarium esse: neque excusat illa explicatio quod caput & fundamentum ministeriale sit, quod omnia ista sibi attribuat sub ipso Christo, velut a Deo & Christo ad istam dignitatem per gratiam enecto. Protestatio enim est facto directè contraria; tantoque Dei & Christi adversarius est tertior, quanto magis se ut Dei & Christi autoritate munitum ostentat. Illud enim est sub amicitiæ fictæ simulatione veras inimicitias exercere, & sub ministri lucis & justitiæ larvato schemate, regni tenebratum & injustitiæ negotium agere. quæ etiam ipsâ de causâ posteriora illa nomina, quæ thesi primâ posuimus, in illum jure merito competere assertimus: quod sigillatim porro monstramus:

IX. Et primò quidem adulteri & lenonis Ecclesiæ adulter est Ecclesiæ: tum professione publica, & mutua utriusque; eo quod ille ecclesiam sponsam suam appellat; illa vero neque arrogatiā istius nominis repudiat, neque invidiam vetetur: tum reipsa: spirituale enim cum Ecclesia adulterium exercet, & illa vicissim cum eo. jubet scripta apocrypha pro divinis & canonicis haberi,

beri, veterem bibliorum vulgatam latinam versionem pro authentica ubique suscipi, & nullo praetextu rejici, interpretationes suas scripturarum indubitata fide recipi, traditiones non scriptas pari affectu & reverentia cum verbo Dei scripto venerari, leges ad fidem & mores pertinentes figit & refigit, ijsque conscientias alligat: indulgentias plenarias & remissionem peccatorum omnium ex plenitudine potestatis pollicetur & offert: seipsum supra omne στοιχεῖον effert, & seu Deum quendam adorandum cultu religioso proponit. Et in hisce omnibus habet sibi obsecundantem ecclesiam fraudibus suis deceptam. Adulter itaque est ecclesia. Lenus vero est ecclesia, quia illi variorum spiritualium adulteriorum cum varijs Maritis, Angelis, Maria, sanctisq; alijs demortuis; cum imaginibus Dei, Christi, spiritus S. crucis, Angelorum, Mariæ, sanctorum, cum pane in eucharistiâ, alijsq; rebus inanimatis exercitorum, & porro exorcendorum, author, suasor, impulsor & conciliator est.

X. Pseudoprophetæ nomen illi competit (quem scriptura caudam nominat capiti oppositam): sive id generali notione accipiatur, sive singulari ad certam & determinatam personam restrictâ. Generali notione, sive significet eum qui mendacium docet citra arrogationem nominis Prophetæ, sive eum qui se falso prophetam jactat, quæ propria videtur vocis significatio, nam primo plurima falsa dogmata in ecclesiam partim invexit ipse, partim inventa, quum mysterium tantum exlegitatis perageretur, propugnat, statuminat, propagat. qualia sunt, de scriptura-

rum sine traditionibus insufficientia ad omnem
 veritatem necessariam probandam, & falsitatem
 confutandam: quod subesse Pontifici Romano
<sup>Festus. de
maior & ob-
dientis. Tit. 8.</sup>
 omni humanæ creaturæ omnino sit de necessita-
 te salutis quod panis eucharistiæ transsubstatietur
 in corpus Christi: quod Christus quotidiè in mis-
 sâ a sacerdote offeratur in sacrificium propitia-
 torum pro peccatis vivorum & mortuorū: quod
 homo partim fide, partim operibus coram Deo
 justificetur: quod sit purgatorium, in quod ingre-
 diantur animæ nondum satis purgatorum, quæ
 inde liberantur præcibus, suffragijs, sacrificijs, vi-
 gilijs, eleemosinis, iudgentiis &c. Altero sensu;
 quia dicit se prophetam esse, qui ob perpetuam
 spiritus S. cathedræ affixa ad adstantiam, errare
 in rebus ad fidem & mores pertinentibus, non
 possit. singulari verò notione; quia Pontifex Ro-
 manus est ille pseudopropheta, qui edit signa co-
 ram bestia: ex cuius ore tres impuri spiritus simi-
^{Apos. 19.10}
^{Apos. 16.13}
^{Apos. 12.14}
 les ranis prodeunt; qui non incommodè per cau-
 dam draconis intelligitur tertiam partem stella-
 rum cœli trahentem.

XI. Eversor vero & destructor Ecclesiæ me-
 rito nuncupatur. quum enim ecclesia perfidem
 doctrinæ Prophetarum & Apostolorum iniquam
^{Eph. 1.10.21}
^{I. Pet. 2.5.6}
^{Ephes. 4.3.}
 lapidi angulari Christo superstructa, porro per fi-
 dei obsequium in recto numinis cultu & studio
 sanctimoniaz crescat magis magisq;, & adolescat
 in domino, coagmentata in unum corpus per vi-
 culum pacis & concordiaz; Pontifex Romanus qua-
 druplici modo illius se eversore demonstrat. Pri-
 mo fidem pervertendo: quod facit. I. Scripturæ
 propheticæ & Apostolicæ apocryphos libros &
 tradi-

traditiones non scriptas addendo: II. Scipsum Christo unico fundamento alterū fundamentum conjungendo: III. Plurima falsa dogmata veris admiscendo: IV. Vera nonnulla auferendo, vel falsis interpræcationib⁹ corrumpendo. Secundè cultus divini sinceritatem adulterando; quod facit, tum per additamentum ad personas, quæ sole secundum Deum & præscriptum ejus colendæ sunt, inde per modi invectionem, qui expressè a Deo vetitus est; III. per superstitionum vanatum, anilium, ridicularum introductionem; deniq; per singularium devotionū, separatarum fraternitatū, & commentitiarum Religionum Francisci, Dominici, &c. institutionem: tertio sanctimonias & morum integritatē vitiando: quod ipsum hisce potissimum actibus perficit; I. faciles modos obtinendi remissionem peccatorum & plenarias indulgentias comminiscendo; II. Præcepta nonnulla consiliorum nomine indigerando, III. Quamplurimos ab obligatione debiti sui solvendo; IV. Ad ea, quibus capiendis & præstandis non quis est idoneus, obligando; V. Exempla pessima omnis nequitiaz in orbem Christianum invehendo deniq; concordiaz & unitatis vinculum rumpendo, quod hisce potissimum actibus & artibus perficit I. quum potestatē sibi, quam nullo jure habet in alios arrogat: II. quum multa dogmata falsa pro veris, non necessaria pro necessarijs credenda obtrudit; III. per excommunications & bruta fulmina, quibus & in immeritos, & suę diocesi non subditos debacchatur; IV. Quum dissidia inter principes & respublicas magistratusq; & subditos fuscitat aut aliunde nata fovet, auget, continuat.

XII. Adversarij porrò Dei & Antichristi nomen ipsi competere evidentissimâ ratione mon-
 stratur. Prius enim illi Apostolus tribuit, quum
 a. Thef. 2. 1.
 4. 5. 6. 7. 8. appellat illum hominem peccati filium perditio-
 nis, adversarium & efferentem se supra, vel con-
 tra omne id, quod dicitur Deus aut θεος, ita
 ut in templo Dei tanquam Deus sedeat, præ se
 ferens se esse Deum; qui ex collapso imperio
 Romano exurget, ejusque vacantem dignitatem
 occupabit. hæc enim de Pontifice Romano sola
 intelligenda esse & intelligi posse asserimus. An-
 tichristi vero nomen illi competit excellentissi-
 mè; sive particula την oppositionem, sive unius
 rei pro altera substitutionem, & quidem non ab
 eo qui potestatem habet subordinandi ritè & le-
 gitimè factam, sed talem, qua quis vel a se ipso,
 vel ab alio per vim & fraudem subornatur, signi-
 ficet. Nam & æmulus est Christo ejusque adver-
 sarius, quum se sponsum caput, fundamentum
 Ecclesiæ, potestatis plenitudine donatum jaeti-
 tat & tamen partes Christi se agere vice inq; ejus
 in terris obire profitetur; proprij compendij cau-
 sa, in manifestum Ecclesiæ Christi dispendium.
 Nomen autem Christi prætexere necesse habuit,
 ut sub Christi nomine reverentiam sibi apud
 Christianos conciliaret, quam obtinere nequis-
 set, si se apertè vel Christum, vel adversarium
 Christi professus esset.

XIII. Præterea dicimus Pontificem Ro-
 manum, quanquam servum se servorum Dei vo-
 cet, tamen κατ' ιδεον servum illum malum & per-
 versum esse, qui cum videret Dominum suum
 tardare, cœpit verberare conservos suos. Ponti-
 fez

sex enim Romanus non modo in conservos suos, hoc est Episcopos Ecclesiaz Dei, sed etiam in ipso Imperatores & Reges, quorum ante agnoscet, bat ipse imperium & dignitatem, dominatum & tyrannidem usurpavit. Quem ut sibi acquireret, & magis magisque augeret & constabiliret, omni instrumentorum Satanicorum genere usus est; sophistica hypocrisi, mendacijs, & equivocationibus, perfidia, perjurijs, violentia, veneno, armis, adeo ut merito dici possit bestiae illi formidabili, quæ pardo, urso, leoni similis est, & qua Romanum imperium significatum est, successisse, ejusque imaginem animasse, & effecisse, ut quicunque imaginem bestiae non adorarent, occiderentur.

XIV. Ex hisce denique omnibus quanquam facilè liqueat Pontificem Romanum Apostoli, Prophetæ, Euangelistæ, Pastoris, Doctoris, & universè Episcopi nomine indignum esse; tamen & hoc peculiari argumento a proprijs illorum attributis & muneribus deducto liquere potest illa ipsa ex scripturis veteris & novi test præsertim epistolis Paulinis ad Tim. & Tit. inquirentibus. Neque valet effugium, quod quis per alium tanquam vicarium facit, hoc per se facere videtur. Nam solus Christus est, qui istorum tanquam ministrorum vicariâ operâ utitur, & munera talia sunt, quæ ab ipsis, qui nominibus istis insigniuntur, obiri debent. Rectè ergo in Pontificem Romanum competit, quod Deus minatur per Zachariam, se excitaturum pastorem stultum, & pastorem idolum, qui ovium curam non geret, pinguium tamen carnes comedet, & ungulas carum

^{1.} Tim. 3. 1.
^{tit. 1.}

^{1.} Cor. 3. 5.
^{6.} 12. 28.
Ephes. 4. 11.
Gal. 2. 7. 8. 9.
Zach. 11. 15.
^{16.} 17.

earum confringet. Fasit Deus ut Ecclesia ab Antichristi fraudibus & tyrannide liberata, Pastores manescatur; qui illam in veritate, charitate, & prudentia pascant, ad ipsarum oviū salutem, & summi Pastoris gloriam, Amen.

COROLARIA.

- I. Religiose sapientiae est Curiam Romanam ab Ecclesiâ, in quâ Pontifex sedet, interstinguere.
- II. Pontificem Romanum etiam optimè habentem pro capite Ecclesiæ, seu univerali Episcopo, ne humano quidem seu positivo jure esse agnoscendum: eamque agnitionem non tam unitati in Ecclesia conservandæ & licentiæ diversum de Religionis articulis sentiendi, loquendi, docendi, impediendæ, quam libertati necessariæ & verbo Dei consenteat auferendæ, & tyrannidi introducendæ servijste hactenus, & naturâ suâ servire.

THESIS

THEISIS VICESIMA,

Quibus assertus

Ecclesiastis Reformatas à Rō
mana Ecclesia secessionem non fe-
cisse : easque recte facere , quod
fidei cultusque divini com-
munionem cum eadem
habere & profiteri
detrectant.

Reff. IACOBUS CUSINO.

Ecclesiastis reformatas à Rōmana Ecclesia secessionem non
fecisse : Easque recte facere , quod fidei cultusque di-
vini communionem cum eadem habere & profiteri de-
rectant.

I.

Ferit animus ad Dei gloriam , conscientiarum
imbecillium tranquillitatem , & animarum
errantium directionem , paucis commonstrare:
Ceteris illos qui Ecclesiastum Reformatarum seu
protestantium titulum præ se ferunt à Rōmana
Ecclesia secessionem non fecisse : eosque iplos
recte ,

recte, hoc est sapienter, piè, justè, & modestè facere, quod fidei cultusque cum eadem Ecclesia Romana communionem habere & profiteri detestant.

II. Ecclesiæ Romanæ vocabulo intelligimus, non Cœtum illum hominum, qui muris urbis Romæ conclusus Christianam fidem profitetur, quamquam illa sola sit propria istius nominis interpretatio: non Romanam curiam ex Pontifice & Cardinalibus ipsi junctis constantem: non Ecclesiam repræsentativam in consilio præside Pontifice Romano congregatam, neq; ipsum Pontificem Romanum sub istius vocis involucre suam potestatem venditantem: Sed Cœtum Christianorum olim gene per universam Europam dispersum, jam verò contrattiorem factum, in quo Pontifex Rōmānus, sive ut caput Ecclesiæ sub Christo quidem, sed supra Concilium œcumenicum constitutus, sive ut primus Episcopus Concilio universalí minor, totius tamen Ecclesiæ inspectoꝝ & curatoꝝ, sedet: qui cœtus fidem cultumque se Deo & Christo præstare profitetur secundum Canones in Concilio Tridentino comprehensoꝝ, sive eos approbet, eò quod à Synodo Tridentina, quæ errare non potuerit, sint conscripti, sive quod Scripturis sacris Patrumque doctrinæ consentaneos arbitretur citra Concilij Tridentini respectum?

III. Ecclesiæ Reformataæ appellamus Cœtus illos fidem Christianam profitentes qui Pontificis Rōmāni quemcumque præsidarum improbant, & fidem cultumque se Deo & Christo præstare profitentur, secundum Canones quos singuli

guli in confessionibus suis vel Catechesibus comprehendenterunt, & ideo tantum illos approbant, quod sacris Scripturis consentaneos esse arbitrantur, quamquam primitivæ Ecclesiæ & patribus suum quendam locum, sed sub Scripturis concedant.

I V. Secessionem facere dicitur Ecclesia, nouæ cumque ab alia Ecclesia separatur, neque que ab ea, cui unita fuit, quovis modo disjungitur: sed quæ ab ea, cui antea unita fuit, ipsa prior volens. quæ dissidium facit ea in re, secundum quam antea unum fuerunt: unde necesse est ut quatuor istæ conditiones concurrant in ea. quæ juremerito dici poterit secessionem fecisse. Vna prærequisita tanquam necessariò præcedanea, tres reliquæ requisitæ tanquam insitæ & secessioni inexæ 1 est ut antea unita fuerit, cui addenda explicatio ejus rei in qua unio consistit. 2. ut separatio facta sit, & quidem in eo secundum quod antea unita fuit. 3. ut prior secessionem fecerit. 4. ut volens secesserit. Quæ conditiones omnes in disceptatione præsentis controversiæ de dissidio inter Romanam Ecclesiam & Reformatas diligenter considerandæ erunt.

V. Verum isti quæstionis secundum istas circumstantias tractandæ alterius cuiuspiam est præstruenda explicatio, nempe, qua in re generatim consistat, tum unio Ecclesiarum tum separatio. Ecclesiarum, quatenus Dei & Christi Ecclesiæ ^{EPI. 4. 3. 4.} sunt; unio consistit in hisce, ut habeant unum ^{5. 6.} Deum & Patrem, unum Dominum Iesum Christum, unam fidem, seu unam fidei doctrinam, unam spem vocationis suæ; hoc est unam hæreditatem

- I Corin. 10.** ditatem promissam & speratam, unum Baptisma, unum Panem & Vinum : & ut uno Spiritu cuim Deo & Christo per vinculum fidei & charitatis copulatae sint. Hoc est, ut consensu fidei secundum veritatem, & concordia voluntatis secundum charitatem, unum sint inter ipsas : non aliter quam multa membra ejusdem corporis inter se unum sunt, eo quod omnia cum capite unita sunt, unde per Spiritus vinculum vita, sensus, & motus in singula derivatur : & quam multi liberi in eadem familia inter se unum sunt ; quia omnes vinculo consanguinitatis & charitatis parentibus suis connecti sunt. Sunt enim omnes Ecclesiae particulares magni illius corporis, quod **Ephes. 1. 22.** Ecclesia Catholica dicitur ; membra, majora, **31. & 1.** minora, prout amplae fuerint ipsae : & in familia illa, quae dominus Dei dicitur, sorores : juxta illud Cantici, soror est nobis parvula. Nulla Ecclesia in terris alterius Ecclesiae mater est ; ne illa quidem ex qua Doctores exciriunt, qui alias Ecclesias fundarunt : Nulla etiam Ecclesia in terris est totum corpus capiti Christo unitum.
- Cantic. 8. 8**
- Colat. 4. 26.**
- Alt. 8. 1.4.**
- & 11. 1.2.**
- Habri. 13. 22.**
- 23.**
- V I.** Existet unionis inter Ecclesias descriptio & per similia explicatione juxta scripturas facta, siquæ duorum mediorum interventu opus esse ad Ecclesias inter se convinciendas. Primum medium est, ipsum vinculum quo uniuntur : Secundum est, Deus & Christus cum quo immmediatè unitæ, poterint inter se uniuntur mediare.
- Ephes. 4. 1.**
- Roman. 12. 5.**
- Iona. 17. 21.**
- Eph. 1.11 11.**
- 13. & 4. 16**
- Prima etiam & immediata relatio est inter quatuor Ecclesiam particularem & Christum, altera & mediata inter ipsam & aliam ipsi congenerem. Unde duplex ordo hic statui potest secundum quicunque

quem conjunctio ista considerari potest ; unus si à Christo initium fiat , & illud vinculum interveniat, quod ab illo exiens in Ecclesiam quamque tendit, eamq; ipsi adunat. ubi primum constituendus est Christus tanquam caput & ipsissimum centrum unionis: secundò Spiritus qui ab illo exit hinc & inde : Tertiò Ecclesia Corinthia-
 ca, Romana, Philippensis, quarum unaquaque Christo per Spiritum ab illo exeunte, & in istas tendentem, inque ipsis manentem adunatur. Alter ordo est, si ab Ecclesijs initium fiat , & illud vinculum intervetiat , quod ab illis exiens in Christum tendit, illamque ei convincit : ubi pri-
 mò collocandæ Ecclesiæ Corinthiaca, Romana, I. Ioan. 2. 24. Philippensis: inde penatur fides ab utraq; exiens. Ephes. 3. 17. Tertiò Christus in quem fides tendit omnium & singulas Christo connectit. Charitatis vinculum, quia illa metua est , à Christo exit in Ecclesiam quamlibet , & ab Ecclesia qualibet in Christum : verum istic non silit , sed pergit ad Ecclesiam congenitam, ita tamen ut illam amet in Christo & propter Christum , secus conspiratio est sine Christo, vel etiam adversus Christum.

VII. Ex unionis ratioe separatio illi con-
 traria est æstimanda , quæ non nisi per unionis analysis & resolutionem fieri aut explicari po-
 test : oportet itaque quamvis Ecclesiam particu-
 larem separari prius à Deo & Christo , quam se-
 parari possit ab Ecclesia sibi congenere & con-
 corpore : & prius vinculum fidei vel charitatis
 discendi , quam à Deo & Christo , & sic ab alia
 Ecclesia disjungi queat. Cæterum quum Spiritus Christi , fides quâ creditur & charitas invisibilia
 Ephe. 2. 16; 21. 21. R. 11. 17. 18. 19. 20. &c.

226 IACOBI ARMINII

Sicut ad ipsam internam Christi & Ecclesiarum
unionem & communionem pertinentia, fieri ne-
quit ut secundum illa de unione aut separatione
Ecclesiarum estimatio aut judicium fiat ab ho-
minibus. Quia de causa necesse est externa quæ-
dam & in sensus incurrentia, quæ internis illis
analogia quadam respondeant, in medio ponit, ut
judicium de unione Ecclesiarum cum Christo &
inter ipsas, de quæ opposita separatione fieri queat
Si. 29. 21. à nobis. Illa sunt verbum & verbo adnexa signa
Ez. 10. 15. visibilitia, quibus Christus cum Ecclesia sua com-
Ez. 10. 10. munigat: Et fidei cultusque professio & charita-
Zeph. 13. 3. tis per externa opera exercitium, quibus Eccle-
sia quævis suam cum Christo & cum alia Ecclesia
unionem & communionem testatur. Cui sua op-
Apocal. 2. 9. ponitur separatio, consistens in eo, ut Christus
2. Para. 13. 8. candelabrum suum auferat, & Ecclesiæ inter se
2. 10. fidei professione varient, charitatisque requisitæ
munia omittant, & odia exerceant.

VIII. Cæterum quia Ecclesiæ Dei & Chri-
2. Cor. 11. 3. sti, etiam quæ à Prophetis & Apostolis institutæ
Galat. 1. 6. sunt, Paulatim deficere possunt imo & deficiunt
nonnunquam, à fidei veritate, à cultus divini in-
Apocr. 1. 9. tegrityate, & à prima sua charitate, vel addendo ad
dogmata fidei, ad id quod colitur, & ad modum
ritusque quibus colitur, vel detrahendo, vel deni-
que rectum fidei sensum invertendo, quod colit-
tur, non ut fas est considerando, & modum legi-
Lore 2. 11. 12. tum cultus in aliam formam transmutando:
2. Reg. 16. 1. & tamen à Deo & Christo adhuc pro Ecclesijs &
1. Reg. 18. 2. populo Dei agnoscantur, etiam tum quum Ieho-
Ezech. 16. 20. vam in vitulis colunt, imò vero Iehovam & Baa-
Gal 3. 1. 2. 3. lim simul colunt, quum filios quos Iehovæ gene-
& 9. 5. rarunt

rarunt Molocho per ignem offerunt quum ad fidem in Christum legales ceremonias adjungi, resurre^tionem in dubium vocari patiuntur : ag- noscantur inquam saltem secundum externam communicationem per verbum & signa sacramentalia , eo quod candelabrum suum nondum auferat, librum repudij nondum mittat ; Hinc fit ut unio inter tales Ecclesias, aliquid adhuc Dei & Christi , & aliquid ex Spiritu mendacij & idola-triæ habentes , duplex sit : una illorum respectu quæ adhuc reliqua habent ex prima institutione per Prophetas & Apostolos facta , altera eorum quæ postea per falsos Doctores & Pseudoprophetas, imò & per Pseudoprophetam illum insig-nem, hominem peccati , filium perditionis invecta sunt. Quamquam enim sermo istorum ut gangræna depascat, impedivit tamen Dei bonitas & gratia ne intregram Christianæ fidei doctrinam absumeret. Et huic postremæ unioni non minus sua ex adverso respondet separatio , quam sua priori isti est opposita. Itaque cum de separatione Ecclesiarum sermo est , diligenter dispici debet quid illud sit secundum quod separatio facta est.

I X. Iстis sic ~~gittern~~ præmissis ad quæstionis nostræ Hypothesim veniamus , & quidem juxta conditiones, quas necessariò illi Ecclesiæ tribuerdas diximus, quæ merito dici poterit secessionem fecisse ab alia Ecclesia. Ad primam quam ut præcedanæam prærequiri diximus, fatetur: Ecclesias quæ jam Reformatarum nomine se insigniunt ante illam Reformationem cum Romana unum fuisse, cumq; eâ communionem fidei cultusque,

P ij & cha-

& charitatis officiorum habuisse: immo verè partem illius, prout Thesi 2. à nobis definita est fuisse, sed duo expressè & distinctè addimus. 1.

Cantic. 8. 8. unionem & communionem illam fuisse ut inter pares collaterales, sorores, membra: non ut inter inferiores & superiores, filios & matrem, membra & caput; hoc est, ut in Scholis Philosophicis loquuntur, relationem inter illas fuisse æquiparantem, in qua unum relatorum non magis fundamentum est, quam alterum: Ideoque parem fuisse utrinque obligationem. Quam-

*Eccles. lib. 1.
Tit. 3.*

quam Pontifex Romanus sedens in Cathedra quam Apostolicam vocat & Romæ esse dicit, Ecclesiam Romanam matrem & caput reliquarum Ecclesiarum esse affirmet. 2. Vnionem & communionem illam partim secundum ea, quæ Dei & Christi erant, fuisse, partim secundum ea,

2. Thes. 2. 3. 4.

quæ defectionis, quam Apostolus venturam prædixit. Dicitur enim filius perditionis sessurus in Templo Dei. Quatenus ergo veræ fidei doctrina in illis sonabat, quatenus Deus & Christus colebantur & charitatis officia legitimè exercebantur, una fuerunt Christi patienter tolerantis & ad poenitentiam invitantis Ecclesia: quatenus vero fides varijs additamentis, distortis interpretamentis fuit interpolata, cultus divinus per varias Idolatrias & superstitiones depravatus, & signa benevolentiae in communicatione partium Idolis immolarum exhibita fuerunt,

*Apos. 2. 20.
21.*

eatenus unionem secundum Spiritum defectionis & communionem iniquitatis fuisse.

*Apos. 20. 14.
20.*

X. Ad separationem verò ipsam Reformatarum Ecclesiarum à Romana quod attinet, de illis

illa bipartitò tractandum erit, propterea quod separatio Ecclesiarum tūm fidei cultusque, tūm charitatis respectu fieri solet, quemadmodum antea vidimus: quæ separationes eousque distinctæ habentur ab ipsis Ecclesijs, ut quæ secundum fidem & cultum separata est, Hæretica & Idololatrica, quæ secundum charitatem schismatica dicatur: prior itaque quæstionis pars erit. An Ecclesiaz, quæ Reformatæ nunc dicuntur, ab Ecclesia Romana secundum fidem & cultum secessionem fecerint. Ad quam, respondeamus: fateri nos secessionem factam esse respectu fidei & cultus. Testatur enim res ipsa differre multis dogmatibus ad fidem pertinentibus, differre & cultu divino. At negant Reformatæ se differre à Romana secundum articulos fidei quos ex traditione adhuc habet Apostolica, aut secundum cultum quem divinitus prescriptum adhuc usurpat Romana Ecclesia: quod breviter sic probat. 1. enim præterquam quod verbum Dei normam unicam veritatis statuit, etiam articulos symbolo Apostolorū contentos, prout à quatuor primis universalibus Concilijs sunt explicati, in vero & recto sensu approbare: quin & illa, quæ Ecclesia prisca adversus Pelagium decretivit, certa & rata se habere profitetur. 2. Quia Deum & Christum in Spiritu & veritate colit eo modo, ijsque ritibus, qui verbo Dei sunt prescripti. Separationem ergo factam esse fatetur in ijs, quæ Romana Ecclesia non ut Ecclesia Christi, sed ut Romana & Pontificia habet, in ijs vero quæ Christi habet manere unionem.

X I. Ad tertiam conditionem quod attinet, negant Reformatæ se priores fecisse secessionem: quod ut commode intelligi possit, quum separatio consistat in variatione fidei & cultus, initium illud variationis dupliciter sumi posse dicit. Vel à tempore Apostolis vicino, quin & in Apostolorum tempora incidente, quum mysterium ~~avocias~~, hoc est iniquitatis, vel potius exlegitatis (detur venia verbo significatiōri) peragi cœpit, quod mysterium postea revelatum, & quæ exlegitas postea in apertum producta est ab homine peccati & filio perditionis, qui eo ipso ~~etrouit~~ & revelatus dicitur: Hunc Réformatæ Pontificem Romanum esse dicunt. Vel à temporibus VViclefii, Hussi, Lutheri, Melanthonis, Zwinglii, Oecolampadij, Buceri, Calvini, quum multi cœtus hominum varijs in locis Europæ à Pontifice Romano primum clam inde palam discedere cœperunt. Ab illo priore punto dicunt Reformatæ defectionis & secessionis initium faciendum esse, & se unâ cum Romana modernâ defectionis à synceritate fidei Apostolicæ & Romanæ, quam in Romana Ecclesia sui temporis commendat Apostolus, & à cultus divini integritate, reas fuisse fatentur & dolent. Ab altero defectionis & secessionis initium faciendum esse dicunt Pontificij, nullius defectionis culpa sc̄ teneri affirmantes.

X II. Hic est cardo totius controversiæ, hic ergo pes figendus. Si vero statuunt Reformatæ defectionis initium, tum illarum à Romana moderna separatio non est ab Ecclesia Christi secessio, sed separationis antea factæ terminus, & ad vetam puramque fidem, cultumque Dei syncerum,

rum, hoc est ad Deum & Christum, Ecclesiamque primitivam & vere Apostolicam, immo & ad Romanam antiquam pura puta regressio & conversio. Sin contra initium defectionis recte statuitur a Pontificijs, tum vere secessionem fecerunt Reformatæ a Romana Ecclesia, & ea quidem, quæ hactenus in sinceritate Religionis Christianæ persistiterit. Hæc a. controversia est ejus naturæ, ut quum discrimen consistat in eo potissimum quod Romana addidisse veris falsa. Reformatæ veris detraheantur ab adversaria parte, Romanæ tanquam affirmanti illa vera esse, quæ addidisse de suo dicitur, probatio incumbat: Quamquam Reformatæ probandi partes non defugiant, modo ex puris ipsis Scripturis rem agi & decidi permittat Romana: Quod quia non concedit Romana, sed aliud verbum Dei non scriptum producit, ecce rursus probandi necessitatem sibi imponit, tum quod sit aliquod Dei verbum non scriptum, tum illud ipsum, quod profert, verbum Dei esse.

XIII. Dicunt denique Reformatæ, quod quartâ conditio habet, se non volentes, hoc est non proprio instinctu, motu, arbitrio, sed ægre & dolenter discessisse, causamque in Deum & culpam in ipsam Romanam Ecclesiam seu prius in Romanam Curiam & Pontificem, inde in Ecclesiam Romanam quatenus Pontificem & Curiam Romanam audit, & illis ad servitiam quævis praestato est, conjiciunt. In Deum: quia ille jussit ut suus populus e Babyloniæ matre fortificationum exiret, & ab Idolis sibi caveret. In Romanam si-
ve Curiam sive Ecclesiam, quæ triplici ratione
Apoc. 18.4.
1. Cor. 5.21.

protestantes Ecclesias à se abegit. 1. Mixtione
 vepes. 17.4. veneni lethiferi in poculū Religionis, unde dog-
 mata ad fidem & cultum Dei pertinientia propi-
 nabat: quę jundum habebat duplex mandatum,
 tūm prohibitivum ne quis ex putis putis fonti-
 bus Israēlis hauriret de aquis Salvatoris; tūm pre-
 ceptivum, ut omnes ex isto poculo abominatio-
 num biberent. 2. Excommunicatione & Ana-
 thematismis, per illam à sui communione exclu-
 sit, per istos diris omnibus devovit, suorumque
 scallitum rabici in prēdam & necem exposuit,
 quotquot ex poculo sic mixto lethale virus bibe-
 rē detrēstatent. 3. Tyrannide & varijs persecu-
 tionib⁹ non modo institutis sed & exercit⁹ ad-
 versus eos qui conscientias suas inquinare turpi,
 illa abominatione nollent. Quām verò dolen-
 ter & agrè discesserint, vel potius abigi se pass⁹
 sint, dicunt se tribus manifestissimis indicis de-
 clarasse. 1. Setijs monitis scripto & viva voce
 propositis, quibus necessitatem Reformationis,
 ejusque modum & medium Concilium liberum,
 demonstrarunt. 2. Præcibus & supplicationi-
 bus, quibus conventum ejusmodi flagitarunt, vel
 hoc saltē fini, ut communī studio disquicere
 tur, an non aliquid abusum & corruptionis in
 Ecclesiam irrep̄isset, corrīgendū, ubi com-
 pertum esset. 3. Diuturna patientia, qua Ty-
 rannidis omne genus in se usurpatæ tollerarunt.
 Quibus omnibus nihil impeditum est aliud
 quam ut corruptelæ & abusus auctoritate ple-
 naria Pontificis & Curie Romanae constabili-
 rentur.

XIV. Et hactenus de separatione secundum
 fidem

fidem & cultum. Secundum charitatem vero nullo modo secessionem se fecisse à Romana Ecclesia dicunt Reformatæ: Cujus testem in conscientijs suis Christum invocant, & his signis se illud hactenys condocefecisse existimant. 1. Doctrina sua tum viva voce tum scriptis toti mundo exposita, qua errores Romanæ Ecclesiæ ex verbo Dei detegunt & populos in errore versantes ad conversionem solicitant. 2. Præcibus & gemitibus quibus divinam Majestatem solicitarie non desinunt, ut miserum populum suum ab Antichristi deceptione & Tyrannide liberatum, filio suo Iesu Christo in solidū subjiciat. 3. Amica & leni conversatione, quā multis in locis etiam ubi rerum potiuntur, erga Pontificiæ Religioni addictos utuntur, dum nec vim illorum conscientijs inficiunt, nec minis ad ullius fidei professio nem cultusve exercitium adigunt, sed fidem cultusque quem mens illorum approbat, Deo, privatim saltem, adferre permittunt: solo utentes gladio spirituali, ut Hæresi & Idololatria interfici, homines etiam hic secundum corpora salvi, in diem Domini æternum salvari possint: impedimentum publicorum conventuum, hominumque ad audiendas Reformatorum conciones per multas pecuniarias compulsionem administrari possunt, ut charitatis officia esse queat evinci. Que Severius imò & Sevius in se suosque conqueruntur patrata Pontificij, illa aut per tumultum licentiamque militarem, quorum ipsi plerumque auctores parum merito parva exemplo præcedanco fuerunt: aut propter delicta in statum Recip publicæ commissa, non insisi.

propter Religionem, dicunt illis illata esse. Concludimus ergo Reformatas Ecclesias à Romana sicut quoad fidem & cultum, nec quoad charitatem, secessionem fecisse, quatenus Romana aliquid Christi habet: quatenus vero à Christo aversa est, de separatione gaudent & gloriantur,

XV. Restat propositi nostri pars altera, quę sic habet. Ecclesias Reformatas rectè facere quod fidei cultusque divini communionem cum Romana habere & profiteri detrectant: quod ex antecedentibus quidem generatim colligi potest at hic specialius deducendum est, ut constet quibus potissimum in rebus fidei cultusque divini corruptela apud Romanam Ecclesiam consistat ex Reformatarum sententia. Triplex hujus detractionis causa est. 1. variæ hæreses. 2. multiplex Idololatria. 3. immanis Tyrannis, ab Ecclesia Romana approbatæ & usurpatæ. De hæresibus primùm, sed breviter, quia omnes enumerare prolixioris esset operæ. Prima, eaque non in articulum aliquem sed in ipsum principium fidei impingens est, qua statuitur: Aliud esse verbum Dei præter id quod veteris & novi Testamenti Canonicis libris est consignatum, ejusdem cum illo ad vera stabiliendum & falsa confutandum potestatis & necessitatis: cui additur: verbum Dei secundum sensum sanctæ matris Ecclesiz. i. Romanæ intelligendum esse. Sensus autem ille est, quem Romana Ecclesia versione Latina vetere & vulgata, Confessionibus, Catechismis, Canonibus, præsenti necessitati vel sententiaz pro tempore currenti accommodatè explicuit, & porro explicatura est. Quod antichristi

Riani regni primum est fundamentum directè oppositum primo regni Christi fundamento, quod est immota veritas & perfectio doctrinæ Propheticis primum , inde Apostolicis scriptis comprehensæ.

XVI. Accedit ad hanc proximè hæresis alia, & ipsa principio fidei adversa, qua Pontifex Romanus totius in terris Ecclesiæ princeps , caput, sponsus, universalis Episcopus, & Pastor constituitur : qui omnem scientiam veritatis in scrinio pectoris sui possidet , perpetuam habet spiritus Sancti assistentiam, ita ut errare in præscribendo quæ fidem & cultum divinum concernunt , non possit: qui spiritualis ille homo est q[uo]d omnes & omnia judicat ipse à nemine judicandus, cui omnes Christi fideles de necessitate salutis subesse oportet; cuius decretis & præceptis , non secus quam ipius Dei & Christi simplici fide & cæcæ obedientia assentiri & obsequi quemque Christianum decet. Et hoc est alterum regni Antichristiani fundamentum ex adverso oppositum fundamento regni Christi secundo , quod Deus posuit, quum Christum filium suum Regē, Sponsum , Caput, Pastorum principem , & unicum Magistrum Ecclesiæ suæ constitueret.

XVII. Particulares & alicui articulo fidei contravenientes , aut circa gratiam Dei nobis in Christo factam, aut circa nostrum erga Deum & Christum officium versantur. Quæ circa gratiam sunt, aut in ipsum Christum ejusque officium, aut in beneficia, aut in signa obsignantia impingunt. In Christum ipsum, Panis & Vini in corpus ejus & sanguinem transsubstantiatio ; cui nexa est ejusdem

ejusdem in multis locis præsentia In officium sacerdotale, quoad oblationem imprimis impingit Missæ sacrificium, eidem transubstantiationi inzdicatum , in quo Hæresium est cumulus. 1. quod corpus & sanguis Domini istic offerti dicuntur in sacrificium. 2. verè & propriè propitiatorium. 3. incruentum tamen, pro peccatis, poenit & satisfactionibus non modo vivorum sed & mortuorum; cui adhæret vel substernitur purgatorium & quicquid illi nixum est. 4. quotidie decies centies millies. 5. à Sacerdote homine peccatore. 6. qui suis præcibus illi gratiam acceptationis apud Deum conciliat. Quoad intercessio nem, quum Maria, Angeli, & sancti demortui, mediatores & intercessores constituuntur, qui non modo præcibus suis sed & merito aliquid impetrant. In regium munus peccatur quum ijdem etiam dispensatores & dotores bonorum esse creduntur. In beneficia impingitur tum justificacionis tum sanctificationis. In illam, quum fidei & operibus simul tribuitur, quos sum faciunt ista. quod bona opera sanctorum divinæ legi pro statu huius vitæ plenè satisfaciant, vitam æternam verè promereantur, satisfactoria sint pro pena temporali, pro omni pena, pro reatu ipso, & peccatorum expiatoria: Imo verò & nonnullorum eousque supererogatoria, ut quum plus præstent quam teneantur, alijs ad salutem sint meritoria: quod denique homines quum satisfaciendo pa riuntur pro peccatis Christo Iesu qui pro peccatis satisfecit, conformes fiant. In sanctificationem, quum homini naturali citra gratiam Dei, opera præparatoria, quæ Deo grata sunt & excongruo

majorum donorum meritoria, tribuunt. In signa gratiae variè impingunt, illa multiplicando, Baptismum varijs additamentis inquinando; Cœnam altera parte mutilando & in privatam misericordiam transmutando; Quæ in officium nostrum erga Deum & Christum impingunt quum cultum divinum potissimum respiciant, & Idololatriam secum jundam habeant, commodè ad secundam causam referentur.

XVIII. Secundum causam esse diximus multiplicem Idololatriam, quæ in Romana Ecclesia viget: tūm primi generis adversus primum præceptum, quum colitur, adoratur, invocatur quod colendum non est, tūm secundi generis adversus secundum præceptum, quum in imagine colitur, quod colitur, sive colendum, sive non colendum sit. Primi generis Idololatriam committit cum animatis & inanimatis rebus. Cum animatis, Angelis, Maria virgine, & sanctis de mortuis, templo ijs fundando, altaria erigendo, cultus certos, cultuumque ritus, & collegia virorum & mulierum per quos, festosque dies quibus obeatitur, instituendo, in necessitatibus invocando, dona & sacrificia offerendo, eos provincijs, urbibus, pagis, vicis, domibus, certorum donorum dispensationi, morborum curationi, malorum ablutioni, in mō & in missione præficiendo, denique per nomen illorum jurando. Quin & cum ipso Pontifice Romano, titulos, potestatem, actus, Christo soli convenientes ipsi tribuendo, & ab ipso, ea quæ Christi & Spiritus ejus sunt petendo. Cum inanimatis Cruce & Pane Domini, cum reliquijs Sanctorum sive yris, sive falsis & fictis. Secundi generis

generis Idololatria est, quum Deum, Christum, Angelos, Mariam & Sanctos reliquos in imagine colunt, ipsasque imagines honore & cultu prosequuntur, vestibus, auro, argento, gemmis ornando, in templis editiore loco & super altaria collocando, humeris per plateas circumferendo, capita aperiendo, osculando, genua flectendo: denique easdem vel saltem ad eas, tanquam ibi praesentius Numen sit, invocando. Distinctiones cultus in λατεῖαι, δυλίαι, ιερεδελεῖαι, protestatis in superiorē & subordinatam seu ministerialem, imaginationis in eam, qua quid alicui ut Deo & Christo, & qua non ut Deo & Christo præstatur, imaginis & rei figuræ, & dogma transsubstantiationis: tum figmenta esse dicimus, maximæ cultorum parti vel non intellecta, vel cum collunt, non cogitata, tum protestationes continere, quæ factis directè sunt contrariæ. Et hæc sola causa thesi probandæ est sufficientissima.

XIX. Tertia causa est Tyrannis, quam Romana Ecclesia adversus illos qui istis Hæresibus assentiri & Idololatrias approbare, per conscientiam non potuerunt, usurpavit, & quamdiu Pontificem Romanum ejusque curiam audier, usurpatura est. Tanti sceleris reatu quia obstringere se verentur Reformatæ, ne sanguis tot milles sanctorum & fidelium Christi martyrum; qui testificati sunt sermonem Domini, & stolas suas in sanguine Agni laverunt super ipsas veniat, fidei

App. 7. 14. cultusque communionem cum Romana profiteri meritò detractant. Nam præterquam quod professio ista satis apertam persecutionis illius approbationem habitura esset, (præsertim protestatione

testatione nulla præmissa, quam ipsam Pontifex nunquam admitteret) etiam ipsa Doctrina Pontificia, cum populi adstipulatione, eorum quos pro hæreticis habet per brachium seculare punitionem stabilit : adeo ut politicorum & tepidorum, imò & Atheorum nomine infamentur, qui cætera Pontificiæ Doctrinæ addicti isto zelo in hæreticos non feruntur. Quod utinam Reges, Principes, & Republicæ serio considerent, ut hac saltem parte protestentur se à communione Pontificis, Curiæque Romanæ discedere. Accedit quod ista ipsa Tyrannis indicij manifesti instar est, quod Pontifex Romanus sit pravus illa servus qui Domino juxta ipsius mentem tardante, bacchari, inebriari & conservos suos verberare cœpit.

THEISIS VICESIMAPRIMA,

DE

Idololatria.

Rif. IAPHETO VICESIMA.

I.

SVMMUS diabolicæ perversitatis scopus semper fuit, atque etiamnum est, vel ut ipse tanquam Diabolus pro Numinе habeatur & colatur, quo nihil in Deum, verum est contumeliosius ; vel ut omni

omni Numinis cogitatione & mentione sublata
 mera ~~ad eum~~ obtineat, & sublata conscientia in
 omne genus flagitorum ferantur homines. Ve-
 rum quum idipsum propter penitus impressam:
Humanis mentibus Numinis, & quidem boni,
 Exod. 20. 3.
 4. 5.
 Date. 33. 17.
 1. Cor. 10. 20.
 notionem efficere nequit, & scire Deum ve-
 rum solum pro Deo habere & coli velle, idque
 sine imagine, conatus est persuadere hominibus,
 ut figmentum aliquod sui cerebri vel creaturam
 quampiam pro Deo haberent & colorent, saltem
 ut verum Deum in imagine colerent. Qui cona-
 tus illi feliciter olim successit, & unitam hoc tem-
 pore inutilis esset, ut nos sciendi tantum causâ,
 quid Idololatria sit & qualis olim apud Iudæos
 & Gentiles obtinuerit, disquirere possemus citra
 ullam monelæ & cautelæ curam. Verum quum
 illa proh dolor, in ipso orbe Christiano longe la-
 teque dominetur, nos paucis hisce thesibus tum
 sciendi, tum etiam cavendi & dehortandi causa;
 de eadem, cum bono Deo, pertractabimus.

II. Ab Etymo itaque vocis incipientes dici-
 mus *εἰδωλον* generatim significare simulachrum &
 imaginem quamvis; sive illam mens conceperit,
 sive manus effinxerit, tam rei nō existentis quam
 verè existentis. Ex usu verò Scripturę & factorū

Exod. 20. 4. scriptorum significat I. Imaginem Numini sive
 Alter. 7. 4. verò sive falso, repræsentando & honorando ef-
 Psal. 115. 12. ficiam. II. Omne Numen falsum, sive illud sit
 1. Ioan. 4. 21. purum putum cerebri humani figmentum, sive
 1. Corin. 8. 4. res aliqua existens inter Creaturas Dei; & sic ve-
 1. Thess. 1. 9. ra secundum absolutam essentiam, quia est ali-
 Coloss. 2. 15. quid, falsa quoad relativam, quia nō est Numen,
 Deut. 6. 13. Matth. 3. 10. quod tamen esse fingitur, & pro quo habetur.

Auctorū

Autem generali notione est servire, famulari, colere, & hebraicè. At in Scriptura & apud Ecclesiasticos scriptores usurpatur propriè de cultu & servitio religioso: qualia sunt, amorem, honorem, timorem divinum exhibere, spem & fiduciam collocare, invocare & pro acceptis beneficijs gratias agere, iussis sine exceptione obedire, per nomen eius iurare.

*Malach. 1. 6.
Psalm 17. 4.
Psal. 50. 15.
Duet. 6. 13.*

III. Idololatria itaque quod ad vocem est Idoli servitus; quod ad rem, est quando cultus divinus alij quam vero Deo exhibetur: sive id fiat per erroneum mentis iudicium, quo quod Deus non est pro Deo habetur, sive fiat sola cultus istius talis præstatione, quamquam qui illum exhibet norit id Deum non esse, & protestetur se id pro Deo non habere, quum protestatio sit contraria facto. Evincit hoc quod nonnullorum Deus venter esse dicitur, Avaritia, Idololatria, & Avari Idololatrz appellatur. Tantum vero abest ut ista opinio seu scientia, qua id pro Deo non habet, ab Idololatria excusat eum, qui adorat, genuflectit, invocat, ut potius quia invocat, adorat, genuflectit, id dicatur pro Deo habere, quod secundum suam opinionem non habet pro Deb. Et ligno, ex cuius una parte focum & furnum ca- Iefecit, ex altera Deum fecit, dicere libera nis, quia Deus meus es tu, item pater meus es tu; & lapi di, tu me genuisti.

*Ezra 4. 28.
Gal. 4. 8.
Exod. 32. 4. 5*

*Phil. 3. 19.
Coloss. 3. 5.
Ephes. 3. 5.*

*I Cor. 10. 19.
20.*

*Ezra 4. 4. 16.
17.
I Cor. 2. 27.*

IV. Idololatria porro est duplex, 1. generis, quando id quod Deus non est, pro Deo habetur & colitur. 2. quando id quod pro Deo habetur sive vere sive falso, imagine corporea efformatur & in imagine vel ad imaginem colitur. Illa prohibetur

Exod. 20. 3. 4

hibetur primo præcepto, his verbis. Non habebis
Deos alios vel Deum aliud coram me, vel præter me. Hæc
secundo præcepto, Non facies tibi ullam similitudi-

Exod. 12. 6. nem, non incurvabis te eis, neque coles ea. Vnde appa-
Cor. 10. 7. ret etiam aliter & triplici quidem modo varia-
tam considerari posse Idololatriam. Primus mo-
dus est quum verus Deus in imagine colitur, al-
ter est quum falsus Deus colitur, Tertius ex utro-
que mixtus, quum falsus Deus in imagine colit-
tur. Primus secundo levior est, iuxta id. Achabo
3. Reg. 16. 31. leve fuit ambulare in peccatis Ieroboam (qui Iehovam
coluerat & colere docuerat in Vitulis) abiit & ser-
vivit Baal incurva virque se ei. Tertius pessimus, du-
plici constans mendacio, & divinitatis affictæ cui
Ez. 40. 19. 20. non competit & assimilatæ, cui non est similis:
Isr. 10. 14. quo postremo dicebat Varro metum numinis
ademptum & errorem additum mortalibus.

Exod. 19. 3. V. In prohibitione, ne alium Deum præter
Psal. 81. 11. Iehovam habeant, utitur Scriptura tribus voci-
bus ad alium Deum significandum: una est יְהָוָה
altera יְהָוָה tertia יְהָוָה prima generatim alium Deum
significat, secunda extraneum, tertia alienum &
peregrinum. Quamquam autem voces istæ non
sic sunt oppositæ, ut non coincident aliquando,
& indiscriminatim de Deo non vero usurpen-
tur, tamē ex collatione illarum, prout in Scriptu-
ris usurpantur, colligitur alium Deum sub tripli-
Datu. 52. 16. ci differentia concipi posse. Aut enim ipsi culto-
res primi eum commeri sunt: Aut a patribus suis
acceperunt; aut ab alijs populis assumpserunt:
quod postremum sit vel aliqua necessitate, de qua
David conqueritur, quum dicit: Expellit me ne
adhuc eam hereditati Iehova, dicendo uade & servi diis
alijs

alijs vel alienis. Vel suasione , quemadmodum inclinatum est Cor Solomonis ab uxoribus ad collendum Deos alienos; vel pura putata voluptatis electione, qualiter Amasias assumpsit Deos filiorum Seir, postquam venisset a cædendo eos. In gradibus istis scriptura statuit discriminem maioris & minoris delicti. Cum enim Ieroboamus s^{ap}e accusetur quod fecerit peccare Israelem & ad augendū crimen Idololatriæ dicantur Israelite Deum ad zelum commovisse propter extraneos Deos, quos non noverunt neque coluerant patres ipsorum , apparet gravius esse peccatum Deum sibi comminisci, quam accepimus a patribus Deum alium colere. Quumque ad ignominiam Iohovæ maximè faciat alienorum populum Deos ad cultum assumere , quo ipso & Dij isti Iehovæ præferri videntur , & religio illorum populorum legi Iehovæ, id ipsum longæ est gravissimum.

V. In præscriptione secundi præcepti , ne quod pro numine habetur in imagine colatur, etiam solicite cavet scriptura , ne quod ab humana , mente inveniri possit effigium , aut latibulum. Materiam enim quod attinet, vetuit ne ex auro, argento, metallorum præstantissimis, & propere ex ullo metallo, vel ex ligno aut lapide fierent. Formam omnem prohibet ; sive ita ergo referat rem existentem, tum Cœlestem, Sōlem, Lunam, Stellas, tum tētestrem & subterraneam, hominem, quadrupes , volatile, pīscem, serpem; sive rem non existentem, veram ex formis diversis ab insana humani cœrebri vanitate compositam, nempe semivirumque bovem semibovem.

Q ij

vēmq;

I. Sa. 26.19.

I. Reg. 11.45

2. Par. 25.14

I. Re. 12. 30.

& 14.16

Deut. 32. 16

Exod. 20.23

Ezai. 44. 12.

13.

Iere. 2. 27.

Exod. 10. 40

Deut. 4. 17.

18.

*verumque virum: Et, ut designat in piscem mulier
formosa superne. Modum faciendi omnem pro-
hibet, sive fiat per fusionem, sive per sculpturam,
sive per picturam, quum dicit universo, non fa-
cies tibi ullam similitudinem: addita causagene-
ratim omnem materiam, omnem modum effor-
mandi excludente. Non enim vidisti ullam imagi-
nem die quo locutus est Iehova ad vos in Horeb e medio
ignis. Cavete igitur diligenter animabus vestris, &c.*

VII. Modum vero cultus, & actiones ad illum
pertinentes quod attinet, vix quidquam eius ex-
cogitari, & Idolis, hoc est, tum ipsis falsis Diis
rum falsorum, & veri Dei imaginibus, præstari
potest, quod scriptura non diserte dicat Deo exo-

*Exod. 20. 5. sum esse, ne quis ignorantia suæ prætexere quid
1. Reg. 11. 7. possit. Nam honorem & servitium omne illis
et 12. 32. 32. adimit, qualitercumque præstari queat, sive tem-*

*2. Reg. 17. 36 pla, & excelsa, lucos ædificando, altaria erigendo,
Ezech. 8. 11. imagines super altaria collocando, sive sacrificia
Num. 25. 2. offerendo, suffitus adolendo, idolothyta edendo,
1. Reg. 19. 18. *Ezra* 4. 10 genua flebendo, osculum figendo, & humeris
Tsal. 115. 8. gestando. Spem quoque & fiduciam in illis col-
lateral. 10. 5. locari prohibet, invocationem, preces, gratia-
tum actiones ad ea dirigi vetat, timeri & per ea
Ierem. 5. 7. iurari non vult, eo quod æquè ad opitulandum*

*Ierem. 20. 8. atque ad nocendum sunt impotentia. obedi-
14. tiam illis præstari non permittit, quia sculptile
Levir. 18. 21. est doctor mendacij & vanitatis, & falsi dicit ea sa-
pè à cultoribus suis postulant, a quibus tota na-
tura creata & increata, Dei & hominis adhorret.*

VIII. Cæterum quia humanum ingenium
valde & proclive & idoneum est ad excogitan-
dum & inveniendum excusationes, imo & iusti-
fica-

ficationes in peccatis, præsertim in peccato Idolatriæ: cui prætextus bona intentionis ad honorandum numen ideo facilius patrocinatur, quod conscientia non æquè arguat cultum, vel falso numini præstitum, vel vero in imagine exhibitum, atque cultus omnimodam omissionem, & peccatum aduersus regulas æqui & boni, quod inter homines obtinet, commissum; operæprætium erit quid de eo iudicij Deus faciat, considerare, cuius iudicio stare & cadere nos oportet. Initium fiat ab ea specie, quâ verum numen in imagine colitur: vt Ichova in vitulo Aaronis, & in vitulis Ieroboami. Hoc suum iudicium Deus Exod. 32. 4, 1. Reg. 18. 2, verbo & facto suo manifestavit, & verbo pri-
mum declarationis, quid tum de ipsa efformatio-
ne imaginis, tum de cultu sentiat. Efformatio-
nem dicit esse transmutationem gloriæ incorru- Psalm. 106.
ptibilis Dei in similitudinem bovis comedentis 1 Cor.
herbam, hominis, volucrum, quadrupedum, re- Rom. 1. 23.
ptilium. Cultum vero præstari dicit non deo, Exod. 32. 8.
quem per Imaginem repræsentare voluerunt, sed 1. Reg. 12. 32
ipsi Vitulo & efformatae Imagini. Sic enim inquit Ador. 7. 45.
fecerunt sibi vitulum susitem, adorauit illum & sacrific-
ca verunt ei, Et Stephanus, fecerunt vitulum per illos Exod. 32. 31.
dies & obtulerunt sacrificium Idolo. qua de causa etiam 1. Reg. 14. 19
imagines istas vocat deos aureos & argenteos, Exod. 32. 9.
Deos alios & conflatiles. Inde verbo commina- 10.
tionis quo vituli Aaronici cultoribus & Ieroboam-
mo eiusque posteris excidium denunciat. Facto
vero non modò istam comminationem imple-
vit, tum Ieroboamum, eiusque posteritatem ex- 2. Par. 13. 17
cidendo, tum multa Israelitarum millia occi- Exod. 32. 28.
dendo; sed & alia horribili poenâ excæcationis & Rom. 1. 24.
26. 17. 28

Q. iii

in sen.

in sensum reprobum traditionis, in similes peccatores animadvertendo.

IX. Et hoc est Iudicium Dei de ista Idolatriæ specie, quæ committitur cum intentione colendi Deum, qui verè Deus est; Videamus quam severum sit aduersus illam, in qua colendi intentio est in id, quod verè Deus non est, in Deum alium, Molochum, Baalim, Chamosum, Baalpeor, &

Deut. 19. 17 similes falsos Deos, quamquam pro Diis habitos
18. a suis cultoribus. Huius seu iudicij indicia etiam
Deut. 32. 15 verbo & facto edit Deus manifestissima, & verbo declarationis duo maxime insignia, 1. quod factum hoc interpretatur desertionem Dei, defectionem a vero Deo & coniugalis pauci perfidam
16. 18. per spirituale adulterium cum alio viro dissolutionem, Deique ipsius ad zelotypiam provocationem. Alterum quod hoc adulterium dicit
Deut. 32. 17. committi cum Dæmonijs & Diabolis; Sic enim
Psalms 106. 37. 38. cecinit Moses celebratissimo cantico suo, *Sacrificaverunt dæmonijs non Deo, Dīs quos non noverant.* &
Levit. 18. 2. Psaltes, *Sacrifica verunt filios suos & filias suas Dæmonijs.* cum nempe de semine suo transfire faciebant
1. Cor. 10. 20. Molocho per ignem. Quibus succinit Apostolus.
Arminius lib. 6.
Aug. de civ. Dei lib. 8. 23. *Qua immolant gentes, non Deo sed Dæmonijs immolant;*
Sive quia Dæmon aliquis in istis simulachris latitaverit; sive quod ista sacra ex voluntate & præscripto Dæmonum obiverint, vel aperte, per oracula, responsa, & carmina vatum, vel occulte per instituta mundi, id est, impiorum, quorum principes, & inter quos thronum suum habere dicitur Satanæ. Comminationes pœnatum, earumque executiones per totam sacram scripturam passim describuntur.

X. Ista sic ex Scripturis explicata si ad *Læterianas*
 & *synodicas*, quæ in pontificia Ecclesia usurpatuntur,
 applicentur,clarebit illâ duplicitis supra dictæ ido-
 lolatriæ crimine ream teneri, Prioris ream se fa-
 cit, eo quod pani in Eucharistia, Mariæ, Angelis
 & Sanctis demortuis, reliquijs crucis Christi &
 Sanctorum, denique rebus consecratis divinum
 cultū exhibet: posterioris quod Deum, Christum,
 crucem Christi, Mariam, Angelos & Sanctos in
 imagine colunt, quæ singula monstrabimus, &c
 effugijs, per quæ, quum constricti tenentur Ido-
 lolatriæ, erepere conantur, oclisis confirmabi-
 mus quam brevissimè.

XI. Et primo de Sacramento Eucharistiæ,
 cui a Catholica Ecclesia Romana Latriæ cultum,
 qui vero deo debetur, in veneratione adhiberi,
 & adorationem præstari, quamquam, ut sumatur,
 a Christo sit institutum, dicit Synodus Tridenti.
 na, altera laboris parte nos liberans: cui nos sub-
 iungimus, altera parte suscepti muneris fungen-
 tes. At latriæ cultus Sacramento Eucharistiæ ad-
 hiberi nequit citra Idololatriam: ne in usu qui-
 dem ipso Eucharistiæ, quia panis manet panis
 quoad substantiam suam, neque transubstantia-
 tur in corpus Christi per consecrationem. Nam
 Eucharistiæ sic desineret esse sacramentum, de
 cuius essentia est re externâ constare: & Christi
 corpus de novo esse inciperet, nihil enim potest
 mutari in id quod antea existit. Multo minus
 extra usum: quia etsi legitima consecratio vim
 haberet transubstantiandi, illegitima tamen
 transubstantiare nequirit: omne enim ius con-

separationis ab institutione divina pender; consecratio autem ad adorandum non ad sumendum extra finem institutionis est, itaque inefficax, & propterea committit Cath. Ecclesia Pontificia Idololatriam, quæ Sacramento Eucharistie latræ cultum, qui vero Deo debetur, adhibet.

XII. In Cultu quem Mariæ, Angelis & Sanctis demortuis præstant Pontificij. Idololatriam ab ipsis committi dicimus, & dupli modo, qua adorando & qua invocando. Adorando quidem quum omnes & singulos altaribus, missis, ferijs, vigilijs, ieunijs, imaginibus, candelis, oblationibus, suffitibus, votis, peregrinationibus, genuflexionibus, venerantur: quæ omnia ad λατεριας pertinent, & cultum divinum, sive vero Deo ex ipsius voluntate, sive falsis Dijs ex hominum superstitione exhibitum. Invocando, quum ad illorum orationes, opem & auxilium (ut loquitur Synodus Tridentina) confugiunt, quumque pro acceptis beneficijs gratias illis agunt. Ad orationes vero illorum confugiunt, tanquam Intercessorum, Mediatorum, Patronorum, Advocatorum qui intercedunt:

1. Affectu pio, quo cupiunt vota precantium ipsos impleri.
2. Meritis suis gloriosis & sanctissimis quæ suffragantur ijs, qui ipsorum orationes supplici prece exposcunt.

Ad opem verò & auxilium illorum confugiunt tanquam ad auxiliatores, præservatores, custodes, gratiarum & gloriæ, hoc est bonorum omniumлагитores, liberatores in necessitatibus, quos etiam appellant, vitam, salutem, tutelam, spem, præsidium, refugium, solatium; imd unicam spem, tutum propugnaculum: qui tituli soli Deo & Christo com-

I. Reg. 19. 18

2. Reg. 17. 3.

Soff 25. Lxx

bard. bb. 4.

et 25.

Psal. 46. 1. 1

Psal. 18. 23

Psal. 36. 10

sto competunt, tanquam summæ excellentiæ, sa- Pſal. 62. 15.
pientiæ, benevolentiæ & potentiæ decoramenta, Eſal. 45. 20.
quibus excogitari illustriora nequeunt, vt ex scri- Aſtr. 4. 12.
pturis manifestum est, vbi iſti tituli Deo & Chri-
ſto leguntur adscripti, quum summus in vocatio-
niſ & adorationiſ honos iſlis a Sacerdotiſ exhibetur.
Et quamq[ue] turpitudo iſtius Idololatrię ſit fœ-
dissima, tamē immane quantum aggravetur redi-
tioniſ cauſæ, quam iſti ſuo facto prætendunt,
quā nihil in Deum & Christum contumeliosius
hingi potest. In Deum quidem quum dicunt pa-
trem cœleſtem dimidiū regni ſui deditte bea-
tæ virginis cœlorum reginæ (quam etiam domi- Gal. 2. 12.
nam Mundi, ſtellam maris, portum ſalutis & can. miss. lett.
Deam appellant) eumque, quum habeat iuſti- 80.
tiam & misericordiam illa ſibi retenta, hanc vir-
gini matri confeſſiſſe exercendam. & propterea a Anton. pag.
foro iuſtiæ Dei ad forum miſericordiæ matris 4. viii. 15. cap.
eius eſſe appellandum. In Christum, eo quod di- 14.
cunt, Christum non ſolum advocatum eſſe, ſed &
iudicem cumq[ue] discussurum, ita quod nihil re-
manebit inultum: propterea Deum nobis provi-
diſſe de Advocata, quæ miſis & luavis eſt, in qua
nihil invenitur asperum: quæ etiam illa de cauſa
appellatur thronus Christi in quo quievit.

XIII. In reliquijs crucis Christi & Sancto-
rum venerandis Idololatria ſe cōmaculare Pon-
tificios, tū actus adorationiſ tū invocationiſ illis
præſtādo, probatur, partim ex iſtorū confeſſione,
partim ex ipſo exercitio actuum religioſorū, quos
illis exhibent. Confeſſionē edit Tridentina Syno-
dus, quum dicit Sacerdotiū reliquijs venerationem &
honorem deberi, eaſq[ue] & alia ſacra monumenta ſeff. 25.

Sixt. p. 3. qu. a fidelibus utiliter honorari , atque eorum opis
25. impetranda causa sanctorum memorias non fru-
Anton. pag. 3. stra frequentari. Accedit Doctor Angelicus qui
Opus. 12. c. 5. omnia benè de Christo scripsisse creditur. Ait
enim cruci Christi adorationem latræ esse præ-
standam propter contactum membrorum Chri-
sti: quæ causa Antonino sufficiens est ut non mo-
do crux Christi , sed & omnia eius adorentur,
clavi, lancea, vestimenta & sacra etiam taberna-
cula. quibus accinit Ecclesia, ecce lignum crucis,
crucem tuam adoramus Domine. Factis id ipsum
declarant varijs, quum reliquias tum crucis Chri-
sti, tum sanctorum auro , argento , gemmis , or-
nant , linteamine byssino & holoserico invol-
vunt, magna pompa in processionibus sive gra-
tiarum actionis sive rogationum causa institutis
circuigestant, in altaribus collocant, dona & ana-
themata ante illas suspendunt, spectandas, oscu-
landas, genuflexione adorandas offerunt, & ado-
rant, cereos ante illas accendunt, thura illis ado-
leht , templa & altaria per illarum præsentiam
consecrant , & sanctificata æstimant ; festos dies
ijs instituunt , missas in illarum honorem cele-
brant, cum hac opinione quod factæ super altari,
in qua reliquiæ positæ sunt , sanctiores & effica-
ciores sūt: quod peregrinationes, ad illas obeunt,
tanquam amuleta & præservativa gestant, ægro-
tis imponunt , sudaria sua , corollas & alia eius
generis earum attactu sanctificant , ut eidem fi-
ni serviant: quod gratiam & virtutem divinam
illis inesse existimant , quam invocationibus &
alijs cultibus apud illas quærunt, utuntur ijs ad
Diabolos malosque spiritus fugandos, & omnia
faciunt

faciunt quæ gentiles Idololatræ suorum reliquijs exhibuerunt Quibus omnibus accessit turpissima illusio, reliquiarum sc multiplicatio & alienarum substitutio. Vnde natum dipterium, multorum corpora honorari in terra, quorum anima cremanatur in inferno. Cal. dereliq.

XIV. Quartum specimen partim eiusdem Idololatriæ, partim plusquam Gentilis superstitionis præbent, tum in dedicationibus & consecrationibus templorum, altarium, vasorum & ornamentorum ad illa pertinentium, ut pote crucis, calicis, patinarum, linteaminum, stolatum, thuribulorum, item in consecrationibus Cerei paschalis, aquæ lustralis, Salis, olei Christmatis, Campanarum, Cercarum puparum. quos Agnos Dei vocant, Coemeteriorum & similiū rerum; tum in rerum sic consecratarum usu, precantur enim in consecrationibus ut Deus illas res gratia, virtute & potentia instruat ad corporalia & spiritualia mala pellendum, & contraria bona largiendum, ijsque ut talem gratiam & virtutem habentibus utuntur, & cultum religiosum præstant. Eius rei pauca hæc proferimus indicia: quod visitationibus templorum sic consecratorum peccatorum remissionem adscriperunt. Ex formulis etiam consecrationum super cruce consecranda hæc usurpantur, Digneris domine benedicere hoc lignum crucis ut sit remedium salutare. genitivo manu, sit soliditas fidei, bonorum operum profectus & redemptio animarum, tutela contra seva iacula inimicorum. Supra aqua lustrali, ista, Exorcizo te Creatura aquæ ut sias aqua exorcizata, ad effugandam omnem potestatem inimici & ipsum eradicari & explantare valeat.

enim angelis suis apostaticis. &c. In consecratione salis, ista est: Exorcizo te Creatura salis, ut efficiaris sal exorcizatum in salutem credentium ut sis omnibus te sumentibus sanitas animae & corporis, &c. Item dignare Domine hanc creaturam salis benedicere & sanctificare ut sic omnibus sumentibus salu meum & corporis & quicquid ex eo tantum vel aduersum fuerit, careat omni immunditia, omnique impugnatione spiritualis nequitia. Consecratis vero, quos vocant, Agnis Dei, tribuunt quod omne peccatum fragunt & angunt, ut sanguis Christi, & secundum istam opinionem utiuntur ijsdem rebus, spem fiduciamque in ijs tanquam ista tali vi praeditis collocantes.

S. f. 25.

XV. Quod vero secundum Idololatriæ genus in cultu imaginum committant ex propria ipsorum confessione, consecrationi formulis, & praxi quotidiana ipsorum evincitur. Confessio est in Sinodo Tridentina quæ dicit, Imagines Christi, dei-pare virginis & aliorum sanctorum in templis presentes habendas & retinendas, iisque debitum honorem & venerationem impariendam, ita ut per imagines quas osculari & coram quibus caput aperimus & procumbimus Christum adoremus, & sanctos, quorum ille similitudinem gerunt, veneremur. Id quod secunde Nicene Synodi decretis sanctum est. Videantur istius Synodi acta & apparebit adorationem & invocationem illâ stabilitam Idololatriam puram putam esse. Accedit Thomas & doctorum caterva qui sentiunt eodem cultu afficiendas imagines, quo prototypa coluntur, quæ representant. Formulæ consecrationum idem declarant. Sic enim Mariæ imago consecratur: Sanctifica Deus hanc formulam beatæ virginis ut tuis fidelibus salutatis auxiliū opem ferat, tonitera

trahant fulmina si in valuerint, nocentia celestis expellunt, pluviarum quoque inundatio, aut civilium bellorum commocio seu paganorum devastatio ad presentiam eius comprimantur. In Consecratione Imaginis Io. Bapt. haec sunt verba: *Sit hac imago Damnum sancta expulsio, Angelorum advocatio, fidelium protectio, sisque in hoc loco vigeat potenter intercessio.* In praxi quotidiana plerique actus tum adorationis, tum invocationis praestantur imaginibus, quos antea ipsis Sanctis exhiberi diximus, & plerumque illos ipsos actus exhibent sanctis id imagines illorum vel in imaginibus, raro mentis puro intuitu ipsos sanctos inspiciendo, cum hac opinione, quod ille honor ad ipsa prototypa pertineat, & propterea preces ad illos fusce citius faciliusque exaudiatur.

XVI. Et hosce quidem cultus, haec servitia, hosce tum adorationis tum invocationis actus se sacramento Eucharistie, Mariae, Angelis, & Sanctis demortuis, reliquijs, rebusque consecratis, & imaginibus istis exhibere non negant Pontificij, saltē negare nisi per manifestum mendacium non possunt: Attamen ab Idololatria se excusant obtentu quarundam exceptionum, & distinctionum, quas eius valoris esse existimant, ut eosdem actus, qui ab alijs praestiti, vere sunt Idololatrici, ab ipsis tali mente & animo patratos ab Idololatria eximiant. Exceptiones hec sunt. Prima, Secundum triplicem excellentiam divinam humanam & medium, triplice esse honorem, & hic distinctio adfertur *laetitiae, dulcedies & iustitiae*, cui adneati potest quod dicunt, actus plerosquo ad cultum istum pertinentes esse analogos. Secunda

cunda est ex intentione eorum qui cultus illos exhibit. Tertia, est in discrimine intercessionis & dationis, id est, Mediationis qua funguntur Sancti & qua Christus. Quarta, in distinctione imaginis & Idoli.

XVII. Primi effugij tria membra sunt. Ad primum respondemus primò Scripturas aliam à divina, quæ media dicatur, excellentiam non agnoscere, quam quæ est secundum functiones, gratias, dignitates, per quas creaturæ rationales alijs aliæ ex divino præscripto præsunt & ministrant: Homines quamdiu in hac vita animali versantur, Angeli usque ad mundi finem. Et propteræa nullum creaturæ præstitum præter eum qui istis superioribus in hac terra existentibus exhibetur, & quidem Scriptura approbante, ab Idolatria purum esse. Secundo medium illam excellentiam & ei attemperatum cultum a Scriptura reiici, quum angelorum damnat *Deuteronomium*, & Ezechiam laudat quod æneum serpem ideo quod illi suffit adolerentur, frigerit & combuscerit. Ad secundum: distinctionem *angelias* & *demias* hic frustranciam esse, Nam *demonius* cultum vñdicat Apostolus Deo vero soli, quum Gentes culpat quod illum præstiterint ijs qui natura non sunt. Dij. Et vox ipsa generatim sumpta significat servitium, quod solis illis, cum quibus nobis secundum Deum est negotium præstari debet vel licetè potest, idquæ ex lege vel communica-
ritatis mutuæ, vel particularis respectus inter eos quibus inter ipsis est negotium. At cum ijs de quibus hic agitur (angelos excipio) nullum est nobis negotium secundum Deum, neque ulla legi ijs

Psa. 82. 1. 6.
Iob. 10. 35.

Cel. 1. 8

2. Reg. 18. 4.

Cel. 4. 8.

Gal. 5. 13.

Ephes. 6. 10.

ge ijs ad servitium obstricti sumus. Ad tertium dicimus primo sacrificare, suffire, templa, altaria ædificare, vovere, festa, iciunia, peregrinationes instituere, per nomen iurare, cultus esse non analogicos sed univocos & soli vero Deo debitos; At multi eorum, imo omnes a pontificijs præstantur alijs rebus quam vero Deo. Secundum ipsam ~~ægocūm Cū~~, quæ hominibus propter analogicam cum Deo similitudinem legitimè tribuitur, ita Deo propriam censeri, quum religiosa est, ut totus cultus divinus illa sola designetur, Christus illam Diabolo & Angelus sibi adiudicet, hoc argumento, quod Dei propria sit.

<sup>1. Reg. 19. 8.
Matt. 9. 10.
Apoc. 19. 10.</sup>

XVIII. Secundum effugium est ex distin-
cta colentium intentione, quo ad omnis generis
idolatrias ipsis impactas a se amoliendū utun-
tur. In prima: dicunt circa cultum Sacramenti
Eucharistiae se non panem sed verum Christi
corpus intendere honore afficere. In secunda: se
cultum quem præstant creature, etiam divinum,
non ut Deo exhibere; hoc est, hoc fine ut illi
opinionem concilient talem, qualis revera in so-
lam Dei maiestatem competit. In tertia: se crea-
ture honorem exhibendo non in illa sistere sed ^{Greg. de Psal.}
^{lib. 2. c. 1. &} ut Deus in illa & per illam glorificetur. In quar-
ta: se non ipsam imaginem verum prototypon ⁺
honorare. Respondemus ad omnes distinctiones,
primo, factum vbique intentioni esse contra-
rium, & id ipsum revera fieri ab illis, quod inten-
tione sua vitare se velle profitentur Secundo Iu-
dicium Dei illorum intentioni esse adversum,
qui non ex intentione factum interpretatur, sed
ex facto de intentione iudicat, & facto tali inten-
tionem

tentionem ipse convenientem adhibuit, quamquam, qui facit de contraria sua intentione protestatur. Claret ex his locis; *Fecerunt vitulum fusi-Exod. 32. 4.* *Adorarunt eum & sacrificaverunt ei*, dixeruntque,
Esa. 44. 17. *isti Dij tui Israel, qui eduxerunt te ex AEGyptio.* Et In-
Dnr. 32. 17. curvat se sculptili suo, adorat & dicit, *Libera me, nam
Deus mens es tu.* Et sacrificaverunt Damonijs non Deo.
 Tertio addimus si illæ distinctiones valeant, nun-
 quam Gentiles aut Iudæos Idolatriæ admissæ
 accusari potuisse: ijsdem enim illi omnes cultus
 suos sive vero, sive falso Deo, sive summo, sive
 inferioribus, sive imagini, exhibitos iustificare
 poterunt. Intentio enim illorum nunquam op-
 era digitorum suorum timuit, sed eos ad quorum
Ecc. 1. 2. inst. *2. 2.* *Imaginem facta, & quorum nominibus conse-
crata sunt, nunquam angelos, dæmones, mino-
res Deos honoravit, nisi ut rediret in honorem
 summi Dei, nunquam illis cōciliare voluit existi-
 nationem, qualis in solam summi Dei maiestä-
 tem competit, nunquam falsum Deum coluit.*

XIX. Tertia exceptio tendit speciatim ad Invocationem Mariæ & Sanctorum iustifican-
 dam, dicunt enim se illos invocare, non ut pri-
 mos authores & datores bonorum: neque ut
 Christum, quem constituit Pater summum Sa-
 credotem, & cui omnem potestatem dedit in cœ-
 lo & in terra: verum ut amicos & intercessores
 quidem & datores sed Christo subordinatos. Re-
 spondemus primo ex ijs quæ dant, ipsos εἰδωλοδу-
 λιας convinci posse. Invocatio enim quam præ-
 stant Mariæ Virgini & Sanctis δελτίας cultum esse
 fatentur. At faciunt ex Maria & Sanctis Idola,
 tum antequam illos invocet per heresin, & falso
 illis

illis tribuendo quod intelligent preces, intercedant pro precantibus, affectu & merito; & do-
nent postulata tum cultum invocationis tan-
quam talibus exhibendo. Hic enim modus est
quo ex re verè existente idolum fabricatur. Cui
argumento robur accedit ex eo, quod etiam si
scirent rogata, affectu pio intercederent & ut spi-
ritus administratorij darent postulata, tamen eo
quod cum potestate non darent, invocandi non
essent. Secundo subordinationem sub Christo
verbis ponere, re ipsa destruere, & collateralita-
tem introducerē: quod si verum est, tum eo ipso
etiam sunt Idololatræ, quia cultus quem pater
filio suo exhiberi vult *λατρεία* est, vult enim ut Zoh. 5. 23.
omnes honorent filium sicut & Patrem. At tolli-
tur subordinatio, & collateralitas introducitur,
primò universè, quum dicuntur omnes per me-
rita sua intercedere & impetrare bona, & sic im-
petrata dispensare; quæ duæ notæ sunt eversæ
subordinationis & inventæ collateralitatis. Se-
cundo speciatim inter Christum & Mariam, ut
patet primo ex nominibus quibus illam invo-
cant. Reginam cœli Dominam mundi, salutem,
portum, præsidium, refugium, solatium appellan-
tes, quæ iure matris imperare potest redem-
ptori, quæ voces Christum subordinant. Secun-
do ex causa cur invocandam dicunt, tum ut ad-
vocatam, quia cum Christus non modo homo
& advocatus sit, sed etiam Deus & Iudex, qui
nihil inultum dimittet, ipsa tanquam nihil aspe-
rum habens, tota mitis & suavis intercedere inter
ipsum, & peccatores debeant: tum ut bonorum
larginicem, quia pater dimidium regni sui ipsi-

dederit, hoc est misericordiam suam administrandam, cum ipse sibi iustitiam reservet, & omnibus gratia plenitudinem in ipsam contulerit, ut ex eius plenitudine hauriant omnes; quod nihil est aliud quam ipsam in locum Christi illo debaturo collocare.

X X. Quartum effugium est distinctio inter Imaginem & Idolum: quod Imago sit rei verae, idolum falsae similitudo: quam quum explicat, fallaciam committit Bellarminus, rem falsam interpretans, quae cum sit Ens, non est id quod esse

Gen. 31. 34. fingitur, nempe Deus. At hoc discrimen falsum
Ab. 7. 41. esse evincunt plurima in scripturis loca: Imago,
1. Reg. 12. 28. quam Rachel surripuit patri suo, idolum dicitur.
Hes. 4. 17. &c. At fuit imago hominis. Vitulum fusilem vocat
18. 31. Stephanus idolum, & erat imago facta ad representandum verum Deum. Vituli Ieroboam erant
Simulachra Iehovae, attamen appellantur a Græcis Interpretibus & Latino, Idola. Simulachrum
Mijchæ vocatur idolum, & fuit tamen Iehovæ
positum. Inter idola muta, ad quæ abreptos ait
1. Corint. 12. 2. Corinthios Apostolus, erant statua hominum,
Rom. 14. 23. forte quadrupedū, reptilium, avium, quod etiam
rerum non existentium, difficulter probaret Bellarminus. Quapropter si idolum est quod nihil
est, hoc est sine re & mente sonus, hoc ipsum discrimen, quum sit purum putum humani cerebri
commentum, vanissimum imo verissimum. idolum est: qualia etiam sunt omnes illæ distinctiones & intentiones Idolis idolorumque cultibus nefarijs stabilieisd, excogitatæ ab Ecclesia malignantium, a matre formicationem; quæ instar
mulieris scortantis comedit, deinde abstergit os suum, &
dicit,

Cicet, non sum operata iniquitatem.

COROLLARIVM.

Pontificem Romanum esse Idolum , & qui illum pro eo quem ipse & sui eum venditant, habent & honorem ei exhibent quem postulat , eo ipso Idololatras esse ex scripturis fortibus argumentis probari posse.

THEISIS VICESIMASECVNDÄ,

D E

Invocatione Sanctorum.

Resp. IACOBÖ AD PORTVM.

I.

Sanctos appellamus, tum ex hypothesi Pontificiorum, quos Rom. Pontifex sua canonizatione in album Sanctorum retulit ; tum ex rei veritate, qui Christi sanguine aspersi , & Spiritus Sancti , qui omnis sanctitatis fons est , characte-
rib. signari , vitæ sanctimonia , quæ ex spirituali-
cum Christo coalitione emanat , in hac vita clau-
tuerunt , nunc autem corpore mortui in cœlis
cum Christo secundum animam vivunt ; quales
fuerunt olim Patriarchæ , Prophetæ , Apostoli ,
Martyres , & similes. Invocatio Sanctorum , est
qua ad illorum suffragium , patrocinium , auxi-
lium confugitur , opis implorandæ , impetrandæ ;
& obtainendæ gratiâ.

R ij

II. Triplici

*BeMat. lib. 1.
de Beat. Sæc.
cap. 8.*

*1. Pet. 1. 2.
Iob. 14. 4.*

Apoc. 14. 13.

II. Triplici autem ratione invocati illos statuant Pontificij. 1. ut precibus, & suffragijs intercedere dignentur; 2. ut per, & propter merita sua impetrant quae petuntur; 3. ut ipsi dent beneficia quae postulantur. Nam tribus hisce respectib. induunt Sanctos defunctos Pontificij, quod ut Deo propinquiores, accessum ad illum, & ad Christum habeant liberiorem, quam fideles in hac vita superstites; quod operib. supererogationis in vita patratis meriti sint ut Deus ipsorum preces exaudiat; quod denique a Deo constituti sint administratores bonorum quae ab illis petituntur; & sic Mediatores, & merito, & efficacia inter Deum, immo etiam inter Christum & fideles viventes statuantur.

III. Hisce tamen omnib. necessitatem invocandi Sanctos, superstruere non sunt ausi Pontificij, dicunt tantum bonum, & utile esse suppliciter illos invocare, & impiè illos sentire, qui negant Sanctos invocandos esse; nisi forte postremis istis verbis, quae ambiguum habent sensum, necessitatem voluerunt innuere. Negat enim Sanctos invocandos esse, tum qui dicit, non esse necessarium, tam qui dicit non esse licitum ut invocentur; illum sensum habent verba rigidè sumpta, istum si oppositè sumantur ad antecedentia. Bellarminus etiam, cum titulum hunc posuisset, Sanctos esse invocandos, subiunxit hanc thesin; Sancti piè, & utiliter a viventibus invocantur. Verum quia versutissimum illud conciliabulum sèpè verborum ambiguitate iudit, vel coactum propter suorum coryphatorum dissensiones, vel perverse ingeniosum propter adver-

*Synd. Tr. dant. sej. 21.
cap. 2.*

*lib. 1. de beat
Euseb. cap. 19.*

adversarios, quorū i&⁹ alioquin nulla specie evadere posset. Nos de invocatione Sanctorū quærimus, tum an necessaria sit; tum an licita, & utilis;

IV. Ad primum quod attinet, dicimus Pontificijs vel assentientibus, vel dissentientibus, non esse necessarium, ut fideles in hac vita existentes, Sanctos, qui in cœlis cùm Christo conservantur, invocent Quumque necessitas illa vel secundum officium sit, quod praestare teneantur fideles superstites sanctis vita functis, & cum Christo viventibus; vel secundum finem, cuius obtinendi causā invocatio, tanquam medium necessarium, statuatur. Nos neutro modo dicimus necessariam esse invocationem Sanctorum.

V. Non ratione officij; quia invocatio Sanctorum à Deo neque præcepta, neque promissione, aut comminatione ulla sancita, quod tamen necesse esset, siquidem ex officio fidelibus in hac vita existentibus, obeunda esset. Non ratione medij; quia neq; ipsæ preces, neque merita, neque interveniens administratio Sanctorum necessaria sunt ad impetrandum, & obtainendum bona quæ petuntur precibus fidelium in hac vita. Secus enim Christi mediatio, & administratio, aut non est sufficiens, aut impetrari nequit nisi Sanctis defunctis intercedentibus; quorum utrumque falsum est; & qui Sanctorum primus ingressus est cœlum, ille nulla priore Sancti intercessione indiguit, aut usus est.

VI. Quum itaque necessarium non sit, ut fideles hic viventes, Sanctos cum Christo regnantes, invocent; etiam, atque etiam Pontificijs videndum est, si quidem ullo bono conscientiæ

studio tenentur, an non præstabilius sit illam invocationem omittere, quām præstare, etiam si disputari posset, an licita sit nec ne, de quo postea videbimus. Nos id ipsum affirmamus dupli- ci nixi ratione. Primo, cūm quicquid non sit ex fide, id est ex conscientia certò persuasa, Deo gratum esse id quod præstat, peccatum sit, & propterè sine peccato omitti possit, de quo vel tantum dubitatur, an licitum sit, quum non necessarium esse sit comperium; sequitur potius omittendam esse invocationem, quām præstan- dam. Secundo cūm ipsi Pontificij fateantur: tan- tum discrimen esse inter cultū λατεριας & θυλειας, vt idolatriam committat, qui illo colit eum, cui hic tantum debetur, & populo idiotæ, & devoto, erga sanctos, difficillimum sit istud discrimen si ne ullo errore sempèr observare, periculum est, ne in idolatriam incident sanctos invocantes, quæ ratio etiam militat contra invocationem. Sanctorum, quanquam probatum esset, licitam illam esse.

*bb. 1. de beat.
Sancti. cap. 19.*

VII. Deinde quæritur, An invocatio Sanctorum licita sit, & utilis? Vel, ut Tridentina Synodus; An bonum, & utile sit sanctos invocare? Vel iuxta Bellarminum: An piè, & utiliter invocentur sancti? Nos negativam tenentes, dici- mus, neque pium, neque utile esse vt invocentur sancti. Quod probamus, primo generatim, dein- de speciatim, secundum particulares respectus, iuxta quos Pontificij sanctos invocant, & invoca- ri posse statuunt.

VIII. Generatim non esse pium, sic proba- mus. Quum nulla actio per se, & propriè pietatis, seu

seu i*n*omnibus** nomine venire possit, nisi quæ a Deo
præscripta est, cuius solius sermone, & institutio-
ne actio quævis sanctificatur, secus communis
futura; & certum sit invocationem Sanctorum à
Deo præceptam non esse, sequitur eandem piam
dici non posse. Dicitur quidem actio aliqua' pia
per metalepsin, quia suscipiatur actionis piæ præ-
standæ gratia; At illud hîc locum non habet.
Non esse utile, eodem demonstramus argumen-
to, quia omnis cultus religiosus à Deo non præ-
scriptus, est inutilis a dicente Deo^a, & Christo^b; ;
Frustrâ me colunt docentes doctrinas, & manda-
ta hominum; At invocationem Sanctorum di-
cunt Pontificij esse cultum religiosum.

^a Lev. 10, 1.
^b Ef. 29, 13.
^c Mat. 15, 9

I X. Speciatim idipsum probamus secundum
respectus, quibus induuntur Sancti à Pontificijs
quorum invocantur. Primo dicimus, Sanctos non
posse pie, & utiliter invocari, vt datores bono-
norum. Quia Sancti non sunt à Deo constituti
bonorum sive cœlestium, sive terrenorum dis-
pensatores. Hoc enim est officium Christo da-
tum, cui subditi sunt Angeli tanquam famuli in
ista administratione. Imò verò etiamsi Angelor-
um instar subordinatam suam operam hîc San-
cti præstarent Christo ex Deo iussu; tamen pro-
pterea invocandi non essent. Ad hoc enim re-
quiritur plena dispensandum potestas, vt distri-
buat prout vult; Angeli verò tantum ministeria-
lem, & instrumentalem operam hîc Christo præ-
stant; qua de causa nec illos ut datores bonorum
invocare licet. At sancti ministerialiter, & in-
strumentaliter operam Christo Angelorum in-
star præstare nequeunt, nisi dicamus & illos

R iiiij ascendere,

ascendere, & descendere Angelorum more. Ergò quum neque potestatem habeant dandi bona, neque potentiam, sequitur eos nec piè, nec utiliter invocari posse ut bonorum datores.

X. Secundò non possunt piè, & utiliter invocari, tanquam qui meritis suis à Deo exauditionem impetrant; quia Sancti neque sibi, neque alijs quicquam mereri potuerunt. Necesse enim haberunt dicere cùm Davide;

^{a Psal. 16.2.} Bonum nostrum non ad te^a. Et cum omnia facerent non modo humilitèr, sed & veracièr profiteri, servos se in-

^{b Lk. 17. 10.} utiles esse^b; quin & pro peccatorum remissione

^{c Psal. 32.6.} veracièr Deum orare^c, ne intret in judicium

^{d Psal. 143.2.} cum servis suis^d. Piè ergò allegari non potest, quod falso Sanctis attribuitur, neque utiliter alijs impendi. cuius sufficientia ipsis Sanctis defuit..

X I. Denique non possunt piè & utiliter invocari ut ipsi tanquam amici nostri preces suas cum nostris iungant, aut precibus suis pro nobis apud Deum intercedant, quia Sancti in cœlis ignorant singulares necessitates, & preces fidelium in terra degentium^e. Quod enim de speculo trinitatis dicitur, commentum est vanissimum^f, & eo confutatur, quod Angeli videntes faciem Patris^g, dicuntur ignorare quem judicij^h quod de revelatione divina, circulum habet inanem, & ridiculum; quod de explicatione, quæ fiat vel per Angelos vel per animas recens defunctorum, ejusdem est vanitatis; quium Scriptura ne verbulo quidem illorum indiciorum faciat mentionem, citrà quam religio nobis est: in rebus tati mortali, quidpiam recipere tanquam verum, aut agendum suscipere tanquam pium, & utile.

X II. Ad-

XII. Addimus denique Pontificios per Sanctorum invocationem Christo injurios esse, & propterea illam sine sacrilegio non usurpare, & injurios quidem dupli ratione; Primo, quia officium Mediatoris & Advocati nostri Christo solidi à Patre mandatum, & collatam potestatem, cùm Sanctis communicant. Neque excusantur eo quod dicunt Sanctos esse Christo subordinatos. Eo enim quod merita Sanctorum allegant, & illos ut datores bonorum invocant, subordinationem tollunt, & collateralitatem statuant. Secundo quia multum detrahunt benevolio isti Christi in suos affectui, propensissimæ misericordiæ, & animo ad commiserandum promptissimo; quæ luculentissimè nobis in Scriptura propohtuntur, ut indignitatis propriæ consideratione non absteriti cum fiducia, & libertate accedamus ad thronum gratiæ, & misericordiam imploremus ad opportunum auxilium.

*1. Tim. 2. 5.
Rom. 8. 34.
I. Job. 2. 1.*

Hebr. 4. 16.

XIII. Neque quum Sanctos invocandos esse negamus, omnem illis venerationem, ut calumniantur Pontificij, adimimus. FATEMUR enim illorum memoriam grata celebratione venerandam esse. Venerationem autem hisce terminis circumscribimus; commemoramus primò cùm gratiarum actione dona ex iuncta quæ in illos collata sunt, & ipso laudamus quod donis illis in exercitijs fidei, spei, & charitatis fideliter usi sint. Secundò imitamur, quantum in nobis est, exempla illorum, & ipso opere demonstrare conamur, conversationem, quam sancta habuerunt in hoc mundo, gratam nobis esse, similitudinem illorum affectatibus. Deniq; fœlicitatem, qua fruuntur cū

R. 8

Christe

cum Christo apud Deum, illis gratulamur, & eandem nobis cum animi devotione precamur, sperantes & confidentes eadem nos per sufficien-
tissimam Christi intercessionem potituros, per
quam soli, & ipsi ejusdē participes facti fuerunt.

C O R O L A R I U M .

An Pontificij in Sanctorum invocatione ido-
lolatriam committant. Affirmatur.

T H E S I S V I C E S I M A T E R T I A

D E

Magistratu.

R e s p . I O H A N N E L I - C H A N T R E .

I.

*Iean.19.10.**II.**Eph.1.21.**Rom.13.1.*

D E origine & etymo vocis non anxiè solliciti,
dicimus sensum illius ex usu duplicem esse:
aut enim in abstracto ipsam potestatem & fun-
ctionem significat, aut in concreto illum qui con-
stitutus est functionis istius cum potestate admi-
nistrator. At quia consideratio abstractiva sim-
plicior est, & concretivæ normam ponit, hinc in
eius descriptione primò & potissimum versabi-
musr.

*Rom.13.1.2.**3.**1.Tim. 1.2.**1.Pet. 2.13.**Prov.29. 4.*

II. Magistratum itaque in abstracto defini-
mus Potestatem supereminentem administrati-
cem, vel functionem cum Potestate superemi-
nente in hoc à Deo institutam & conservatam,
ut ho-

ut homines in societate communi vitam tranquillam in vera pietate & justitia degere possint, ad ipsorum salutem & Dei gloriam. Ad cuius definitionis latiorem explicatiorem, tūm objectum, tūm causas hujus functionis externas, efficientem & finem; & internas, materiam & formam considerabimus, ex quibus reliqua derivabimus.

III. Objectum functionis istius est multitudine hominum qui animantia sociabilia sunt, & multis inter se secundūm naturam & gratiam indigentiae & communicationis nexibus devincti, in societate communi viventium. Quod objectum etiam finem comprehendit, nempe illos quorum bono institutus est Magistratus. Vnde & potestas hæc publicæ nomen meritò obtinet: utpote quæ primò, immediate & principaliter versatur circà statum & conservationem totius populi & universæ societatis, secundariò verò circà cujusq; membris statum & bonum, quanquam & totius universitatis, & singulorum in illa bonum per se intendat.

IV. Causa efficiens tūm instituens, tūm conservans, est Deus ipse: in quo potestas merè auctoritatis, voluntas optima, & potentia maxima, tanquam institutionis & conservationis principia consideranda sunt. Potestas innititur creatione, & ex ea, dominij jure, quod Deus in omnia creata, præsertim in homines habet. Voluntas instituendi est ex quadruplici ejus amore, nempe ordinis inter omnia creata; inde ipsorum hominum, tūm eorum qui præficiuntur alijs, tūm præsertim subditorum; tertio obediencie erga legem suam:

*Psalm 72. 1.
Isa. 45. 22.
23.*

*Num. 11. 12.
2. Par. 1. 9.
10.
Rom. 12. 4. 5.
1. Cor. 12. 12.
13. &c.
Eph. 34. 2.
Num. 11. 12.*

*Rom. 13. 1. 2.
Ioan. 19. 10.
II.
Psalm 24. 1.
Ier. 27. 1. 6.*

*1. Cor. 14. 33.
2. Corin. 9. 8.
2. Reg. 11. 17.
Iud. 2. 16. 17.*

2. Chro. 34. suam : denique illius submissionis quam naturā
 31. 32. pares præstant ijs qui puro Dei arbitratu sunt su-
Psal. 2. 2. 12. I. 5. 10. 26. periores. Potentia verò, eaque maxima hōrum
& II. 7. & necessaria fuit , tām propter affectum ex-
Ies. 1. 56. cellentiaz, qui in hominibus est , quām propter
 infinitæ multitudinis potentiam. Et usurpata est
 à Deo per internam necessitatis istius ordinis in
 cordibus hominum impressionem, & per exter-
 nam ejusdem defensionem.

1. Tim. 2. 2. V. Finis institutionis est bonum universitatis
Rom. 13. 4. & singulorum in illa, tūm animale, ut pacatè vi-
Mos. 11. 12. vant, tūm spirituale, ut hīc Deo vivant, in cœlis
 13. eo fruantur ad gloriam auctoris Dei. Cum enim
Gm. 1. 26. homo secundūm duplē vitam, animalem nem-
Celoff. 3. 10. Mat. 26. 24. pe & spiritualem, utriusq; boni sit indigus, & ima-
 2. Cor. 14. 13. gnis Dei naturā utriusque capax , & duæ po-
Math. 6. 33. Gal 2. 20. tates collaterales stare non possint , cūmque bō-
1. Cor. 15. 32. num animale ad spirituale dirigatur, & vita ani-
 malis spirituali sit subordinata , nefas est duo illa
 bona, & eorum procurationem vel reipsā vel ad-
 ministratiōne summæ potestatis disperpare: Si
1. Cor. 15. 24 enim sola vita animalis, ejusque bonum curatur,
 pēcudum est illa administratio : Si verò ad illum
 statum perducta sit societas hominum, vt sola spi-
 ritualis vita obtineat, tunc hæc potestas non est
 amplius necessaria.

V I. Materia ex qua consistit ista administra-
 tio, sunt actiones ad illum finem præstandum ne-
 cessariae, quas tribus hisce classibus compræhén-
Ezod. 18. 18. 19. 10. dimus, vt prima sit *μορια*, sub qua & curam le-
2. Par. 17. 6. gis moralis secundūm utramque tabulam com-
 ple&imur , & positionem legū subordinatarum,
 respectu ad locos, tempora, personas, quibus illius
 immotæ

immot^c legis observatio curetur melius, & societates variae ad certos respectus restrictae gubernentur rectius, n^epe Ecclesiastica, Civilis, Scholastica, Domestica. Secunda contineat vocacionem ad munera succenturiata, & curationem omnium actionum & rerum quæ universæ societati sunt necessariae Tertia sit malorum omnium vel ex societate si interna sunt, eradication, vel a societate si externa sunt, depulsio; etiam bello si opus sit, & salus societatis id postulet.

2. Reg. 13. 4.
5 &c.
Dad. 1. 13.
15. 16.
Exod. 18. 21.
22.
1. Pet. 2. 14.
2. Pet. 19. 7.
8. 9. 10. II.
Num. 11. 14.
Prov. 20. 28
Psal. 101. 8.
1. Tim. 2. 24.

VII. Forma est ipsa Potestas secundum quam illæ ipsæ functiones cū auctoritate soli Deo subdita & supereminente quicquid humanum est, administrantur: Hæc enim spiritum & vitam inspirat, & efficacitatem præstat illis functionibus: quæ Potestas per jus gladij enunciatur, quo defendantur boni & mali absterreantur, coercentur, puniantur, omnesque ad officium præscriptum adigantur. Cui potestati tanquam summæ servit potestas tributa vestigalia, aliaque onera subditis imperandi, quæ sunt nervorum instar, quibus auctoritas & potentia ad functiones istas necessaria continetur & stabilitur.

VIII. Quanquam autem istius Potestatis usus ante peccatum non fuerit, eò quod duo tantum essent homines, qui unicā familiā continebantur, tamen arbitramur & in primæva hominum integritate locum habituram fuisse, neque a peccati ingressu ortam esse. Id enim ex natura hominis qui animal sociale est, & ab officio deviare poterat, ex finibus ipsius potestatis, ex causis quæ Dominum ad illam instituendam moverunt, ex ipsa lege naturali & morali, denique ex potestatis

Rom. 11. 1.
Psal. 82. 6
Lamēt. 4. 20

Genet. 3. 6.
1 Tim. 1. 2.
1. Reg. 19. 9.
Exod. 20. 15.
15.

268 IACOBI ARMINII
potestatis ipsius in cordibus hominum impressio-
ne evinci posse putamus: si quidem aliqua ho-
minum multitudo ante peccatum propagata
fuisset.

I X. Hæc autem Potestas eadem semper est
^{1. Cor. 2. 12.} secundum naturam functionis & prærogativam
^{1. Tim. 2. 2.} authoritatis, neque variatur aut differentiæ nu-
^{1. Pet. 2. 13.} mero illorum quibus potestas illa est concedita,
^{1. Jud. 20.} in Monarchia, Aristocracia, Democracy, aut
^{1. Sam. 16. 11.} differentiæ modi quo potestas datur, id est, sive
^{2. Sam. 1.} immediate à Deo, sive humano jure aut more
^{1. Reg. 11. 12.} per successionem, hereditatem, electionem, ob-
tingat, nisi accesserit limitatio ad certas condi-
tiones restricta ab illo; vel illis qui jus potestatem
illi conferendi habuerunt etiam illa utroque
^{1. Reg. 14. 9.} candem vim habet: neq; licet illi qui potestatem
accepit, sub prætextu quod conditiones illæ aut
conscientiæ suæ contraveniant, aut suo statui;
^{Ezech. 34. 2.} Imò & ipsi societati noxiæ sint, conditionibus re-
scissis majorem potestatem sibi assumere.

3.4. X. Cum Potestatis istius finis sit bonum uni-
^{1. Sam. 11. 2.} versitatis, seu totius societatis hominum ad ean-
^{3.} dem civitatem pertinentium; hinc sequitur civi-
^{4. Sam. 8. 21} tatus principem ipsâ civitate minorem esse, &
hujus commodatione modò illius commodis an-
teferenda, sed & cum detimento ejus, imò &
^{2. Sam. 16. 3.} vitæ dispendio redimenda. Quanquam vicissimi
tota civitas vitam, salutem, dignitatem Principis,
tanquam patris patriæ, omnibus viribus, legitimi-
^{Dœc. 17. 18.} mè tamen, defendere teneatur.

19. XI. Ex eo etiam quod hæc Potestas à Deo sic
^{2. Reg. 12. 28.} instituta & certis legibus astricta, cōcluditur non
^{29. 30.} licere illi qui cū ista potestate est, aduersus Deum
^{2. Reg. 13. 2.} titos

se erigere, & leges ipsius legibus contrarias ferre, vel populum sibi commissum ad actus à Deo vettos compellere, vel ab attibus à Deo præscriptis impedire. secùs si faciat, reddendam sibi Deo rationem, & populum magis ad obedientium Deo quam ipsi astrictum esse, noverit. Duplex tamen h̄c populo adhibenda est cautio. 1. ut actiones præstandas ab oneribus tolerandis distinguat. 2. ut certus sit Principis mandatum jussui divino contravenire: secùs præcipiti judicio inobedientiam committet in principem, cui ea in re sub Deo ordinatè obedire potuit.

Dan. 6.7.10
Psal. 82.1.2.
A&. 4.19.
Mich. 6.16.
1. Reg. 22.9.

XII. Functiones istæ quas vt huic Potestati essentiales posuimus, non sunt Principis arbitrio subiectæ, ut vel universè illas, vel unam illarum trium negligere possit: Quod si faciat, indignum se facit nomine Principis, & satius illi esset dignitatem deponere quam cessatorem esse in functione. Attamen distinctio & h̄c duplex est adhibenda. 1. inter cessationem ab ipsa functione, & vitium functioni adveniens. 2. inter cessationem & impeditonem, ne illa munia in Republica obeantur: hęc enim præproperum exitium afferet societati, cum illā, modò alijs ea munia obire permittat, consistere Respublica potest.

Psal. 82.1.2.
&c.
Ezec. I. 2.3.
&c.

XIII. Concludimus porrè ex authore institutionis, ex fine, & usu munieris, ex functionibus ad illud pertinentibus, & ipsâ supereminente potestate cum natura Christianismi collatis, homini Christiano Magistratum bonâ conscientiâ suscipere & gerere licere: imò vero neminem isti muneri fungendo aptiorem esse: & quod amplius est, neminem omnia ejus munia ritè & plenè præstare.

A&or. 10.31
48.
Exod. 18. 21

stare posse, quām Christianum: quo tamen non negamus apud alios populos legitimū Magistratum esse.

Rom. 13. 1.

1. Pet. 2. 13.

& 51.

Iean 19. 10.

II.

A Hor. 25. 10

11

I. Reg. 2. 26

27.

Rom. 13. 5.

XIV. Denique quia ista Potestas est supereminens, asseveramus omnem animam illi subiectam esse de jure divino, sive Laicus sit, sive Clericus, Diaconus, Presbyter, Episcopus, Archiepiscopus, Cardinalis, Patriarcha, Pontifex denique ipse Romanus, ita ut mandatis ejus patere, tribunal agnosceret, sententiam expectaret, punitioni subesse debeat: a qua obedientia & subjectione ne ipse quidem Princeps quempiam eximere & immunem habere potest, quamquam in onerum ferendorum ratione prærogativam aliquibus tribuere possit.

Hac sequens disputatio postremo loco ponitur, quia tum demum habita fuit cum prælum ad finem decurreret: alioquin locas illi post Prædestinationem destinandus fuisset.

THESSIS

THESES VICESIMA QVARTA

C O M M E N T A R Y

Vocatione hominum ad
salutem.

R E P . I A C O B O B O N T E B A L .

I.

TItulus tria continet. Vocationem, Homines,
Salutem. Vocationis vox actum notat to-
tum & integrum omnibus suis sive essentialibus
sive integralibus partibus constantem, quæcum-
que necessariæ sunt ad hoc, vt vocationi divinæ
ab hominibus responderi possit. Homines consi-
derari possunt dupli respectu; vel vt in statu
animalis vitæ positi citra peccatum; vel vt pecca-
to obnoxij, quales hic consideramus. Salus synec-
dochicè continet etiam quidquid ad salutem seu
vitam æternam obtainendam necessarium est ex
ordinatione Dei, præter vocationem ipsam quæ
vocamus ad salutem,

Prop. I. 24.
Matt. 11. 20.
21.
Matt. 23. 27.
Genes. 2. 15.
17.
Matt. 9. 13.
Luce 19. 9.
2. Corint. 6. 2

II. Vocationem definimus, Gratiostam actio-
nem Dei in Christo, qua homines peccatores,
reos condemnationis & sub dominio peccati
constitutos ex animalis vitæ conditione & mu-
di hujus inquinamentis & corruptelis evocat per
verbum & spiritum suum ad Christi regnumque ip-

2. Tim. 1. 9
Matt. 11. 18.
1. Pet. 2. 9. 10
Gal. 1. 4.
2. Pet. 2. 20.
Rom. 10. 14.
15. 17.
1. Pet. 3. 19.

S
suis,

*Genes. 6. 4.
1. Cor. 1. 9.
Gal 2. 20.
Ephes. 1. 3. 6.
2. Thes. 2. 13.
14.*

sius, & bonorum ejus communionem, ut cum illo tamquam capite suo uniti vitam, sensum, motum, omnisque spiritualis benedictionis plenitudinem ex ipso percipient ad Dei gloriam & ipsorum salutem.

*1. Thess. 2. 12.
Ephes. 2. 17.
Col 4. 11. 12.
Apoc. 3. 20.
Ezec. 5. 17.
Heb. 3. 7.
1 Thes. 13. 2.
1 Thes. 20. 28.
1 Cor. 12. 4.
7. 9. 11.
Heb. 2. 4.*

* III. Causa efficiens hujus vocationis est Deus & Pater in filio: qui filius & ipse ut Mediator & rex Ecclesiae a Patre constitutus vocat per Spiritum Sanctum, quâ ille spiritus Dei est datus Mediatori, & spiritus Christi regis & capitinis Ecclesiae, per quem Pater & filius operantur adhuc. Hæc autem vocatio sic administratur per Spiritum, ut & ipse Spiritus Sanctus effector vocations sit, nam ille constituit in Ecclesia Episcopos, mittit doctores, donis eos instruit, assistit illis, verboque auctoritatem & efficaciam conciliat & præstat.

1. Tim. 1. 9.

*1. Cor. 1. 17.
18.*

IV. Causa ~~αγρυπνίας~~ est gratia, misericordia & φιλανθρωπία salvatoris Dei, qua ille affectus est ad succurrenti miseriæ hominis peccatoris illiq; fœlicitatem æternam impartier di. Causa vero dispositiva est sapientia & justitia Dei; qua novit quomodo deceat vocationem istam administrari, & vult illam pro ut fas est, dispensare; unde factum est decretum voluntatis de administratione & modo ejus.

*2. Tim. 1. 9.
2. Cor. 5. 18.
19. 20.
2. Thes. 2. 14.*

V. Causa ~~αγρυπνίας~~ Deum extrinsecus movens est Iesus Christus per obedientiam & intercessionem suam. Instruentalis vero est verbum Dei sive prædicatione sive scriptione admistratura.

nistratum opera hominum: quod sit ordinariè, sive cœtra operam humanam, intus menti & voluntati propositum a Deo immediate, quod est extraordinarium. Et verbum quidem tum legis *Mat. 9. 13.* tum Euangelij partitis operis sibi subordinato-
rum.

V I. Materia seu objectum vocationis sunt homines in animali vita constituti, mundani, naturales, animales, carnales, peccatores, alienati à vita Dei, mortui in peccatis; & propterea indigni qui vocentur, & inepti ad respondendum vocationi nisi dignatione gratiosa Dei digni aestimantur, & potenti ejus operatione apti reddantur ad vocationi obtemperandum.

Tit. 2. 12.
Ephes. 2. 11. 12.
Eph. 4. 17. 18.
Ephes. 5. 14.
Ioan. 5. 25.
Iacob. 6. 44.
Mat. 10. 11.
12. 13.
Act. 16. 14.

VII. Forma vocationis in ipsa verbī & Spiritu sancti administratione sita est, quam Deus sic instituit, ut se & justitiam suam misericordiam in Christo temperatam decere novit; semper sibi plenam liberamque reservans potestatem, non omnes modos sibi secundum sapientiam & potentiam thesauros ad conversionem hominum possibiles usurpandi, & paribus imparem, imparibus vero parem gratiam praestandi, immo vero & pejoribus majorem adhibendi.

Rom. 9. 24.
25. 26.
Rom. 10. 17.
18. 19. 20.
21.
Rom. 11. 25.
29. 30.
32. 33.
Ezech. 3. 6.
Mat. 11. 21.
23.

VIII. In omni vero vocatione terminus a quo & ad quem considerandus venit. Terminus a quo vocantur divina vocatione homines, est tum status vitæ animalis, tum peccati & miseriae propter peccatum; nempe ex reatu & condemnatione. Deinde ex servitute & dominio pecca-

1. Pet. 2. 9.
2. Pet. 1. 4.
Ephes. 2. 1. 2.
3. 4. 5. 6.
Rom. 6. 17.
18.

- Ephes. 1.3.4.* ti. Terminus ad quem est primo status gratiae
Iean. 1. 14. seu boni supernaturalis & omnis benedictionis
16.
Rom. 8.28. spiritualis in hac vita communio in Christo, in
29.30. quo plenitudo est gratiae & veritatis; deinde status gloriae & consummata ipsius Dei fruitio.

Prov. 1.24. **I X.** Finis proximus vocationis est ut vocati
Heb. 3. 7. Ded & Christo vocanti per fidem respondeant,
Apoc. 3.20. & sic Dei foederati per Christum foederis novi
Ephe. 2.11. 11.13. Mediatorem fiant: fideles vero facti & foedera-
Tit. 3.8. ti Deum & Christum ament, timeant, honorent,
Deut. 6.4.5. colant, obedientiamque in justitia & sanctimo-
Ieron. 32.38. nia veritatis praeceptis divinis praestent in omni-
29. bus, & hac ratione vocationem & electionem
Luc. 1.74.75. suam firmam faciant.
2. Pet. 1.10.

Phil. 1.14. **X.** Finis remptus est salus Electorum & gloria
Ephe. 1.6. Dei, cuius respectu ipsa ad gratiam vocatione medi-
 um est a Deo ordinatum, & ex ordinatione Dei
 necessarium ad salutis communicationem: respon-
Prov. 1.24. sio verò qua vocationi paretur, conditio est ad
25.26. finem istum consequendum etiam ex Dei ordi-
Aff. 13.46. natione requisita & necessaria. Gloria Dei sum-
Luc. 7.30. mè sapientis, boni, misericordis, justi, & poten-
 tis in ista tum gratiae tum gloriae suæ communica-
Apoc. 4.8. tione tam clarè elucet, ut Angelorum & homi-
10. & 5.8. num mentes merito in admiratione in rapiat, &
9.10. linguas in laudem & celebrationem Dei resol-
 vat.

2. Cor. 3.1.5.6. **X I.** Vocatione partim externa partim interna
7.8.9. est. Externa est per ministerium hominum ver-
2. Cor. 3.3.6. bum legis & Euangeliij proponeptium, qui ea de
 de causa

de causa Dei copperarij, plantatores, rigatores, ædificatores, ministri per quos Ecclesia credit, nuncupantur. Interna est per operationem Spiritus sancti mentem illuminantis & cor afficiens, ut serio attendatur ijs quæ dicuntur, fidesque verbo adhibeatur. Ex utriusque concursu, vocationis efficacitas existit.

XII. Illa autem distributio non est generis in species, sed totius in partes, seu totalis vocationis in partiales actiones ad unum apotelesma concurrentes; quod est obedientia vocationi præstata; unde vocatorum & vocationi respondentium cœtus, Ecclesia diciatur; quæ ipsa eodem modo in visibilem & invisibilem, visibilem quæ ore confitetur & invisibilem quæ corde credit, distinguitur: ut & homo in externum & internum.

XIII. Cavendum autem ne cum spiritualibus & Enthusiastis verbum quod ministerio hominum proponitur, præparatorum tantum existimemus, à Spiritu vero verbum aliud, quod consummatorum sit, intus adhiberi credamus; sive quod idem est, ne arbitremur spiritum sua interna actione in aliam Dei Christique agnititionem mentem illuminare, quam quæ verbo extrinsecus proposito continetur, aut cor & animum alijs sensibus afficere, quam qui ex ipso eodem verbo proponuntur.

XIV. Eventus vocationis per accidens, & à Deo per se non intentus, est sermonis gratiæ re-

S. iij pulsa

48.13.46. pulsa, consilij divini contemptus, resistentia Spi-
 Luca 7.30. ritui sancto facta; quæ propriam causam & per se
 48.7.51. habet malitiam & duritatem cordis humani: hunc
 2.1 Thes.3.2. verò eventum & aliis eventus non tardè subse-
 2.Chr.4.4. quitur, justum Dei verbi & vocationis suæ
 Ps 81.12.13. contemptum, spirituiq; suo sancto factam inju-
 Eze.6.10. riām vindicantis, judicium, exque eo nata mentis
 Ef.6.9.10. excæcatio & cordis obduratio, inque reprobum
 Rom.13.17. sensum & potestatem Sathanæ traditio.
 3.1.39.40.

48.13.18. X V. Ceterum quum Deo nostro opera sua
 nota sint ab ævo, Deusque nihil faciat in tem-
 po re quod ab æterno facere non decreverit, hæc
 Epis.1.5.6. quoque vocatio secundum Dei decretum æter-
 9.11. num instituitur & administratur; sic ut quicum-
 Israh.1.18. que vocatur in tempore ab æterno prædestinatus
 2.Tim.1.9. sit ut vocetur, eoque statu, tempore, loco, modo,
 efficacitate vocetur, quibus vocari prædestinatus
 est. Secus executio a decreto variabit, quod Deo
 citra noxam mutabilitatis & mutationis impin-
 gi nequit.

F I N I S.

Errata Typographica ita corrige.

Pag. 1. verſis. compositæ p. 21. v. 14. inspiratio. p. 28. v. 7. ex
ipsis. p. 30. v. 21. actiones. ibid. v. 25. actionis. p. 38. v. 8. No-
tandū autē. p. 41. v. 20. pars p. 51. v. 1. bonū. p. 53. 4. est quasi.
p. 63. v. 5. obtainendi. ib. v. 30. patrandam impuritatem. ib. v.
vlt. Ita p. 72. v. 31. Accedit. p. 88. v. 29, sed qua. p. 90. v. 7. quia
adui p. 91. v. 1. quod sit. p. 95. v. 17. conscientiam. p. 98. v. 27.
terminis. p. 100. v. 18. adimeie. p. 103. v. 27. dominium. p. 106.
v. 31. carneiq;. p. 107. v. 24. permisſio p. 118. v. 9. efficientia ib.
v. 12. bona p. 121. v. 8. creaturam. ib. v. 10. quā p. 123. v. 14 potius
quā p. 133. v. 9. illi. ib. v. 18. dispicere. ib. v. 24. in viā. ib. v. 29.
variata. p. 135. v. 16. vbi ibid. v. 2. conclusiones. ib. v. 30. ge-
neralis. p. 137. v. 11. sancti. ib. v. 23. liberatus, & v. 24. factus,
p. 149. v. 13. & Euang. p. 152. v. 22 effectorum p. 153. v. 31.
nationes p. 154. v. 20. glorioſæ. ibid. v. 21. initum. p. 159. v.
10. propior. ibid. v. 20. salvator ille ex verſis precedenti exime,
& post qua de causa penit. p. 162. v. 16 potentissimè. ibid. v. 32.
pro veritate p. 165. v. 15. collationem p. 169. v. 14 sacrificij
ſui perfulum p. 172. v. 20. if ſius Mefiaæ, ſed ipſorum tan-
tum. p. 178. v. 25. quā p. 181. v. 16. at. p. 185. v. 29. & totius,
p. 187. v. 10. procedente p. 189. v. 3. quamquam. ibid. v. 28.
Ut enim fides eſt prior Ecclesia, & Eccles. p. 204. v. 14. in-
tergerini p. 207. v. 9. existens p. 211. v. 7. Apostoli. ibid. v. 29.
ista. p. 221. v. 2. quā aſſeritur. p. 222. v. 11. concilio. p. 225. v.
31. diſcindi. p. 230. v. 5. dicunt. p. 233. v. 19. cultumque. ibid.
v. 22. interfetis p. 239. v. vlt. Deum verum. p. 240. v. 10.
coherent. ibid. v. 12. vtinam. p. 246. v. 10. Huius ſui. p. 255.
v. 7. Secundò. ibid. v. 12. abiudicet. p. 259. v. 32. fornicationū.
p. 261. v. 25. Dei iuſſu. ibid. v. 27. diſpensandi. p. 268.
v. 7. differente. ibid. v. 15. illam. p. 269. v. 6. ſibi adſtrictum.

Reliques errores diligens & candidus Lector ſine monitore
notabit, & corriget: etiam diſtinctiones, que non-nun-
quam haud ſatis liquidò aut fideliter expreſſæ.

